शिर्षक	ग्रंथकार	विषय	विस्तार (पुर्ण/अपूर्ण)	टिकाकार	आकार	पृष्ठे	लिपी	सामग्री	Lines per page	Letters per line	Condition & age (शके/विक्रम सवंत)	Additional Particulars / Remark
श्रीमद्गर्गाचार्यसंहिताया विश्वजित्खण्ड	श्रीनन्द	पुराण	पूर्ण	–	६/१२	१०८	संस्कृत	कागद	16	46		

M-3033

अथ श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायां विश्वजित्खण्डं प्रारभ्यते।

खण्डम् ७

विश्वजितखंड. ७

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ श्रीराधाकृष्णायनमः ॥ ॥ ॐ नमोभगवतेतुभ्यंवासुदेवायसाक्षिणे ॥ प्रद्युम्नायानिरुद्धायनमःसंकर्षणा
यच ॥ १ ॥ अज्ञानतिमिरांधस्यज्ञानांजनशलाकया ॥ चक्षुरुन्मीलितंयेनतस्मैश्रीगुरवेनमः ॥ २ ॥ गर्गउवाच ॥ इत्थंश्रीकृष्णचरितंमया
तेकथितंमुने ॥ चतुष्पदार्थदंनृणांकिम्भूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३ ॥ ॥ शौनकउवाच ॥ ॥ बहुलाश्वोमैथिलेन्द्रःश्रीकृष्णेष्टोहरिप्रियः ॥
किंपप्रच्छाथदेवर्षितन्मेब्रूहितपोधन ॥ ४ ॥ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ ॥ उग्रसेनंयादवेन्द्रंश्रीकृष्णेनकृतंमुने ॥ श्रुत्वातिविस्मितोराजाना
रदंप्राहमैथिलः ॥ ५ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ कोवायंमरुतोराजाकेनपुण्येनभूतले ॥ यादवेंद्रोमहाबुद्धिरुग्रसेनोबभूवह ॥ ६ ॥
यस्यश्रीकृष्णचन्द्रोपिसहायोभूद्धरिःस्वयम् ॥ तस्याहोमहिमानंमेब्रूहिदेवर्षिसत्तम ॥ ७ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ सूर्यवंशोद्भवोरा
जाचक्रवर्तीकृतेयुगे ॥ यज्ञंचकारविधिवन्मरुतोयोजगज्जितम् ॥ ८ ॥ महासम्भृतसम्भारैर्हिमाद्रेःपार्श्वउत्तरे ॥ संवर्तंमुनिशार्दूलंगुरुंकृत्वा
हिदीक्षितः ॥ ९ ॥ पञ्चयोजनविस्तीर्णःकुण्डोभूद्यस्यचाध्वरे ॥ योजनंब्रह्मकुण्डस्तुगव्यूतिःपञ्चकुण्डकाः ॥ १० ॥ मेखलागर्तविस्तारवेदि
भिर्निर्मितादश ॥ सहस्रहस्तमुत्तुङ्गोयज्ञस्तंभोबभौमहान् ॥ ११ ॥ विंशद्योजनविस्तीर्णःसौवर्णोयज्ञमण्डपः ॥ वितानतोरणैरेजेकदली
खण्डमण्डितः ॥ १२ ॥ ब्रह्मरुद्राहयोदेवाःसगणास्तत्रचागताः ॥ ऋषयोमुनयःसर्वेतस्ययज्ञंसमाययुः ॥ १३ ॥ होतारोदशलक्षाणिदशल
क्षाणिदीक्षिताः ॥ अध्वर्यवःपञ्चलक्षमुद्गातारस्तथापरे ॥ १४ ॥ आहूतास्तत्रविद्वांसश्चतुर्वेदविदोद्विजाः ॥ सर्वेशास्त्रार्थतत्त्वज्ञाःकोटिशोन्ये
प्रपूजिताः ॥ १५ ॥ हस्तिशुंडसमांधारांभुक्त्वाज्यस्यहुताशनः ॥ अजीर्णप्रापतद्यज्ञेनचित्रंविद्धिमैथिल ॥ १६ ॥ येभ्योभागंवदंतीहवि
श्वेदेवाःसभासदः ॥ तेभ्यस्तेभ्योददुर्वाताःपरिवेष्टारएवते ॥ १७ ॥ केपिजीवास्त्रिलोक्यांतुनबभूवुर्बुभुक्षिताः ॥ सर्वेदेवास्तुसोमेनह्य
जीर्णत्वमुपागताः ॥ १८ ॥ संवर्तायददौराज्यंजंबुद्वीपस्यचाध्वरे ॥ गजानांहेमभाराणांनियुतानिचतुर्दश ॥ १९ ॥ शतार्बुदंहयानांतु
यज्ञांतेदक्षिणां नृप ॥ कोटिशोनवरत्नानांमहार्हाणांमहात्मने ॥ २० ॥ हयानांपंचसाहस्रंगजानांशतमेवच ॥ शतभारंसुवर्णानांब्राह्मणे
ब्राह्मणेददौ ॥ २१ ॥ जलभोजनपात्राणिहैमानिप्रस्फुरंतिच ॥ भुक्त्वातानिविसृज्याशुगतास्तुष्टाद्विजातयः ॥ २२ ॥ विप्रत्यक्तैस्वर्ण

पात्रैरुच्छिष्टैर्नृपवर्जितैः ॥ हिमाद्रिपार्श्वेशैलोभूदद्यापिशतयोजनम् ॥ २३ ॥ मरुतस्ययथायज्ञोनतथान्यस्यकर्हिचित् ॥ त्रिलोक्यांशृणु
राजेंद्रनभूतोनभविष्याति ॥ २४ ॥ यज्ञकुण्डाद्विनिर्गत्यपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ आत्मानंदर्शयामासमरुतायमहात्मने ॥ २५ ॥ तमालो
क्यहरिंनत्वाकृतांजलिपुटोनृपः ॥ गदितुंनसमर्थोभूद्रोमांचीप्रेमविह्वलः ॥ २६ ॥ तंप्रेमपूरितंदृष्ट्वापतितंपादयोर्नतम् ॥ उवाचभगवा
न्साक्षान्मेघगम्भीरयागिरा ॥ २७ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ राजंस्त्वयाहंविनयेनतोर्थितोनिष्कारणैर्यज्ञवरैःसमर्चितः ॥ वरंपरंब्रू
हिमहामतेत्वरंदास्यामिदेवैरपिदुर्लभंदिवि ॥ २८ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ श्रुत्वातुराजामरुतःकृतांजलिःप्रदक्षिणीकृत्यहरिंपरे
श्वरम् ॥ सम्पूज्यभक्त्याविशदोपचारकैर्नत्वाभृशंगद्गदयागिराब्रवीत् ॥ २९ ॥ ॥ मरुतउवाच ॥ ॥ नवेद्म्यहंत्वच्चरणारविन्दतोवरंपरंश्री
पुरुषोत्तमोत्तम ॥ समेत्यगङ्गांतृषिताश्चदुर्धियःखनंतिकूपंहियथानरेतराः ॥ ३० ॥ ॥ तथापियाचेतववाक्यगौरवात्पादारविन्दंहृदयार
विन्दात् ॥ कदापिमेमाव्रजतुव्रजेश्वरमूलञ्चतुर्णांविदुरर्थसम्पदाम् ॥ ३१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ धन्योसिराजंस्तवनिर्मलामतिःप्रलो
भितस्यापिवरैर्नकामभृत् ॥ तथापिमत्तोवरयेप्सितंवरंविनाफलंभक्तसुखान्नमेसुखम् ॥ ३२ ॥ मरुतउवाच ॥ ॥ देयंयदामेवरमीप्सितं
प्रभोवैकुण्ठलोकंकुरुताद्धरातले ॥ रक्षस्थितंमांनिजभक्तवत्सलतस्मिन्पुरेभक्तजनैःपरैःसह ॥ ३३ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ अस्मि
न्मनौदैवमनोरथाब्धिगतेषुविंशेषुयुगेषुचाष्टसु ॥ गत्वाथनाकंधरणींसमेत्यमयाहिगोवत्सपदंकरिष्यसि ॥ ३४ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
॥ ॥ इत्युक्त्वाभगवान्साक्षात्तत्रैवान्तरधीयत ॥ सोयंतुमरुतोराजाउग्रसेनोबभूवह ॥ ३५ ॥ तंयज्ञंकारयामासराजसूयंहरिःस्वयम् ॥
किंदुर्लभंत्रिलोक्यांतुभक्तानांमैथिलेश्वर ॥ ३६ ॥ मरुतस्यापिचरितंयःशृणोतिनृपोत्तम ॥ तस्यज्ञानंसवैराग्यंभक्तियुक्तंप्रजायते ॥ ३७ ॥
॥ ॥ इति श्रीगर्गाचार्यसंहितायांश्रीविश्वजित्खंडे नारदबहु०सं०श्रीमरुतोपाख्यानंनामप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥
॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ कथंचकारविधिवद्राजसूयाध्वरंनृपः ॥ श्रीकृष्णेनसहायेनवदैतन्नितरांमुने ॥ १ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ उग्र
सेनःसुधर्मायांकृष्णंसंपूज्यचैकदा ॥ नत्वाप्राहप्रसन्नात्माकृतांजलिपुटःशनैः ॥ २ ॥ ॥ उग्रसेनउवाच ॥ ॥ भगवन्नारदमुखाच्छुतंय

स्यमहत्फलम् ॥ तंयज्ञंराजसूयाख्यंकरिष्यामितवाज्ञया ॥ ३ ॥ त्वत्पादसेवयापूर्वैंमनोरथमहार्णवे ॥ तेरुर्जगत्तृणीकृत्यनिर्भयाःपुरुषोत्तम॥
॥ ४ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ सम्यग्व्यवसितंराजन्भवतायादवेश्वर ॥ यज्ञेनतेजगत्कीर्तिस्त्रिलोक्यांसंभविष्यति ॥ ५ ॥ आहूय
यादवान्सर्वान्सभांकृत्वाथसर्वतः ॥ तांबूलवीटिकांधृत्वाप्रतिज्ञांकारयप्रभो ॥ ६ ॥ ममांशायादवाःसर्वेलोकद्वयजिगीषवः ॥ जित्वारीना
गमिष्यंतिहरिष्यंतिबलिंदिशाम् ॥ ७ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ अथांधकादीनाहूयशक्रसिंहासनेस्थितः ॥ सुधर्मायांप्राहनृपोधृत्वातां
बूलवीटिकाम् ॥ ८ ॥ ॥ उग्रसेनउवाच ॥ ॥ योजयेत्समरेसर्वाञ्जंबूद्वीपस्थितान्नृपान् ॥ मनस्वीशक्रकोदण्डीसोत्तितांबूलवीटिकाम् ॥
॥ ९ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ नृपेषुतूष्णींप्रगतेषुसत्सुश्रीरुक्मिणीनन्दनएवमग्रात् ॥ जग्राहतांबूलचयंमहात्मानत्वानृपंमैथिलश
म्बरारिः ॥ १० ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ विजित्यसमरेसर्वञ्जंबूद्विपस्थितान्नृपान् ॥ गृहीत्वाचबलिंतेभ्यआगमिष्याम्यहंबलात् ॥ ११ ॥ अग
म्यागमनंबभ्रोर्ब्राह्मणस्यगुरोस्तथा॥ हत्याभ्रूणस्यमेभूयान्नकुर्यांकर्मचेदिदम् ॥ १२ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ श्रुत्वावचःशंबरारेःसाधुसा
ध्वितियूथपाः ॥ ऊचुस्तेषांपश्यतांचतंजग्राहयदूत्तमः ॥ १३ ॥ गर्गांयदुकुलाचार्यान्मुहूर्तंबोध्ययत्नतः ॥ तत्स्नानंकारयामासमुनिभिर्वे
दसूक्तिभिः ॥ १४ ॥ उग्रसेनोथतिलकंप्रद्युम्नस्यचकारह ॥ बलिंदत्वानमश्चक्रुःसर्वेयादवयूथपाः ॥ १५ ॥ उग्रसेनोददौखड्गंप्रद्युम्नायमहा
त्मने ॥ कवचंप्रददौसाक्षाद्बलदेवोमहाबलः ॥ १६ ॥ स्वतूणाद्बौविनिष्कृष्यवक्षयसायकौधनुश्चशार्ङ्गंधनुषःसमुत्पाट्यददौहरिः ॥ १७ ॥
॥ किरीटकुंडलेदिव्येपीनंवासोमनोहरम् ॥ छत्रचचामरेसाक्षाच्छूरोवृद्धोददौपुनः ॥ १८ ॥ शतचंद्रंददौतस्मैवसुदेवोमहामनाः ॥ उद्धवः
प्रददौसाक्षान्मालांकिंजल्किनींशुभाम् ॥ १९ ॥ अक्रूरोदक्षिणावर्त्तंशंखंविजयदंददौ ॥ श्रीकृष्णकवचंयंत्रंगर्गाचार्योददौमुनिः ॥ २० ॥ त
दैवह्यागतःशक्रोलोकपालैः सकौतुकः ॥ आजग्मतुर्ब्रह्माशिवौदेवर्षिगणसंवृतौ ॥२१॥ प्रद्युम्नायददौशूलीत्रिशूलंज्वलनप्रभम् ॥ ब्रह्माददौम
हाराजपद्मरागंशिरोमणिम् ॥ २२ ॥ पाशीपाशंशक्तिधरःशक्तिंशत्रुविमार्दिनीम् ॥ वायुश्चव्यजनेदिव्येयमोदंडंददौपुनः ॥ २३ ॥ रवि
र्गदांमहागुर्वींकुबेरोरत्नमालिकाम् ॥ चंद्रकांतमणिंचंद्रःपरिघंचतनूनपात् ॥ २४ ॥ क्षितिश्चपादुकेप्रादाद्दिव्येयोगमयेपरे ॥ प्रद्युम्नायददौकुंतं

भद्रकालीतरस्विनी ॥ २५ ॥ हेमाढ्यमुच्चशिखरंसहस्रहयसंयुतम् ॥ विश्वकर्मकृतंसाक्षाद्ब्रह्मांडांतर्बहिर्गतम् ॥ २६ ॥ सहस्रचक्रसंयुक्तंमनोवे
गंघनस्वनम् ॥ मंजीरकिंकिणीजालंघंडाटंकारभीषणम् ॥२७॥ रथंददौमहादिव्यंसहस्रध्वजशोभितम्॥जैत्रंरत्नमयंशक्रःप्रद्युम्नायमहात्मने ॥
॥ २८ ॥ शंखदुन्दुभयोनेदुस्तालवीणादयस्तदा ॥ मृदंगवेणुसन्नादैर्जयध्वनिसमाकुलैः ॥ २९ ॥ वेदघोषैर्लाजपुष्पैर्मुक्तावर्षसमन्वितैः ॥
प्रद्युम्नस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ ३० ॥ ॥ इति श्रीगर्गा०सं०विश्वजित्खंडेना० बहुलाश्वसं०प्रद्युम्नविजयाभिषेकोनामद्वितीयो०॥२॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ अथनत्वाहरिंकार्ष्णिरुग्रसेनबलंगुरुम् ॥ नीत्वाज्ञांरथमारुह्यकुशस्थल्याविनिर्ययौ ॥१॥ तथातमनुगाःसर्वेयादवाउ
द्धवादयः ॥ भोजवृष्ण्यंधकमधुशूरसेनदशार्हकाः ॥ २ ॥ तथास्वभ्रातरःसर्वेंगदाद्याःकृष्णनोदिताः ॥ सपुत्राःसबलाःसर्वेसांबाद्याश्चमहार
थाः ॥ ३ ॥ किरीटिनःकुंडलिनोलोहकंचुकमंडिताः ॥ चतुरंगबलोपेताःकोटिशस्तोविनिर्ययुः ॥ ४ ॥ कलापिहंसगरुडमीनतालध्वजैरथैः॥
सूर्यमंडलसंकाशैश्चंचलाश्वनियोजितैः ॥ ५ ॥ हेमकुंभैः सशिखरैर्मुक्तातोरणराजितैः ॥ विडंबयद्भिर्नितरांवायुवेगमतःपरम् ॥ ६ ॥ चामरां
दोलितैर्दिव्यैर्वीरमंडलमंडितैः ॥ सौवर्णैर्देवधिष्ण्याभैरेजुर्वीरामनोहराः ॥ ७ ॥ मदच्युताश्चित्रमुखाहेमजालसमन्विताः ॥ महोद्धतागजाउ
च्चारणद्घंटारुणांबराः ॥ ८ ॥ गीरीन्द्रशिखराभद्राद्विपेंद्रान्दिग्विभावितान् ॥ विडंबयंतोदृश्यंतेसैनेसैन्यद्विपानृप ॥ ९ ॥ केचिन्मुद्रास्तुक
थिताःकेचिद्भद्रामृगाःपरे ॥ विंध्याचलभवाःकेचित्केचित्काश्मीरसंभवाः ॥ १० ॥ मलयप्रभवाःकेचिद्धिमाद्रिप्रभवाःपरे ॥ सौरंभप्र
भवाःकेचित्कैलासवनसंभवाः ॥ ११ ॥ ऐरावतकुलेभाश्चचतुर्दताःकलापिनः ॥ त्रिशुंडागरुडाभाश्चगच्छंतिभुविचांबरे ॥ १२ ॥ ध्व
जायुक्ताःकोटिगजाःकोटिदुंदुभिसंयुताः ॥ कोटिसैन्यामहामात्यैरत्नकंबलमण्डिताः ॥ १३ ॥ गर्जयंतोघनश्यामानीडाडंबरराजिताः ॥
इतस्ततोविरेजुस्तेबलेध्यौमकराइव ॥ १४ ॥ करैर्गुल्मान्समुत्पाट्यक्षेपयंतोर्कमंडले ॥ कंपयंतोभुवंपादैर्मदैरार्द्रीकृताचलाः ॥ १५ ॥
दुर्गाद्रिगंडशैलादीन्पातयंतःशिरःस्थलैः ॥ खंडयंतश्चशत्रूणांबलमेतादृशागजाः ॥ १६ ॥ तुरगानिर्गताराजन्केचिन्मात्स्याःकलिंगजाः ॥
औशीनराःकौशलाश्चवैदर्भाःकुरुजांगलाः ॥ १७ ॥ कंबोजजाःसृंजयजाःकैकेयाःकुंतिसंभवाः॥दारदाःकेरलाआंगावांगाविकटसंभवाः ॥१८॥

कौङ्कणाः कौटकाः केचित्कर्णाटागौर्जराहयाः ॥ सौवीराः सैंधवाः केचित्पांचालाआर्बुदाःपरे ॥ १९ ॥ काच्छाश्वकेचिदानर्तागां
धारामालवादयः ॥ महाराष्ट्रभवाःकेचित्तैलंगाजलसंभवाः ॥ २० ॥ परिपूर्णतमस्यापिश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ वाजिशालासुवर्ततेतेपि
वर्तेविनिर्गताः ॥ २१ ॥ श्वेतद्वीपाच्चवैकुंठात्तथाजितपदान्नृप ॥ रमावैकुंठलोकाच्चप्राप्तायेतेपिनिर्गताः ॥ २२ ॥ हेमहारसमायुक्तामुक्ता
मालामनोहराः ॥ शिखामणिमहारश्मिसेविताः सुपरिच्छदाः ॥ २३ ॥ चामरैर्मंडिताःपुच्छमुखपादस्फुरत्प्रभाः ॥ यादवानांमहासैन्यदृ
श्यंतेचेदृशाहयाः ॥ २४ ॥ वायुवेगामनोवेगानस्पृशंतःपदैर्भुवम् ॥ अपक्वसूत्रेष्वतिगाबुद्बुदेष्वपिमैथिल ॥ २५ ॥ व्रजंतःपारदमनुजालेषू
र्णाभवेषुच ॥ दृश्यंतेपिनिराधाराःस्फारावारिषुमैथिल ॥ २६ ॥ गंडशैलनदीदुर्गगर्तप्रासादसंचयान् ॥ विलंघयंतःसततंचंचलास्तेतुरंग
गमाः ॥ २७ ॥ मायूरींतैत्तिरींक्रौंचींहंसींयेखांजनींगतिम् ॥ कुर्वतोभुविनृत्यंतोमैथिलेन्द्रइतस्ततः ॥ २८ ॥ केचित्सपक्षादिव्यांगाश्याम
कर्णामनोहराः ॥ पीतपुच्छाश्चंद्रवर्णावाजिशालाविनिर्गताः ॥ २९ ॥ उच्चैःश्रवःकुलेजाताःसूर्यवाजिभवाः परे ॥ अश्विनीसुतविद्याढ्यावरु
णेनप्रयोजिताः ॥ ३० ॥ केचिन्मंदारभाःकेचिच्चित्रवर्णामनोहराः ॥ अतसीपुष्पसंकाशाःस्वर्णाभाहरितप्रभाः ॥ ३१ ॥ पद्मरागप्रभाः
केचित्सर्वलक्षणलक्षिताः ॥ कोटिशःकोटिशोराजन्नन्येपिनिर्गताहयाः ॥ ३२ ॥ धनुर्भृतोभटाःसैन्येसंग्रामेलब्धकीर्तयः ॥ शक्तित्रिशू
लासिगदावर्मपाशधराःपरे ॥ ३३ ॥ वर्षतःशस्त्रधाराभिःप्रलयाब्धिसमानृप ॥ दिग्गजाइवदृश्यंतेमर्दयंतोह्यरीन्मृधे ॥ ३४ ॥ एवंविनिर्ग
तंराजन्यदूनांविपुलंबलम् ॥ दृष्ट्वासुरासुराःसर्वेविसिष्मुःपरमाद्भुतम् ॥ ३५ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्व
संवादे यादवसैन्यगमनंनामतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ छ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंसेनावृतंवीरंप्रद्युम्नंधन्विनांवरम् ॥ श्री
कृष्णबलदेवाभ्यामुग्रसेनउवाचह ॥ १ ॥ ॥ उग्रसेनउवाच ॥ हेप्रद्युम्नमहाप्राज्ञश्रीकृष्णकृपयात्वरम् ॥ विजित्यनृपतीन्सर्वान्द्वारका
मागमिष्यसि ॥ २ ॥ मत्तंप्रमत्तमुन्मत्तंसुप्तंबालंजडंस्त्रियम् ॥ प्रपन्नंविरथंभीतंनरिपुंहंतिधर्मवित् ॥ ३ ॥ राज्ञोहिपरमोधर्मआर्तानामार्ति
विग्रहः ॥ उत्पथानांवधश्चेत्थमाततायीवधार्हणः ॥ ४ ॥ पुमान्योषिदुतक्लीबआत्मसंभावितोधमः ॥ भूतेषुनिरनुक्रोशोनृपाणांतद्वधोवधः ॥ ५ ॥

नैनोराज्ञःप्रजाभर्तुर्धर्मयुद्धेवधेद्विषाम् ॥ आदिराजोनृपान्पूर्वंप्राहस्वायंभुवोमनुः ॥ ६ ॥ योरणेनिर्भयोभूत्वाकृत्वांघ्रिंप्राग्गतोव्य
सुः ॥ सगच्छेद्धामपरमंभित्त्वामार्तंडमंडलम् ॥ ७ ॥ भयाद्रणादुपरतस्त्यक्त्वायुद्धेपतिंचयः ॥ व्रजेद्यःक्षत्रियोभूत्वासमहारौरवंव्रजेत् ॥
॥ ८ ॥ सेनारक्षेत्तुराजाहिसेनाराजानमेवहि ॥ सूतःकृच्छ्रगतंरक्षेद्रथिनंसारथिंरथी ॥ ९ ॥ यूयंचयादवाःसर्वेसमर्थबलवाहनाः ॥ कार्ष्णि
मेवाभिरक्षंतुकार्ष्णिर्वःपरिरक्षतु ॥ १० ॥ गावोविप्राःसुराधर्मश्छंदांसिभुविसाधवः ॥ पूजनीयाःसदासर्वैर्मनुष्यैर्मोक्षकांक्षिभिः ॥ ११ ॥
वेदाविष्णुवचोविप्रामुखंगावस्तनुर्हरेः ॥ अंगानिदेवताःसाक्षात्साधवोह्यसवःस्मृताः ॥ १२ ॥ श्रीकृष्णोयंहरिःसाक्षात्परिपूर्णतमःप्रभुः ॥
येषांचित्तेस्थितोभक्त्यातेषांतुविजयःसदा ॥ १३ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ शिरसाजगृहुःसाक्षादुग्रसेनस्यशासनम् ॥ प्रणेमुर्यादवाः
सर्वेकृतांजलिपुटानृप ॥ १४ ॥ उग्रसेनंनृपवरंवसुदेवंबलंहरिम् ॥ ननामकार्ष्णिःशिरसागर्गाचार्यमहामुनिम् ॥ १५ ॥ श्रीकृष्णबलदेवाभ्यां
पुरींयातेनृपेश्वरे ॥ दिग्जयार्थीहरेःपुत्रःप्रययौयादवैःसह ॥ १६ ॥ चतुर्योजनलंबीत्थंराजमार्गोपियस्यवै ॥ बभौहेममयैःसर्वैःशिबिरैर्मै
थिलेश्वर ॥ १७ ॥ अग्रतोवाहिनीयुक्तःकृतवर्मामहाबलः ॥ ध्वजिनीसहितःपश्चादक्रूरोधन्विनांवरः ॥ १८ ॥ तत्पश्चादुद्धवोमंत्रीप्रति
मापंचसंयुतः ॥ तत्पश्चात्कृष्णचंद्रस्यसुतास्त्वष्टादशस्मृताः ॥ १९ ॥ ययुर्महारथाराजन्येशताक्षौहिणीयुताः ॥ प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्चदी
प्तिमान्भानुरेवच ॥ २० ॥ सांबोमधुर्बृहद्भानुश्चित्रभानुर्वृकोरुणः ॥ पुष्करोवेदबाहुश्चश्रुतदेवःसुनंदनः ॥ २१ ॥ चित्रभानुर्विरूपश्चकविर्न्य
ग्रोधएवच ॥ तत्पश्चात्प्रययुःसर्वेगदाद्याःकृष्णनोदिताः ॥ २२ ॥ भोजवृष्ण्यंधकमधुशूरसेनदशार्हकाः ॥ ऋतुबाणकोटिसंख्यायादवा
नांप्रकथ्यते ॥ तत्सैन्यसंख्यांनृपतेकःकरिष्यतिभूमिषु ॥ २३ ॥ इत्थंयदूनांचलतांनृपाणांविकर्षतांतांमहतींचसेनाम् ॥ कोदंडटंकारयु
तोभवत्कौधुंकारआताडितदुंदुभीनाम् ॥ २४ ॥ इभेंद्रचीत्कारहयेंद्रहेषणैर्नदद्भुशुंडीदृढवीरगर्जनैः ॥ ढक्कानिनादैर्यदवस्तडित्स्वनैःप्रचं
डमेघाइवतेविडिंडिरे ॥ २५ ॥ ऐजद्भुवोमंडलमेवदिग्गजामहास्वनैस्तेबधिरीकृताइव ॥ सद्योथदूर्गेरिपवोविदुद्रुवुर्निःसाहसाःकौचलतांम
हात्मनाम् ॥ २६ ॥ कुर्मस्तुकिंकावितिकेवदंतःकुतःक्कगच्छामइतिद्रवंतः ॥ उपद्रवोह्येषविधेक्कयातिचचाललोकैःसहिताचलेति ॥ २७ ॥

छेलनयज्ञस्यहरिःपरेश्वरोभारंविदेहेशभुवोवतारयन् ॥ योभूच्चतुर्व्यूहधरोयदोः कुलेतस्मैनमोनंतगुणायभूभृते ॥ २८ ॥ ॥
इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेप्रद्युम्नदिग्विजयार्थगमनंनामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ छ ॥
॥ श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ ॥ कान्कान्देशान्ययौजेतुंक्रमतःश्रीहरेःसुतः ॥ तस्यकर्माण्युदाराणिब्रूहिदेवर्षिसत्तम ॥ १ ॥ अहोश्रीकृष्ण
चंद्रस्यकृपाभक्तेषुचेदृशी ॥ पुनातिप्रश्रुताध्यातापापिनंसकुलंजनम् ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ साधुसाधुत्वयापृष्टंसाधुतेविम
लामतिः ॥ चरितंकृष्णभक्तानांपुनातिभुवनत्रयम् ॥ ३ ॥ तारकामेघधाराश्चभूमेःसर्वरजांसिच ॥ कविश्चेद्गणयेद्राजन्नहरेःश्रीमतोगुणान् ॥
॥ ४ ॥ चतुर्योजनमात्रंहिछायायस्यप्रदृश्यते ॥ तेनश्वेतातपत्रेणशोभितोरुक्मिणीसुतः ॥ ५ ॥ रथेनशक्रदत्तेनस्वसैन्यपरिवारितः ॥
कच्छदेशान्ययौजेतुंत्रिपुरान्गिरिशोयथा ॥ ६ ॥ कच्छदेशाधिपःशुम्भोमृगयार्थीविनिर्गतः ॥ सेनांसमागतांज्ञात्वापुरींहालांसमाययौ ॥
॥ ७ ॥ प्रद्युम्नस्यागतासेनागजपादप्रताडनैः ॥ चूर्णयन्तीतरून्देशान्पातयन्तीहिमैथिल ॥ ८ ॥ उत्थितैस्तद्रजोवृन्दैरंधीभूतंनभोभवत् ॥
भयंप्रापुर्जनाःसर्वेकच्छदेशनिवासिनः ॥ ९ ॥ तदातिधर्षितःशुम्भोगजानांहेममालिनाम् ॥ नीत्वापंचशतंसद्योहयानामयुतंतथा ॥ १० ॥
विंशद्भारंसुवर्णानामागतस्तस्यसंमुखे ॥ दत्त्वाबलिंननामाशुस्रजाबद्धाकरद्वयम् ॥ ११ ॥ तस्मैतुष्टःशंबरारिःप्रददौरत्नमालिकाम् ॥ सं
स्थाप्यराज्येतंराजन्नेषाहिप्रकृतिःसताम् ॥ १२ ॥ कलिंगान्प्रययौजेतुंरुक्मिणीनंदनोबली ॥ पतत्पताकैःसत्सैन्यैर्मेघैरिंद्रइवव्रजन् ॥ १३ ॥
कलिंगराजःस्वबलैःसमर्थद्विपवाहनैः ॥ निर्ययौसंमुखेयोद्धुंप्रद्युम्नस्यमहात्मनः ॥ १४ ॥ कालिंगमागतंवीक्ष्यानिरुद्धोधन्विनांवरः ॥ रथे
नैकेनतत्सैन्यैर्युयुधेयादवाग्रजः ॥ १५ ॥ शतबाणैश्चकालिंगंदशभिर्दशभीरथान् ॥ अताडयद्गजान्वीरश्चापंटंकारयन्मुहुः ॥ १६ ॥
स्वशत्रवश्चस्वेसर्वेसाधुसाध्वितिवादिनः ॥ अनिरुद्धःप्रयुयुधेप्रद्युम्नस्यप्रपश्यतः ॥ १७ ॥ अनिरुद्धेनबाणौघैःकेचिद्वीराद्विधाकृताः ॥ ग
जाश्वभिन्नशिरसःपादभिन्नाहयानृप ॥ १८ ॥ रथाश्चचूर्णचरणाहताश्वाहतनायकाः ॥ हतसारथयोवातैर्निपेतुःपादपाइव ॥ १९ ॥ पला
यमानांतांसेनांकालिङ्गोवीक्ष्यमैथिल ॥ आजगामगजारूढोविच्छिन्नकवचोरुषा ॥ २० ॥ द्विसप्ततिभारयुतांगदांचिक्षेपसत्वरम् ॥ गजे

नपातयन्वीराञ्जगर्जघनवद्बली ॥ २१ ॥ गदाप्रहारव्यथितंकिंचिद्व्याकुलमानसम् ॥ अनिरुद्धंमृधेवीक्ष्ययादवाःक्रोधपूरिताः ॥ २२ ॥ तदैव
तेङुःकालिंगंबाणैस्तीक्ष्णैःस्फुरत्प्रभैः ॥ समांसमुद्धटंश्येनंकुररात्र्चंचुभिर्यथा ॥ २३ ॥ कालिंगोपितदाक्रुद्धःसज्यंकृत्वाधनुःस्वयम् ॥ टं
कारयन्मुहुर्बाणैर्बाणांश्चूर्णीचकारह ॥ २४ ॥ गदोगदांसमादायबलदेवानुजोबली ॥ तद्गजंताडयामासवामहस्तेनमैथिल ॥ २५ ॥ अर्ध
चंद्रप्रहारेणविशीर्णोभूद्गजस्तथा ॥ इंद्रवज्रप्रहारेणगंडशैलोयथानृप ॥ २६ ॥ कालिंगःपतितोभूत्वागृहीत्वामहतींगदाम् ॥ गदंचताडयामा
सकालिंगंचगदस्तदा ॥ २७ ॥ कालिंगगदयोस्तत्रघोरंयुद्धंबभूवह ॥ विस्फुलिंगान्क्षरंत्यौद्वेगदेचूर्णीबभूवतुः ॥ २८ ॥ गदोगृहीत्वाका
लिंगंपातयित्वारणांगणे ॥ चकर्षस्वकरेणाशुफणिनंगरुडोयथा ॥ २९ ॥ गदाप्रहारव्यथितश्चूर्णितास्थिःकलिंगराट् ॥ आययौशरणंसो
पिप्रद्युम्नस्यमहात्मनः ॥ ३० ॥ दत्त्वाबलिंप्राहकलिंगराजस्त्वंदेवदेवःपरमेश्वरोसि ॥ क्रोधावृतंकःप्रसहेतकौत्वांजनोयथादंडधरंनम
स्ते ॥ ३१ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खण्डे नारदबहुलाश्वसंवादेकच्छकलिंगदेशविजयोनामपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंजित्वाथकालिंगंप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ जगाममरुधन्वानंजलंवैश्वानरोयथा ॥ १ ॥ गिरिदुर्गसमायुक्तंधन्वदेशाधि
पंगयम् ॥ उद्धवंप्रेषयामासज्ञात्वातंयादवेश्वरः ॥ २ ॥ गिरिदुर्गगतःसाक्षादुद्धवोबुद्धिसत्तमः ॥ सभामेत्यगयम्प्राहशृणुराजन्महामते ॥ ३ ॥
उग्रसेनोयादवेन्द्रोराजराजेश्वरोमहान् ॥ जंबूद्वीपनृपाञ्जित्वाराजसूयंकरिष्याति ॥ ४ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ असं
ख्यब्रह्माण्डपतिर्मंत्रीतस्याभवद्धरिः ॥ ५ ॥ तेनवैप्रेषितःसाक्षात्प्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ शीघ्रंतस्मैबलिंदेहिकृतकौशल्यहेतवे ॥ ६ ॥ श्री
नारदउवाच ॥ श्रुत्वाकिंचित्प्रकुपितोवीर्यशौर्यमदोद्धतः ॥ उद्धवंप्राहनृपतिर्गयोवामंमहाबलः ॥ ७ ॥ ॥ गयउवाच ॥ ॥ बलिंतस्मैनदा
स्यामिविनायुद्धंमहामते ॥ अल्पकालेनयदवोगतावृद्धिंभवादृशाः ॥ ८ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्तउद्धवोराजंश्छंबरारिंसमेत्यसः ॥
सर्वेषांयादवानांचशृण्वतांप्रशशंसह ॥ ९ ॥ तदैवरुक्मिणीपुत्रोगिरिदुर्गंसमाययौ ॥ चूर्णयन्गजपादैश्चनागरान्भूजनान्द्रुमान् ॥ १० ॥
अक्षौहिणीभ्यांसंयुक्तोगयोयोद्धुंविनिर्ययौ ॥ तत्सैन्यैर्यादवैःसार्द्धंघोरंयुद्धंबभूवह ॥ ११ ॥ रथिनोरथिभिस्तत्रगजवाहागजैःसह ॥ अश्ववा

हैरश्ववाहावीरावीरैःपरस्परम् ॥ १२ ॥ युयुधुस्तीक्ष्णबाणौघैश्चर्मखड्गगदर्ष्टिभिः ॥ पाशैःपरश्वधैराजञ्छतघ्नीभिर्भुशुंडिभिः ॥ १३ ॥ हन्य
मानाश्वयदुभिर्गयवीराभयातुराः ॥ सर्वेस्वंस्वंरणंत्यक्त्वादुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥ १४ ॥ पलायमानेस्वबलेगयोनाममहाबलः ॥ एकाकीप्रय
यौयोद्धुंधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ १५ ॥ दीप्तिमान्कृष्णपुत्रस्तुचतुर्बाणैरिपोर्हयान् ॥ एकेनसारथिंजघ्नेद्वाभ्यांकेतुंसमुच्छ्रितम् ॥ १६ ॥ रथंच
बाणविंशत्याकवचंपंचभिःपुनः ॥ धनुस्तस्यापिचिच्छेदशतबाणैर्महाबलः ॥ १७ ॥ गयोन्यद्धनुरादायदीप्तिमंतंहरेःसुतम् ॥ जघानबाण
विंशत्याजगर्जघनवद्बली ॥ १८ ॥ तत्प्रहारेणसमरेकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ दीप्तिमानथजग्राहशक्तिंज्योतिर्मयींदृढाम् ॥ १९ ॥ चिक्षेपभ्राम
यित्वातांगयाख्यायमहात्मने ॥ सापितद्धृदयंभित्त्वापपौचरुधिरंमहत् ॥ २० ॥ गयोपिपतितोराजन्मूर्च्छितोभूद्रणांगणे ॥ दीप्तिमां
श्चधनुष्कोट्याकर्षयंस्तद्गलेरिपुम् ॥ २१ ॥ प्रद्युम्नस्यपुरःप्रागात्कद्रुजंगरुडोयथा ॥ नरदुंदुभयोनेदुर्देवदुंदभयस्तदा ॥ आकाशाद्ववृषु
र्देवाःपुष्पवर्षाणिपार्थिव ॥ २२ ॥ तदैवतेनापिसमर्चितांघ्रिःश्रीकृष्णपुत्रोनृपशंबरारिः ॥ अवंतिकांसप्रययौमहात्माश्रीकर्णिकांस्वर्णम
यीमिवालिः ॥ २३ ॥ श्रुत्वागतंतंजयसेनएवहिसमर्चयामाससमालवाधिपः ॥ आनीयवृद्धान्सुबलिंमहात्मनेप्रधर्षितोमैथिलतत्प्रभावावि
त् ॥ २४ ॥ राजाधिदेवींस्वपितुःपितुःस्वसांप्रणम्यतांकृष्णसुतोमहामनाः ॥ विंदानुविंदौपरिरभ्यतत्सुतौबभौवृतोमालवदेशसंभवैः ॥
॥ २५ ॥ प्रद्युम्नोधन्विनांश्रेष्ठःपुरींमाहिष्मतींययौ ॥ यादवैःस्वबलैःसार्द्धंनर्मदांसददर्शह ॥ २६ ॥ राजितामंबुकल्लोलैःशृंगारति
लकामिव ॥ वहंतींपुष्पनिचयमुष्णिहंमुद्रिकामिव ॥ २७ ॥ वेतसीवेणुतरुभिःपुष्पितैर्माधवीवृतैः ॥ स्फुरद्भिर्मूर्त्तिमद्भिश्चदेवैःस्वर्ग
नदीमिव ॥ २८ ॥ तत्तीरेशिबिरैर्युक्तःप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ स्थितोभूद्यादवैःसाकंदेवैरिंद्रइवप्रभुः ॥ २९ ॥ इंद्रनीलोमहाराजज्ञानीमा
हिष्मतीपतिः ॥ स्वदूतंप्रेषयामासप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ३० ॥ प्रद्युम्नराजशिबिरेदूतोनत्वाकृतांजलिः ॥ उवाचवचनंतत्रसर्वेषां
शृण्वतांनृप ॥ ३१ ॥ ॥ दूतउवाच ॥ ॥ हस्तिनापुरनाथेनधार्तराष्ट्रेणधीमता ॥ स्थापितोतिबलोवीरोबलिंकस्मैनदास्यति
॥ ३२ ॥ सुयोधनायचेच्छाभिर्द्रव्यंयच्छतिमाबलात् ॥ योद्धव्यंनभवद्भिश्चविफलोहिरणोत्रवै ॥ ३३ ॥ श्रीप्रद्युम्नउवाच ॥

यथागयोद्भूतकलिंगराट्यथातथाभिभूतोपिबलिंप्रदास्यति ॥ नृपंनजानातिमहोग्रसेनकंमाहिष्मतीशोयमतीवराजराट् ॥ ३४ ॥ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ ॥ उक्तोद्भूतस्तदैवाशुगत्वामाहिष्मतीपतिम् ॥ सभायांकथयामासप्रद्युम्नकथितंवचः ॥ ३५ ॥ यदूनामुद्भटंसैन्यंवीक्ष्य
माहिष्मतीपतिः ॥ गजानांपंचसाहस्रंहयानांनियुतंशुभम् ॥ ३६ ॥ रथानामयुतंजैत्रंनीत्वाराजाविनिर्गतः ॥ बलिंददौसमेत्याशुप्रद्युम्नाय
महात्मने ॥ ३७ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गा०सं०विश्वजित्खण्डे नारदबहुलाश्वसंवादेमरुधन्वमालवमाहिषदेशविजयोनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥
॥ नारदउवाच ॥ ॥ प्रद्युम्नोथमहावीर्योजित्वामाहिष्मतीपतिम् ॥ विकर्षन्महतींसेनांगुर्जराटंसमाययौ ॥ १ ॥ गुर्जराटाधिपंवीरमृष्य
नाममहाबलम् ॥ जग्राहसेनयाकार्ष्णिस्तुण्डयार्हियथाविराट् ॥ २ ॥ सद्यस्तस्माद्बलिंनीत्वायादवेन्द्रोमहाबलः ॥ विकर्षन्महतींसेनांचे
दिदेशांस्ततोययौ ॥ ३ ॥ दमघोषश्चेदिराजोवसुदेवस्वसुःपतिः ॥ शिशुपालस्तस्यपुत्रःकृष्णशत्रुःप्रकीर्तितः ॥ ४ ॥ अभीयायमहाबुद्धि
र्दमघोषंमहाबलम् ॥ नत्वाप्राहमहाबुद्धिमुद्धवोबुद्धिसत्तमः ॥ ५ ॥ उद्धवउ० ॥ ॥ राजन्देहिबलिंतस्माउग्रसेनायभूभृते ॥ विजित्यनृपती
न्योसौराजसूयंकरिष्यति ॥ ६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इत्थंनिशम्यवचनंदमघोषसुतःखलः ॥ स्फुरदोष्ठोमन्युपरःप्राहेदंसदसि
त्वरम् ॥ ७ ॥ शिशुपालउवाच ॥ ॥ दुरत्ययाकालगतिरहोचित्रमिदंजगत् ॥ विधेःकुलालस्यकलिःप्राजापत्येभविष्यति ॥ ८ ॥ क्व
राजहंसःकाकःक्वक्वमूर्खःक्वचपण्डितः ॥ भृत्याविजेष्यंतिनृपंचक्रवर्तिनमीश्वरम् ॥ ९ ॥ ययातिशापाद्यदवोभ्रष्टराज्यपदाःस्मृताः ॥ रा
ज्यंस्वल्पंजलंप्राप्यप्रोच्छलंत्यापगाइव ॥ १० ॥ अवंशसम्भवोराजामूर्खपुत्रोहिपंडितः ॥ निर्धनश्चधनंप्राप्यतृणवन्मन्यतेजगत् ॥ ११ ॥
उग्रसेनःकतिदिनैराजत्वंसमुपागतः ॥ मंत्रिणावासुदेवेनपूजितःसबलान्नृपः ॥ १२ ॥ तस्यमंत्रीवासुदेवोजरासन्धभयाद्द्रुतम् ॥ मथुरां
स्वपुरींत्यक्त्वासमुद्रंशरणङ्गतः ॥ १३ ॥ आभरिस्यापिनन्दस्यपूर्वंपुत्रःप्रकीर्तितः ॥ वसुदेवोमन्यतेतंमत्पुत्रोयङ्गतत्रपः ॥ १४ ॥ वसु
देवाद्गौरवर्णादयंश्यामःकुतोभवत् ॥ पितामहोपिगौरोस्यदुःखहास्यमिदंवचः ॥ १५ ॥ प्रद्युम्नंतत्सुतंजित्वासबलंयादवैःसह ॥ कुशस्थ
लींगमिष्यामिमहींकर्तुमयादवीम् ॥ १६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाधनुरादायतूणौचाक्षय्यसायकौ ॥ गन्तुमभ्युद्यतंवी

क्ष्यचेदिराजस्तमब्रवीत् ॥ १७॥ दमघोषउवाच ॥ ॥ शृणुपुत्रप्रवक्ष्यामिक्रोधंमाकुरुमाकुरु ॥ अकस्मादाचरेत्कार्यंनसिद्धिंवि
न्दतेह्यसौ ॥ १८ ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणांसाधनंनक्षमासमम् ॥ तस्मात्सामप्रकर्तव्यंसाम्नानसदृशंसुखम् ॥ १९ ॥ दानेनराजतेसामदानं
सत्क्रिययापुनः॥सत्क्रियापियथायोग्यंगुणंसम्प्रेक्ष्यराजते ॥ २० ॥ यदवश्चेदिपाश्चैवज्ञातिसबंधिबान्धवाः ॥ चेदिपानांचवृष्णीनांकलिंनेच्छा
मितत्त्वतः ॥ २१ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ शिशुपालोबोधितोपिदमघोषेणधीमता ॥ नोवाचकिंचिद्धिमनास्तूष्णींभूतोमहाखलः ॥ २२ ॥
श्रुतिश्रवाश्चेदिपराजराज्ञीस्वसाशुभाशूरसुतस्यराजन् ॥ समेत्यपुत्रंशिशुपालसंज्ञंप्रत्याहसम्यग्विनयान्वितासा ॥ २३ ॥ श्रुतिश्रवा
उवाच ॥ ॥ मापुत्रखेदंकुरुतात्कदाचिन्माभूत्कलिश्चेदिपयादवानाम् ॥ तेमातुलोयंकिलशूरसूनुर्भ्राताचतेतत्सुतएवकृष्णः ॥ २४ ॥
तस्यात्मजायेत्रसमागतास्तेप्रद्युम्नमुख्याःशतशोमहांतः ॥ संपूजनीयाश्चमयाभवद्भिःसंलालनीयानहियुद्धयोग्याः ॥ २५ ॥ अहंगमिष्या
मिसमार्द्रचित्तानेतुंत्वयाताससमागतांस्तान् ॥ द्रष्टुंचिरोत्कंठमनामहोत्सवैर्नैतादृशोयंसमयःकदाचित् ॥ २६ ॥ शिशुपालउवाच ॥ ॥
ममशत्रूरामकृष्णौयादवाःशत्रवश्चमे ॥ घातयिष्यामितान्सर्वान्यैरहंतुतिरस्कृतः ॥ २७ ॥ पुरावैकुंडिनपुरेयाभ्यांमेहेलनंकृतम् ॥ विवाहो
वारितोमेवैरामकृष्णावरीमम ॥ २८ ॥ यदितेषांयादवानांयूयंपक्षंकरिष्यथ ॥ तदात्वांसहपित्राचनिगृह्यनिगडैर्दृढैः ॥ २९ ॥ कारागारे
कारयामिकंसःस्वपितरौयथा ॥ अन्यथाचेद्वधिष्यामिशपथोमेनदुर्घटः ॥ ३० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ तद्वचःपरुषंश्रुत्वातूष्णीं
यातेथचेदिपे ॥ उद्धवःस्वबलंप्राप्यप्राहसर्वंयथोदितम् ॥ ३१ ॥ वाहिनीध्वजिनीचैवपृतनाक्षौहिणीतथा ॥ चतुर्धाशिशुपालस्यसेनायु
क्ताबभूवह ॥ ३२ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ वाहिन्याद्याश्चयासेनास्तत्संख्यांवदमेप्रभो ॥ ऋषयोहिप्रजानंतिभूतंभव्यंभवच्चयत् ॥
॥ ३३ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ शतंद्विपानांरथिनांसहस्रशतसंयुतम् ॥ अयुतंतुरगाणांचपत्तीनांलक्षमेवच ॥ ३४ ॥ सेनायालक्षणं
स्वल्पंद्विगुणंचतुरंगिणी ॥ चतुःशतंद्विपानांचरथानामयुतंतथा ॥ ३५ ॥ चतुर्लक्षंहयानांचपत्तीनामेककोटयः ॥ लोहकंचुकसंयुक्ताःस
मर्थबलवाहनाः ॥ ३६ ॥ शस्त्रास्त्रज्ञायत्रशूरावाहिनीसाबुधैःस्मृता ॥ वाहिन्याद्विगुणीभूताध्वजिनीसाप्रकीर्तिता ॥ ३७ ॥ ध्वजिन्याद्वि

गुणीभूतापृतनाकथ्यतेबुधैः ॥ दशनागसहस्राणिनागेनागेशतंरथाः ॥ ३८ ॥ रथेरथेशतंह्यश्वाअश्वेऽश्वेपत्तयःशतम् ॥ एषात्वक्षौहिणीज्ञे याकविभिःकथितापुरा ॥ ३९ ॥ ससाहसोतिशूरःस्यात्सामंतःशतशूरभृत् ॥ सामंतानांशतंबिभ्रत्सगजीकथितोमृधे ॥ ४० ॥ स्वदेहं सारथिंचाश्वान्रथंरक्षेद्रथीचयः ॥ सेनांरक्षतियोबाणैःकथ्यतेसमहारथी ॥ ४१ ॥ स्वसेनांरक्षयञ्छत्रून्सूदयत्रण्मंडले ॥ योक्षौहिण्या समंयुध्येत्सदासोतिरथीस्मृतः ॥ ४२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गा० विश्वजित्खंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेगुर्जरराटचेदिदेशगमनंनामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ निर्गतःशिशुपालोसौसबलश्चंद्रिकापुरात् ॥ पितरौतौतिरस्कृत्यस्वभावोह्यसतामयम् ॥ १ ॥ वाहिनीध्वजि नीभ्यांचद्युमच्छक्रौविनिर्गतौ ॥ पृतनाक्षौहिणीभ्यांतौरंगपिङ्गौचमंत्रिणौ ॥ २ ॥ शिशुपालमहासैन्यंप्रलयाब्धिसमंनृप ॥ संवीक्ष्ययदवस्तर्तुं चाजग्मुःकृष्णपोतकाः ॥ ३ ॥ वाहिनीसहितःपश्चाद्द्युमान्नाम महाबलः ॥ युयुधेयादवैःसार्द्धंशिशुपालप्रणोदितः ॥ ४ ॥ द्वयोश्चसैन्ययो र्बाणैरन्धकारोभवद्रणे ॥ हयपादरजोवृन्दैःप्रोत्थितैश्छादितंनभः ॥ ५ ॥ हयाश्चनृपधावन्तःप्रोत्पतंतोद्विपान्प्रति ॥ द्विपाश्वसक्षतायुद्धे पातयन्तःपदैर्द्विषः ॥ ६ ॥ शुण्डादण्डस्यफूत्कारैर्मर्दयन्तइतस्ततः ॥ कस्तूरीपत्रसिन्दूररक्तकम्बलमण्डिताः ॥ ७ ॥ बाणैर्गदाभिःपरिघैः खङ्गैःशूलैश्चशक्तिभिः ॥ छिन्नांगाःपत्तयःपेतुश्छिन्नबाह्वंघ्रिजानवः ॥ ८ ॥ कश्चित्तीक्ष्णासिनाराजन्हयान्युद्धेद्विधाकरोत् ॥ केचिद्दंता न्संगृहीत्वाकुंभेषुकरिणांगताः ॥ ९ ॥ अमात्यंहस्तिवाहंचमर्दयंतोमृगेंद्रवत् ॥ उल्लंघयंतःसहयागजवृंदंमहाबलाः ॥ १० ॥ खड्गप्रहारं कुर्वंतोविदार्यपरसैनिकान् ॥ हयस्पृष्ठानदृश्यंतेदृश्यंतेतेनटाइव ॥ ११ ॥ सैन्यवेगंचशत्रूणांदृष्ट्वाऽक्रूरःसमाययौ ॥ चकारदुर्दिनंबाणैर्धनु ष्टंकारयन्मुहुः ॥ १२ ॥ पलायमानंस्वबलंद्युमान्वीक्ष्यमहाबलः ॥ आययौसंमुखेयोद्धुंश्वाफल्केमैथिलेश्वर ॥ १३ ॥ बाणजालंसचिच्छे दबाणौघैश्चापनिर्गतैः ॥ छादयामासचाक्रूरंवर्षास्विनामिवांबुदः ॥ १४ ॥ छित्त्वातद्बाणपटलमसिनागांदिनीसुतः ॥ शक्त्याततताडतंवी रंद्युमंतंक्रोधमूर्च्छितः ॥ १५ ॥ तत्प्रहारेणभिन्नांसोमूर्छितोघटिकाद्वयम् ॥ पुनरुत्थाययुयुधेशिशुपालसखोबली ॥ १६ ॥ गृहीत्वाथगदां गुर्वीलक्षभारविनिर्मिताम् ॥ तताडहृदिचाक्रूरंजगर्जवनवद्द्युमान् ॥ १७ ॥ अक्रूरेतत्प्रहारेणकिंचिद्व्याकुलमानसे ॥ युयुधानस्तदाप्रागा

ज्याशब्दंकारयन्मुहुः ॥ १८ ॥ शिरस्तस्याशुचिच्छेदबाणेनैकेनलीलया ॥ पतितेद्युमतिह्याजौवीरास्तस्यातिदुद्रुवुः ॥ १९ ॥ तदैव
शक्तःसंप्राप्तोदृष्ट्वासेनांपलायिताम् ॥ शूलंचिक्षेपसहसायुयुधानायधीमते ॥ २० ॥ युयुधानश्चबाणैर्वैस्तच्छूलंशतधाकरोत् ॥ शक्तोगृ
हीत्वापरिघंयुयुधानंतताडह ॥ २१ ॥ युयुधानोर्जुनसखःक्षणंमूर्च्छामवापह ॥ तदैववीरःसंप्राप्तःकृतवर्मामहाबलः ॥ २२ ॥ शक्तस्यापि
रथंसाश्वंबाणैश्चूर्णीचकारह ॥ शक्तोपिचूर्णयामासगदयातद्रथंपरम् ॥ २३ ॥ कृतवर्मारथंत्यक्त्वाशक्तंजग्राहरोषतः ॥ पातयित्वाभुजाभ्यां
तंचिक्षेपनृपयोजनम् ॥ २४ ॥ शक्तेचपतितेक्रुद्धेशिशुपालप्रणोदितौ ॥ रंगपिंगौमंत्रिणौतौपृतनाक्षौहिणियुतौ ॥ २५ ॥ बाणवर्षंप्रकुर्वं
तौमर्दयंतावरीन्मृधे ॥ आजग्मतुर्मैथिलेंद्रयथावातहुताशनौ ॥ २६ ॥ उद्भटंतद्बलंवीक्ष्ययादवेंद्रःपितुःसमः ॥ आदायचापंसदसिप्रद्युम्नो
वाक्यमब्रवीत् ॥ २७ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ अहंगमिष्यामिपुरीरंगपिंगमृधेजनाः ॥ रंगपिंगौचदृश्येतेमहाबलपराक्रमौ ॥ २८ ॥
एतच्छ्रुत्वामहाबाहुर्भानुःकृष्णसुतोबली ॥ सर्वेषामग्रतोभूत्वाभ्रातरंप्राहनीतिवित् ॥ २९ ॥ ॥ भानुरुवाच ॥ त्रैलोक्यंदृश्यते
प्राप्तंयदातेसंमुखेप्रभो ॥ तदातेचापटंकारोभविष्यतिनसंशयः ॥ ३० ॥ केवलेनादिखड्गेनशिरसीरंगपिंगयोः ॥ छित्वानीत्वागमिष्यामिक
लिंगशकलेइव ॥ ३१ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेद्युमच्छक्तवधोनामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाशत्रुहाभानुर्गृहीत्वाखड्गचर्मणी ॥ पदातिःप्रययौसैन्येवनेवह्निरिवप्रभुः ॥ १ ॥ भानुःखड्गेनशत्रूंस्ताञ्छिन्न
बाहूंश्चकारह ॥ द्विपान्हयान्संमुखस्थान्पार्श्वस्थांश्चद्विधाकरोत् ॥ २ ॥ खड्गेद्वितीयोह्येकाकीरेजेछिंदन्नरीन्मृधे ॥ नीहारमेघपटलै
र्भानुर्भानुरिवस्फुरन् ॥ ३ ॥ हस्तिनांछिन्नकुंभानांभानुखड्गेनमैथिल ॥ मुक्तानिपेतुश्चयथातारकाःक्षीणकर्मणः ॥ ४ ॥ क्षणमात्रेणतत्सै
न्यंपातयित्वारणांगणे ॥ रंगपिंगोपरिप्रागाद्भानुर्वीरोमहाबलः ॥ ५ ॥ कृष्णदत्तेनखड्गेनरथौतौरंगपिंगयोः ॥ छित्वाहयान्सनेतॄंश्चभानुर्यु
द्धेद्विधाकरोत् ॥ ६ ॥ खड्गौनीत्वारंगपिंगौतेडतुस्तंमहोद्भटौ ॥ भानुचर्मगतौखड्गौभंगीभूतौबभूवतुः ॥ ७ ॥ भानुखड्गप्रहारे
णाशिरसीरंगपिंगयोः ॥ युगपत्पेततुर्युद्धेतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ८ ॥ भानुस्तयोश्चशिरसीनीत्वाप्रद्युम्नसंमुखे ॥ आययौविजयीवीरः

श्लाघितःसैन्यनायकैः ॥ ९ ॥ दिविदुंदुभयोनेदुर्नरदुंदुभिभिःसमम् ॥ अभूज्जयजयारावःपुष्पवर्षाःसुरैःकृताः ॥ १० ॥ रंगपिंगोमृतौश्रु
त्वाशिशुपालोरुषान्वितः॥जैत्रंरथंसमारुह्ययदूनांसंमुखंययौ ॥ ११ ॥ मदच्युद्भिर्गजैर्दीर्घैरत्नकंबलमंडितैः ॥ स्वर्णनीडसमायुक्तैर्लोल
घंटाक्वणत्स्वनैः ॥ १२ ॥ रथैश्वदेवधिष्ण्याभैर्वायुवेगैस्तुरंगमैः ॥ विद्याधरसमैर्वीरैर्नादयन्वसुधातलम् ॥ १३ ॥ शिशुपालबलंदृष्ट्वाशक्रद
त्तेरथेस्थितः ॥ सर्वेषामग्रतःकार्ष्णिःप्रययौधन्विनांवरः ॥ १४ ॥ शंखंदध्मौहरेःपुत्रोदिशःखंनादयन्नृप ॥ तेननादेनशत्रूणांकंपोभूद्धृदि
मानद ॥ १५ ॥ शिशुपालमहासैन्येप्रासादइवदुर्गमे ॥ चक्रेनाराचसोपानंसहसारुक्मिणीसुतः ॥ १६ ॥ दमघोषसुतोधीमान्धनुष्टंकार
यन्मुहुः ॥ ब्रह्मास्त्रंसंदधेयद्वैदत्तात्रेयेणशिक्षितम् ॥ १७॥ प्रचंडसर्वतस्तेजोदृष्ट्वाश्रीरुक्मिणीसुतः॥ ब्रह्मास्त्रेणापितद्युद्धेसंजहारसलीलया ॥
॥ १८ ॥ शिशुपालोमहाधीमानंगारास्त्रंसमादधे ॥ जामदग्न्येनयद्दत्तंमहेन्द्रेपर्वतेनृप ॥ १९ ॥ तस्मादङ्गारवर्षाभिःकार्ष्णिसेनातिविह्वला ॥
पर्जन्यास्त्रंमहादिव्यंतदाकार्ष्णिःसमादधे ॥ २० ॥ स्थूलाभिर्मेघधाराभिरंगाराःशांतिमाययुः ॥ शिशुपालस्तदाक्रुद्धोगजास्त्रंतत्समाद
धे ॥ २१ ॥ यदगस्त्येनमुनिनाशिक्षितंमलयाचले ॥ महोद्भटागजादीर्घाःकोटिशस्तद्विनिर्गताः ॥ २२ ॥ तेसैन्यंपातयामासुःप्रद्युम्नस्य
महात्मनः ॥ हाहाकारोमहानासीद्यदूनांवाहिनीषुच ॥ २३ ॥ प्रद्युम्नोथरणश्लाघीनृसिंहास्त्रंसमादधे ॥ नृसिंहोनिर्गतस्तस्मान्नादयन्वसु
धातलम् ॥ २४ ॥ स्फुरत्सटोदीर्घवालोनखलांगूलभीषणः ॥ ननादहुंकृतैःशब्दैर्भक्षयंस्तान्गजान्रणे ॥ २५ ॥ विदार्यगजकुंभांतमुत्पतन्
भगवान्हरिः ॥ गजवृंदंमर्दयित्वातत्रैवांतरधीयत ॥ २६ ॥ चिक्षेपपरिघंरोषाच्छिशुपालोमहाबलः ॥ चिच्छेदपरिघंतद्वैयमदंडेनमाधवः ॥
॥ २७ ॥ ततश्चैद्योरुषाविष्टोगृहीत्वाखङ्गचर्मणी ॥ प्रद्युम्नंतमुपाधवत्पतंगइवपावकम् ॥ २८ ॥ कार्ष्णिस्तताडतंखङ्गंयमदंडेनवेगतः ॥ चू
र्णीबभूवतेनापिनिर्स्त्रिंशश्चर्मणासह ॥ २९ ॥ पाशिदत्तेनपाशेनसहसायादवेश्वरः ॥ दमघोषसुतंबद्ध्वाविचकर्षरणांगणे ॥ ३० ॥ शिशुपा
लंघातयितुंखङ्गंजग्राहरोषतः ॥ तदैवतत्करौसाक्षाद्गदोजग्राहवेगतः ॥ ३१ ॥ ॥ गदउवाच ॥ ॥ परिपूर्णतमेनापिश्रीकृष्णेनमहा
त्मना ॥ वध्योयंदेववचनंभगवन्मावृथाकुरु ॥ ३२ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ तदाकोलाहलेजातेशिशुपालस्यबंधने ॥ दमघोषोबलिं

नीत्वाप्रागात्प्रद्युम्नसंमुखे ॥ ३३ ॥ कार्ष्णिस्तमागतंदृष्ट्वात्यक्त्वाशस्त्राणिशीघ्रतः ॥ अग्रतश्चेदिपंशश्वन्ननामशिरसाभुवि ॥ ३४ ॥ मिलि
त्वाचाशिषंदत्त्वाप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ दमघोषोमहाराजःप्राहगद्गदयागिरा ॥ ३५ ॥ ॥ दमघोषउवाच ॥ ॥ प्रद्युम्नत्वंतुधन्योसित्वं
यदूनांशिरोमणिः ॥ मत्पुत्रेणकृतंयद्वैतत्क्षमस्वदयानिधे ॥ ३६ ॥ ॥ श्रीप्रद्युम्नउवाच ॥ ममदोषेनतेचायंनतेपुत्रस्यहेप्रभो ॥ सर्वं
कालकृतंमन्येप्रियमप्रियमेववा ॥ ३७ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्तोदमघोषोपिप्रद्युम्नेनप्रयंत्रितः ॥ शिशुपालंमोचयित्वानीत्वा
गाच्चंद्रिकांपुरीम् ॥ ३८ ॥ प्रद्युम्नस्यबलंश्रुत्वासाक्षाच्छ्रीकृष्णतेजसः ॥ नकेपियुयुधुस्तेनराजानश्चबलिंददुः ॥ ३९ ॥ इतिश्रीमद्गर्गा
चार्यसंहितायांविश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्वसंवादेरंगपिंगवधशिशुपालयुद्धचेदिदेशविजयोनामनवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ ॥ छ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ मनुतीर्थेततःस्नात्वाप्रद्युम्नोयदुभिःसह ॥ प्रययौकौंकणान्देशान्दुंदुभीन्नादयन्मुहुः ॥१॥ कौंकणस्थोथमेधावीगदा
युद्धविशारदः ॥ एकाकीमल्लयुद्धेनपरीक्षन्नाययौबलम् ॥ २ ॥ प्रद्युम्नंसबलंप्राहशृणुमेयादवेश्वर ॥ गदायुद्धंदेहिमह्यंमद्बलंनाशयप्रभो ॥३॥
॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ एकतोह्येकतोवीराबलवंतोमहीतले ॥ मानंमाकुरुहेमल्लविष्णुमायातिदुर्गमा ॥ ४ ॥ वयंतुबहवोवीरास्त्वमेकाकीसमा
गतः ॥ अधर्मोयंमहामल्लदृश्यतेयाहिसांप्रतम् ॥ ५ ॥ ॥ मल्लउवाच ॥ यदायुद्धंनकुरुतभवंतोबलशालिनः ॥ मत्पादेधोत्रनिर्यातुतदाया
स्यामिसांप्रतम् ॥ ६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ एवंवदतिमल्लेवैसर्वेयादवपुंगवाः ॥ बभूवुःक्रोधसंयुक्ताःपश्यामस्तस्यमैथिल ॥ ७ ॥ ग
दोगदांसमादायबलदेवानुजोबली ॥ तस्थौसोपिगदांनीत्वासर्वेषांपश्यतांनृप ॥ ८ ॥ गदांगरिष्ठांचिक्षेपगदायसमहाबलः ॥ गदोपरिगदां
नीत्वास्वगदांप्राक्षिपद्गदः ॥ ९ ॥ गदस्यगदयासोपिताडितःपतितोभुवि ॥ मृधेच्छांनचकाराशुउद्वमन्रुधिरंमुखात् ॥ १० ॥ कौंकण
स्थोथमेधावीनत्वाप्राहहरेःसुतम् ॥ परीक्षार्थंचभवतामेतत्कार्यंमयाकृतम् ॥ ११ ॥ त्वमेवभगवान्साक्षात्कुतोहंप्राकृतोजनः ॥ क्षमस्वमेप
राधंभोत्वामहंशरणंगतः ॥ १२ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाथबलिंदत्त्वानमस्कृत्यहरेःसुतम् ॥ कौंकणस्थःपुरींप्रागान्मेधा
वीक्षत्रियोत्तमः ॥ १३ ॥ कुटकाधिपतिंमौलिंमृगयायांविनिर्गतम् ॥ जग्राहसमहाबाहुःसांबोजांबवतीसुतः ॥ १४ ॥ कार्ष्णिस्तस्माद्बलिंनी

त्वादंडकाख्यंवनंययौ ॥ मुनीनामाश्रमान्पश्यन्स्वसैन्यपरिवारितः ॥ १५ ॥ निर्विंध्यांचपयोष्णींचतापींस्नात्वाहरेःसुतः ॥ शूर्प्पारकं
महाक्षेत्रंआर्याद्वैपायनींततः ॥ १६ ॥ ऋष्यमूकंततःपश्यप्रवर्षणगिरिंगतः ॥ पर्जन्योभगवान्साक्षान्नित्यदायत्रवर्षति ॥ १७ ॥ गोकर्णा
ख्यंशिवक्षेत्रंदृष्ट्वाकार्ष्णिःस्वसैन्यकैः ॥ त्रिगर्तान्केरलान्देशान्ययौजेतुंमहाबलः ॥ १८ ॥ अंबष्ठःकेरलाधीशःश्रुत्वावार्तांतुमन्मुखात् ॥
ददौतस्मैबलिंशीघ्रंप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ १९ ॥ कृष्णांवेणींतदोत्तीर्यतैलंगान्विषयान्ययौ ॥ सैन्यपादरजोवृंदैरंधीकुर्वन्नभःस्थलम् ॥ २० ॥
तैलंगस्याधिपोराजाविशालाक्षःप्रकीर्तितः ॥ पुरस्योपवनेरेमेसुंदरीगणसंयुतः ॥ २१ ॥ मृदंगाद्यैश्चवादित्रैर्मधुरध्वनिसंकुलैः ॥ परैरप्सर
सांरागैर्गीयमानोद्युराडिव ॥ २२ ॥ तंप्राहसुंदरीरामाराज्ञीमंदारमालिनी ॥ रजोव्याप्तंनभोवीक्ष्यशुष्यद्बिंबाधरापरा ॥ २३ ॥ ॥ मंदा
रमालिन्युवाच ॥ ॥ राजन्नजानामिकदापिदुःखंसुखालकालिभ्रमरास्तवेषा ॥ २४ ॥ द्वारावतीशाध्वरनागवल्लीचयंसमुत्थाप्यदिशोज
यार्थम् ॥ विजित्यसर्वान्नृपचेदिपान्ससमागतोसौयदुराजराजः ॥ २५ ॥ धुंकारशब्दंशृणुदुंदुभीनांचीत्कारफूत्कारयुतंद्विपानाम् ॥ कोदंड
टंकारमयंपराणांकल्पांतसारस्वतनादकारम् ॥ २६ ॥ त्वरंबलिंप्रेषयशंबरारयेप्रधावतीःपश्यनरेंद्रसुंदरीः ॥ च्युतप्रसूनाःश्रमवारिवर्षिणी
र्वनप्रवेशाःस्फुटकेशमंडनाः ॥ २७ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ पत्नीवाक्यंततःश्रुत्वाविशालाक्षोतिधर्षितः ॥ प्रद्युम्नसंमुखेसोपिबलिंनी
त्वासमाययौ ॥ २८ ॥ तेनसंपूजितःसाक्षात्प्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ स्नात्वापंचाप्सरस्तीर्थमहाराष्ट्रंततोययौ ॥ २९ ॥ महाराष्ट्राधिपोराजा
विमलोनामवैष्णवः ॥ भक्त्यापरमयाकार्ष्णिंपूजयामाससर्वतः ॥ ३० ॥ तथाहिकर्णाटपतिःसहस्राजित्स्वतःसमानीयबलिंमहात्मने ॥
संपूजयामासशुभार्थहेतवेश्रीशंबरारिंजगतःप्रभुंपरम् ॥ ३१ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षाद्यादवैःसहमैथिल ॥ करुषान्विषयान्प्रागाज्जेतुंयोगीवदे
हजान् ॥ ३२ ॥ महारंगपुरेतत्रबुद्धशर्मामहामतिः ॥ भर्ताथश्रुतदेवायावसुदेवस्वसुर्नृप ॥ ३३ ॥ तस्यपुत्रोदंतवक्रःकृष्णशत्रुःप्रकीर्ति
तः ॥ शिशुपालइवक्रुद्धोयोद्धुंचक्रेमनःस्वयम् ॥ ३४ ॥ मात्रापित्रावारितोपिदैत्योदैत्याननुव्रतः ॥ यादवान्घातयिष्यामिकोपमित्थंचका
रह ॥ ३५ ॥ आदायसगदांगुर्वींलक्षभारविनिर्मिताम् ॥ एकाकीप्रययौयोद्धुंप्रद्युम्नबलसंमुखे ॥ ३६ ॥ दंतवक्रंकृष्णवर्णंकज्जलाद्रिसमप्रभम् ॥

ललज्जिह्वंघोररूपंतालवृक्षदशोच्छ्रितम् ॥ ३७ ॥ किरीटकुंडलधरंहेमवर्मविभूषितम् ॥ किंकिणीजालसंयुक्तंचलच्चरणनूपुरम् ॥ ३८ ॥ कंपयंतंभुवंवेगात्पातयंतंगिरीन्द्रुमान् ॥ घातयंतंस्वगदयाकृतांतमिवदुर्जनान् ॥ ३९ ॥ तंदृष्ट्वायादवाःसर्वेभयंप्रापुर्मृधांगणे ॥ आगतेदंतवक्रेचमहान्कोलाहलोह्यभूत् ॥ ४० ॥ प्रद्युम्नः प्रेषयामासतस्योपरिमहद्बलम् ॥ अष्टादशाक्षौहिणानांधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ॥ ४१ ॥ बाणैः परश्वधैराजश्छतघ्नीभिर्भुशुंडिभिः ॥ तंतेडुर्यादवाःसर्वेसर्वतोद्रियथागजाः ॥ ४२ ॥ दंतवक्रःस्वगदयाकरींद्रानुत्कटान्बहून् ॥ पातयामासराजेंद्रभिन्नकुंभस्थलान्मृधे ॥ ४३ ॥ कांश्चित्पादेषुचोन्नीयकिंकिणीजालनादितान् ॥ सशृंखलान्सनीडांस्ताँल्लोलघंटारणत्स्वनान् ॥ ॥ ४४ ॥ वातस्तूलमिवाकाशेचिक्षेपशतयोजनम् ॥ शुंडादंडेषुकांश्चिद्गृहीत्वादैत्यपुंगवः ॥ ४५ ॥ भ्रामयित्वागजान्दिक्षुनदतःप्राक्षिपद्रुषा ॥ कांश्चिद्गजानंसयोश्चकक्षयोरुभयोरपि ॥ ४६ ॥ पद्भ्यामाक्रम्यशुशुभेदैत्यःकालाग्निरुद्रवत् ॥ रथान्ससूतान्साश्वांश्चसध्वजान्समहारथान् ॥ चिक्षेपगगनेवीरःपद्मानीवप्रभंजनः ॥ ४७ ॥ तुरगांश्चपदातींश्चप्राक्षिपद्गगनेबलात् ॥ अधोमुखाऊर्ध्वमुखाराजपुत्रामहाबलाः ॥ ४८ ॥ सशस्त्रारत्नकेयूरसंयुक्तास्तारकाइव ॥ आकाशात्प्रपतंतस्तेवमंतोरुधिरंमुखात् ॥ ४९ ॥ बलंविलोडयामासगदयादैत्यपुंगवः ॥ दंष्ट्रयाप्रलयाब्धिंश्रीवाराहइवमैथिल ॥ ५० ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्वसंवादेकौंकणकुटकात्रिगर्तकेरलतैलंगमहाराष्ट्रकर्णाटकाविजयेकरूषदेशगमनंनामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ तदाश्रीकृष्णपुत्राणामष्टादशमहारथाः ॥ सक्षतंकारयामासुर्दन्तवक्रम्महाबलम् ॥ १ ॥ दन्तवक्रोतिशुशुभेसक्षतोरक्तधारया ॥ लाक्षयेवयथासौधंप्रहारंनान्वचिंतयत् ॥ २ ॥ कृतवर्माचबाणौघैस्तंजघानरणाङ्गणे ॥ युयुधानश्चखड्गेनशक्त्याक्रूरोमहाबलम् ॥ ३ ॥ सारणस्तंकुठारेणाहनत्तंरोहिणिसुतः ॥ दन्तवक्रोपिगदयायुयुधानंतताडह ॥ ४ ॥ करेणकृतवर्माणमक्रूरंस्वांघ्रिणाहनत् ॥ सारणंभुजवेगेनकारूषोरणदुर्मदः ॥ ॥ ५ ॥ अक्रूरःकृतवर्माचयुयुधानोथसारणः ॥ निपेतुर्मूर्छिताभूमौमरुतापादपाइव ॥ ६ ॥ ततोगदांसमादायसांबोजाम्बवतीसुतः ॥ दंतवक्रंतताडांसेजगर्जघनवद्बली ॥ दंवतक्रोऽथचिक्षेपस्वगदांसाम्बसन्मुखे ॥ ७ ॥ गदामापततींवीक्ष्यसांबोजाम्बवतीसुतः ॥ गदोपरिगदां

नीत्वागदयातन्तताडह ॥ ८ ॥ दन्तवक्रोगदांत्यक्त्वासांबंजाम्बवतीसुतम् ॥ गृहीत्वापातयामासभुजाभ्यांरणमंडले ॥ ९ सान्बस्तदा
समुत्थायगृहीत्वापादयोश्वतम् ॥ अपोथयद्भूमिपृष्ठेतदद्भुतमिवाभवत् ॥ १० ॥ दन्तवक्रःसमुत्थायसाट्टहासंतदाकरोत् ॥ ननादतेनब्र
ह्माण्डंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥ ११ ॥ पताकाढ्येनदिव्येनसहस्रादित्यवर्चसा ॥ सहस्रहययुक्तेनरथेनस्निग्धनादिना ॥ १२ ॥ आगच्छंतंन
मंतंचप्रद्युम्नंधन्विनांवरम् ॥ दन्तवक्रोपितंवीक्ष्यप्राहेदंपरुषंवचः ॥ १३ ॥ ॥ दन्तवक्रउवाच ॥ ॥ यूयञ्चयादवाःसर्वेवृष्णयोह्यन्धका
दयः ॥ अल्पसत्त्वाजनास्तुच्छाविद्रुतायुद्धभीरवः ॥ १४ ॥ ययातिशापसंभ्रष्टाभ्रष्टराज्यागतत्रपाः ॥ एकोहंबहवोयूयंयुष्माभिश्चकृतंमृधम् ॥
॥ १५ ॥ अधर्मवर्तिभिस्तुच्छैर्धर्मशास्त्रंविलोपितम् ॥ पूर्वपितातेश्रीकृष्णोनन्दस्यपशुरक्षकः ॥ १६ ॥ गोपालोच्छिष्टभोजीचसोद्यैवया
दवेश्वरः ॥ हैयङ्गवीनदध्याज्यदुग्धतक्रादिकंरसम् ॥ १७ ॥ चोरयामासगोपीनांरसिकोरासमण्डले ॥ जरासन्धभयात्सोपिसमुद्रंशरण
ङ्गतः ॥ १८ ॥ सोद्यैवयदुनाथोभूद्योभीरुःकालसंमुखे ॥ तेनदत्तंवृष्णिराज्यमुग्रसेनंसमेत्यसः ॥ १९ ॥ करिष्यत्यल्पसारार्थोराजसूयंक्र
तूत्तमम् ॥ दुरत्ययाकालगतिर्जातंचित्रमहोजगत् ॥ २० ॥ अध्यास्तेसिंहशार्दूलंश्वृगालोह्यतिदुर्बलः ॥ २१ ॥ ॥ श्रीप्रद्युम्नउवाच ॥
पुरावैकुण्डिनपुरेयदूनांबलमूर्जितम् ॥ त्वयादृष्टंनकिंत्वत्रपश्याद्यैवविनिन्दक ॥ २२ ॥ युष्मान्संबंधिनोज्ञात्वानेच्छेद्युद्धंकरूषप ॥ ब
लात्त्वंयुद्धमाकार्षीर्धर्मशास्त्रंत्वपाकृतम् ॥ २३ ॥ नन्दोद्रोणोवसुःसाक्षाज्जातोगोपकुलेपिसः ॥ गोपालायेचगोलोकेकृष्णरोमसमुद्भवाः ॥
॥ २४ ॥ राधारोमोद्भवागोप्यस्ताश्चसर्वाइहागताः ॥ काश्चित्पुण्यैःकृतैःपूर्वैःप्राप्ताःकृष्णंवरैःपरैः ॥ २५ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णो
भगवान्स्वयम् ॥ असंख्यब्रह्माण्डपतिर्गोलोकेशःपरात्परः ॥ २६ ॥ यस्मिन्सर्वाणितेजांसिविलीयन्तेस्वतेजसि ॥ तंवदंतिपरेसाक्षात्परिपू
र्णतमःस्वयम् ॥ २७ ॥ पूर्णस्यलक्षणंयत्रयंपश्यंतःपृथक्पृथक् ॥ भावेनापिजनाःसोयंपरिपूर्णतमः स्वयम् ॥ २८ ॥ उग्रसेनोथराजे
न्द्रोमरुतोनामयःपुरा ॥ श्रीकृष्णस्यवरेणासौयादवेन्द्रोबभूवह ॥ २९ ॥ निरंकुशोमहामूर्खोविनिन्दसिमहाजनम् ॥ सनःप्रार्थयतेकिंचिद्य
थासिंहःशिवारुतम् ॥ ३० ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ एवंवचस्तदाश्रुत्वादन्तवक्रोमदोत्कटः ॥ गदांगुर्वींसमादायप्राद्रवत्तद्रथोप

रि ॥ ३१ ॥ गदयापातयामाससहस्रंघोटकान्नदन् ॥ घोटकादुद्रुवुःसर्वेदृष्ट्वारूपंभयंकरम् ॥ ३२ ॥ प्रद्युम्नोपिगदांनीत्वातंतताड
दृढंहृदि ॥ तत्प्रहारेणदैत्येंद्रःकिञ्चिद्व्याकुलमानसः ॥ ३३ ॥ तयोश्चगदयायुद्धंघोररूपंबभूवह ॥ गदाभ्यांसक्षतौतौद्वौमर्दयन्तौपरस्परम्
॥ ३४ ॥ नन्दतौसङ्गरेराजन्गिरौकेसरिणौयथा ॥ दन्तवक्रोभुजाभ्यांतंगृहीत्वाश्रीहरेःसुतम् ॥ भूमौनिपातयामाससिंहःसिंहमिवौज
सा ॥ ३५ ॥ प्रद्युम्नोपिसमुत्थायगृहीत्वाभुजयोर्बलात् ॥ भ्रामयित्वाभुजाभ्यांतंपातयामासभूतले ॥ ३६ ॥ प्रद्युम्नस्यप्रहारेणसोपतद्रु
धिरंवमन् ॥ चूर्णितास्थिःखिन्नगात्रोमूर्छितोविह्वलाकृतिः ॥ ३७ ॥ गिरीन्द्रइवभूपृष्ठेरेजेशक्रायुधाहतः ॥ तत्प्रपातेनवसुधाचचालसजला
भवत् ॥ ३८॥ विचेलुर्दिग्गजास्ताराःसमुद्राश्चचकंपिरे ॥ पातशब्देनराजेन्द्रत्रिलोकीबधिरीकृता ॥३९॥ तदैवकारूषपतिर्महात्माश्रीवृद्ध
शर्माश्रुतदेवयाच ॥ राज्ञ्यामहारंगपुराद्यदूनांसमाययौसुंदरसन्धिकारी ॥ ४० ॥ दत्त्वाबलिंमैथिलशम्बरारयेसुतंगृहीत्वाकृतसंधिरग्रतः ॥
तथायदूनांप्रवरैःप्रपूजितःपुनर्महारङ्गपुरंसमाययौ ॥ ४१ ॥ इतिश्री०विश्व०ना०दंतवक्रयुद्धेकरूषदेशविजयोनामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ अर्णवंदक्षिणंस्नात्वाप्रद्युम्नोयादवाधिपः ॥ उशीनरांस्ततोजेतुमाजगामबलैःसह ॥ १ ॥ कोटिशःकोटिशोगावो
यत्रदेशेचरंतिहि ॥ गोपालमंडलैर्युक्ताव्रजंत्योभव्यमूर्तयः ॥ २ ॥ औशीनराःक्षीरपानागौरवर्णामनोहराः ॥ हैयंगवीनमादायतेययुःका
र्ष्णिसंमुखे ॥ ३ ॥ तैःपूजितःशंबरारिर्ददौतेभ्योमहाधनम् ॥ गजान्रथान्हयान्दिव्यवस्त्रभूषादिहर्षितः ॥ ४ ॥ चंपावतीनामपुरीमणिर
त्नसमन्विता ॥ विराजतेयत्रनृपैःसर्पैर्भोगवतीयथा ॥ ५ ॥ चंपावतीपतिर्वीरोनाम्नाहेमांगदोनृपः ॥ नीत्वाबलिंसमेत्याशुश्रीकार्ष्णिप्रणना
मह ॥ ६ ॥ तस्मैतुष्टःशंबरारिर्मालांकिंजल्किनींददौ ॥ सहस्रदलशोभाढ्यंपद्मंदिव्यंददौपुनः ॥ ७ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुःस्वसैन्यप
रिवारितः ॥ विदर्भान्प्रययौधन्वीदुंदुभीन्नादयन्मुहुः ॥ ८ ॥ भीष्मकःकुंडिनपतिरागतंरुक्मिणीसुतम् ॥ आनीयपूजयामाससैन्यंबहुभि
र्धनैः ॥ ९ ॥ मातामहंततोनत्वारुक्मिणीनंदनोबली ॥ कुंतदेशांश्चदरदान्प्रययौयादवैःसह ॥ १० ॥ दारदैःकुंतजैर्वीरैःपूजितोयादवेश्व
रः ॥ मलयाचलपाटीरवायुभिःपरिसेवितः ॥ ११ ॥ श्रीखंडकेतकीपुष्पगंधाक्तेमलयाचले ॥ अगस्त्यंमुनिशार्दूलंपीताब्धिंसददर्शह ॥१२॥

कृतांजलिपुटःकार्ष्णिर्नमस्कृत्यमहामुनिम् ॥ स्थितोभूद्रुटजेसाक्षादाशीर्भिरभिनंदितः ॥ १३ ॥ ॥ श्रीप्रद्युम्नउवाच ॥
॥ दृश्यंपदार्थंतुजगत्सत्यवद्वर्ततेकथम् ॥ मुक्तोब्रह्मांशकोभूत्वाबद्ध्यतेयंकथंगुणैः ॥ १४ ॥ एतत्प्रश्नंममब्रूहिनितरांमुनिसत्तम ॥ त्वंस
र्वविद्दिव्यचक्षुःसर्वब्रह्मविदांवरः ॥ १५ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ त्वंसाक्षात्कृष्णचंद्रस्यपरिपूर्णतमस्यच ॥ पुत्रोसिपृच्छसेमांवाली
लामात्रमिदंवचः ॥ १६ ॥ लोकसंग्रहमेवार्थंकुर्वन्देवोहरिर्यथा ॥ तथानृणांचकल्याणंकुर्वन्विचरसिप्रभो ॥ १७ ॥ यथासत्यस्यसूर्यस्य
बिंबंवारिषुसत्यवत् ॥ दृश्यतेसत्यवद्दृश्यंप्रधानपरयोस्तथा ॥ १८ ॥ काचेमुखंगुणेसर्पसैकतेजीवनंयथा ॥ तथायंसन्देहगुणैर्बध्यतेप्रेक्ष्य
तांस्वयम् ॥ १९ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ कथंनबद्ध्यतेदेहीयेनोपायेनतन्मुने ॥ वैराग्येणदृढेनापिब्रूहिब्रह्मविदांवर ॥ २० ॥ अग
स्त्यउवाच ॥ विवेकंयःसमाश्रित्यभजेद्ब्रह्मसनातनम् ॥ मनोमयंजगन्मत्वासव्रजेत्परमंपदम् ॥ २१ ॥ जन्ममृत्यूशोकमोहौजराबाल्युवाद
यः ॥ अहंमदोव्याधिभयंसुखंशोकःक्षुधारतिः ॥ २२ ॥ आधिर्व्याधिस्तस्यराजन्नभवंतिकदाचन ॥ आत्मानिरीहोह्यतनुःसर्वतश्चानहं
कृतिः ॥ शुद्धोगुणाश्रयाःसाक्षात्परोनिष्कलआत्मदृक् ॥ २३ ॥ ज्ञानात्मकःसदापूर्णोविदितोयोमुनीश्वरैः ॥ तंब्रह्मपरमात्मानंज्ञात्वायंवि
चरेत्सुखी॥२४॥अस्मिंश्छयानेजागर्तिसर्वंपश्यतियःपुमान् ॥ नायंतंवेत्तिपश्यंतंनपश्यतिकदाचन ॥ २५ ॥ नभोग्निपवनाःकोष्ठकाष्ठप्रोद्गत
रेणुभिः॥नसज्जतेगुणैर्ब्रह्मवर्णैश्चस्फटिकोयथा॥२६ ॥ लक्षणाभिर्ध्वनिव्यंग्यैर्ज्ञायतेनकदाचन ॥ कुतस्तुलौकिकैर्वाक्यैस्तस्मैश्रीब्रह्मणेनमः
॥२७॥केचित्कर्मवदंत्येनंकेचित्कालंतथापरे॥कर्तारंयोगमपरेसांख्यंब्रह्मवदंतिके ॥ २८ ॥ केचित्तंपरमात्मानंवासुदेवंवदंतिके॥प्रत्यक्षेणानु
मानेननिगमेनात्मसंविदा॥२९॥विचार्यतद्ब्रह्मपरंनिःसंगोविचरेदिह॥यथांभसाप्रचलतातरवोपिचलाइव ॥ ३० ॥ चक्षुषाभ्राम्यमाणेनदृश्यते
चलतीवभूः ॥ तथागुणानांभ्रमणैर्भ्रमतामनसायतः ॥ ३१ ॥ भ्राम्यमाणःसदाराजन्करेणालातचक्रवत् ॥ करिष्यामिकरोमीतिममेदं
तवचाब्रुवन्।त्वमहंचसुखीदुःखीसदाज्ञानविमोहिताः॥३२॥सत्वंरजस्तमइतिप्रकृतेर्नात्मनोगुणाः॥तैरिदंजगदाव्याप्तमोतप्रोतंपटंयथा ॥३३॥
ऊर्ध्वंगच्छंतिसत्वस्थामध्येतिष्ठंतिराजसाः ॥ जघन्यगुणवृत्तिस्थाअधोगच्छंतितामसाः ॥ ३४ ॥ अंधकारेगुणात्कार्ष्णेसर्पबुद्धिर्बिभेति

च ॥ आरान्मरीचिकांवारितथेदंमन्यतेजगत् ॥ ३५ ॥ गतागतंसुखंविद्धियथामंडलवर्तिना ॥ तथानृणांसुराणांचदुःखंनरकवासिनाम् ॥
॥ ३६ ॥ घनावलिर्देहगुणाअहोरात्रमृतेर्यथा ॥ यथासार्थंतथादृश्यंनकिंचित्सर्वदैवहि ॥ ३७ ॥ पक्षेजातेयथानीडात्परेयातेयथोडुपात् ॥
ज्ञानेप्राप्तेतथालोकादृर्पणात्किंप्रयोजनम् ॥ ३८ ॥ यथोल्कयादृष्टमर्थमुल्कयाकिंप्रयोजनम् ॥ तथामार्गंनिधायाशुविचरेत्समदृङ्मुनिः ॥
॥ ३९ ॥ यथेंदुरुदपात्रेषुयथाग्निःकाष्ठसंचये ॥ तथैकोभगवान्साक्षात्परात्मानेकवत्स्थितः ॥ ४० ॥ घटेमठेयथाकाशोवर्ततेंऽतर्बहिर्महान्
॥ तथापरात्मानिर्लिप्तोदेहेषुस्वकृतेषुच ॥ ४१ ॥ यःकृष्णभक्तःशांतात्माज्ञाननिष्ठोविरागवान् ॥ तंनस्पृशंतीहगुणाःकानीवबिसिनी
दलम् ॥ ४२ ॥ ज्ञानीसदानंदमयोबालवद्विचरेत्तनुम् ॥ नपश्यतिधृतंवासोमदिरामदमत्तवत् ॥ ४३ ॥ सूर्योदयेयथावस्तुगृहेराजन्प्रदृश्य
ते ॥ दूरीकृत्यतथाज्ञानंसाक्षात्तत्त्वंतनोबृहत् ॥ ४४ ॥ यथेंद्रियंपृथग्द्वारैरर्थोबहुगुणाश्रयः ॥ नानेयतेतथाब्रह्मकविभिःशास्त्रवर्त्मभिः ॥
॥ ४५ ॥ परंपदंवदंत्येतत्केचित्त्द्वैष्णवंनृप ॥ केचिद्वैव्याप्यवैकुंठंशांतंकेपिततःपरम् ॥ ४६ ॥ कैवल्यंतद्ब्रह्मकेचित्परमंधामचाव्ययम् ॥
अक्षरंचपरेकाष्ठंगोलोकंप्रकृतेःपरम् ॥ ४७ ॥ केचिन्निकुंजंविशदंवदंतीहपुराविदः ॥ ज्ञानवैराग्यभक्तिभ्यःप्राप्नोतीहनचान्यतः ॥ ४८ ॥
श्रीकृष्णचंद्रस्यहरेःपरस्यकैवल्यनाथस्यपरात्परस्य ॥ व्रजेत्पदंश्रीपुरुषोत्तमस्ययत्प्राप्यभक्तोननिवर्ततेऽथ ॥ ४९ ॥ ॥ श्रीनारदउवा
च ॥ ॥ इतिभागवतंज्ञानंश्रुत्वाकार्ष्णिर्महामुनिम् ॥ अगस्त्यंपूजयामासभक्त्यानत्वाकृतांजलिः ॥ ५० ॥ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचा
र्यसंहितायां० विश्वजित्खंडे ना० उशीनरविदर्भकुंतदरददेशविजयेअगस्त्यकार्ष्णिज्ञानप्रस्तावोनामद्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ छ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ कृतमालांताम्रपर्णींस्नात्वाश्रीयादवेश्वरः ॥ यदुभिःसैनिकैःसार्द्धंराजन्राजपुरंययौ ॥ १ ॥ शाल्वोराजपुराधी
शःश्रुत्वामन्मुखतोयदून् ॥ आगतान्सययौशीघ्रंद्विविदंवानराधिपम् ॥ २ ॥ द्विविदोह्यतिसंक्रुद्धोवीरोमित्रसहायकृत् ॥ शंबरारिबलं
प्रागाच्चालयन्वसुधातलम् ॥ ३ ॥ विददारनखैर्दंतैःपताकाध्वजपट्टकान् ॥ काश्मीरिकंबलैर्युक्तान्सामुद्रान्स्वर्णभूषितान् ॥ ४ ॥ रथानुत्पा
तयामासगजानारुह्यवेगतः ॥ अश्वान्विद्रावयामासभ्रूभंगैर्वानरस्वनैः ॥ ५ ॥ इत्थंकोलाहलेजातेप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ आजगामरथेनाशु

धनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ६ ॥ द्विविदस्तद्रथस्याराद्गुच्चक्रामममदोत्कटः ॥ छत्रंध्वजंस्वपुच्छेनकंपयन्सहयंरथम् ॥ ७॥ प्रद्युम्नःस्वधनुष्को
टचामस्तकंतंचकर्षह ॥ कपिस्तदातिकुपितोमुष्टिनातंतताडह ॥ ८ ॥ प्रद्युम्नोधनुरादायसज्यंकृत्वाविधानतः ॥ आकृष्यकर्णपर्यंतं
विशिखेनतताडतम् ॥ ९ ॥ विशिखोभ्रामयित्वातंगगनेशतयोजनम् ॥ प्रहरार्द्धंनराजेंद्रलंकायांसंन्यपातयत् ॥१०॥ रक्षोभिःसहतद्युद्धंबभू
वघटिकाद्वयम् ॥ न्यपातयत्सरक्षांसित्रिकूटश्चारुरोहह ॥ ११ ॥ प्रोच्चक्रामत्रिकूटात्समैनाकशिखरोपरि ॥ मैनाकात्तिसहलंचैवभारतंचाय
यौपुनः ॥ १२ ॥ शनैःशनैर्वानरेंद्रोहिमाचलगिरिंगतः ॥ हिमाचलस्यशिखरात्प्राग्ज्योतिषपुरंययौ ॥ १३ ॥ मल्लारदेशाधिपतिंप्रद्युम्नोथ
यदूत्तमः ॥ नादयन्दुंदुभिंराजन्विजित्यजगृहेबलिम् ॥१४॥ दक्षिणांमथुरांदृष्ट्वाप्रद्युम्नोयादवैःसह॥महाक्षेत्रंरामकृतंप्रययौसेतुबंधनम् ॥१५॥
शतयोजनविस्तीर्णंसमुद्रंमकरालयम् ॥ वीक्ष्यकार्ष्णिर्महावीरस्तस्थौवेलांसमेत्यसः ॥ १६ ॥ सांबादीन्ससमाहूयाक्रूराद्यान्यादवान्स्वका
न् ॥ सभायामुद्धवंप्राहकार्ष्णिर्योगेश्वरेश्वरः ॥ १७ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ विभीषणोद्वीपपतिर्महौजालंकापतिःकौणपवृंदमुख्यः॥
वदामिकिंभोजवरायमंत्रिन्नचेद्बलिंयच्छतिमेवदाशु ॥ १८॥ ॥ उद्धवउवाच ॥ ॥ त्वंदेवदेवःपुरुषोत्तमोत्तमःश्रीकृष्णचंद्रःपरमत्वमे
वहि ॥ त्वंपृच्छसेलोकइवप्रभोमांमायापितेयोगिवरैर्दुरत्यया ॥ १९ ॥ ब्रह्मादयोयस्यपरानुशासनंवहंतिमूर्ध्नासततंप्रधर्षिताः ॥ सएवसा
क्षात्पुरुषोसिभूमन्दासानुदासोस्मिवदामिकिंते ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्तःपश्यतांतेषांप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ पत्रंगृही
त्वाव्यलिखत्संदेशंमैथिलेश्वर ॥२१॥ श्रीभोजराजायबलात्प्रयच्छबलिंनचेन्मेवचनंशृणुत्वम् ॥ कोदंडमुक्तैर्विशिखैश्चसेतुंबद्ध्वागमिष्यामि
ससैन्यसंघः ॥ २२ ॥ लिखित्वेदंसमादायकोदंडंचंडविक्रमः ॥ बाणेपत्रंसमाधायकर्णांतंतंततानह ॥ २३ ॥ प्रत्यंचास्फोटनेनैवटंकारो
भूत्तडित्स्वनः ॥ ननादतेनब्रह्माण्डंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥ २४ ॥ कोदंडमुक्तोविशिखोद्योतयन्मंडलंदिशाम् ॥ विभीषणसभामध्येसंपपातत
डित्स्वनः ॥ २५ ॥ तदैवराक्षसाःसर्वेप्रोत्थिताश्चकिताइव ॥ सकंचुकानिशस्त्राणिजगृहुर्वेगतःखलाः ॥ २६ ॥ पत्रंबाणात्समाकृष्यपठि
त्वाथविभीषणः ॥ विस्मितोभूत्सभामध्येराक्षसेंद्रोमहाबलः ॥ २७ ॥ प्राप्तंतदैवसदसिशुक्राचार्य्यंविभीषणः ॥ पूजयामासपाद्याद्यैर्नत्वाप्रा

हक्रुतांजलिः ॥ २८ ॥ विभीषणउवाच ॥ ॥ भगवन्कस्यबाणोयंभोजराजस्तुकःक्षितौ ॥ किंबलंतस्यमेब्रूहित्वंसाक्षाद्दिव्यदर्शनः ॥ २९ ॥
॥ श्रीशुकउवाच ॥ ॥ अत्रैवोदाहरंतीममितिहासंपुरातनम् ॥ यस्यश्रवणमात्रेणराजन्पापंप्रशाम्यति ॥ ३० ॥ पुराहिब्रह्मणःपुत्राःसनका
द्यादिगंबराः ॥ विष्णोर्लोकंययुर्दिव्यंचरंतोभुवनत्रयम् ॥ ३१ ॥ दिगंबराञ्छिशून्मत्वाजयोविजयएवतान् ॥ द्वारपालौरुरुधतुर्वेत्रेणांतःपुरः
स्थितौ ॥ ३२ ॥ अशपंस्तौचतेक्रुद्धाकृष्णदर्शनलालसाः ॥ भूयास्तमसुरौदुष्टौशुद्धौहिजन्मभिस्त्रिभिः ॥ ३३ ॥ एवंशप्तौस्वभवनात्प
तंतौभूमिमंडले ॥ जज्ञातेतौदितेःपुत्रौदैत्यदानववंदितौ ॥ ३४ ॥ हिरण्यकशिपुर्जेष्ठोहिरण्याक्षोनुजस्तथा ॥ भगवान्यज्ञवाराहोभूत्वा
क्ष्मामुद्धरञ्जलात् ॥ ३५ ॥ जघानमुष्टिनादैत्यंहिरण्याक्षंमहाबलम् ॥ हिरण्यकशिपुंसाक्षान्नृसिंहश्चंडविक्रमः ॥ ३६ ॥ ददारजठरेतंवैकाया
धवसहायकृत् ॥ भ्रातरौतौपुनर्जातौकेशिन्यांविश्रवःसुतौ ॥ ३७ ॥ रावणःकुंभकर्णश्चसर्वलोकैकतापनौ ॥ सायकैराघवस्यापिपेततुर्युद्ध
मंडले ॥ ३८ ॥ राक्षसेंद्रौमहावेगौससैन्यौपश्यतस्तव ॥ तृतीयेस्मिन्भवेजातौक्षत्रियाणांकुलेकिल ॥ ३९ ॥ शिशुपालोदंतवक्रोवर्तमानौ
महाबलौ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ ४० ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेशःपरात्परः ॥ जातस्तयोर्वधार्थाययदुवंशेह
रिःस्वयम् ॥ ४१ ॥ यादवेंद्रोभूरिलीलोद्वारकायांविराजते ॥ युधिष्ठिरमहायज्ञेयुद्धेशाल्वस्यमाधवः ॥ ४२ ॥ शिशुपालंदंतवक्रंहनिष्यति
नसंशयः ॥ तस्यपुत्रःशंबरारिर्दिग्जयार्थीविनिर्गतः ॥ ४३ ॥ विजेष्यतिनृपान्सर्वाञ्जंबुद्वीपस्थितान्बलान् ॥ जितेषुसत्सुदेवेषुद्वारकायांय
दूत्तमः ॥ उग्रसेनोभोजराजोराजसूयंकरिष्यति ॥ ४४ ॥ तस्यापिकोदंडविनिर्गतोबलात्प्रचंडवेगोविशिखस्त्विहागतः ॥ तन्नामचिह्नो
तितडित्स्वनोबभौप्रद्योतयन्राक्षसमंडलंदिशाम् ॥ ४५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ श्रीरामभक्तोथविभीषणोसौविज्ञायकृष्णंनृपराम
चंद्रम् ॥ नीत्वाबलिंकौणपवृंदमुख्यःसमाययौशंबरशत्रुसेनाम् ॥ ४६ ॥ तदावतीर्यांशुमहांबरात्स्फुरद्घनद्युतिर्दीर्घवपुर्जपेक्षणः ॥ प्रद
क्षिणीकृत्यहरेःसुतंपुनःकृतांजलिःसंमुखआस्थितोभवत् ॥ ४७ ॥ ॥ विभीषणउवाच ॥ ॥ नमोभगवतेतुभ्यंवासुदेवायवेधसे ॥ प्रद्यु
म्नायानिरुद्धायनमःसंकर्षणायच ॥ ४८ ॥ नमोमत्स्यायकूर्मायवराहायनमोनमः ॥ वामनायनमस्तुभ्यंनृसिंहायनमोनमः ॥ ४९ ॥ नमः

श्रीरामचंद्रायभार्गवायनमोनमः ॥ नमोबुद्धायशुद्धायकल्किनेचार्तिहारिणे ॥ ५० ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाश्रीहरेःपुत्रंपूज
यामासमैथिल ॥ उपचारैःषोडशभिर्भक्त्यापरमयार्द्रहृत् ॥ ५१ ॥ तस्मैतुष्टःशंबरारिर्ददौज्ञानंविरक्तिमत् ॥ भक्तिंशांतिकरींसाक्षाद्यां
विदुःप्रेमलक्षणाम् ॥ ५२ ॥ ब्रह्मदत्तंमहादिव्यंपद्मरागंशिरोमणिम् ॥ पौलस्त्येनपुरादत्तांरत्नमालांस्फुरत्प्रभाम् ॥५३॥ चंद्रकांतिमणिंतस्मै
चंद्रदत्तंददौपुनः ॥ पीतांबरंपरंप्रादात्प्रद्युम्नःपरमःप्रभुः ॥ ५४ ॥ बिभीषणोथप्रद्युम्नंनत्वादत्वाबलिंततः ॥ जगामलंकांसगणोराक्षसेंद्रो
महाबलः ॥ ५५ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेशाल्वमल्लारलंकाविजयोनामत्रयोदशोध्यायः॥१३ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ ऋषभाद्रिंततोदृष्ट्वाश्रीरङ्गाख्यंहरेःसुतः ॥ कामकोष्णींपुरींकाञ्चींनदींप्राचींसरिद्वराम् ॥ १ ॥ कावेरींचतदो
त्तीर्यसह्याद्रिविषयंययौ ॥ यादवैःसहितःसाक्षात्प्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ २ ॥ शिबिरेषुसमायान्तंमुक्तकेशंदिगंबरम् ॥ अवधूतंप्रधावन्तं
पुष्टाङ्गंरजसावृतम् ॥३ ॥ बालास्तमनुधावन्तस्तलशब्दैरितस्ततः ॥ कोलाहलंप्रकुर्वन्तोहसंतोमैथिलेश्वर॥तंदृष्ट्वाचोद्धवंप्राहकार्ष्णिर्बुद्धिम
तांवरः ॥ ४ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ कोयंपुष्टवपुर्धावन्बालोन्मत्तपिशाचवत् ॥ तिरस्कृतोपिहसतिजनैरानन्दवान्महान् ॥ ५ ॥ उद्धवउवा
च ॥ ॥ अयंपरमहंसाख्योवधूतोवाहरेःकला ॥ सदानन्दमयःसाक्षाद्दत्तात्रेयोमहामुनिः ॥ ६ ॥ यस्यप्रसादात्परमांसिद्धिंप्रापुःपरेनृ
पाः ॥ सहस्रार्जुनमुख्यायेयदुकायाधवादयः ॥ ७ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इतिश्रुत्वाशम्बरारिर्नत्वासम्पूज्यतंमुनिम् ॥ संस्था
प्यचासनेदिव्येपप्रच्छेदंयदूत्तमः ॥ ८ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच॥भगवन्मेहृदिस्थंवैसन्देहंनाशयप्रभो ॥ जगतोब्रह्ममार्गाश्चहेत्वंतंब्रूहितत्त्वतः ॥
॥ ९ ॥ ॥ दत्तात्रेयउवाच ॥ दृश्यतेनवसुर्यावत्तावदुल्काप्रयोजनम् ॥ प्राप्तेवसौमहानन्देथोल्कायाःकिम्प्रयोजनम् ॥ १० ॥ तावदा
स्तेजगत्साधोयावत्तत्त्वंनवेद्यते ॥ परस्मिन्ब्रह्मणिप्राप्तेजगतःकिम्प्रयोजनम् ॥ ११ ॥ आस्यबिम्बोयथादर्शेपश्यतेनपरंवपुः ॥ प्रधानार्थे
तथाजीवोज्ञानेनासौपरात्परम् ॥ १२ ॥ यथासूर्योदयेसर्ववस्तुनेत्रेणदृश्यते ॥ तथाज्ञानोदयेब्रह्मतत्त्वंजीवेनसर्वतः ॥ १३ ॥ ॥ श्रीना
रदउवाच ॥ ॥ इतिश्रुत्वाथतन्नत्वाप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ वेङ्कटाद्रिंद्राविडेषुययौसेनासमन्वितः ॥ १४ ॥ सत्यवाक्धर्मतत्त्वज्ञोराजर्षि

द्राविडेश्वरः ॥ प्रद्युम्नंपूजयामासभक्त्यापरमयायुतः ॥ १५ ॥ श्रीशैलदर्शनंकृत्वागिरिशालयमद्भुतम् ॥ स्कंदंवीक्ष्यततोराजन्ययौप
म्पासरोवरे ॥ १६ ॥ गोदावरींभीमरथींगतःश्रीद्वारकेश्वरः ॥ प्रदर्शयन्हरेस्तीर्थंमहेन्द्राद्रिंततोययौ ॥ १७ ॥ महेंद्राद्रिस्थितंरामंभार्गवं
क्षत्रियान्तकम् ॥ नत्वाप्रदक्षिणीकृत्यतत्रतस्थौहरेःसुतः ॥ १८ ॥ रामस्तमाशिषंदत्वायादवानांबलायवै ॥ चतुरङ्गायराजेन्द्रयोगेनार्हं
णमाहरत् ॥ १९ ॥ भक्तःसूपःप्रलेहश्चरुदिकादधिशाकजा ॥ शिखरिण्यवलेहश्चवटकाचसुखेरिणी ॥ २० ॥ चक्रिणीचणकस्थाचसौहालि
स्ततपूरिका ॥ त्रिकोणःशर्करायुक्तोवटकोमधुशीर्षकः ॥ २१ ॥ फेणिकाचोपरिष्टश्चशतपत्रःसच्छिद्रकः ॥ चक्राभचिह्नकाचेत्थंसुधाकुं
डलिकास्मृता ॥ २२ ॥ घृतपूरोवायुपूरस्तथाचंद्रकलास्मृता ॥ दधिस्थलश्चकर्पूरनाडीत्थंखण्डमण्डलम् ॥ २३ ॥ गोधूमपूरिकाचैवसु
फलाढ्यातथैवच ॥ दधिरूपोमोदकश्चशाकःसौधानएवच ॥ २४ ॥ मण्डकापायसंदुग्धंदधिगोघृतमेवच ॥ हैयंगवीनमण्डूरीपूपिकापर्पट
स्तथा ॥ शक्तिकालप्सिकाचैवसुवृत्संयावएवहि ॥ २५ ॥ सुफलैश्चसितायुक्तैःफलानिविविधानिच ॥ तथामोहनभोगश्चलवणंचतथैवच
॥ २६ ॥ कषायोमधुरस्तिक्तःकटुरम्लस्त्वनेकधा ॥ षट्पंचाशतमाद्येतेभोगाःशास्त्रेप्रकीर्तिताः ॥ २७ ॥ एतेषांभार्गवःशैलानकार्षी
द्योगमास्थितः ॥ सैन्येसंभोजितेतत्रहस्तन्यूनानतेभवन् ॥ २८ ॥ वैभवंभार्गवस्यापिदृष्ट्वासर्वेतिविस्मिताः ॥ प्रद्युम्नस्तंनमस्कृत्ययाद
वैःसहितस्तदा ॥ सर्वेषांशृण्वतांराजन्पप्रच्छेदंहरेःसुतः ॥ २९ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ भगवन्भवतादत्तंसर्वेभ्योभोजनंपरम् ॥ स
मृद्धयःसिद्धयश्चत्वदंग्रावास्थिताःप्रभो ॥ ३० ॥ सर्वेषांहरिभक्तानांप्रियोभक्तस्तुकोहरेः ॥ एतन्मेब्रूहिविप्रेंद्रत्वंपरावरवित्तमः ॥ ३१ ॥
॥ परशुरामउवाच ॥ ॥ त्वंप्रभोकिंनजानासिलोकवत्पृच्छसेथमाम् ॥ लोकसंग्रहमेवारात्कुर्वन्विचरसिक्षितौ ॥ ३२ ॥ निष्किंचनोहरि
पदाब्जपरागलुब्धःश्रीमत्कथाश्रवणकीर्तनतत्परोयः ॥ तद्रूपसिंधुलहरीविनिमग्नचित्तःश्रीकृष्णचंद्रदयितःकथितःसभक्तः ॥ ३३ ॥ दां
तोमहानखिलजंगमवत्सलोयंशांतास्तितिक्षुरतिकारुणिकःसुहृत्सन् ॥ लोकंपुनातिनिजपादरजोभिराराच्छ्रीकृष्णचंद्रदयितःकथितःप
रंसः ॥ ३४ ॥ यःपारमेष्ठ्यमखिलंनमहेंद्रधिष्ण्यंनोसार्वभौममनिशंनरसाधिपत्यम् ॥ नोयोगसिद्धिमभितोनपुनर्भवंवावांछत्यलंपरमपादर

जःसभक्तः ॥ ३५ ॥ निष्किंचनाःस्वकृतकर्मफलैर्विरागायत्तत्पदंहरिजनामुनयोमहांतः ॥ भक्ताजुषंतिहरिपादरजःप्रसक्ताअन्येविदन्ति नसुखंकिलनैरपेक्ष्यम् ॥ ३६ ॥ भक्तात्प्रियोनविदितःपुरुषोत्तमस्यशंभुर्विधिर्नचरमानचरौहिणेयः ॥ भक्ताननुव्रजतिभक्तनिबद्धचित्तचूडामणिःसकललोकजनस्यकृष्णः ॥ ३७ ॥ गच्छन्निरंजनमनुप्रपुनातिलोकानावेदयन्हरिजनेस्वरुचिंमहात्मा ॥ तस्मादतीवभजतांभगवान्मुकुंदोमुक्तिंददातिनकदापिसुभक्तियोगम्॥३८ ॥ ॥नारदउवाच॥ ॥ इतिश्रुत्वायादवेंद्रोनत्वाश्रीभार्गवोत्तमम् ॥ प्राच्यांदिशियदौराजन्गंगासागरसंगमम् ॥ ३९ ॥ ॥ इति श्रीमद्ग०सं०विश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेवेंकटद्रविडदेशविजयोनामचतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥

॥ नारदउवाच ॥ ॥ दिग्जयस्यमिषेनासौभूभारंहारयन्बहुम् ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षादंगदेशंततोययौ ॥ १ ॥ अङ्गेशोंऽतःपुराधीसोगृहीतोयादवैर्वने ॥ सोपितस्मैबलिंप्रादात्प्रद्युम्नायमहात्मने ॥ २ ॥ उड्डीशडामराधीशोबृहद्बाहुर्महाबलः ॥ नददौसबलिंतस्मैप्रद्युम्नायमदोत्कटः ॥ ३ ॥ प्रद्युम्नप्रेषितोवीरःसांबोजांबवतीसुतः ॥ एकाकीप्रययौधन्वीरथेनादित्यवर्चसा ॥ ४ ॥ छादयामासबाणौघैर्डामरंनगरंनृपगिरिंतुषारपटलैर्जीमूतइवसर्वतः ॥ ५ ॥ तदातुडामराधीशोधर्षितःसन्कृतांजलिः ॥ बलिंददौनमस्कृत्यप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ६ ॥ वंगदेशाधिपोवीरोवीरधन्वामदोत्कटः ॥ आययौसंमुखेयोद्धुमक्षौहिण्यावृतोबली ॥ ७ ॥ चंद्रभानुर्हरेःपुत्रःप्रद्युम्नस्यप्रपश्यतः ॥ बिभेदतद्बलंबाणैःकुवाक्यैर्मित्रतामिव ॥ ८ ॥ करिणांबाणभिन्नानांशिरसोमौक्तिकानिच ॥ प्रस्फुरंतिनिपेतुःकौरात्रौतारागणाइव ॥ ९ ॥ निपेतूरथिनोनेकागजाश्वाश्वपदातयः ॥ तद्बाणैश्छिन्नशिरसःकूष्मांडशकलाइव ॥ १० ॥ क्षणमात्रेणतत्सैन्येक्षतजानांनदीह्यभूत् ॥ मनस्विनांहर्षकरीस्वल्पानांभयकारिणी ॥ ११ ॥ मुण्डैःकबंधैर्धावद्भिर्हारकेयूरकुण्डलैः ॥ किरीटैःकंकणैःशस्त्रैर्महामारीवभूर्बभौ ॥ १२ ॥ कूष्मांडोन्मादवेतालाभैरवाब्रह्मराक्षसाः ॥ शिरांसिजगृहुर्वेगाद्धरमालार्थहेतवे ॥ १३ ॥ इत्थन्निपतितेसैन्येवीरधन्वासमागतः ॥ चंद्रभानुंतताडाशुगदयावज्रकल्पया ॥ १४ ॥ तद्ददातिप्रहारेणनचचालहरेःसुतः ॥ चंद्रभानुर्गदांनीत्वातंतताडभुजांतरे ॥ १५ ॥ गदाप्रहारव्यथितोमूर्च्छितोधरणीतले ॥ पपातपादपइवप्रोद्वमन्रुधिरंमुखात् ॥ १६ ॥ लब्धसंज्ञोमुहूर्तेनवंगदेशाधिपोनृप ॥ आययौशरणंसोपिप्रद्युम्न

स्यमहात्मनः ॥ १७ ॥ यातेदत्तबलौराजन्नगरंवीरधन्वनि ॥ ब्रह्मपुत्रंसमुत्तीर्यप्रद्युम्नोमितविक्रमः ॥ १८ ॥ आसीमाधिपतिंबिंबगृंहत्विा
यादवेश्वरः ॥ बलिमादाययदुभिःकामरूपंसमाययौ ॥ १९ ॥ कामरूपेश्वरःपुंड्रऐंद्रजालविशारदः ॥ निर्गतःसेनयासार्द्धयोद्धुंप्रद्युम्नसंमु
खे ॥ २० ॥ आसीमानांयदूनांचघोरंयुद्धंबभूवह ॥ बाणैःकुठारैःपरिघैःशूलैःखड्गर्ष्टिशक्तिभिः ॥ २१ ॥ पुंड्रोविद्याश्चकारशुपैशाचोरग
राक्षसीः ॥ ततोगुह्यकगंधर्वाःसर्वतोमैथिलेश्वर ॥ २२ ॥ प्रधावंतोरणेराजन्पिशाचाःपिशिताशनाः ॥ कोटिशःकोटिशोंऽगारान्क्षेपयंतो
मुहुर्मुहुः ॥ २३ ॥ क्षणमात्रेणतत्सैन्यंवमंतोगरलंमुखात् ॥ फूत्कारमातिकुर्वंतोदंदशूकाःसमागताः ॥ २४ ॥ खरारूढादंतवक्रालललज्जिह्वा
भयंकराः ॥ चर्वयंतोनरान्युद्धेधावंतोराक्षसास्ततः ॥ २५ ॥ यक्षाश्वसिंहवदनातुरंगवदनानृप ॥ छिन्दिभिन्दीतिगर्जंतःशूलहस्ताइतस्त
तः ॥ २६ ॥ क्षणमात्रेणमेघानांसमूहैश्छादितंनभः ॥ अन्धकारोह्यभूद्राजन्नजसावातवेगतः ॥ २७ ॥ भोजवृष्ण्यंधकमधुशूरसेनदशार्ह
काः ॥ भयंप्रापुर्महायुद्धेन्यस्तशस्त्रायदूत्तमाः ॥ २८ ॥ कृष्णदत्तंधनुःकार्ष्णिरादायप्रतिकारवित् ॥ सत्त्वात्मिकांमहाविद्यांबाणैःप्रायुं
क्तमैथिल ॥ २९ ॥ बाणःपिशाचानुरगान्सयक्षान्रक्षांसिगंधर्वघनांधकारान् ॥ बिभेददिव्यैःप्रभवैर्यथाहिनीहारमेघान्किरणैर्विवस्वान् ॥
॥ ३० ॥ बाणःसपुंड्रंसरथंसवाहंसंभ्रामयित्वाघटिकाद्वयंखे ॥ निपातयामासरणेसपत्नंपद्मंपृथिव्यामिवचक्रवातः ॥ ३१ ॥ पुण्ड्रस्तदातं
शरणंसमेत्यप्रधर्षितःसह्यउपायनानि ॥ लक्षैर्हयानामयुतैर्गजानांयुतानिदत्त्वाप्रणनामकार्ष्णिम् ॥ ३२ ॥ विपाशांसतदोत्तीर्यसैन्यैःशोण
नदंनृप ॥ केकयानाययौधन्वीप्रद्युम्नोयदुनंदनः ॥ ३३ ॥ केकयस्याधिपोराजाधृतकेतुर्महाबलः ॥ वसुदेवस्वसुःसाक्षाच्छुतकीर्तेःपतिर्म
हान् ॥ ३४ ॥ प्रद्युम्नमर्हयामासधृतकेतुःसयादवम् ॥ भक्त्यापरमयाराजञ्छ्रीकृष्णस्यप्रभाववित् ॥ ३५ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहि
तायांविश्वजित्खण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेउड्डीशडामरवंगासीमकामरूपकेकयविजयोनामपंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ ॥ छ ॥
॥ नारदउवाच ॥ दुंदुभीन्नादयंस्तस्मात्प्रद्युम्नोयदुनंदनः ॥ मैथिलानाययौराजंस्तवदेशान्सुखावृतान् ॥ १ ॥ सुवर्णसौधैरत्युच्चैःसध
टैराजितांपुरीम् ॥ मिथिलांवीक्ष्यतामाराद्उद्धवंप्राहमाधवः ॥ २ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ कस्यैषानगरीमंत्रिन्दृश्यतेसांप्रतंमया ॥ राजतेबहुसौ

धैश्वपुरीभोगवतीयथा ॥ ३ ॥ ॥ उद्धवउवाच ॥ ॥ जनकस्यपुरीह्येषामिथिलानाममानद ॥ मिथिलेंद्रोधृतिस्तस्यांमहाभागवतः
कविः ॥ ४ ॥ सर्वधर्मभृतांश्रेष्ठःश्रीकृष्णेष्टोहरिप्रियः ॥ बहुलाश्वस्तस्यसुतआबाल्याद्भक्तिकृद्धरेः ॥ ५ ॥ तस्मैस्वंदर्शनंदातुंभगवानाग
मिष्यति ॥ बहुलाश्वंराजपुत्रंश्रुतदेवंद्विजंतथा ॥ ६ ॥ स्मरत्यलंद्वारिकायांश्रीकृष्णोभगवान्हरिः ॥ जेतुंनशक्योदेवेन्द्रैर्मनुजैश्चकुतःप्रभो ॥
धृतिःपरमयाभक्त्याश्रीकृष्णवशकारकः ॥ ७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ तच्छ्रुत्वाभगवान्कार्ष्णिर्ब्रह्मचारिवपुर्दधत् ॥ स्वशिष्यमुद्ध
वंकृत्वाधृतिंद्रष्टुंसमाययौ ॥ ८ ॥ भक्तभावपरीक्षांहिकर्तुंतस्यनृपस्यच ॥ ददर्शमिथिलांकार्ष्णिरुद्धवेनसमन्वितः ॥ ९ ॥ वर्मशस्त्रधरावी
रामालातिलकशोभिताः ॥ जपंतःकृष्णनामानिसर्वेवैयत्रमालया ॥ १० ॥ लिखितानिचनामानिद्वारिद्वारिहरेर्नृणाम् ॥ तथाश्रीकृष्णचित्रा
णिलिखितानिशुभानिच ॥ ११ ॥ कुड्येकुड्येगृहाणांचगदापद्मानिमानद ॥ दशावतारचित्राणिशंखचक्राणियत्रवै ॥ १२ ॥ तुलसीमंदि
राणीत्थंप्रांगणेचगृहेगृहे ॥ एवंपश्यन्ससौधानिमिथिलायांजनान्बहून् ॥ १३ ॥ मालातिलकसंयुक्तान्सर्वान्भक्तान्ददर्शह ॥ तिलकैर्द्वाद
शाख्यैश्चयुक्तैःकुंकुमजैर्वृतान् ॥ १४ ॥ गोपीचंदनमुद्राभिश्चर्चिताश्छांतविग्रहान् ॥ ऊर्ध्वपुंड्रधरान्विप्रान्हरिमंदिरचित्रितान् ॥ १५ ॥
गदामुद्रांललाटेचतदूर्ध्वेहरिनामच ॥ चक्रंशंखंचकमलंकूर्ममत्स्यंभुजद्वये ॥ १६ ॥ दधतश्चधनुर्बाणंमूर्ध्निश्रीनंदकंहृदि ॥ मुसलंचहलंराज
न्नित्थंकार्ष्णिर्ददर्शह ॥ १७ ॥ कस्यांवीथ्यांभागवतंकेचिच्छृण्वंतिमानवाः ॥ इतिहासंभारतंचहरिवंशंतथापरे ॥ १८ ॥ सनत्कुमारवासि
ष्ठयाज्ञवल्क्यपराशरीः ॥ गर्गपौलस्त्यधर्मादिसंहिताःकेपठंतिवै ॥ १९ ॥ ब्राह्मंपाद्मंवैष्णवंचशैवंलैंगंसगारुडम् ॥ नारदीयंभागवतमाग्ने
यंस्कंदसञ्ज्ञितम् ॥ २० ॥ भविष्यंब्रह्मवैवर्तमार्कंडेयंसवामनम् ॥ वाराहमात्स्यकौर्माणिब्रह्मांडाख्यंतथैवच ॥ २१ ॥ वीथ्यांवीथ्यांचशृण्वंतिज
नाःसर्वेगृहेगृहे ॥ वाल्मीकिकाव्यंकेचिद्वैश्रीरामचरितामृतम् ॥ २२ ॥ स्मृतीःपठंतिकेचिद्वैकेचिद्वेदत्रयींद्विजाः ॥ केचित्कुर्वंतियज्ञंवैवै
ष्णवंमंगलायनम् ॥ २३ ॥ राधाकृष्णेतिकृष्णेतिकेवदंतिमुहुर्मुहुः ॥ केचिन्नृत्यन्तिगायंतिहरिकीर्तनतत्पराः ॥ २४ ॥ मृदंगतालवादित्रैः
कांस्यवीणामनोहरैः ॥ मंदिरेमंदिरेविष्णोःकीर्तनंश्रूयतेजनैः ॥ २५ ॥ नवलक्षणसंयुक्तांभक्तिंयांप्रेमलक्षणाम् ॥ कुर्वन्तिमैथिलाराजन्मिथि

लयांगृहेगृहे ॥ २६ ॥ एवंतुनगरींदृष्ट्वाप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ राजद्वारंसमेत्याशुमैथिलेशंददर्शह ॥ २७ ॥ मैथिलेशसभायांतुवेदव्यासः शुकोमुनिः ॥ याज्ञवल्क्योवसिष्ठश्चगौतमोहंबृहस्पतिः ॥ २८ ॥ अन्येचमुनयस्तत्रवेदमूर्तिधराइव ॥ दृश्यंतेधर्मवक्तारोहरिनिष्ठाइतस्ततः ॥ २९ ॥ मैथिलेंद्रोधृतिस्तत्रभक्तिभावनताननः ॥ बलस्यपादुकापूजांकुरुतेविधिवन्नृप ॥ ३० ॥ जपन्मुक्तिकरंनामश्रीकृष्णबलदेवयोः ॥ दृष्ट्वोत्थायनमश्चक्रेसशिष्यंब्रह्मचारिणम् ॥ ३१ ॥ तंपूजयित्वाविधिवत्पाद्याद्यैर्मैथिलेश्वरः ॥ कृताञ्जलिपुटोराजातदग्रेचाऽऽस्थितोभवत् ॥ ३२ ॥ ॥ जनकउवाच ॥ ॥ अद्यमेसफलंजन्ममंदिरंविशदीकृतम् ॥ देवर्षिपितरःसर्वेसंतुष्टाआगतेत्वयि ॥ ३३ ॥ निर्विकल्पाःसमदृश्यस्त्वादृशाःसाधवःक्षितौ ॥ निःश्रेयसायभगवन्दीनानांविचरंतिहि ॥ ३४ ॥ ॥ ब्रह्मचार्य्युवाच ॥ धन्योसिराजशार्दूलधन्यातेमिथिलापुरी ॥ धन्याःप्रजाश्चतेसर्वाविष्णुभक्तिसमन्विताः ॥ ३५ ॥ ॥ जनकउवाच ॥ ॥ ममेयंनगरीनास्तिनप्रजानगृहंधनम् ॥ कलत्रपुत्रपौत्रादिसर्वंकृष्णस्यचैवहि ॥ ३६ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेधाम्निराजते ॥ ३७ ॥ वासुदेवःसंकर्षणःप्रद्युम्नोभगवान्स्वयम् ॥ अनिरुद्धस्तथाचैकश्चतुर्व्यूहोऽभवत्क्षितौ ॥ ३८ ॥ कायेनमनसावाचाबुद्ध्यावाचेंद्रियैःकृतम् ॥ तस्मैसमर्पितंशौक्ल्यंमयाब्रह्मन्महामुने ॥ ३९ ॥ ॥ श्रीब्रह्मचार्युवाच ॥ हेवैदेहमहाभागविष्णुभक्तिमतांवर ॥ त्वद्भक्त्यातोषितःकृष्णस्तवैकत्वंप्रदास्यति ॥ ४० ॥ ॥ जनकउवाच ॥ ॥ दासोहंकृष्णभक्तानांत्वादृशानांमहात्मनाम् ॥ मुक्तिंनेच्छामिहेब्रह्मन्नेकतांहितुवर्जितः ॥ ४१ ॥ ॥ ब्रह्मचार्युवाच ॥ ॥ करोम्यहैतुकींभक्तिंराजंस्त्वंहेतुवर्जितः ॥ निर्गुणैर्भक्तिभावैश्चप्रेमलक्षणसंयुतः ॥ ४२ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षाद्दिग्जयार्थविनिर्गतः ॥ नायातस्तवगेहेषुसंदेहोमेमहानभूत् ॥ ४३ ॥ ॥ जनकउवाच ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षादंतर्यामीहरिःस्वयम् ॥ सर्वगःसर्वविच्छश्वदत्रनास्तिचकिंप्रभो ॥ ४४ ॥ ॥ ब्रह्मचार्युवाच ॥ ॥ ज्ञानदृष्ट्यापिचेत्कार्ष्णिमन्यसेत्रनिरंतरम् ॥ तर्हिदर्शयतंदेवंप्रह्लादइवदिव्यदृक् ॥ ४५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ एतच्छ्रुत्वातदाराजामहाभागवतोधृतिः ॥ अश्रुपूर्णमुखोभूत्वाप्राहगद्गदयागिरा ॥ ४६ ॥ ॥ जनकउवाच ॥ ॥ यदिमेश्रीहरेर्भक्तिरनिमित्ताकृताभुवि ॥

तर्हिकार्ष्णिर्हरेःपुत्रःप्रादुर्भूयान्ममाग्रतः ॥ ४७ ॥ यदिश्रीकृष्णभक्तानांदासोहंयदितत्कृपा ॥ सर्वत्रयदितद्भावस्तर्हिभूयान्म
नोरथः ॥ ४८ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ प्रादुर्बभूवाशुतदैवकार्ष्णिर्विसृज्यसद्यःकिलवर्णिरूपम् ॥ पश्यत्सुसर्वेषुजनेषुशिष्यःसउद्ध
वोभूद्धरिभक्तिनिष्ठः ॥ ४९ ॥ घनप्रभंपद्मदलायतेक्षणंप्रलम्बबाहुंजगतांमनोहरम् ॥ पीतांबरंनीलगुडालकालिभिःस्वलंकृतंश्रीमुखप
द्ममण्डलम् ॥ ५० ॥ शीततुंबालार्ककिरीटकुण्डलंकांच्यंगदस्फूर्जितदिव्यविग्रहम् ॥ विलोक्यतंकृष्णसुतंकृतांजलिर्ननामसाष्टांगमलंधृ
तिर्नृपः ॥ ५१ ॥ ॥ जनकउवाच ॥ ॥ अहोतिधन्यंममभूरिभाग्यंदत्तंत्वयामेनिजदर्शनंहि ॥ ज्ञातोद्यकायाधवतुल्यआरादहंकृतार्थोस्मिकुले
नभूमन् ॥ ५२ ॥ ॥ श्रीप्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ धन्यस्त्वंनृपशार्दूलभक्तस्त्वंमत्प्रभाववित् ॥ भक्तिभावपरीक्षार्थंप्राप्तोहंतवसांप्रतम् ॥ ५३ ॥ अद्यै
वममसारूप्यंभूयात्तेमैथिलेश्वर ॥ बलमायुर्यशःकीर्तिरिहलोकेभवत्वलम् ॥ ५४ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ तवपित्राचधृतिनापूजितःपश्यतां
सताम् ॥ प्रययौशिबिरात्राजन्प्रद्युम्नोभक्तवत्सलः ॥ ५५ ॥ इति श्रीमद्गर्गा०सं०वि०ना०ब०जनकोपाख्यानंनामषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ अथातोमागधाञ्जेतुंप्रद्युम्नोमीनकेतनः ॥ गिरिव्रजंजगामाशुस्वसैन्यैःपरिवारितः ॥ १ ॥ श्रुत्वागतंहरेःपुत्रंदि
ग्जयार्थंविशेषतः ॥ जरासन्धोमागधेन्द्रोमहाकोपंचकारह ॥ २ ॥ ॥ जरासन्धउवाच ॥ ॥ तुच्छायेयादवाःसर्वेयुधिविक्लवचेतसः ॥
तेद्यवैजगतींजेतुंनिर्गतागतबुद्धयः ॥ ३ ॥ मथुरांस्वपुरींत्यक्त्वामद्भयान्माधवोपिहि ॥ समुद्रंशरणंप्रागात्पिताचास्यदुरात्मनः ॥ ४ ॥
प्रवर्षणेरामकृष्णौमयाभस्मीकृतौबलात् ॥ छलाद्दुद्रुवतुस्तौद्वौद्वारकायांसमाश्रितौ ॥ ५ ॥ बद्ध्वातौचानयिष्यामिसोग्रसेनौकुशस्थलीम् ॥
अयादवींकरिष्यामिपृथ्वींसागरमेखलाम् ॥ ६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वानिर्गतोराजागिरिव्रजपुराद्बहिः ॥ अक्षौहिणीभिर्विंश
त्यातिसृभिःसंयुतोबली ॥ ७ ॥ गोमूत्रचयसिंदूरकस्तूरीपत्रभृन्मुखैः ॥ स्रवन्मदैश्चतुर्दंतैरैरावतकुलोद्भवैः ॥ ८ ॥ शुंडादंडस्यफूत्कारैः
क्षेपयद्भिस्तरून्बहून् ॥ बभौगजैर्मागधेंद्रोमेघैरिंद्रइवप्रभुः ॥ ९ ॥ रथैश्चदेवधिष्ण्याभैःसध्वजैःसाश्वनेतृभिः ॥ चामरांदोलितैराज
ल्लोलचक्रध्वनद्युभिः ॥ १० ॥ तुरंगमैर्वायुवेगैश्चित्रवर्णैर्मदोत्कटः ॥ सौवर्णपट्टहाराढ्यैःशिखारश्म्यूर्ध्वचामरैः ॥ ११ ॥ सकंचुकैर्वीर

जनैःखड्गचर्मधनुर्धरैः ॥ विद्याधरसमैःप्रागान्मागधेंद्रोमहाबलः ॥ १२ ॥ धुङ्कारैर्दुंदुभीनांचदिशोनेदुर्धनुःस्वनैः ॥ चचालवसुधासैन्यैर
जोभिश्छादितंनभः ॥ १३ ॥ जरासंधस्यतत्सैन्यंप्रलयाब्धिमिवोल्बणम् ॥ विस्मितायादवाःसर्वेबभूवुर्वीक्ष्यमैथिल ॥ १४ ॥ प्रद्युम्नोभ
गवान्वीक्ष्यमागधेन्द्रबलार्णवम् ॥ शंखंदध्मौदक्षिणाख्यंमाभैष्टेत्यभयंददत् ॥ १५ ॥ ततःसांबोमहाबाहुःप्रद्युम्नस्यप्रपश्यतः ॥ अक्षौहिणी
नांदशभिर्युयुधेमागधेनसः ॥ १६ ॥ गजागजैर्युयुधिरेरथिभीरथिनोमृधे ॥ हयाहयैःपत्तयश्चपत्तिभिर्मैथिलेश्वर ॥ १७ ॥ बभूवतुमुलंयुद्ध
मद्भुतंरोमहर्षणम् ॥ मागधानांयदूनांचासुराणांनिर्जरैर्यथा ॥ १८ ॥ अश्वारूढाःकेपिवीराभल्लहस्ताइतस्ततः ॥ मर्दयन्तोगजारूढान्क
रिकुंभगतार्वपाः ॥ १९ ॥ केचिच्छक्तीस्तडिद्वर्णागृहीत्वाचिक्षिपुर्बलात् ॥ ताःशक्तयस्त्वरीन्भित्त्वादंशितान्धरणींगताः ॥ २० ॥
केचिद्वीरानदंतःकौरथाङ्गानिचचिक्षिपुः ॥ चिच्छिदुर्वीरपटलंनीहारंरवयोयथा ॥ २१ ॥ भिंदिपालैर्मुद्गरैश्चकुठारैरसिपट्टिशैः ॥ अ
च्छूरिकार्ष्टिभिस्तीक्ष्णैर्निस्त्रिंशैर्युयुधुश्चके ॥ २२ ॥ तोमरैश्चगदाभिश्चबाणैश्छिनानिभूतले ॥ निपेतुर्वीरकरिणामर्वीणांचशिरांसिच ॥
॥ २३ ॥ कबंधास्तत्रचोत्पेतुःपातयंतोहयान्नरान् ॥ खड्गहस्ताःप्रधावंतःसंग्रामेषुभयंकराः ॥ २४ ॥ वीरोपरिगतावीरानिपेतुश्छिन्नबाहवः
॥ हयोपरिहयाःकेचिद्बाणैःसच्छिन्नकन्धराः ॥ २५ ॥ विद्याधर्यश्चगंधर्व्योवव्रिरेह्यंबरेगतान् ॥ वीरान्पतीन्समिच्छंत्यस्तासांचाभूत्कलिर्महान्
॥ २६ ॥ क्षत्रधर्मपराःकेचिद्युद्धदत्तासवोनृप ॥ नचलन्तःपदंपृष्ठेसदासंग्रामशालिनः ॥ २७ ॥ जग्मुःपरंपदंतेवैभित्त्वामार्तंडमण्डलम् ॥ ननृतुः
शिशुमारैर्वैमंडलेचनटाइव ॥ २८ ॥ एवंसांबमहावीरैर्मर्दितंमागधंबलम् ॥ दुद्रावपश्यतांतेषांकृष्णभक्त्यायथाऽशुभम् ॥ २९ ॥ केचिद्वैवृक्णव
र्माणश्छिन्नचापास्तथापरे ॥ पलायमानाधावंतस्त्यक्तखड्गर्ष्टिपाणयः ॥ ३० ॥ पलायमानंस्वबलंवीक्ष्यतन्मागधेश्वरः ॥ धनुष्टंकारयन्प्रा
प्तोमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥ ३१ ॥ स्वबलंनोदयामासजरासन्धोधनुर्ज्यया ॥ महामात्यःपुनर्मत्तंह्यंकुशेनगजंयथा ॥ ३२ ॥ साम्बस्तदैवसम्प्रा
प्तोदशभिश्चापनिर्गतैः ॥ बाणैर्विव्याधसमरेमागधेंद्रंमहाबलम् ॥ ३३ ॥ धनुर्ज्यामब्धिकल्लोलभीमसंघर्षनादिनीम् ॥ चिच्छेददशभिर्बाणैःसा
म्बोजाम्बवतीसुतः ॥ ३४ ॥ धनुरन्यत्समादायजरासन्धोमहाबलः ॥ धनुःसांबस्यचिच्छेदबाणैर्दशभिरग्रतः ॥ ३५ ॥ चतुर्भिश्चतुरोवा

हान्द्वाभ्यांकेतुंरथंशतैः ॥ एकेनसारथिंजघ्नेमागधेंद्रोजरासुतः ॥ ३६ ॥ सच्छिन्नधन्वाविरथोहताश्वोहतसारथिः ॥ पुनरन्यंसमास्थाय
रथंसाम्बोमहाबलः ॥ ३७ ॥ गृहीत्वाचापमत्युग्रंसज्यंकृत्वाविधानतः ॥ तद्रथंचूर्णयामाससाम्बोबाणशतैर्बली ॥ ३८ ॥ रथंत्यक्त्वाजरा
सन्धोगजमारुह्यवेगतः ॥ बभौगजेमागधोन्द्रइन्द्रऐरावतेयथा ॥ ३९ ॥ चित्रपत्रविचित्रांगंकालान्तकयमोपमम् ॥ साम्बायनोदयामासमत्तेभं
क्रुद्धमानसः ॥ ४० ॥ गृहीत्वासरथंसाम्बंशुण्डादण्डेननागराट् ॥ कुर्वञ्शीत्कारविकलंचिक्षेपनवयोजनम् ॥ ४१ ॥ तदाकोलाहलेजातेसां
बसेनासुमैथिल ॥ प्रद्युम्नपार्श्वाच्चगदःप्राप्तोभूद्वेगतोबलम् ॥ ४२ ॥ विनाशयन्नन्धकारंयथार्कउदयाचलात् ॥ जरासंधस्यापिगजंमुष्टिना
वसुदेवजः ॥ ४३ ॥ जघानशक्रोवज्रेणयथाप्रोच्चंदरीभृतम् ॥ गजोमुष्टिप्रहारेणविह्वलोधरणींगतः ॥ ४४ ॥ जगामपंचतांराजंस्तदद्भुत
मिवाभवत् ॥ जरासंधस्ततःक्रुद्धोगदामादायवेगतः ॥ ४५ ॥ गदंतताडसहसाजगर्जघनवद्बली ॥ तत्प्रहारेणसगदोनचचालरणांगणात् ॥
॥ ४६ ॥ त्वरंगदांसमादायलक्षभारविनिर्मिताम् ॥ अताडयज्जरासंधंसिंहनादमथाकरोत् ॥ ४७ ॥ तत्प्रहारेणव्यथितोबृहद्रथसुतोबली ॥
जरासंधःसमुत्थायगृहीत्वासगदंगदम् ॥ ४८ ॥ चिक्षेपरोषतोराजन्नाकाशेशतयोजनम् ॥ गदोपिमागधंनीत्वाभ्रामयित्वामहाबलः ॥ ४९ ॥
चिक्षेपगगनेतंवैयोजनानांसहस्रकम् ॥ आकाशात्पतितोराजामागधोविंध्यपर्वते ॥ ५० ॥ उत्थाययुयुधेतेनगदेनापिमहाबलः ॥ तदैवसांबः
संप्राप्तोगृहीत्वामगधेश्वरम् ॥ ५१ ॥ भूपृष्ठेपोथयामाससिंहःसिंहमिवौजसा ॥ एकेनमुष्टिनासांबंद्वितीयेनगदंतथा ॥ ५२ ॥ तताडमाग
धोराजाजगर्जाशुरणाङ्गणे ॥ मुष्टिप्रहारव्यथितौगदसाम्बौचमूर्च्छितौ ॥ ५३ ॥ हाहाकारोमहानासीत्तदैवापिरणांगणे ॥ रथेनातिपता
केनप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ ५४ ॥ अक्षौहिणीयुतःप्राप्तोमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥ जरासंधोगदांनीत्वालक्षभारविनिर्मिताम् ॥ ५५ ॥ विवेशयदुसे
नायामरण्येगिरिवत्प्रभुः ॥ रथान्गजान्सवीरांश्चतुरङ्गान्सैंधवान्बहून् ॥ ५६ ॥ पातयामासराजेंद्रपद्मानीवमहागजः ॥ जरासंधस्ययासेना
सापिसर्वासमागता ॥ ५७ ॥ जघाननिशितैर्बाणैर्यदूनांसर्वतोबलम् ॥ प्रद्युम्नोयुयुधेयुद्धेनिर्भयोयादवेश्वरः ॥ ५८ ॥ निपातयन्नरीन्बाणैर्धनु
ष्टंकारयन्मुहुः ॥ तदैवयदुपुर्यास्तुबलदेवःसमागतः ॥ ५९ ॥ प्रादुर्बभूवतत्रापिसर्वेषांपश्यतांसताम् ॥ समाकृष्यहलाग्रेणमागधेंद्रबलंमह

त् ॥ ६० ॥ मुसलेनाहनत्क्रुद्धोबलदेवोमहाबलः ॥ शतयोजनपर्यंतंरथाश्वगजपत्तयः ॥ ६१ ॥ पतिताभिन्नशिरसःसर्वेवैनिधनंगताः ॥ दृ
ष्ट्वास्वसैन्यंपतितंजरासन्धोरणाङ्गणात् ॥ ६२ ॥ दुद्रावविरथोराजन्नेकाकीभयविह्वलः ॥ देवदुन्दुभयोनेदुर्नरदुंदुभयस्तदा ॥ ६३ ॥ ब
लदेवोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ तदाजयजयारावोयदूनांस्वबलेभवत् ॥ ६४ ॥ प्रद्युम्नाद्यास्ततोनेमुःकामपालंगतव्यथाः ॥ इत्थं
जित्वामागधेंद्रंबलदेवोमहाबलः ॥ ६५ ॥ प्रययौद्वारकांराजन्भगवान्भक्तवत्सलः ॥ जरासंधसुतोधीमान्सहदेवउपायनम् ॥ ६६ ॥
नीत्वापुरःशंबरारेर्गिरिदुर्गाद्विनिर्गतः ॥ अश्वार्बुदंरथानांचद्विलक्षंहस्तिनांतथा ॥ ६७ ॥ ददौषष्टिसहस्राणिनत्वाकार्ष्णिप्रभाववित् ॥
॥ ६८ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेमागधविजयोनामसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ ॥ छ ॥

॥ नारदउवाच ॥ ॥ अथकार्ष्णिर्गयामेत्यफल्गुंस्नात्वाससैनिकः ॥ अन्यान्देशांस्ततोजेतुंप्रस्थानमकरोत्पुनः ॥ १ ॥ श्रुत्वाजितंजरा
संधंतदातंकानृपाःपरे ॥ उपायनंददुस्तस्मैभयार्ताःशरणंगताः ॥ २ ॥ गौतमींसरयूंपुण्यामनुस्रोतंततोऽगमत् ॥ ततोभागीरथीतीरेका
शीमभिजगामह ॥ ३ ॥पार्ष्णिग्राहःकाशिराजोगृहीतोमृगयांगतः॥सोपितस्मैबलिंप्रादाच्छ्रुत्वातस्यबलंमहत् ॥ ४ ॥ प्रद्युम्नःसैनिकैःसार्द्धंकोस
लान्प्रगतोबली॥अयोध्यानिकटेराजन्नंदिग्रामेस्थितोऽभवत्॥ ५॥ कोसलेन्द्रोनग्नजिच्चचतुरंगैर्गजैरथैः ॥ महाधनैःशम्बरारिमर्हयामासतत्त्ववित्
॥६॥उत्तरेशोदीपतमोनयपालाधिपोगजः ॥ विशालेशोबर्हिणश्चह्येतेवैतंबलिंददुः ॥ ७ ॥ नैमिषेशोहरेर्भक्तःश्रीकृष्णस्यप्रभाववित् ॥ कृताञ्ज
लिपुटोभूत्वाददौतस्मैबलिंनृपः ॥ ८ ॥ प्रयागंगतवान्कार्ष्णिस्त्रिवेणींपापनाशिनीम् ॥ स्नात्वाददौमहादानंतीर्थराजप्रभाववित् ॥ ९ ॥
गजानविंशतिसाहस्रमश्वानांदशलक्षकम् ॥ रथानांचचतुर्लक्षंगवांतत्रदशार्बुदम् ॥ १० ॥ हेममालासमायुक्तंहेमाम्बरसमन्वितम् ॥ दशभार
सुवर्णानांमुक्तानांलक्षमेवहि॥ ११॥द्विलक्षंनवरत्नानांवस्त्राणांदशलक्षकम् ॥काश्मीरकम्बलानांचद्विलक्षंरत्नकम्बलैः ॥ १२ ॥ ब्राह्मणेभ्योददौ
कार्ष्णिस्तीर्थराजेहरिप्रिये ॥ कारूषाधिपतिस्तत्रपौंड्रकोनाममैथिल ॥१३ ॥ कृष्णशत्रुःसोपिकार्ष्णिंपूजयामासशंकितः ॥ प्रद्युम्नंचागतंवी
क्ष्यपांचालेकान्यकुब्जके ॥ १४ ॥ भयंप्रापुर्नृपाःसर्वेदुर्गेदुर्गेकृतार्गलाः ॥ कान्यकुब्जाधिपोवीरोभलन्दनइतिस्मृतः ॥ १५ ॥ द्रुपदःक

म्पिलाधीशोददतुःशङ्कितौबलिम् ॥ १६ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुर्बिन्दुदेशांस्ततोययौ ॥ विचेलुर्यादवास्सर्वेभयार्तादुर्गमाश्रिताः ॥ १७॥
बिन्दुदेशाधिपोराजादीर्घबाहुर्महाबलः ॥ शम्बरारेःपरंसंधिंकर्तुंसैन्येसमाययौ ॥ १८ ॥ ॥ दीर्घबाहुरुवाच ॥ ॥यूयंसर्वेयादवेन्द्राआ
गताजयिनोदिशाम् ॥ मनोरथंमेकुरुतभवेयंतुष्टमानसः ॥ १९ ॥ सजलस्यापिकाचस्यपात्रस्यशरवेधतः ॥ नक्षरेद्बिन्दुरेकोपिबाणस्तद
धितिष्ठति ॥ २० ॥ नपात्रंशकलीभूतंतन्मध्येहस्तलाघवम् ॥ येकुर्वन्तिप्रतिज्ञांमेतेभ्योदास्यामिकन्यकाः ॥ २१ ॥ यूयंसर्वेयादवेन्द्राध
नुर्वेदविशारदाः ॥ मयापिनारदमुखाच्छ्रुताःपूर्वमहाबलाः ॥ २२ ॥ नारदउवाच ॥ सर्वेषांविस्मितानांचप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥
तथेत्युवाचसदसिबिन्दुदेशाधिपंनृप ॥ २३ ॥ दीर्घवंशौभुविस्थाप्यगुणंबद्ध्वातदन्तरे ॥ गुणेबद्ध्वाकाचकुम्भंसजलंपश्यतांसताम् ॥ २४ ॥
धनुर्गृहीत्वातद्वीक्ष्यबाणंकार्ष्णिःसमादधे ॥ काचपात्रंशरोभित्त्वातस्थौमध्येर्द्धनिःसृतः ॥ २५ ॥ एकतोमुखपुंखाभ्यांरविरश्मिरिवाम्बुदे ॥
काचपात्रेबभौबाणस्तदद्भुतमिवाभवत् ॥ २६ ॥ नपात्रंशकलीभूतंत्रिकुशस्यफलंयथा ॥ नचालनंकम्पनंचबिंदुस्रावोपिनाभवत् ॥ २७ ॥
प्रद्युम्नोभगवान्बाणंद्वितीयंसन्दधेपुनः ॥ सोपिपूर्वसमुत्सृज्यतत्रतस्थौविदेहराट् ॥ २८ ॥ साम्बोपिधनुरादायबाणान्पञ्चसमाददे ॥ काच
पात्रंचतेभित्त्वातस्थुस्तत्रार्द्धनिःसृताः ॥ २९ ॥ युयुधानोधनुर्नीत्वाबाणमेकंसमाक्षिपत् ॥ सर्वेषांपश्यतांतेषांपात्रंचूर्णीबभूवह ॥ ३० ॥ उ
च्चकैर्जहसुःसर्वेयादवाःपरसैनिकाः ॥ त्वंमहान्बाणधारीहकार्तवीर्योर्जुनोयथा ॥ ३१ ॥ अर्जुनोभरतोरामस्त्रिपुरघ्नोहिवाभवान् ॥ द्रोणोभी
ष्मोथवाकर्णोजामदग्न्यइवावदन् ॥ ३२ ॥ अन्यत्पात्रंसमाधायानिरुद्धोधन्विनांवरः ॥ अधोगत्वाथतद्दृष्ट्वाबाणंचिक्षेपलाघवात् ॥ ३३ ॥
सोपिपात्रतलंभित्त्वातस्थौतत्रापिनिःसृतः ॥ तत्पात्राद्धस्तपञ्चोर्ध्वंबद्ध्वापाषाणमम्बरे ॥ ३४ ॥ दीप्तिमान्धनुरादायबाणमेकंसमाददे ॥
सोपिपात्रतलंभित्त्वाबाणमुत्सृज्यचाग्रतः ॥ ३५ ॥ ताडयित्वाचपाषाणंपुनस्तत्रसमाश्रितः ॥ गतागतेनयावद्वैबिन्दुस्रावोपिनाभवत् ॥
तदावीराश्चतेसर्वेसाधुसाध्वितिवादिनः ॥ ३६ ॥ भानुर्धनुःसंगृहीत्वावीक्ष्यमीलितलोचनः ॥ आराच्चिक्षेपनाराचंसर्वेषांपश्यतांसताम् ॥
॥ ३७ ॥ सोपिपात्रंतदाभित्वापात्रंकृत्वाह्यधोमुखम् ॥ पुनरूर्ध्वमुखंकृत्वातस्थौतत्रार्द्धनिःसृतः ॥ ३८ ॥ बाणवेगेनतदपिबिंदुस्रावोपिनाभ

वत् ॥ नपात्रंशकलीभूतंतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ३९ ॥ एवंश्रीकृष्णपुत्रायेअष्टादशमहारथाः ॥ सर्वेंतेबिभिदुःपात्रंजलस्रावोपिनाभवत् ॥
॥ ४० ॥ बिन्दुदेशाधिपोराजादीर्घबाहुःसुविस्मितः ॥ तेभ्योदात्कन्यकास्तुष्टाअष्टादशसुलोचनाः ॥ ४१ ॥ तेषांविवाहसमयेशंखभेर्यान
कादयः ॥ नेदुर्जगुश्चगन्धर्वाननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ४२ ॥ तेषामुपरिदेवास्तेजयध्वनिसमाकुलाः ॥ ववृषुःपुष्पवर्षाणिचक्रुःश्लाघांदिविस्थि
ताः ॥ ४३ ॥ गजान्षष्टिसहस्राणिहयानामर्बुदंतथा ॥ दशलक्षंरथानांचदासीनांलक्षमेवच ॥ ४४ ॥ शिबिकानांचतुर्लक्षंपारिबर्हंददौनृ
पः ॥ ताःप्राहिणोद्द्वारवतींवधूःकार्ष्णिर्यदूत्तमः ॥ ४५ ॥ दीर्घबाहुमनुज्ञाप्यनिषधान्प्रययौततः ॥ निषधाधिपतिर्वीरःसेनाजिन्नाममैथि
ल ॥ ४६ ॥ उपायनंददौसोपिप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ तथाहिमद्राधिपतिःश्रीकृष्णेष्टोहरिप्रियः ॥ ४७ ॥ पूजयामाससबलंबृहत्सेनोहरेःसु
तम् ॥ माथुराञ्च्छूरसेनांश्चमधून्प्राप्तःससैनिकः ॥ ४८ ॥ स्वजनैःपूजितःकार्ष्णिर्मथुरामाययौपुनः ॥ ततःप्रदक्षिणीकृत्यमथुरांसवनांकि
ल ॥ ४९ ॥ वृंदावनंगोवर्धनंयमुनांपुलिनानिच ॥ नमस्कृत्यगवांवृन्दंगतःश्रीनन्दगोकुलम् ॥ ५० ॥ गोपान्गोपीर्यशोदांचनन्दराजंव्रजे
श्वरम् ॥ वृषभानूपनन्दांश्चनत्वाकार्ष्णिर्बभौनृप ॥ ५१ ॥ बलिंचनन्दराजायदत्वादत्वापुनःपुनः ॥ तैःपूजितःकतिदिनैःस्थितोभून्नन्द
गोकुले ॥ ५२ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्वसंवादेकाशिकोसलोत्तरनयपालवैशालनैमिषारण्यकारूष
पाञ्चालकान्यकुब्जकाम्पिल्यबिन्दुनिषधभद्रमधुशूरसेनदेशविजयोनामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुर्ध्वजिनीभिस्समन्वितः ॥ नादयन्दुन्दुभीन्दीर्घान्दीर्घवेगःकुरून्ययौ ॥ १ ॥ विंशतिर्यो
जनानाञ्चमर्यादीकृततद्बलम् ॥ तस्थौतच्छिबिराणांचविस्तारोदशयोजनम् ॥ २ ॥ पञ्चयोजनमाश्रित्यतद्बलेराजपद्धतिः ॥ धनाढ्या
नांचवैश्यानामापणानिसहस्रशः ॥ ३ ॥ तथारत्नपरीक्षाणांवस्त्रव्यापारकारिणाम् ॥ काचकारावायकाश्चरङ्गकाराःकुलालकाः ॥ ४ ॥
कन्दकारास्तूलकाराःपटकारास्तथैवच ॥ कटंकराश्चित्रकाराःपत्रकाराश्चनापिताः ॥ ५ ॥ पट्टकाराहेतिकाराःपर्णकाराश्चशिलिपनः ॥
लाक्षाकारामालिनश्चरजकास्तैलिनस्तथा ॥ ६ ॥ ताम्बूलशोधिनस्तत्रचित्रपाषाणकर्मकाः ॥ अन्नभर्जकरास्तत्रकाचभेदिनएवहि ॥

मुक्तादीनांचरत्नानांसूक्ष्माणांसूक्ष्मवेधिनः ॥ एतेकारुजनाःसर्वेदृश्यन्तेराजपद्धतौ ॥ ८ ॥ क्वचिद्भानुमतीलीलाऐंद्रजालविधा
यकाः ॥ क्वचिन्नटाश्चनृत्यन्तेयुद्धंभल्लूकयोःक्वचित् ॥ ९ ॥ क्वचित्तुवानरीलीलाडमरूवाद्यसंयुताः ॥ गायन्तिकुत्रचिद्राजन्सूतमागधबन्दि
नः ॥ १० ॥ वाराङ्गनाश्चनृत्यन्तिभूपैर्द्वादशभिर्युताः ॥ दिव्यैःषोडशशृङ्गारैर्हरन्त्यप्सरसांमनः ॥ ११ ॥ बन्धूनामपिसेनानांमहातंका
द्गजाह्वये ॥ चालनंसंभ्रमोपेतंविह्वलैश्चजनैरभूत् ॥ १२ ॥ विदुद्रुवुर्जनाःसर्वेगृहेष्वापातितार्गलाः ॥ कोलाहलोमहानासीद्गेहेगेहेजनेजने
॥ १३ ॥ वीर्य्यशौर्य्यबलोपेताःकौरवाश्चक्रवर्तिनः ॥ आसमुद्राक्षितीशेंद्राजातास्तेपिविशंकिताः ॥ १४ ॥ प्रद्युम्नप्रेषितःसाक्षादुद्धवोबु
द्धिसत्तमः ॥ कौरवेन्द्रपुरंप्राप्तोधृतराष्ट्रंददर्शह ॥ १५ ॥ मदच्युतामस्यनृपस्यदन्तिनांकस्तूरिकाकुंकुमगण्डशालिनाम् ॥ सिन्दूरशु
ण्डास्फुटकर्णताडितैःषडंघ्रिभिर्मण्डितमंदिराजिरम् ॥ १६ ॥ यंभीष्मकर्णगुरुशल्यकृपैश्चभूरिबाह्लीकधौम्यशकुनैःसहसंजयेन ॥
दुःशासनेनविदुरेणचलक्ष्मणेनदुर्योधनेनचकृपीसुतसोमदत्तैः ॥ १७ ॥ श्रीयज्ञकेतुसहितैःसंहितंनृपेन्द्रंलीलातपत्रसितचामरहेमपीठैः ॥
संसेवितंपरिसमेत्यगजाह्वयेशंनत्वोद्धवःप्रणतआहकृतांजलिस्तम् ॥ १८ ॥ ॥ उद्धवउवाच ॥ प्रद्युम्नेनप्रकथितंशृणुराजेंद्रसत्तम
उग्रसेनःक्षितीशेन्द्रोयादवेन्द्रोमहाबलः ॥ १९ ॥ विजित्यनृपतीन्सर्वान्राजसूयंकरिष्यति ॥ प्रेषितस्तेनसेनाभिःप्रद्युम्नोरुक्मिणीसुतः
॥ २० ॥ जेतुंमहोद्भटान्वीराञ्जम्बूद्वीपस्थितान्नृपान् ॥ चैद्यशाल्वजरासन्धदन्तवक्रादिभूपतीन् ॥ २१ ॥ विजित्यचागतःकार्ष्णिस्त
स्मैयच्छबलिंबहुम् ॥ उपायनंचदातव्यंबन्धूनामैक्यकाम्यया ॥ २२ ॥ माभूत्कुरूणांवृष्णीनांकलिर्नोचेद्भविष्यति ॥ तेनोदितंमेकथि
तंतत्क्षमस्वनृपेश्वर ॥ दूतस्यहिनदोषःस्यात्त्वयोक्तंयद्वदामितत् ॥ २३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ तच्छ्रुत्वाकौरवाःसर्वेराजन्सञ्जातम
न्यवः ॥ वीर्य्यशौर्य्यमदोन्नद्धाऊचुःप्रस्फुरिताधराः ॥ २४ ॥ ॥ कौरवाऊचुः ॥ ॥ दुरत्ययाकालगतिरहोचित्रमिदंजगत् ॥ सिंहो
परिप्रधावन्तिशृगालादुर्बलावने॥२५॥अस्मत्सकाशात्संवृद्धाअस्मद्दत्तनृपासनाः ॥ दातॄणांप्रतिकूलाःस्युःपीयूषंफणिनोयथा ॥ २६ ॥
वृष्णयोभीरवःसर्वेयुधिविक्लवचेतसः ॥ तेद्यैवशासनंकर्तुंप्रवृत्ताहिगतह्रियः ॥ २७ ॥ उग्रसेनोल्पवीर्यश्चजम्बूद्वीपस्थितान्नृपान् ॥ विजि

त्याहोबलिंनीत्वाराजसूयंकरिष्यति ॥ २८ ॥ यत्रभीष्मश्चकर्णश्चद्रोणोदुर्योधनादयः ॥ तत्रत्वंप्रेषितोमन्त्रीप्रद्युम्नेनकुबुद्धिना ॥ २९ ॥
तस्माद्यातपुरीमब्धौयूयंवैजीवनेच्छया ॥ नचेद्यास्यथवःसर्वान्नयामोयमसादनम् ॥ ३० ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्थंश्रीकृष्णविमु
खैःकौरवैःपरिभाषितम् ॥ श्रुत्वोद्धवःशम्बरारिमेत्यसर्वमुवाचह ॥ ३१ ॥ कौरवोक्तंवचःश्रुत्वाप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ प्रतिशार्ङ्गंसंगृहीत्वा
रोषात्प्रस्फुरिताधरः ॥ ३२ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ कौरवान्घातयिष्यामिबन्धूनपिमदोद्धतान् ॥ बाणैस्तीक्ष्णैर्यथायोगीनियमैर्देहजारुजः ॥ ३३ ॥
यदूनांसैन्यचक्रेषुबलिंयोनप्रदास्यति ॥ कौरवेभ्योपिसपुमान्पितुर्मातुर्नचौरसः ॥ ३४ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ यदैवयादवाःसर्वेभोजवृष्ण्य
न्धकादयः ॥ गजाह्वयंययुःसैन्यैराजन्सञ्जातमन्यवः ॥ ३५ ॥ इति०श्रीग०सं०वि०कुरुदेशगमनेकौरवोपाख्यानंनामैकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥
॥ नारदउवाच ॥ तदैवकौरवाःसर्वेनिर्गतादीप्तमन्यवः ॥ स्वैःस्वैर्बलैःसमायुक्तायोद्धुंप्रद्युम्नसम्मुखे ॥ १ ॥ विजयध्वजसंयुक्तारत्नकम्बलमण्डिताः ॥
गजाःषष्टिसहस्राणिनिर्ययुःस्वर्णशृंखलाः ॥ २ ॥ प्रलयाब्धिमहावर्तसंघर्षध्वनिकारिणाम् ॥ गजाःषष्टिसहास्राणिदुंदुभीनांविनिर्गताः ॥ ३ ॥
गजवाहाबृहद्भल्लालोहकचुकमण्डिताः ॥ शिरस्त्रमौलिसंयुक्ताद्विलक्षाणिविनिर्ययुः ॥ ४ ॥ हेमकङ्कणकेयूरकिरीटचलकुण्डलाः ॥ गज
स्थाश्वद्विलक्षाणिनिर्ययुःस्वर्णकंचुकाः ॥ ५ ॥ पीतकंचुकसंयुक्तास्तिर्यगुष्णीषशालिनः ॥ गजस्थाश्वद्विलक्षाणिसङ्ग्रामेलब्धकीर्तयः ॥
॥ ६ ॥ रक्ताम्बरधराःकेचिद्रक्तभूषणभूषिताः ॥ रक्तकम्बलसंयुक्तैर्गजैरुच्चैर्विनिर्गताः ॥ ७ ॥ कृष्णाम्बरधरानागैर्हरिद्वस्त्रसमावृताः ॥ के
चिच्छुक्लाम्बराःकेचिन्निर्ययुःपाटलाम्बराः ॥ ८ ॥ रथैश्चदेवधिष्ण्याभैर्मृगेन्द्रध्वजशोभितैः ॥ पतत्पताकैरत्युच्चैर्निर्ययुःकोटिशोनृपाः ॥
॥ ९ ॥ आङ्गैर्वाङ्गैःसैन्धवैश्चचंचलैस्तुरगैर्नृपाः ॥ मनोजवैःस्वर्णभूषैर्निर्ययुःशस्त्रसंवृताः ॥ १० ॥ समन्तान्निर्ययौवीरालोहकंचुकमण्डिताः ॥
विद्याधरसमाराजन्संकुलायुद्धशालिनः ॥ ११ ॥ जगुर्यशःकौरवाणांसूतमागधबन्दिनः ॥ भेरीमृदङ्गैःपटहैरानकैर्युद्धनिःस्वनैः ॥ १२ ॥
मृगेंद्रध्वजसंयुक्तैःशुक्लवाहनियोजितैः ॥ व्यजनैर्वज्रदण्डैश्चचामरान्दोलराजितैः ॥ १३ ॥ चतुर्योजनमात्रेणचन्द्रमण्डलचारुणा ॥ छत्रेण
मण्डितोराजान्निन्द्रदत्तेमनोहरे ॥ १४ ॥ दुर्योधनोबभौसैन्येमहातिस्यन्दनेस्थितः ॥ तथान्येधार्तराष्ट्राश्चस्यन्दनेस्यन्दनेस्थिताः ॥ १५ ॥

चतुर्योजनमात्रैश्चछत्रैर्मुक्ताविलम्बिभिः ॥ सरथेनापिभीष्मेणकृपेणगुरुणासह ॥ १६ ॥ बाल्हीककर्णशल्यैश्चसोमदत्तेनधीमता ॥ अश्व
त्थाम्नाचधौम्येनलक्ष्मणेनधनुष्मता ॥ १७ ॥ शकुनेनचवीरेणतथादुःशासनेनच ॥ संजयेनतथासाक्षाद्भूरिणायक्षकेतुना ॥ १८ ॥ सुयोधनो
नृपैरेजेयथाशक्रोमरुद्गणैः ॥ इन्द्रप्रस्थात्पाण्डुपुत्रैःप्रेषितंपृतनाद्वयम्॥ १९ ॥ तदैवचागतंराजन्कौरवाणांसहायकृत् ॥ अक्षौहिणीभिःषोडश
भिःकुरूणांचलतांतदा ॥ २० ॥ चचालभूर्दिशोनेदूरजोव्याप्तंनभोभवत् ॥ तारकेवबभौसूर्योगजाश्वरथरेणुभिः ॥ २१ ॥ अन्धकारोभव
द्भूमौदेवाःसर्वेपिशंकिताः ॥ यत्रतत्रगजानाञ्चचोदनाभिश्चभूरुहाः ॥ २२ ॥ निपेतुस्तुरगैर्वीरैःक्षणंभूखण्डमण्डलम् ॥ सेनाःकुरूणांवृ
ष्णीनांयुयुधुश्चपरस्परम् ॥ २३ ॥ तीक्ष्णैःशस्त्रैर्यथासप्तसमुद्रास्तरलैर्लये ॥ हयाहयैरिभाश्चेभैरथिनोरथिभिःसह ॥ २४ ॥ श्येनैःश्येना
इवक्रव्येपत्तयःपत्तिभिर्मृधे ॥ महामात्यैर्महामात्याःसूताःसूतैर्नृपैर्नृपाः ॥ २५ ॥ युयुधुःक्रोधसंयुक्ताःसिंहैःसिंहाइवौजसा ॥ खड्गैःकुन्तैःश
क्तिभिश्चभल्लैःपट्टिशमुद्गरैः ॥ २६ ॥ गदाभिर्मुसलैश्चक्रैस्तोमरैर्भिन्दिपालकैः ॥ शतघ्नीभिर्भुशुण्डीभिःकुठारैश्चस्फुरत्प्रभैः ॥ २७ ॥ चि
च्छिदुर्बाणपटलैःशिरांसिक्रोधमूर्च्छिताः ॥ बाणान्धकारेसञ्जातेप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ २८ ॥ दुर्योधनेनयुयुधेधनुष्टङ्कारयन्मुहुः ॥ अनि
रुद्धश्चभीष्मेणदीप्तिमांश्चकृपेणवै ॥ २९ ॥ भानुर्द्रोणेनसाम्बस्तुबाल्हीकेनमहात्मना ॥ मधुःकर्णेनचायुध्यद्बृहद्भानुःशलेनवै ॥ ३० ॥
चित्रभानुर्हरेःपुत्रःसोमदत्तेनधीमता ॥ अश्वत्थाम्नावृकश्चैवारुणोधौम्येनमैथिल ॥ ३१ ॥ पुष्करोलक्ष्मणेनाशुदुर्योधनसुतेनवै ॥ वेदबा
हुःकृष्णसुतःशकुनेनमहामृधे ॥ ३२ ॥ दुःशासनेनसमरेश्रुतदेवोहरेःसुतः ॥ तथाहियुयुधेयुद्धेसञ्जयेनसुनन्दनः ॥ ३३ ॥ विदुरेणगदः साक्षा
त्कृतवर्माचभूरिणा ॥ अक्रूरोयुयुधेराजन्नाहवेयक्षकेतुना ॥ ३४ ॥ एवंपरस्परंयुद्धंबभूवतुमुलंमहत् ॥ कार्ष्णिर्विलोडयामासदुर्योधनबलंम
हत् ॥ ३५ ॥ बाणसंघेनवाराहोदंष्ट्रयाचयथार्णवम् ॥ बाणसंभिन्नकुम्भानांकरिणांप्रपतन्तिखात् ॥ ३६ ॥ मुक्ताफलानिरेजुःकौरात्रौता
रागणाइव ॥ बाणैःसम्पातयामासरथिनःसारथींस्तथान् ॥ ३७ ॥ महामृधेमैथिलेन्द्रवेगैर्वातोयथातरून् ॥ दुर्योधनस्तदाप्राप्तोधनुष्टङ्का
रयन्मुहुः ॥ ३८ ॥ प्रद्युम्नंताडयामाससायकैर्दशभिर्मृधे ॥ तान्प्रचिच्छेदभगवान्प्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ ३९ ॥ दुर्योधनःपुनस्तस्यकवचे

सायकान्दश ॥ निचखानस्वर्णपुंखान्भित्त्वावर्मतनौगताः ॥ ४० ॥ सहस्रैर्बाणपटलैःसहस्राश्वाञ्चखानह ॥ चिच्छेदबाणशतकैःकोदण्डं सगुणंपरम् ॥ ४१ ॥ शम्बरारेर्महावीरोधृतराष्ट्रसुतोबली ॥ प्रद्युम्नस्तंरथंत्यक्त्वाथान्यमारुह्यसत्वरम् ॥ ४२ ॥ कृष्णदत्तंधनुर्नीत्वासज्यंकृत्वाविधानतः ॥ एकंबाणंसमाधायकर्णांतंतच्चकर्षह ॥४३॥ भुजदण्डस्यवेगेनतद्रथेनिचखानह ॥ गृहीत्वातद्रथंबाणोभ्रामयित्वाघटीद्वयम् ॥ ॥ ४४ ॥ आकाशात्पातयामासकमण्डलुमिवार्भकः ॥ पतनेनरथःसद्यश्चूर्णीभूतोबभूवह ॥ ४५ ॥ ससूताश्चहयाःसर्वेपञ्चत्वंप्रापुरग्रतः ॥ अन्यंरथंसमास्थायधार्तराष्ट्रोमहाबलः ॥ ४६ ॥ प्रद्युम्नंताडयामासदशभिःसायकैर्मृधे ॥ तैस्ताडितोहरेःपुत्रोमालाहतइवद्विपः ॥ ४७ ॥ कृष्णदत्तेचकोदण्डेतथैकंबाणमादधे ॥ बाणस्तंसरथंनीत्वायावत्प्रागान्महाम्बरे ॥ ४८ ॥ तावद्बाणोद्वितीयोपितंगृहीत्वाययौत्वरम् ॥ तावत्तृतीयःसम्प्राप्तोनीत्वातंमन्दिराजिरे ॥ ४९ ॥ धृतराष्ट्रसमीपेचसरथंसाश्वसारथिम् ॥ आकाशात्पातयामासपद्मकोशमिवानिलः॥ ५०॥ बाणोपितंपातयित्वातूणेकार्ष्णेःससाययौ ॥ पतनेनविशीर्णोभूदंगारइवतद्रथः ॥ सुयोधनोमूर्छितोभूदुद्वमन्नुधिरंमुखात् ॥ ५१ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खण्डेनारदबहुलाश्वसंवादे कौरवयुद्धवर्णनंनामविंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

॥ नारदउवाच ॥ ॥ दुर्योधनेगतेतत्रहाहाकारोमहानभूत् ॥ तदादेवव्रतोभीष्मोगांगेयःप्रययौत्वरम् ॥ १ ॥ नदूनांपश्यतांतेषांधनुष्टङ्कारयन्मुहुः ॥ भस्मीकर्तुंयदुबलंवनंवह्निरिवज्वलन् ॥ २ ॥ सर्वधर्मभृतांश्रेष्ठोमहाभागवतःकविः ॥ वीरयूथाग्रणीर्येनरामोपियुधितोषितः ॥ ३ ॥ शिरस्त्रीमुकुटीगौरःसितश्मश्रुःपितामहः ॥ यथाषोडशवर्षीयोयुद्धान्तंविचरन्बलात् ॥ ४ ॥ बाणैर्निपातयामासानिरुद्धस्य बलंमहत् ॥ करिणश्छिन्नशिरसोहयास्तेभिन्नकन्धराः ॥ ५ ॥ खड्गहस्ताभीष्मबाणैःपत्तयोपिद्विधाभवन् ॥ रथाश्चूर्णीकृताजाताहतसूताश्चनायकाः ॥ ६ ॥ अधोमुखाऊर्ध्वमुखाश्छिन्नपादानृपात्मजाः ॥ खड्गहस्ताधनुर्हस्ताःपतिताश्छिन्नबाहवः ॥ ७ ॥ केचिद्द्वैच्छिन्नकवचानिपेतुर्भूमिमण्डले ॥ अश्वैर्वीरैरथैर्नागैःपतितैःस्वर्णभूषितैः ॥ ८ ॥ युद्धमण्डलमारेजेवनंवृक्षैर्हतैर्यथा ॥ शस्त्रदन्ताबाणकेशाध्वजवस्त्राकरिस्तना ॥ ९ ॥ रथाङ्गकुण्डलाराजन्महामारीवभूर्बभौ ॥ क्षतजस्रावसम्भूतारथाश्वनरवाहिनी ॥ १० ॥ आपगाभून्महादुर्गानरैर्वैतर

णीयथा ॥ कूष्माण्डोन्मादवेतालानदन्तोभैरवंस्वनम् ॥ ११ ॥ हरमालार्थमागत्यजगृहुर्नृशिरांसिच ॥ रथेनातिपताकेनानिरुद्धोधन्वि
नांवरः ॥ १२ ॥ स्वबलंपतितंदृष्ट्वाप्रागाद्भीष्मंमृधेमहान् ॥ प्रलयाब्धिमहावर्तभीमसंघर्षनादिनीम् ॥ १३ ॥ धनुर्ज्यांतस्यचिच्छेदबा
णेनैकेनकार्ष्णिजः ॥ तुण्डयातीक्ष्णयाराजन्गरुडःसर्पिणींयथा ॥ १४ ॥ भीष्मोन्यद्धनुरादायसज्यंकृत्वातदात्मवान् ॥ सर्वेषांपश्यतां
तत्रब्रह्मास्त्रंसन्दधेमृधे ॥ १५ ॥ ततःप्रादुष्कृतंतेजःप्रचण्डंवीक्ष्यमाधवः ॥ स्वबलस्यापिरक्षार्थंब्रह्मास्त्रंसन्दधेस्वयम् ॥ १६ ॥ द्वादशा
दित्यसंकाशेयुयुधातेपरस्परम् ॥ त्रींल्लोकान्दहतीद्वेयेनिरुद्धस्तंजहारह ॥ १७ ॥ गाङ्गेयस्यापिकोदण्डंतडिद्वर्णंयदूत्तमः ॥ चिच्छेदसा
यकैःसूर्योनीहारमिवरश्मिभिः ॥ १८ ॥ भीष्मोगृहीत्वाथगदांलक्षभारविनिर्मिताम् ॥ प्राहिणोदनिरुद्धायसिंहनादंतदाकरोत् ॥ १९ ॥
गृहीत्वातांवामहस्तेगरुत्मानिवपन्नगीम् ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षात्प्राहिणोत्स्वंगदांहृदि ॥ २० ॥ गदाप्रहारव्यथितोमूर्च्छितःपतितोरथा
त् ॥ बभौसूर्योयथाकाशाद्गांगेयोमृधमण्डले ॥ २१ ॥ कृपाचार्योऽपितत्रैवानिरुद्धायमहात्मने ॥ शक्तिंचिक्षेपसहसारुषाप्रस्फुरिताधरः ॥
॥ २२ ॥ दीप्तिमान्कृष्णपुत्रस्तुपथिचिच्छेदतांनृप ॥ खड्गेनशितधारेणकुवाक्येनेवमित्रताम् ॥ २३ ॥ द्रोणाचार्योमहाबाहुर्भानूपरिरुषा
न्वितः ॥ चिक्षेपपार्वतंचास्त्रंधनुष्टङ्कारयन्मुहुः ॥ २४ ॥ पतन्तःपर्वताव्योम्नश्चूर्णयन्तोद्विषद्बलम् ॥ तेषांपातेनराजेन्द्रहाहाकारोमहानभू
त् ॥ २५ ॥ तदाहरेःसुतोभानुर्वायव्यास्त्रंसमादधे ॥ तद्वातेनाद्रयःसर्वेउड्डिताह्यभवन्रणात् ॥ २६ ॥ बाह्लिकस्तुतदाक्रुद्धोब्रह्मास्त्रंसन्द
धेततः ॥ भस्मीभूतंबलंजातंवह्निनेवमहद्वनम् ॥ २७ ॥ पार्जन्यमाददेतत्रसाम्बोजाम्बवतीसुतः ॥ तेनशान्तिंगतोवह्निर्ज्ञानेनैवतत्व
हृङ्कृतिः ॥ २८ ॥ ॥ कर्णस्ततोमधुंहित्वासाम्बोपरिरुषान्वितः ॥ जघानबाणविंशत्याजगर्जघनवद्बली ॥ २९ ॥ तद्बाणैःसरथः
साम्बोबभ्रामघटिकाद्वयम् ॥ क्रोशंपुनःप्रपतितःकिञ्चिद्व्याकुलमानसः ॥ ३० ॥ पुनर्गदांसमादायरथंत्यक्त्वासमेत्यसः ॥ तता
डगदयाकर्णंसाम्बोजाम्बवतीसुतः ॥ ३१ ॥ गदाप्रहारव्यथितःपतितोधरणीतले ॥ मूर्च्छांप्रापरणेराजन्कर्णोवीरोमहाबलः ॥ ३२ ॥
सांबोपिस्वधनुर्नीत्वारथमारुह्यवेगतः ॥ शलंजघानविंशत्यासोमदत्तंचपञ्चभिः ॥ ३३ ॥ द्रौणिंचदशभिर्बाणैर्धौम्यंषोडशभिस्सह ॥ ल

क्ष्मणंदशभिस्तत्रशकुनिंपञ्चभिस्तथा ॥ ३४ ॥ दुःशासनंचविंशत्याविंशत्यासञ्जयंपृथक् ॥ भूरिंबाणशतैराजन्यक्षकेतुंशतैःशितैः ॥
॥ ३५ ॥ बाणैर्जघानसमरेजगर्जघनवद्बली ॥ दशभिर्दशभिर्नेतॄन्नैकैकेनगजान्हयान् ॥ ३६ ॥ पञ्चभिःपञ्चभिर्वीरान्बाणैःसाम्बस्तताडह ॥
वीक्ष्यजाम्बवतीसूनोःसाम्बस्यकरलाघवम् ॥ ३७ ॥ स्वेपरेसैनिकाःसर्वेविस्मयंपरमङ्गताः ॥ तदाभीष्मःसमुत्थायगृहीत्वाधनुरुत्तमम् ॥
॥ ३८ ॥ चिच्छेददशभिर्बाणैःसाम्बकोदण्डमुत्तमम् ॥ भीष्मोमहाबलोवीरोद्रोणाचार्यश्चसायकैः ॥ ३९ ॥ कर्णस्त्रयोयदुबलंजघ्नुर्ज्ञानं
यथागुणाः ॥ दुर्योधनःपुनर्योद्धुंरथमारुह्यमानद ॥ ४० ॥ अक्षौहिणीभिर्दशभिर्नादयन्नाययौमृधे ॥ ४१ ॥ देवौपुराणौपुरुषौतदा
विर्बभूवतुर्मैथिलरामकृष्णौ ॥ सुपर्णतालध्वजशालियानौप्रद्योतयन्तौपरितोदिशस्तौ ॥ ४२ ॥ तदाजयारावसमाकुलाःसुरागन्धर्व
मुख्याश्चजगुर्मनोहरम् ॥ सुरानकादुन्दुभयोविनेदुःश्रीलाजपुष्पैर्ववृषुःसुरस्त्रियः ॥ ४३ ॥ तदैवनेमुर्यदवःपरेश्वरौदुर्योधनाद्याःकुरवस्तुसर्व
तः ॥ निधायशस्त्राणिददुर्बलिंपरंसर्वेप्रसन्नाःकृतहस्तसम्पुटाः ॥ ४४ ॥ प्रद्युम्नमुख्यान्स्वसुतान्मदोद्धतान्निर्भर्त्स्यवाग्भिःपरमेश्वरौ
तदा ॥ प्रणम्यदेवव्रतमुख्यकौरवान्समेत्यदुर्योधनमूचतुःपरौ ॥ ४५ ॥ ॥ श्रीरामकृष्णावूचतुः ॥ ॥ राजन्यदेभिःकिलबालबुद्धि
भिस्तत्क्षम्यतांमाभवदुर्मनाः स्वतः ॥ यद्बातुकिंचित्परुषंप्रकीर्तितंप्रकीर्त्यतांनौभवतानृपेश्वर ॥ ४६ ॥ माभूत्कुरूणांभुवियादवानांक
दापिकिञ्चित्कलिरेवराजन् ॥ संबंधिनोज्ञातयएवसर्वेनिचोलवस्त्रांतहवप्रियार्थाः ॥ ४७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ पूजितौकुरुभिःश
श्वद्रामकृष्णौसुरेश्वरौ ॥ प्रद्युम्नाद्यैःसयदुभीरेजतुर्मैथिलेश्वर ॥ ४८ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्व
संवादेकुरुदेशविजयेकौरवसम्मेलनंनामैकविंशतितमोऽध्यायः ॥ २१ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ दुर्योधनंशान्तयित्वासानुजैःकुरु
भिःसह ॥ जग्मतुःपाण्डवान्द्रष्टुमिन्द्रप्रस्थंयदूत्तमौ ॥ १ ॥ इन्द्रप्रस्थात्ततोराजाऽजातशत्रुर्युधिष्ठिरः ॥ भ्रातृभिःस्वजनैःसार्द्धंनेतुंकृष्णं
समाययौ २॥ शंखदुन्दुभिनादेनब्रह्मघोषेणवेणुभिः ॥ पुष्पवर्षंप्रकुर्वद्भिरिन्द्रप्रस्थनिवासिभिः ॥ ३ ॥ रामकृष्णौपरिष्वज्यदोर्भ्यांरा
जायुधिष्ठिरः ॥ परमांनिर्वृतिंलेभेयोगीवानन्दसंवृतः ॥ ४ ॥ प्रद्युम्नाद्याहरिसुताःप्रणेमुःश्रीयुधिष्ठिरम् ॥ युधिष्ठिरोनुजग्राहकराभ्यांतान्कृ

ताशिषः ॥ ५ ॥ अर्जुनंभीमसेनञ्चपरिरभ्यहरिःस्वयम् ॥ पप्रच्छकुशलंतेषांयमाभ्यांचाभिवन्दितः ॥ ६ ॥ परिपूर्णतमौसाक्षाद्रामकृष्णौ
स्वयंहरी ॥ असंख्यब्रह्माण्डपतीहरिदासेनपूजितौ ॥ ७ ॥ प्रस्थाप्ययदुमुख्यांश्चप्रद्युम्नादीन्ससैनिकान् ॥ समग्रांजगतींजेतुंचाज्ञांदत्वा
विधानतः ॥ ८ ॥ मिलित्वासानुजंधर्मंसर्वेशौभक्तवत्सलौ ॥ द्वारकांजग्मतूराजन्गौरश्यामौमनोहरौ ॥ ९ ॥ इत्थंश्रीकृष्णचरितंमयातेकथितं
नृप ॥ चतुष्पदार्थदंनृणांकिम्भूयःश्रोतुमिच्छसि ॥१०॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ कुशस्थलींगतेकृष्णेसबलेपुरुषोत्तमे ॥ ततश्चकारकिं
साक्षात्प्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ ११ ॥ अद्भुतंतस्यचरितंश्रवणीयंमनोहरम् ॥ मुक्तानामपिभक्तानांजिज्ञासूनांपुनःकिमु ॥ १२ ॥ अर्था
र्थिनामर्थदंसदार्तानामार्तिनाशनम् ॥ चतुर्विधानांजीवानांसर्वेषांपापनाशनम् ॥ १३ ॥ कथंदिग्विजयंकृत्वादिग्जयार्थीहरेःसुतः ॥ आ
जगामपुनःसैन्यैरेतन्मेवदतत्त्वतः ॥ १४ ॥ देवर्षेत्वंब्रह्मसुतोभगवान्सर्वदर्शनः ॥ श्रीकृष्णस्यमनःसाक्षात्तस्मैतेहरयेनमः ॥ १५ ॥ ॥ श्री
नारदउवाच ॥ ॥ साधुपृष्टंत्वयाराजन्धन्यस्त्वंतत्प्रभाववित् ॥ श्रीकृष्णचरितंश्रोतुंपात्रंत्वमसिभूतले ॥ १६ ॥ कृष्णेयातेजातशत्रूर
क्षार्थंस्नेहतोनृप ॥ शत्रुभ्यःशंकितःकार्ष्णेःप्रायुंक्ताशुकिरीटिनम् ॥ १७ ॥ अथकार्ष्णिर्यदुश्रेष्ठःफाल्गुनेनसमंनृप॥विकर्षन्महतींसेनांत्रिगर्ता
न्प्रययौत्वरम् ॥ १८ ॥ त्रिगर्ताधीश्वरोधन्वीसुशर्मातेनशंकितः॥उपायनंददौतस्मैप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ १९ ॥ विराटेनतथाराज्ञापूजितोयाद
वेश्वरः ॥ सरस्वतींनदींस्नात्वाकुरुक्षेत्रंददर्शह ॥ २० ॥ पृथूदकंबिन्दुसरस्त्रितंकूपंसुदर्शनम् ॥ स्नात्वासारस्वतान्प्रागाद्दत्वादानान्यनेकशः ॥
॥२१॥ सारस्वताधिपोराजाकुशाम्बोनददौबलिम्॥कौशाम्बीनगरीमेत्यदुर्योधनवशानुगः ॥२२॥ चारुदेष्णःसुदेष्णश्चचारुदेहश्चवीर्यवान् ॥
सुचारुश्चारुगुप्तश्चभद्रचारुस्तथापरः ॥ २३ ॥ चारुचन्द्रोविचारुश्चचारुश्चदशमस्तथा ॥ रुक्मिणीनन्दनाह्येतेप्रद्युम्नेनप्रणोदिताः ॥ २४ ॥
सिन्धुदेशहयारूढाःसर्वेषांपश्यतांगताः ॥ कौशाम्बींनगरीमेत्यचक्रुर्नाराचदुर्दिनम् ॥ २५ ॥ बाणैःप्रासादशिखराध्वजकुम्भादितोलिकाः
॥ चूर्णीभूतानिपेतुःकौलंकाट्टालायथामृगैः ॥ २६ ॥ बाणान्धकारेचकृतेरुक्मिणीनन्दनैर्यदा ॥ तदोपायनपाणिःसन्कुशाम्बोनिर्गतःपु
रात् ॥ २७ ॥ कृताञ्जलिःशम्बरारिंदत्वानत्वाबलिंबहुम् ॥ जुगोपनगरींराजाभयार्तोभयविह्वलः ॥ २८ ॥ तदैवसौवीरपतिःसुदेवआभी

रनाथोपिविचित्रनामा ॥ चित्रांगदःसिन्धुपतिर्महौजाःकाश्मीरपोजांगलपःसुमेरुः ॥ २९ ॥ लक्षेश्वरोधर्मपतिर्बिडौजागान्धारमुख्योपिसु
योधनस्य ॥ वशेस्थितास्तेपिभयात्किलैतेदत्वाबलिंनेमुरतीवकार्ष्णिम् ॥ ३० ॥ ययौकार्ष्णिर्महाबाहुःस्वसैन्यपरिवारितः ॥ अर्बुदा
न्म्लेच्छदेशांश्चजेतुंकल्किरिवोद्भटः ॥ ३१ ॥ कालस्यापिसुतश्चण्डोयवनेन्द्रोमहाबलः ॥ कार्ष्णिसमागतंश्रुत्वासंमुखात्कोपपूरितः ॥
॥ ३२ ॥ पितृहन्तुःसुतंहत्वायास्याम्यपचितिंपितुः ॥ इत्थंविचार्यमनसाम्लेच्छानांदशकोटिभिः ॥ ३३ ॥ मदच्युतंप्रोन्नदन्तंगजमारु
ह्यरक्तदृक् ॥ निर्ययौसम्मुखेयोद्धुंप्रद्युम्नस्यमहात्मनः ॥ ३४॥ आगतांमहतींसेनांशितबाणप्रवर्षिणीम् ॥ चण्डप्रणोदितांदृष्ट्वाप्रद्युम्नोवा
क्यमब्रवीत् ॥ ३५ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ सेनांहत्वापियश्चाण्डंशिरस्त्रसहितंशिरः ॥ आनेष्यतेतंस्वबलेकरिष्यामिध्वजापतिम् ॥
॥ ३६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ एवंकार्ष्णौवदत्यारात्फाल्गुनोवानरध्वजः ॥ एकोविवेशगाण्डीवीधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ३७ ॥ वी
रान्रथान्गजानश्वान्सन्मुखस्थान्द्विधाकरोत् ॥ गाण्डीवमुक्तैर्विशिखैर्गाण्डीवीरणदुर्मदः ॥ ३८ ॥ केचिच्छिन्नभुजाःपेतुःशक्तिखड्गर्ष्टि
पाणयः ॥ छिन्नपादाश्छिन्नमुखाःकेचिद्वीराःसकञ्चुकाः ॥ ३९ ॥ दुद्रुवुःकरिणोयुद्धेभिन्नकक्षाश्चसक्षताः ॥ गतघण्टाःश्लथन्नीडाःपातय
न्तःकरैर्जनान् ॥ ४० ॥ जिष्णुबाणैर्द्विधाभूतैर्गजैरश्वैरणाङ्गणम् ॥ बभौक्षेत्रंशंकुलयाकूष्माण्डशकलैरिव ॥ ४१ ॥ तदैवदुद्रुवुर्म्लेच्छा
स्त्यक्तास्वंस्वंरणाङ्गणम् ॥ नभोर्करश्मिसंभिन्नानीहारपटलाइव ॥ ४२ ॥ गजारूढोम्लेच्छपतिःशक्तिंचिक्षेपजिष्णवे ॥ भ्रामयित्वामै
थिलेंद्रसिंहनादमथाकरोत् ॥ ४३ ॥ विद्युल्लतामिवायान्तींबाणैःकृष्णसखोबली ॥ गाण्डीवमुक्तैराजेन्द्रलीलयाशतधाच्छिनत् ॥ ४४ ॥
यावच्चण्डोमहाम्लेच्छोधनुर्जग्राहरोषतः ॥ तावच्चिच्छेदगाण्डीवीबाणेनैकेनलीलया ॥ ४५ ॥ द्वितीयंधनुरादायसचण्डश्चण्डविक्रमः ॥
प्रलयाब्धिमहावर्तभीमसंघर्षनादिनीम् ॥ ४६ ॥ चिच्छेदसिंञ्जिनींजिष्णोर्गरुत्मानिवपन्नगीम् ॥ बीभत्सुःस्वमसिंनीत्वास्फुरंतंचर्मणासह ॥
॥ ४७ ॥ जघानतद्गजंकुम्भेशैलइन्द्रोयथापविः ॥ अग्निदत्तेनखड्गेनभिन्नकुम्भोगजोनदन् ॥ ४८ ॥ जानुभ्यांधरणींस्पृष्ट्वाकश्मलंपरमं
ययौ ॥ चण्डःखड्गंगृहीत्वाथप्राहरत्पाण्डुनन्दनम् ॥ ४९ ॥ तत्खड्गंचर्मणोन्नीयप्राहिणोत्स्वकुरूद्वहः ॥ सशिरस्त्रंशिरस्तस्यदेहाद्भि

न्नंबभूवह ॥५०॥ सज्यंकृत्वाधनुर्जिष्णुर्निधायविशिखेचतत् ॥ आकृष्यपातयामासप्रद्युम्नस्यबलेमहत् ॥ ५१ ॥ तदादुन्दुभिनादोभूज्जयारा
वसमाकुलः ॥ अर्जुनस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचाक्रिरे ॥ ५२ ॥ तदैवकार्ष्णिःसबलस्यजिष्णुश्चकारनाथंविजयध्वजस्य ॥ संवीज्यमानं
सितचामराद्यैःकपिध्वजंयादववृन्दमुख्यैः ॥ ५३ ॥ वेगवानर्बुदाधीशः प्रद्युम्नंशरणंगतः ॥ उपायनंददौभीरुर्नमस्कृत्यकृताञ्जलिः ॥ ५४ ॥
मौरंगैशोमन्दहासोहयानांशतलक्षणम् ॥ दत्वाभीरुर्नमश्चक्रेप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ५५ ॥ इत्थंखण्डंभारताख्यंजित्वाकार्ष्णिर्यदूत्तमः ॥
हिमाद्रिंदक्षिणीकृत्यप्रागुदीचींदिशंययौ ॥ ५६ ॥ इति श्रीमद्गर्गा०संहितायांविश्वजित्खण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेइंद्रप्रस्थत्रिगर्तवैराटकुरुजां
गलकोशाम्बसारस्वत सौवीराभीरसिन्धुकाश्मीरजांगललक्षगान्धारार्बुदम्लेच्छमौरंगदेशविजयेदिग्विजयोनामद्वाविंशतितमोध्यायः ॥ २२ ॥
॥ नारदउवाच ॥ ॥ नदानद्यःसमुद्राश्चरथवीथिंददुर्नृप ॥ धर्षितास्तेजसातस्मैससैन्यायमहात्मने ॥ १ ॥ कैलासगिरिपार्श्वेचकरवीर
स्यसानुषु ॥ बाणस्यशोणितपुरंप्रययौयादवेश्वरः ॥ २ ॥ बाणासुरोतिसंक्रुद्धोयदून्वीक्ष्यागतान्पुनः ॥ अक्षौहिणीभिर्द्वादशभिर्युद्धंकर्तु
मनोदधे ॥ ३ ॥ तदैवसाक्षात्पुरुषःपुराणोमहेश्वरोनन्दिवृषस्थितोसौ ॥ हिमाद्रिपुत्रीसहितस्त्रिशूलीसमेत्यबाणंनृपमाहदेवः ॥ ४ ॥
॥ शिवउवाच ॥ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ असंख्यब्रह्माण्डपतिर्गोलोकेशःपरात्परः ॥ ५ ॥ त्रयोवयंतत्कला
हिब्रह्मविष्णुशिवाह्वयाः ॥ मूर्ध्नाज्ञांयस्यबिभ्रतित्वादृशानांचकाकथा ॥ ६ ॥ तस्यपौत्रेत्वयाबद्धेनिरुद्धेयेनतेभुजाः ॥ छिन्नाःकृतानजाना
सिसंग्रामेतंहरिंस्वयम् ॥ ७ ॥ तस्मात्तेसामदानाभ्यांपूजनीयाहरेःसुताः ॥ अनिरुद्धःपूजनीयोजामातातेनसंशयः ॥ ८ ॥ नददामित्व
नुज्ञांतेयुद्धायासुरपुंगव ॥ नचेद्युद्धंकुरुबलाद्दृथादृष्टोमतस्तव ॥ ९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ शिवप्रबोधितोबाणोनिरुद्धंधन्विनांवर
म् ॥ समाहूयचसम्पूज्यपारिबर्हंददौपुनः ॥ १० ॥ ससैन्यंसादरेणापिप्रद्युम्नंपूज्यबन्धुवत् ॥ गजायुतंचाश्वकोटिंरथानांपञ्चलक्षकम् ॥ ११ ॥
ददौबाणोमहाबाहुःप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ अथकार्ष्णिर्महाबन्धुःस्वसैन्यपरिवारितः ॥ १२ ॥ अलकांप्रययौधन्वीपुरींगुह्यकमण्डिताम् ॥
श्रीनन्दालकनन्दाभ्यांगंगाभ्यांपरिखीकृताम् ॥ १३ ॥ रत्नसोपानयुक्ताभ्यांयक्षीभिःपरिशोभिताम् ॥ विद्याधरीभिःपरितःकिन्नरी

भिर्मनोहराम् ॥ १४ ॥ दिव्याभिर्नागकन्याभिः पुरींभोगवतीमिव ॥ धनदोनददौतस्मैप्रद्युम्नायबलिंनृप ॥ १५ ॥ हरेःप्रभावविदपिवि
ष्णोर्मायावलंत्वहो ॥ लोकपालोस्म्यहंनित्यमित्यज्ञानविमोहितः ॥ १६ ॥ नोदितोबलिभिर्यक्षैर्युद्धंकर्तुमनोदधे ॥ निर्धनोहिधनंप्राप्य
तृणवन्मन्यतेजगत् ॥ १७ ॥ नवानांतुनिधीनांतुपतीनांकिमुवर्णनम् ॥ तदैवहेममुकुटोदूतोधनदनोदितः ॥ कार्ष्णिमेत्यसभामध्येनत्वेदं
प्राहमानद ॥ १८ ॥ ॥ हेममुकुटउवाच ॥ ॥ धनेश्वरोराजराजोलोकपालोलकेश्वरः ॥ तेनयत्कथितंराजञ्छृणुत्वंतद्यदूत्तम ॥ १९ ॥
देवराजोयथाशक्रःस्मृतोनान्योदिविप्रभुः ॥ तथैकोराजराजोहंकथितोभूतलेमहान् ॥ २० ॥ मनुष्यधर्माराजेन्द्रैःपूजितोहंसदाभुवि ॥
उग्रसेनेनदातव्यंमह्यंसोपायनंपरम् ॥ २१ ॥ पराक्तस्मैनदास्यामियदुराजायभूभृते ॥ नमन्यसेचेत्संग्रामंकरिष्यामिनसंशयः ॥ २२ ॥
॥ नारदउवाच ॥ ॥ एवंदूतवचःश्रुत्वाप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ चकारकोपंरक्ताक्षोरुषाप्रस्फुरिताधरः ॥ २३ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ वृ
ष्णीन्द्रंराजराजेन्द्रंराजराजोनवेत्तितम् ॥ शक्रादीनांतुयःसाक्षान्मुकुटैर्घृष्टपादुकः ॥ २४ सुधर्मांपारिजातंचतस्माइन्द्रोददौभयात् ॥
श्यामकर्णान्हयान्पाशीतस्मैदत्वाननामह ॥ २५ ॥ अनेनराजराजेनभीरुणानिधयोनव ॥ प्राप्तास्तंहिनजाना॥तिरा॥जराजोमहाबलम् ॥
॥ २६ ॥ वर्ततेतत्सभामध्येपरिपूर्णतमोहरिः ॥ असंख्यब्रह्माण्डपातिःश्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ २७ ॥ यस्यैकमूर्ध्नितिलवद्दृश्यतेमण्ड
लंभुवः ॥ उग्रसेनसभामध्येसोपिनित्यंविराजते ॥ २८ ॥ उग्रसेनप्रेषितोहंकुबेरायमहात्मने ॥ नाराचानांबालदातुतत्करिष्यामिसाम्प्रत
म् ॥ २९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वागृहीत्वास्वंकोदण्डंचण्डविक्रमः ॥ चकारभुजदण्डाभ्यांटङ्कारंताडयन्गुणम् ३० ॥
प्रत्यञ्चास्फोटनेनैवमण्डितोभूत्ताडित्स्वनः ॥ ननादतेनब्रह्माण्डंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥ विचेलुर्दिग्गजास्ताराराजन्भूखण्डमण्डलम् ॥ ३१ ॥
तदैवबधिरीभूतापृथिव्याजनमण्डली ॥ तदैवहेममुकुटेदूतेतस्मात्पलायिते ॥ निषंगात्त्वरमाकृष्यप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ ३२ ॥ प्रतिज्ञा
ङ्गस्वधनुषिबाणमेकंसमादधे ॥ द्वादशादित्यसंकाशंद्योतयन्मण्डलंदिशाम् ॥ ३३ ॥ चिच्छेदगुह्यकेशस्यबाणश्छत्रंसचामरम् ॥ तदा
क्रुद्धोराजराजोदृष्ट्वाचित्रमिदंमहत् ॥ ३४ ॥ आरुह्यपुष्पकंसैन्यैर्युद्धकामोविनिर्ययौ ॥ घंटानादेनयक्षेणमन्त्रिणापार्श्वमौलिना ॥ ३५ ॥

नलकूबरमणिग्रीवौशुशुभातेध्वजाग्रतः ॥ तुरङ्गवदनाकेचिन्मृगेन्द्रवदनाःपरे ॥ ३६ ॥ शिशुमारमुखाःकेचित्केचिन्नक्रमुखानृप ॥ अर्धपिङ्गा अर्धकृष्णाऊर्ध्वकेशामदोत्कटाः ॥ ३७ ॥ वक्रदन्ताललज्जिह्वाबृहदोष्ठामहाबलाः ॥ करालास्याःसकवचाःखड्गचर्मगदाधराः ॥ ३८ ॥ शक्तिहस्तायष्टिहस्ताभुशुण्डीपरिघायुधाः ॥ धनुर्बाणधरायक्षाःकेचित्परशुपाणयः ॥ ३९ ॥ यक्षाणांहस्तिवाहानांरथिनामश्विनांतथा ॥ विरेजुर्निर्गतानांचमण्डलानिसहस्रशः ॥ ४० ॥ शंखदुन्दुभिनादैश्चसूतमागधबन्दिभिः ॥ रेजिरेश्रीदवीराःकौमेघाइवतडित्स्वनैः ॥ ४१ ॥ एवंयक्षेषुमत्तेषुकोटिशोनिर्गतेषुच ॥ दिव्यान्महायोगमयाच्छिवक्षेत्राद्विदेहराट् ॥ ४२ ॥ आययौतत्सहायार्थंप्रमथानांबलंमहत् ॥ भूताश्चप्रमथाःकेचित्करालास्यामदोत्कटाः ॥४३ ॥ डाकिन्योयातुधानाश्चवेतालाःसविनायकाः ॥ कूष्माण्डोन्मादसंयुक्ताःप्रेतामातृगणाःपरे ॥ ४४ ॥ पिशाचाश्चपिशाच्यश्चब्रह्मराक्षसभैरवाः ॥ नदन्तोभैरवंनादंछिन्दिभिन्दीतिवादिनः ॥ ४५ ॥ इत्थंतुभूतावलयःकोटिशश्चाययुस्तदा ॥ रोदस्याच्छादितेभूतामेघैःसांवर्तकैरिव ॥ ४६ ॥ मयूरस्थःकार्तिकेयोमूषकस्थोगणेश्वरः ॥ प्रमथैर्गीयमानौतौढक्कावादित्रनादिभिः ॥ ४७ ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्तौवीरभद्रेणसंयुतौ ॥ इत्थंपुण्यजनानांतुगणानांयदुभिःसह ॥ ४८ ॥ बभूवतुमुलंयुद्धमद्भुतंरोमहर्षणम् ॥ रथिनोरथिभिस्तत्रपत्तिभिःसहपत्तयः ॥४९॥ हयाहयैरिभाश्चेभैर्युयुधुस्तेपरस्परम् ॥ रथेभाश्वपदातीनांचरणैरुत्थितंरजः ॥छादयामासराजेन्द्रससूर्यंव्योममण्डलम् ॥५०॥ इतिश्रीमद्गर्गा०सं०वि०ना०संवादेकरवीरदेशविजयेयक्षदेशप्रयाणंनामत्रयोविंशतितमोऽध्यायः ॥२३॥

॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ शस्त्रान्धकारेसंजातेमणिग्रीवोमहाबलः ॥ बिभेदारिबलंबाणैःकुवाक्यैर्मित्रतामिव ॥ १ ॥ मणिग्रीवस्यबाणौघैर्गजाश्वरथपत्तयः ॥ निपेतुःसक्षताभूमौवृक्षावातहताइव ॥ २ ॥ चन्द्रभानुर्हरेःपुत्रःसत्यभामात्मजोबली ॥ मणिग्रीवस्यकोदण्डमच्छिन्नद्बाणपञ्चभिः ॥ ३ ॥ दशभिस्तद्रथंछित्वाजगर्जघनवद्बली ॥ मणिग्रीवोपिचिक्षेपशक्तिंस्वांचन्द्रभानवे ॥ ४ ॥ भासयन्तींदिशःशश्वन्महोल्कामिवमैथिल ॥ अग्रहीच्चन्द्रभानुस्तांवामहस्तेनलीलया ॥ ५ ॥ तयाजघानसमरेमणिग्रीवंमहाबलम् ॥ पुनर्जगर्जसमरेचन्द्रभानुर्महाबलः ॥ ६ ॥ तत्प्रहारेणपतितेमणिग्रीवेप्रमूर्च्छिते ॥ चन्द्रभानुंबाणजालैर्नलकूबरनोदिताः ॥ ७ ॥ छादयामासुरसुरावर्षादित्यंयथा

म्बुदाः ॥ दीप्तिमान्कृष्णपुत्रस्तुखड्गमुद्यम्यवेगवान् ॥ ८ ॥ विवेशयक्षसेनासुनीहारेषुयथारविः ॥ तस्यखड्गप्रहारेणकेचिद्यक्षाद्विधाभवन् ॥
॥ ९ ॥ केचिद्वच्छिन्नशिरसच्छिन्नपादांसबाहवः ॥ भिन्नहस्ताश्छिन्नकर्णाश्छिन्नोष्ठाःपेतुराहवे ॥ १० ॥ तेषांशिरोभिर्बीभत्सैःसकिरी
टैःसकुण्डलैः ॥ सशिरस्त्रैःस्रवद्रक्तैर्महामारीवभूर्बभौ ॥ ११ ॥ शेषाविदुद्रुवुर्यक्षाःसक्षताभयविह्वलाः ॥ हाहाकारस्तदाजातोयक्षसेना
सुमैथिल ॥१२ ॥ धनुष्टंकारयन्प्राप्तोदंशितोनलकूबरः ॥ रथेनातिपताकेनमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥१३॥ पञ्चभिःकृतवर्माणमर्जुनंदशभिःशरैः ॥
दीप्तिमन्तश्चविंशत्याताताडनलकूबरः ॥ १४ ॥ कृतवर्मामहाबाहुर्जघाननलकूबरम् ॥ पञ्चभिर्विशिखैराजन्नादयन्मण्डलंदिशाम् ॥
॥ १५ ॥ तेबाणाःकवचंभित्त्वातनुंभित्वाधरातलम् ॥विविशुःपश्यतांतेषांवल्मीकंफणिनोयथा ॥१६॥ वीक्ष्यतद्बाणभिन्नाङ्गंमूर्च्छितंनलकूब
रम् ॥ अपोवाहरणात्सूतोहेममालीतिनामभाक् ॥ १७ ॥ घण्टानादःपार्श्वमौलिःकुबेरस्यचमन्त्रिणौ ॥ जघ्नतुर्बाणपटलैर्यदूनामुद्भटंबलम्
॥ १८ ॥ स्वर्णपुंखैस्तीक्ष्णमुखैर्गृध्रपक्षैर्मनोजवैः ॥ द्योतयद्भिर्दिशःसर्वामार्तण्डकिरणैरिव॥१९॥ततोर्जुनोमहावीरःप्रतिबाणान्समादधे ॥ बा
णसंघर्षजायुद्धेविस्फुलिङ्गाःसहस्रशः ॥ २० ॥ विरेजुर्नृपखद्योतचञ्चलालातचक्रवत् ॥ सर्वंतद्बाणपटलंक्षणमात्रेणचाच्छिनत् ॥ २१ ॥
गाण्डीवमुक्तैर्विशिखैर्गाण्डीवीरणदुर्मदः ॥ योजनद्वयमात्रेणतद्रथौसध्वजौबलात् ॥ २२ ॥ अर्जुनोबाणपटलैश्चकारशरपञ्जरम् ॥ हतावि
मावितिज्ञात्वासर्वेपुण्यजनास्त्वरम् ॥ २३ ॥ दुद्रुवुःस्वंरणंत्यक्त्वापरंहाहेतिवादिनः ॥ तदातुभूतावलयःकोटिशश्चाययुर्मृधे ॥ २४ ॥
डाकिन्यःकोटिशोराजंश्चिक्षिपुर्वीरणान्मृधे ॥ भक्षयंत्योनरानश्वांश्चर्वयंत्योरथान्पृथक् ॥ २५ ॥ नरेनरेपृथग्भूताधावन्तोदशभिर्दश ॥
प्रमथाःपातयामासुः खट्वाङ्गेनजनान्मुहुः ॥ २६ ॥ यातुधानाश्चर्वयन्तःशिरांसिरणमण्डले ॥ वेतालाश्चकपालेनपिबन्तोरुधिरंबहु ॥ २७ ॥
विनायकाश्चनृत्यन्तःप्रेतागायन्तएवहि ॥ कूष्माण्डाश्चतथोन्मादाःशिरांसिजगृहुर्मृधे ॥ २८ ॥ शिवस्यमुण्डमालार्थंवीराणांभूमिगामि
नाम् ॥ तथामातृगणाब्रह्मराक्षसाभैरवादयः ॥ २९ ॥ शिरांसिकन्दुकानिवक्षेपयन्तोमुहुर्मुहुः ॥ हसन्तःप्रहसन्तश्चसाट्टहासंसमाकुलाः ॥
॥ ३० ॥ पिशाचाविकरालास्याःकुर्वन्तःकेपिकुत्सितम् ॥ पिशाच्यःक्षतजन्तूष्णींपाययन्त्यःशिशून्मृधे ॥ ३१ ॥ मारोदीरितिवादिन्यो

नेत्राण्यपिददामउत् ॥ इत्थंगणबलंदृष्ट्वाबलदेवानुजोबली ॥ ३२ ॥ गदोगदांसमादायजगर्जघनवन्मृधे ॥ लक्षभारभृतागुर्व्यागदयातद्ब
लंमहत् ॥ ३३ ॥ पोथयामासहिगदोवज्रेणेन्द्रोयथागिरीन् ॥ कूष्माण्डोन्मादवेतालाःपिशाचाब्रह्मराक्षसाः ॥ ३४ ॥ निपेतुर्मूर्च्छिता
भूमौतद्गदाभिन्नमस्तकाः ॥ डाकिनीर्भिन्नदन्ताश्चप्रमथान्भिन्नकन्धरान् ॥ ३५ ॥ यातुधानांश्छिन्नमुखांश्चकारसमरेगदः ॥ गद
यामर्दिताःप्रेताद्दुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥ ३६ ॥ वाराहदंष्ट्रयाभग्नालयेदैत्यायथानृप ॥ पलायितेभूतगणेवीरभद्रःसमागतः ॥ ३७ ॥
गदन्तताडगदयाबलदेवानुजम्बली ॥ गदोपरिगदांनीत्वागदःस्वांप्राहिणोद्गदाम् ॥ ३८ ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंगदाभ्यांमैथिलेश्वर ॥ विस्फु
लिंगान्क्षरंत्यौद्वेगदेचूर्णीबभूवतुः ॥ ३९ ॥ मल्लयुद्धंतयोरासीन्नोदयंतौपरस्परम् ॥ भुजैश्चजानुभिःपादैःपातयंतोगिरीन्बहून् ॥ ४० ॥
करवीरंसमुत्पाट्यवीरभद्रोगिरिंबलात् ॥ अट्टहासंतदाकुर्वन्गदोपरिसमाक्षिपत् ॥ ४१ ॥ गदोगिरिंसंगृहीत्वातस्योपरिसमाक्षिपत् ॥
गृहीत्वाथगदंवीरंवीरभद्रोबलाद्बली ॥ ४२ ॥ चिक्षेपचौजसाराजन्नाकाशेलक्षयोजनम् ॥ गदोपिपतितोभूमौकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ ४३ ॥
गृहीत्वावीरभद्राख्यंभ्रामयित्वामहाबलः ॥ ओजसाप्राक्षिपच्छीघ्रमाकाशेलक्षयोजनम् ॥ ४४ ॥ वीरभद्रस्तुपतितःकैलासशिखरोपरि ॥
गदाप्रहारव्यथितोमूर्च्छितोघटिकाद्वयम् ॥ ४५ ॥ कार्तिकेयस्तदाप्राप्तःशक्तिमुद्यम्यवेगवान् ॥ अनिरुद्धायसांबायशक्तिंचिक्षेपसत्वरम् ॥
॥ ४६ ॥ अनिरुद्धरथंभित्त्वासांबंसांबरथंपुनः ॥ गजान्रथान्सहस्रंचवीरलक्षंमृधाङ्गणे ॥ ४७ ॥ भित्त्वानदंतीस्फूर्जंतीचपलेवदिशोदश ॥
विवेशभूमौफूत्कारंकुर्वतीपन्नगीवसा ॥ ४८ ॥ तदाक्रुद्धोमहाबाहुःसांबोजांबवतीसुतः ॥ कृत्वाथसिंजिनीघोषंनिषंगाद्बाणमाददे ॥ ४९ ॥
एकोपिसबहिस्तूणाद्दशरूपीबभूवह ॥ चापेशतंकर्षणेचसहस्रंरूपमादधे ॥ ५० ॥ मोक्षणेलक्षरूपाणिकोटिरूपाणिवैरिषु ॥ अनेकरूपी
विशिखःशिखिनंशिखिवाहनम् ॥ ५१ ॥ भित्त्वाबिभेदवीराणांकोटिशःकोटिशोरणे ॥ कार्तिकेयेचभिन्नाङ्गेकिंचिद्व्याकुलमानसे ॥ गणेश्वर
स्तदाप्राप्तोमूषकस्थोगजाननः ॥ ५२ ॥ गोमूत्रपत्रमृगनाभिविचित्रकुंभंश्रीकुंकुमाकलितसुंदरवक्रतुण्डम् ॥ सिंदूरपूरितकपोलमनोहरा
भंकर्पूरधूलिधवलीकृतकर्णवर्णम् ॥ ५३ ॥ व्यालोलकर्णहतमत्तमधुव्रतैस्तैःश्रीगंण्डजातमदिरामदविह्वलाङ्गैः ॥ संगीततालकुसुमाकरगी

तरागैःसंसेवितंगणपतिंकृतभालचंद्रम् ॥ ५४ ॥ बालार्कवर्णममलाङ्गदहेमहारंग्रैवेयमौलिकिरणैःपरितःस्फुरंतम् ॥ आखुस्थमेकदशनंगज
भव्यमूर्तिंपाशांकुशांबुजकुठारचयंदधानम् ॥ ५५ ॥ प्रांशुंचतुर्भुजमतीवमृधेप्रवृत्तंकांश्चित्प्रगृह्यचकरेणधृतांकुशेन ॥ संमर्दयंतमुरुधारप
रश्वधेनश्रीभार्गवेंद्रमिवशस्त्रभृतःसमस्तान् ॥ ५६॥ वीरेभवाजिरथसंघबलंनिपात्यसांबंप्रगृह्यसरथंप्रधनात्क्षिपंतम् ॥ तंवीक्ष्यविस्मितमनाः
सगणोथकार्ष्णिःपुत्रंसुबुद्धमनिरुद्धमुवाचसम्यक्॥५७॥ इति श्रीमद्ग० सं० वि० ना० यक्षयुद्धेगणयुद्धवर्णनंनामचतुर्विंशतितमोऽध्यायः ॥२४॥
॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ श्रीकृष्णस्यकलासाक्षाद्गणेशोयंमहाबलः ॥ जेतुंनशक्योदिविजैर्मनुष्यैःस्तुकुतोभुवि ॥ १ ॥ वर्ततेयत्रनिकटे
तत्रनास्तिपराजयः ॥ श्रीकृष्णेनवरोदत्तोपुरास्मैशंकरालये ॥ २ ॥ यद्ययंवर्ततेचात्रतदानस्याज्जयश्चनः ॥ शत्रुपक्षगतोयंवैश्रीकृष्णस्यवरो
र्जितः ॥ ३ ॥ तस्मात्त्वंचंडमार्जारोभूत्वाखुंयुद्धतोबलात् ॥ विद्रावयमहाबुद्धेफूत्कारैश्चदिशोदश ॥ यावद्बलंविजेष्यामितावद्विद्रावयत्व
रम् ॥ ४ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ अथानिरुद्धोभगवांश्चंडमार्जाररूपधृक् ॥ अलक्षितोगणेशेननज्ञातोविष्णुमायया ॥ ५ ॥ फूत्कार
मुत्कटंकुर्वन्नुत्पपाताखुसंमुखे ॥ विदारयन्भुवंराजन्सततंनखरैःखरैः ॥ ६ ॥ गणेशेनसहैवाखुर्दृष्ट्वाशुभयविह्वलः ॥ दुद्रावत्वरितंप्रोद्यन्कं
पितोरणमण्डलात् ॥ ७ ॥ तमन्वधावत्कुपितोमार्जरःस्थूलरूपधृक् ॥ मूषकंस्वमपोवाहगणेशोपिमुहुर्मुहुः ॥ ८ ॥ नाययौस्वंरणंचा
खुश्चंडमार्जारपीडितः ॥ सप्तद्वीपान्सप्तसिन्धून्दिशासुविदिशासुच ॥ ९ ॥ धावन्वैसप्तलोकेषुनलेभेशर्ममैथिल ॥ यत्रयत्रगतश्चाखुर्गणे
शेनसमन्वितः ॥ १० ॥ तत्रतत्रगतोराजन्मार्जारश्चंडविक्रमः ॥ एवंसमूषकेयातेगणेशेविदिशांतरे ॥ ११ ॥ विस्मितेषुसयक्षेषुगणेषुप्रम
थेषुच॥पुष्पकस्थःकुबेरोसौमायांचक्रेथगौह्यकीम्॥१२॥गृहीत्वास्वंधनुर्दिव्यंनमस्कृत्यमहेश्वरम् ॥ समंत्रंकवचंधृत्वाबाणसङ्घंसमादधे॥१३॥
तदैवच्छादितंव्योममेघैःसांवर्तकैरिव॥तडित्स्वनैर्महाभीमैस्तमोभूत्स्तनयित्नुभिः ॥ १४॥ बिन्दवोहस्तिसदृशानिपेतुःसोपलामृधे॥धाराभि
रतिघोराभिर्ववृषुर्वारिदास्ततः॥१५॥क्षणेनसिंधवःसप्तप्लावयंतोधरातलम् ॥ पर्वतैर्जीवसहितैर्दृश्यंतेरणमण्डले॥१६॥प्राकृतप्रलयंज्ञात्वायाद
वाभयविह्वलाः ॥ त्यक्त्वाशस्त्राणितेप्रोचुःश्रीकृष्णेतिमुहुर्मुहुः ॥ १७ ॥ ज्ञात्वातांगौह्यकींमायांप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ सत्वात्मिकांच

स्वांविद्यांसर्वमायोपमर्दिनीम्॥ १८ ॥ जप्त्वाकृत्वाकामबीजंबाणमध्येनिधायतत् ॥ मुखेचप्रणवंधृत्वापुंखेश्रीबीजमेवच ॥ १९ ॥ आकृष्यक
र्णपर्यंतंकृष्णंस्मृत्वाचतुर्भुजम् ॥ चिक्षेपविशिखंचापाद्दोर्दण्डाभ्यांतडित्स्वनात्॥२०॥कोदण्डमुक्तोविशिखोद्योतयन्मण्डलंदिशाम् ॥ जघा
नगौह्यकींमायामंधकारंयथारविः॥ २१ ॥ भयभीतोराजराजःपुष्पकस्थोरणांगणात् ॥ पलायमानोयक्षैश्चकंपितःस्वपुरींययौ ॥ २२ ॥
प्रद्युम्नस्योपीरसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ जहसुर्यादवाःसर्वेजयारावसमाकुलाः ॥ २३ ॥ तदातिधर्षितोराजन्राजराजःकृताञ्जलिः ॥ बलिंनीत्वा
ययौशीघ्रंप्रद्युम्नस्यापिसंमुखे ॥ २४ ॥ गजेंद्राणांद्विलक्षंचद्विशुण्डादण्डशालिनाम् ॥ दद्भिश्चतुर्भिर्युक्तानामद्रीन्स्पर्धयतांमदैः ॥ २५ ॥ द
शलक्षंरथानांचमुक्तातोरणशालिनाम् ॥ शताश्वयोजितानांचरुक्माणांसूर्यवर्चसाम् ॥ २६ ॥ दशार्बुदंतथाराजन्हयानांचन्द्रवर्चसाम् ॥ शि
बिकानांचतुर्लक्षंमाणिक्यैरग्निवर्चसाम् ॥ २७ ॥ पंजरस्थायिनांराजञ्छार्दूलानांद्विलक्षकम् ॥ चित्रकाणांमृगाणांचगवयानांतथैवच ॥ २८ ॥
मृगयासारमेयानांकोटिकोटिंविदेहराट् ॥ २९ ॥ शुकानांसारिकाणांचकलकंठप्रवादिनाम् ॥ हंसानांस्वर्णवर्णानामन्येषांचित्रपक्षिणाम् ॥
पंजरस्थायिनांराजल्लँक्षंलक्षंनृपेश्वर ॥ ३० ॥ विमानंविष्णुदत्ताख्यंमुक्तादामविलंबितम् ॥ अष्टयोजनमुच्चांगंनवयोजनविस्तृतम् ॥ ३१ ॥
लक्षकुंभध्वजोपेतंनिर्मितंविश्वकर्मणा ॥ कामगंस्वर्णशिखरंसहस्रादित्यसुप्रभम् ॥ ३२ ॥ सहस्रंकल्पवृक्षाणांकामधेनुशतंतथा ॥ चिंताम
णीनांचशतंशतंदिव्याश्मनांतथा ॥ ३३ ॥ यत्स्पर्शेनापिलोहस्तुहेमत्वंयातिमैथिल ॥ छत्राणांचामराणांचहेमसिंहासनंशतम् ॥ ३४ ॥ तथा
हिदिव्यपद्मानांमालांकिंजल्किनीशतम्॥शतंपीयूषद्रोणस्यफलानिविविधानिच॥३५ ॥ खचिद्रत्नसुवर्णानांभूषणानांसुवाससाम् ॥ दिव्यानां
कंबलानांचकोटिशःपात्रसंचयम्॥३६॥अमोघानांचशस्त्राणांकोठिसौवर्णशालिनाम् ॥ गजैर्नरैर्भारवाहैःप्रेरितांश्चनिधीन्नव ॥ ३७ ॥ दत्वाब
लिंराजराजःप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ दक्षणीकृत्यतंनत्वाप्राहेदंहर्षपूरितः ॥ ३८ ॥ ॥ कुबेरउवाच ॥ ॥ नमस्तुभ्यंभगवतेपुरुषायमहात्मने॥
अनादयेसर्वविदेनिर्गुणायगुणात्मने ॥ ३९ ॥ प्रधानपुरुषेशायप्रत्यग्धाम्नेनमोनमः ॥ स्वयंज्योतिःस्वरूपायश्यामलांगायतेनमः ॥ ४० ॥
नमस्तेवासुदेवायनमःसंकर्षणायच ॥ प्रद्युम्नायानिरुद्धायसात्वतांपतयेनमः ॥ ४१ ॥ मदनायचमारायकंदर्पायनमोनमः ॥ दर्पका

यचकामायपंचबाणायतेनमः ॥ ४२ ॥ अनंगायनमस्तुभ्यंनमस्तेशंबरारये ॥ हेमन्मथनमस्तुभ्यंनमस्तेमीनकेतन ॥ ४३ ॥ मनोभवाय
देवायनमस्तेकुसुमेषवे ॥ अनन्यजनमस्तुभ्यंरतिभर्त्रेनमोनमः ॥ ४४ ॥ नमस्तेपुष्पधनुषेमकरध्वजतेनमः ॥ स्मरायात्मभुवेनित्यंजगद्वि
जयकारिणे ॥ नमोरुक्मवतीभर्त्रेसुंदरीपतयेनमः ॥ ४५ ॥ इदंकरिष्यामिकरोमिभूमन्ममेदमस्तीतितवेदमाब्रुवन् ॥ अहंसुखीदुःखयुतःसुहृ
ज्जनोलोकोह्यहंकारविमोहितोखिलः ॥ ४६ ॥ प्रधानकालाशयदेहजैर्गुणैःकुर्वन्विकर्माणिजनोनिबध्यते ॥ काचेर्भकंसैकतएवजीवनं
गुणेचसर्पंप्रतनोतिसोक्षिभिः ॥ ४७ ॥ कृतंमयाहेलनमद्यमोहतस्त्वन्माययामोहितचेतसाप्रभो ॥ नमन्यसेबालकृतंपितेवहिमाभूत्पुनर्मेम
तिरीदृशीमनाक् ॥४८॥ सदाभवेत्त्वच्चरणारविंदयोर्भक्तिःपरायांचविदुर्गरीयसीम् ॥ ज्ञानंचवैराग्ययुतंशिवायनंदेहिप्रशस्तंनिजसाधुसंगमम्
॥ ४९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ प्रद्युम्नस्यशुभंस्तोत्रंप्रातरुत्थाययःपठेत् ॥ संकटेतस्यसततंसहायःस्याद्धरिःस्वयम् ॥५०॥ इत्युक्तवंतंयक्षे
शंप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ तथास्तूक्त्वाददौराजन्पद्मरागशिरोमणिम् ॥ ५१ ॥ माभैष्टेत्यभयंदत्त्वालीलाछत्रंसचामरम् ॥ सिंहासनंमणि
मयंप्रादाच्छ्रीयादवेश्वरः ॥ ५२ ॥ कार्ष्णिप्रदक्षिणीकृत्यराजराजोधनेश्वरः ॥ नत्वाययौराजधानीमलकामलकेश्वरः ॥ ५३ ॥ जितं
श्रुत्वाराजराजंप्रद्युम्नेनमहात्मना ॥ नकेपियुयुधुस्तेनराजानश्चबलिंददुः ॥ ५४ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुर्नादयन्दुंदुभीन्बहून् ॥ समस्तवा
हिनीयुक्तःप्राग्ज्योतिषपुरंययौ ॥ ५५ ॥ भौमासुरसुतोनीलोधर्षितस्तस्यतेजसा ॥ सद्यस्तस्मैबलिंप्रादात्प्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ५६ ॥
प्राग्ज्योतिषपुरद्वारिद्विविदोनामवानरः ॥ पुराप्रद्युम्नबाणेनताडितोयोमहाबलः ॥ ५७ ॥ सउत्थायरुषाविष्टोदशनैर्नखरैःखरैः ॥ विदार्यवी
रानश्वांश्वभ्रूभङ्गैःप्रजगर्जह ॥ ५८॥ लांगूलेनरथान्बद्ध्वाप्राक्षिपल्लवणांभसि ॥ गृहीत्वासगजान्दोर्भ्यांविचिक्षेपांबरेबलात्॥ ५९ ॥ शत्रुंज्ञात्वा
कपिंकार्ष्णिःप्रतिशार्ङ्गेशरंदधे ॥ नीत्वाशरस्तंसहसाभ्रामयित्वांबरेबलात् ॥ ६० ॥ पूर्ववत्पातयामासकिष्किंधायांमहाकपिम् ॥ पुनराग
तवान्बाणःप्रद्युम्नस्येषुधौस्फुरन्॥६१॥ इतिश्रीग०सं०वि०ना०ब०यक्षदेशविजयोप्राग्ज्योतिषपुरविजयोनामपंचविंशतितमोऽध्यायः ॥२५॥
॥ नारदउवाच ॥ अथकार्ष्णिःपरान्देशान्दिव्यद्रुमलताकुलान् ॥ सहस्रपत्रवद्भिश्वसरोभिःशोभितान्ययौ ॥ १ ॥ अक्षौहिणीशतयुतः

प्रद्युम्नश्चण्डविक्रमः ॥ यक्षैर्दिष्टेनमार्गेणखण्डंकिंपुरुषंययौ ॥ २ ॥ रङ्गवल्लीपुरंयत्रहेमकूटगिरेरधः ॥ तस्यकिंपुरुषाऊचुःशंबरारेश्चशृण्वतः ॥ ॥ ३ ॥ ॥ किंपुरुषाऊचुः ॥ ॥ अहोतिधन्यामथुरापुरीवराबभूवयस्यांपरमेश्वरोहरिः ॥ अहोतिधन्यंसततंयदोःकुलंजातोहियस्मिन्न खिलाण्डपालकः ॥४॥ धन्यंचतच्छूरसुतस्यमंदिरंगोलोकनाथेनपवित्रितंकृतम् ॥ धन्यंपरंमाथुरमण्डलंसुरैःसुदुर्लभंयत्रचचारमाधवः ॥५॥ महावनंधन्यतमंमनोहरंपितुर्गृहाद्यत्रगतोहरिःशिशुः ॥ चचारकृष्णःशिशुनाबलेनहियशोदयादुग्धमुखःसुलालितः ॥ ६ ॥ वृंदावनंपुण्यत मंपरात्परंश्रीकृष्णपादांबुजरेणुराजितम् ॥ गाःपालयन्यत्रचचारबालोगोपालबालैःसबलःस्वयंहरिः ॥ ७ ॥ योदानलीलांकिलमानलीलां श्रीरासलीलांव्रजसुंदरीभिः ॥ वृंदावनेयत्रचचारकृष्णोयस्यापिगायंतियशस्त्रिलोकाः ॥ ८ ॥ अहोतिधन्यावृषभानुनंदिनीलीलावतीसा निजलोकशालिनी ॥ चचारकृष्णेनकलिंदनंदिनीतटेमिलिंदध्वनिसंकुलेवने ॥ ९ ॥ अहोतिधन्यास्तिकलिंदनंदिनीश्रीकृष्णवामांससमु द्भवाया ॥ तटेमिलिंदध्वनिसंकुलेवटेतत्स्पर्शनाद्यातिनरःकृतार्थताम् ॥१०॥ समुद्भवोयोहरिवक्षसोगिरिर्गोवर्द्धनोनामगिरींद्रराजराट् ॥ वि राजतेसव्रजमण्डलेपरोयद्दर्शनाज्जन्मपुनर्नविद्यते ॥ ११ ॥ अहोतिधन्यायदुमण्डलीभिर्विराजतेभूभितलेमनोहरा ॥ वैकुंठलीलाधिकृताकु शस्थलीयथातडिद्भिर्जलदावलिर्दिवि ॥ १२ ॥ यत्रैवसाक्षात्पुरुषःपरेश्वरोधृत्वाचतुर्व्यूहमलंविराजते ॥ यस्तूग्रसेनायददौनृपेशतांकृष्णा यतस्मैहरयेनमोनमः ॥ १३ ॥ प्रणोदितस्तेननृपेणधीमताजगद्विजेतुंमकरध्वजोमहान् ॥ कृत्वाथतद्दर्शनमद्यदुर्लभंवयंकृतार्थाहिभवेम सर्वतः ॥ १४ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्थंहरिर्नृपयशोविशदैश्चरित्रैरुद्यत्रिलोकममलंविशदीचकार ॥ पूर्णेंदुरश्मिमिलितैस्तरलैः स्फुरद्भिःप्रोद्यद्भिरुद्गतइवामलदुग्धसिन्धुः ॥ १५ ॥ इत्थंयशःस्वममलंनृपशंबरारिःश्रुत्वातिहर्षिततनुःप्रददौधनानि ॥ केयूरहारनवरत्न मनोहराणितेभ्यःकिरीटमणिकुण्डलकंकणानि ॥ १६ ॥ रंगवल्लीपुराधीशःसुबाहुश्चन्द्रवंशजः ॥ नत्वाबलिंददौसोपिप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ॥ १७ ॥ तस्मैप्रसन्नोभगवान्प्रद्युम्नोमीनकेतनः ॥ दत्त्वाचूडामणिंदिव्यंपप्रच्छेदंमहामनाः ॥ १८ ॥ ॥ श्रीप्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ रंगव ल्लीपुरस्यापिनामकेनप्रकाशितम् ॥ एतद्ब्रूहिसुबाहोमेश्रुतंपूर्वंत्वयाकिल ॥ १९ ॥ ॥ सुबाहुरुवाच ॥ ॥ देवासुरैःपुराराजन्मथितःक्षीर

सागरः ॥ विनिर्गतानिमथनाद्रत्नानिचचतुर्दश ॥ २० ॥ निर्गतंकलशंतस्मात्सुधापूर्णमनोहरम् ॥ तंददर्शहरिःसाक्षान्नेत्राभ्यांपुष्करेक्षणः ॥
॥ २१ ॥ तन्नेत्रहर्षबिंदुश्चकलशेनिपपातह ॥ तस्माद्वृक्षःसमुद्भूतस्तुलसीतिप्रकथ्यते ॥ २२ ॥ रङ्गवल्लीतितन्नामचकारमधुसूदनः ॥ अ
त्रकिंपुरुषेखण्डेहेमकूटगिरेरधः ॥ २३ ॥ तस्याश्चरङ्गवल्याःकौस्थापनांसचकारह ॥ रङ्गवल्लीमहावृक्षःसदात्रैवविराजते ॥ २४ ॥ तत्राग्रेदं
सुप्रसिद्धंरङ्गवल्लीपुरंक्षितौ ॥ अत्रनित्यंहिहनुमानार्ष्टिषेणेनरागिणा ॥ २५ ॥ दर्शनार्थंसमायातिमध्याह्नेरामपूजकः ॥ ॥ नारदउवाच ॥
॥ इतिश्रुत्वाशंबरारीरङ्गवल्लींमनोहराम् ॥ २६ ॥ दृष्ट्वाप्रदक्षिणीकृत्यदेशानन्याञ्जगामह ॥ हेमकूटतटीभूतंवनंप्रातंभयङ्करम् ॥ २७ ॥
झिल्लीझंकारसंयुक्तंसिंहचित्रकनादितम् ॥ वन्यैःकरीन्द्रैःसंयुक्तंशिवालूकरुतावृतम् ॥ २८ ॥ कीचकाश्वत्थमंदारवटभूर्जसमाकुलम् ॥ कृष्णा
हरीतकीवल्लीखदिरैःसघनंवनम् ॥ २९ ॥ तस्माद्विनिर्गतःसर्पोदशयोजनलंबितः ॥ अग्रसद्गजवृंदानिफूत्कारंकारयन्मुहुः ॥ ३० ॥ हाहा
कारेतदाजातेसेनायांमैथिलेश्वर ॥ प्रचण्डगरलैर्वातैर्भस्मीभूतेदिशांतरे ॥ ३१ ॥ भानुःसुभानुःस्वर्भानुःप्रभानुर्भानुमांस्तथा ॥ चन्द्रभा
नुर्बृहद्भानुरतिभानुस्ताथाष्टमः ॥ ३२ ॥ श्रीभानुःप्रतिभानुश्चसत्यभामात्मजादश ॥ एतेजघ्नुःशरैस्तीक्ष्णैःसर्परौद्रंमदोत्कठम् ॥ ३३ ॥
बाणैःसंभिन्नसर्वांगःपतितोधरणीतले ॥ सर्परूपंविहायाशुगन्धर्वोभूत्स्फुरद्द्युतिः ॥ ३४ ॥ नत्वाश्रीकृष्णपुत्रांस्तान्द्योतयन्मण्डलंदिशाम्
॥ पुष्पैर्वर्षत्सुदेवेषुविमानेनदिवंययौ ॥ ३५ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ गन्धर्वोयंतुकःपूर्वंकेनपापेनसर्पताम् ॥ प्राप्तःकथंवदमुनेत्वं
परावरवित्तमः ॥ ३६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ आर्ष्टिषेणस्ययोभ्रातासुमतिर्नामसुंदरः ॥ रामायणंहनुमतापठितुंससमागतः ॥ ३७ ॥
हेमकूटेहनुमतःकुर्वतोरामसेवनम् ॥ प्रातःकालात्समारभ्यघटिकाश्चचतुर्दश ॥ ३८ ॥ सलक्ष्मणंरामचन्द्रंध्यायतोजानकीपतिम् ॥ फूत्कारैः
सर्पवत्तस्यध्यानभङ्गंचकारह ॥ ३९ ॥ तदाक्रुद्धोमहावीरोहनूमान्वानरेश्वरः ॥ शापंददौसुमतयेत्वंसर्पोभवदुर्मते ॥ ४० ॥ तदैवतस्य
चरणौनत्वाप्राहकृताञ्जलिः ॥ हेदेवपाहिपाहीतिदीनंमांशरणागतम् ॥ ४१ ॥ अथप्रसन्नोभगवान्सुमतिंप्राहधर्मवित् ॥ द्वापरांतेशरैस्ती
क्ष्णैर्हरिपुत्रधनुश्च्युतैः ॥ भिन्नदेहःस्वांप्रकृतिंयास्यसित्वंनसंशयः ॥ ४२ ॥ गन्धर्वःसुमतिर्नामविमुक्तोभूद्विदेहराट् ॥ सतांशापोपिवरवद्

रोमोक्षार्थदः किमु ॥ ४३ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुश्चैत्रदेशान्मनोहरान् ॥ वसंतमाधवीवृंदैः शोभितान्सजगामह ॥ ४४ ॥ सहस्रदलपद्मानां षट्पदध्वनिशालिनाम् ॥ पतन्तिरेणवोयत्रसरःस्वावीरचूर्णवत् ॥ ४५ ॥ एलालवङ्गलतिकाः क्षुण्णाः सैन्यांघ्रिभिः पथि ॥ चक्रुर्मत्तान्महावीरान्स्पृशत्यत्रसुगन्धिना ॥ ४६ ॥ श्रीखण्डकेतकीवायुर्वायुर्यत्रसुशीतलः ॥ तेनभृंगावलीरेजेकरिकर्णप्रताडिता ॥ ४७ ॥ यत्रवैपुरुषाराजन्नागायुतसमाबले ॥ वलीपलितदौर्गंध्यस्वेदक्लमविवर्जिताः ॥ ४८ ॥ त्रेतायुगसमः कालोवर्ततेयत्रनित्यशः ॥ आयुश्चायुतवर्षाणांदिव्यौषधिनदीगुणैः ॥ ४९ ॥ पीयूषतुल्यंतोयंचहेमभूमिर्विराजते ॥ मुक्ताविद्रुमवैडूर्य्यरत्नोत्पत्तिश्चयत्रवै ॥ ५० ॥ सुंदर्यः प्रमदारामानित्ययौवनभूषिताः ॥ स्फुरंत्युपवनेष्वारात्सौदामिन्योघनेष्विव ॥ ५१ ॥ यत्रवैनगरीरम्यावसंततिलकाशुभा ॥ शृङ्गारतिलकोनामराजायत्रमहाबलः ॥ ५२ ॥ जैत्रान्वीरान्समाहूयगजमारुह्यदंशितः ॥ योद्धुंविनिर्ययौराजन्प्रद्युम्नस्यापिसंमुखे ॥ ५३ ॥ सांबः सुमित्रः पुरुजिच्छतजिद्बसहस्रजित् ॥ विजयश्चित्रकेतुश्चवसुमान्द्रविडःक्रतुः ॥ ५४ ॥ जांबवत्याः सुताह्येतेचक्रुर्नाराचदुर्दिनम् ॥ पलायितेषुचैतेषुबाणैर्भिन्नेषुमैथिल ॥ ५५ ॥ बाणान्धकारेसंजातेमहान्कोलाहलोह्यभूत् ॥ तदाशृंगारतिलकोगजारूढोमहाबलः ॥ ५६ ॥ त्रिशूलेनतदासाम्बंह्रदिविव्याधरोषतः ॥ अन्यान्सम्पातयामासशरैःकोदण्डनिर्गतैः ॥ ५७ ॥ एकाकीविचरन्युद्धेवनेवैश्वानरोयथा ॥ तदागदः समागत्यतद्गजंसुमदोत्कटम् ॥ ५८ ॥ शुण्डादण्डेसंगृहीत्वापातयामासभूतले ॥ दूरेप्रपतितः शीघ्रंशृंगारतिलकोनृपः ॥ ५९ ॥ सद्योभयातुरोभूत्वायुद्धेबद्धांजलिः स्वतः ॥ तुरंगाणामर्बुदंचरथानांलक्षमेवच ॥ ६० ॥ गजानामयुतंराजाप्रद्युम्नायबलिंददौ ॥ इत्थंकिंपुरुषंखण्डंजित्वाकार्ष्णिर्महाबलः ॥ ६१ ॥ नैषाददर्शितैर्मार्गैर्हरिवर्षंततोययौ ॥ ६२ ॥ इतिश्रीमद्ग० सं० वि० ना० रङ्गवल्लीचैत्रदेशकिंपुरुषखण्डविजयोनामसप्तविंशतितमोऽध्यायः ॥ २६ ॥

॥ नारदउवाच ॥ ॥ हरिवर्षनामखण्डंसर्वसंपत्तिसंयुतम् ॥ तस्यसीमागिरिः साक्षान्निषधोनाममैथिल ॥ १ ॥ वीरकोदण्डटङ्कारघोषैर्व्याप्तावनांतरात् ॥ उड्डितास्तुमहागृध्राः क्रोशमात्रवपुर्धराः ॥ २ ॥ तीक्ष्णतुण्डाः सगरुडाः सर्वेदीर्घायुषोनृप ॥ अग्रसन्सैनिकान्नागान्हयांस्तेपिबुभुक्षिताः ॥ ३ ॥ आकाशेपक्षिभिर्व्याप्तेजातेपक्षप्रभंजने ॥ सेनायामन्धकारेणहाहाकारोमहानभूत् ॥ ४ ॥ तदाकार्ष्णिर्महाबाहुस्तार्क्ष्यमस्त्रं

समाददे ॥ तद्बाणान्निर्गतःसाक्षाद्वैनतेयःखगेश्वरः ॥ ५ ॥ सेनायामन्धकारेणव्याप्तायांपतगेश्वरः ॥ कांश्चितुण्डप्रहारेणकांश्चित्पक्षैःस्फुरत्प्र
भैः ६ ॥ गृध्रान्कलिंगान्गरुडान्पातयामासभूतले ॥ भग्नदर्पाश्छिन्नपक्षाःसक्षताःपक्षिणश्चते ॥ ७ ॥ भयातुराद्दुद्रुवुस्तेताक्ष्येर्णापि
दिशोदश ॥ ततःकार्ष्णिर्महाबाहुर्दशार्णान्विषयान्ययौ ॥ ८ ॥ दशार्णदेशाधिपतिःशुभाङ्गःसूर्यवंशजः ॥ नागायुतसमोयुद्धेनिष्कौशांबीपु
रीपतिः ॥ ९ ॥ वेदव्यासमुखाच्छुत्वाप्रद्युम्नंचण्डपौरुषम् ॥ दशार्णातांनदींदीर्घासमुत्तीर्यसमाययौ ॥ १० ॥ कृताञ्जलिःशुभाङ्गो
सौकिरीटेननताननः ॥ ददौबलिंसुरत्नानांप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ११ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षात्सर्वगःसर्ववित्परः ॥ पप्रच्छेदंशुभा
ङ्गंतंलोकसंग्रहकाम्यया ॥ १२ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ दशार्णोयंकथंदेशःकेननाम्नाबभूवह ॥ एतन्मेब्रूहिहेराजन्निष्कौशाम्बी
पुरीपते ॥ १३ ॥ शुभाङ्गउवाच ॥ हिरण्यकशिपुंहत्वानृसिंहोभगवान्पुरा ॥ प्रह्लादेनत्विहागत्यहरिवर्षेस्थितोभवत् ॥ प्रह्ला
दंभगवान्प्राहनृसिंहोभक्तवत्सलः ॥ १४ ॥ ॥ नृसिंहउवाच ॥ ॥ शांतस्यतवभक्तस्यमयापुत्रपिताहतः ॥ तस्मान्नघातयिष्यामिवं
शंतेहिमहामते ॥ १५ ॥ ॥ शुभाङ्गउवाच ॥ ॥ इतिप्रवदतोक्षिभ्यामानन्दजलबिन्दवः ॥ पतिताःकौंचतेराजन्सरोभून्मङ्गलायनम् ॥
॥ १६ ॥ तदाप्राप्तवरोराजन्प्रह्लादोहर्षविह्वलः ॥ नृसिंहंप्राहधर्मात्मानत्वाभूत्वाकृताञ्जलिः ॥ १७ ॥ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ ॥ मा
तुःपितुर्मयासेवानकृतासात्वतांपते ॥ ऋणात्तयोःकथंमुच्येवदैतत्परमेश्वर ॥ १८ ॥ ॥ नृसिंहउवाच ॥ ॥ मन्नेत्रजलसम्भूतेतीर्थेवै
मङ्गलायने ॥ स्नानंकुरुमहाभागमुच्यसेदशभिर्ऋणैः ॥ १९ ॥ मातुःपितुश्चभार्यायाःसुतानांगुरुदेवयोः ॥ विप्राणांचप्रपन्नानामृषीणांपितॄ
णामृणम् ॥ २० ॥ यःस्नास्यतिमहातीर्थेसर्वहेलनतत्परः ॥ ऋणैश्चदशभिःसोपिमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ २१ ॥ ॥ शुभाङ्गउवाच ॥ ॥ द
शार्णमोचनेतीर्थेस्नात्वाकायाधवोनृणी ॥ भूत्वाद्यापिसमायातिस्नातुंतन्निषधाद्गिरेः ॥ २२ ॥ दशार्णमोचनेतीर्थेदशार्णोदेशउच्यते ॥ त
त्स्रोतःसुसमुद्भूतादशार्णेयंनदीस्मृता ॥ २३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ तच्छुत्वाभगवान्कार्ष्णिःसर्वैःपरिकरैःसह ॥ दशार्णमोचनेतीर्थे
दानंस्नानञ्चकारह ॥ २४ ॥ दशार्णमोचनस्यापिकथांयःशृणुयान्नृप ॥ ऋणैश्चदशभिःसोपिमुच्यतेमुक्तिभाग्भवेत् ॥ २५ ॥ ॥ इतिश्री

मद्गर्गाचार्यसंहितायांश्रीविश्वजित्खण्डेनारदबहुलाश्वसंवादे दशार्णदेशविजये हरिवर्षखण्डविजयोनामसप्तविंशतितमोऽध्यायः ॥ २७ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुःसुमेरोरुत्तराकुरून् ॥ ययौशृङ्गवतःपार्श्वैर्विचित्रानृद्धिसंवृतान् ॥ १ ॥ भद्रांगङ्गांततःस्नात्वावाराहीनगरंययौ ॥ कुरुखण्डाधिपस्तस्यांचक्रवर्तीगुणाकरः ॥ २ ॥ महासंभृतसंभारोदेवर्षिगणसंवृतः ॥ अश्वमेधंसमारेभेदशमंसगुणाकरः ॥ ३ ॥ तेनोत्सृष्टंहयंश्वेतंश्यामकर्णमनोहरम् ॥ तस्यपुत्रोवीरधन्वारक्षितुंनिर्गतोभवत् ॥ ४ ॥ अक्षौहिणीभिर्दशभिर्मण्डितश्चण्डविक्रमः ॥ विचचारमहावीरोवीक्ष्यमाणस्तुरङ्गमम् ॥ ५ ॥ वीरश्चन्द्रश्चसेनश्चचित्रगुर्वेगवन्वृषः ॥ आमःशंकुर्वसुःश्रीमान्कुन्तिर्नाम्नाजितःसुताः ॥ ६ ॥ सर्वतस्तंहयंशुभ्रंगृहीत्वाहर्षपूरिताः ॥ कस्योत्सृष्टंवदंतस्तेकार्ष्णिसैन्यंसमाययुः ॥ ७ ॥ प्रद्युम्नस्तद्भालपत्रंपठित्वाविस्मितोभवत् ॥ सर्वैर्विसिष्मुर्यदवोगृहीतपरमायुधाः ॥ ८ ॥ तदैवसेनासम्प्राप्ताविचिन्वन्तीहयंनृप ॥ दृष्ट्वारजोयदुबलाद्दूरेतस्थौसुविस्मिता ॥ ॥ ९ ॥ गुणाकरेराजनिचण्डविक्रमेनदस्यवःस्युःकुरुखण्डमण्डले ॥ गवांनकालोनहिचक्रवातकःकुतोरजःप्राप्तमहोर्कमण्डलम् ॥ १० ॥ एवंवदंतीपरवाहिनीस्वतःकोदण्डघोषंदरदस्वनम्परम् ॥ करीन्द्रचीत्कारतुरङ्गह्रेषणंवादित्रमिश्रंसमुपाशृणोत्ततः ॥ ११ ॥ तदोद्धवःकृष्णसुतप्रणोदितोबलंसमेत्याशुसवीरधन्वनः ॥ प्रणम्यतंप्राहरथस्थितंनृपंगुणाकरस्यौरसमर्कतेजसम् ॥ १२ ॥ ॥ उद्धवउवाच ॥ ॥ उग्रसेनःक्षितीशेंद्रोद्वारकेशोयदूत्तमः ॥ जम्बूद्वीपनृपाञ्जित्वाराजसूयंकरिष्यति ॥ १३ ॥ तेनप्रणोदितोवीरःप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ जित्वातंभारतंखण्डंतथाकिंपुरुषंनृप ॥ १४ ॥ हरिवर्षंततोजित्वाकुरुखण्डंसमागतः ॥ अक्षौहिणीदशयुतोधनदेनापिपूजितः ॥ १५ ॥ उपायनंत्वयादेयंप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ तेननीतंयज्ञपशुमाहर्तुंकःक्षमःक्षितौ ॥ १६ ॥ श्रीकृष्णचन्द्रोभगवान्सहायस्तस्यविद्यते ॥ शुभंस्याद्दानमानाभ्यांनचेद्युद्धंभविष्यति ॥ १७॥ ॥ वीरधन्वोवाच ॥ ॥ गुणाकरोनृपेशोयंशक्रेणापिप्रपूजितः ॥ नदास्यतिबलिंसोपिप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ १८ ॥ शृङ्गवत्पर्वतेरम्येवाराहोविद्यतेहरिः ॥ यस्यसेवांसदाभूमिःकरोतिपरमादरात् ॥ १९ ॥ तस्यक्षेत्रेतपस्तेपेध्यात्वादेवंगुणाकरः ॥ वर्षाणामयुतेपूर्णेहरिर्वाराहरूपधृक् ॥ २० ॥ सन्तुष्टोनृपतिंभक्तंवरंब्रूहीत्युवाचह ॥ राजोवाचहरिंनत्वारोमां

चप्रेमविह्वलः ॥ २१ ॥ भगवंस्त्वामृतेदेवोसुरोन्योपिनरोथवा ॥ मांजेतानभवेद्भूमावीप्सितोयंवरोमया ॥ २२ ॥ तथास्तुचोक्त्वा
भगवांस्तत्रैवांतरधीयत ॥ तस्मात्तस्यपशोःशीघ्रंकर्तव्यंमोचनंस्वतः ॥ २३ ॥ नचेद्ववह्निश्चकलिंकरिष्यामिनसंशयः ॥ श्री
नारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्तउद्धवस्तस्मात्स्वांसेनामेत्यभूपते ॥ २४ ॥ शशंससर्वंयद्भूतंयदूनांसदसित्वरम् ॥ श्रुतकर्मावृषोवीरः
सुबाहुर्भद्रएककलः ॥ २५ ॥ शांतिर्दर्शःपूर्णमासःसोमकोवरएवच ॥ कालिन्दीनन्दनाह्येतेप्रद्युम्नस्यप्रपश्यतः ॥ २६ ॥ अक्षौहिणी
भिर्दशभिर्वृतायोद्धुंसमागताः ॥ उत्तरैःकुरुभिःसार्द्धंयदूनांचण्डविक्रमैः ॥ २७ ॥ बभूवतुमुलंयुद्धमब्धीनामब्धिभिर्यथा ॥ स्फुरद्भि
र्निशितैःशस्त्रैरेजिरेवीरपुङ्गवाः ॥ २८ ॥ वर्षाकालेयथाराजंस्तडिद्भिःसर्वतोघनाः॥परिघैर्मुसलैःखड्गैःशक्तिकुंतपरश्वधैः ॥ २९ ॥ गदा
भिःप्रासबाणौघैर्युयुधुर्वीरपुङ्गवाः ॥ क्षणमात्रेणरुधिरप्रभावारौद्ररूपिणी ॥ ३० ॥ नदीबभूवराजेंद्रशतयोजनविस्तृता ॥ विद्रुद्रुवुस्तदा
शेषाउत्तराःकुरवोजनाः ॥ ३१ ॥ शरत्कालेयथाप्राप्तेमेघसंघाइतस्ततः ॥ पूर्णमासोमहावीरःकालिंदीनंदनोबली ॥ ३२ ॥ चूर्णयामास
बाणौघैःस्यंदनंवीरधन्वनः ॥ वीरधन्वापिविरथोधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ३३ ॥ जघानबाणविंशत्यापूर्णमासंमहाबलम् ॥ पूर्णमासःस्वबाणे
नमध्यतस्तान्द्विधाकरोत् ॥ ३४ ॥ वीरधन्वाथचिच्छेदधनुर्ज्यांतस्यनादिनीम् ॥ बाणेनैकेनराजेंद्रकुवाक्येनेवमित्रताम् ॥ ३५ ॥ लक्षभा
रमयींगुर्वींगदामादायसत्वरम् ॥ जघानवीरधन्वानंपूर्णमासोमहाबलः ॥ ३६ ॥ गदाप्रहारव्यथितोवीरधन्वामदोत्कटः ॥ परिघेणजघाना
शुपूर्णमासंहरेःसुतम् ॥ ३७ ॥ पूर्णमासःसमुत्थायपवनंनामपर्वतः ॥ समुत्पाट्यस्थितोभूत्वाहस्ताभ्यांश्रीहरेःसुतम् ॥ ३८ ॥ वीरधन्वास
मुत्पाट्यपाहिपात्रंचपर्वतम् ॥ स्थितोभूत्वामहाबाहुर्ननादरणमण्डले ॥ ३९ ॥ द्वयोराक्षेपणात्सद्योमर्दितौधर्षितौगिरी ॥ पतितौभूतलेचूर्णी
चक्रतुश्चोत्तरान्कुरून् ॥ ४० ॥ गृहीत्वावीरधन्वाख्यंपूर्णमासोहरेःसुतः ॥ भ्रामयित्वाथचिक्षेपवाराह्यांपुरिवेगतः ॥ ४१ ॥ वीरधन्वा
प्रपतितोग्गुणाकरक्रतुस्थले ॥ मूर्च्छितोभग्नवेगोभूदुद्वमन्रुधिरंमुखात् ॥ ४२ ॥ हाहाकारोमहानासीद्वाराह्यांपुरिमैथिल ॥ देवदुंदुभयोने
दुर्नरदुंदुभयस्तदा ॥ ४३ ॥ पूर्णमासोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ यज्ञादुत्थायनृपतिःपुत्रंदृष्ट्वाचमूर्च्छितम् ॥ ४४ ॥ गृहीत्वादिव्यकोदं

ण्डंयुद्धंकर्तुंमनोदधे ॥ होताधर्मविदांश्रेष्ठोमुनीद्रःसर्ववित्कविः ॥ गन्तुमभ्युदितंवीक्ष्यवामदेवस्तमब्रवीत् ॥ ४५ ॥ ॥ वामदेवउवाच ॥ ॥
राजंस्त्वंहिनजानासिपरिपूर्णतमंहरिम् ॥ सुराणांमहदर्थायजातंयदुकुलेस्वयम् ॥ ४६ ॥ भुवोभारावतारायभक्तानांरक्षणायच ॥ भूत्वायदु
कुलेसाक्षाद्द्वारकायांविराजते ॥ ४७ ॥ तेनकृष्णेनपुत्रोयंप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ उग्रसेनमखार्थायजगज्जेतुंप्रणोदितः ॥ ४८ ॥ ॥ गुणाक
रउवाच ॥ ॥ परिपूर्णतमस्यापिश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ लक्षणंवदमेब्रह्मंस्त्वंपरावरवित्तमः ॥४९॥ ॥ वामदेवउवाच ॥ ॥ यस्मिन्स
र्वाणितेजांसिविलीयंतेस्वतेजसि ॥ तंवदंतिपरंसाक्षात्परिपूर्णतमंहरिम् ॥ ५० ॥ अंशांशोंशस्तथावेशःकलापूर्णःप्रकथ्यते ॥ व्यासाद्यै
श्चस्मृतःषष्ठःपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ ५१ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोनान्यएवहि ॥ एककार्यार्थमागत्यकोटिकार्यंचकारह ॥ ५२ ॥ ॥
॥ नारदउवाच ॥ ॥ श्रुत्वाकृष्णस्यमाहात्म्यंबलिंनीत्वागुणाकरः ॥ वैरंविसृज्यप्रद्युम्नदर्शनार्थंसमाययौ ॥५३ ॥ कार्ष्णिंप्रदक्षिणीकृत्यनत्वा
दत्वाबलिंततः ॥ अश्रुपूर्णमुखोभूत्वाप्राहगद्गदयागिरा ॥५४॥ ॥ गुणाकरउवाच ॥ ॥ अद्यमेसफलंजन्मकुलंमेऽद्यदिनेशुभम् ॥ अद्यक्रतुक्रि
याःसर्वाःसफलास्तवदर्शनात् ॥ ५५ ॥ त्वदंघ्रिभक्तिःपरमार्थलक्षणासदाभवेत्सज्जनसंगमात्परा ॥ त्वमेवसाक्षान्निजभक्तवत्सलःपरेशभू
मन्परिपाहिपाहि ॥ ५६ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ ज्ञानवैराग्यसंयुक्ताभक्तिस्तेप्रेमलक्षणा ॥ मद्भक्तसङ्गमोभूयाच्छ्रीःस्याद्भागवतीतिवि
ह ॥ ५७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाभगवान्कार्ष्णिःप्रसन्नोभक्तवत्सलः ॥ ददौतस्मैनृपतयेहयमेधतुरङ्गमम् ॥ ५८ ॥ ॥ इ
तिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खण्डे नारदबहुलाश्वसंवादेउत्तरकुरुखण्डविजयोनामाष्टाविंशतितमोऽध्यायः २८ ॥ ॥ छ ॥ ॥
॥ नारदउवाच ॥ ॥ प्रद्युम्नोथमहाबाहुर्जित्वारादुत्तरान्कुरून् ॥ हिरण्मयंनामखण्डंजेतुंकार्ष्णिर्जगामह ॥ १ ॥ यत्रसीमागिरिर्दीर्घःश्वे
तोनामस्फुरद्द्युतिः ॥ तत्रकूर्मोहरिःसाक्षादर्यमायस्यदेशकः ॥ २ ॥ पुष्पमालानदीतीरेनाम्नाचित्रवनंमहत् ॥ सपुष्पफलभाराढ्यंकंदमूल
निधिःस्वतः ॥ ३ ॥ वानराःसन्तितत्रापिवंशजानलनीदयोः ॥ न्यस्ताःश्रीरामचन्द्रेणत्रेतायांमैथिलेश्वर ॥ ४ ॥ सैन्यघोषंचतेश्रुत्वायुद्ध
कामाविनिर्गताः ॥ प्रद्युम्नसैन्येचोत्पेतुर्भ्रूभङ्गैःक्रोधमूर्च्छिताः ॥ ५ ॥ नखैर्दंतैश्चलांगूलैर्गजानश्वान्नरान्नृप ॥ इतस्ततःप्रधावन्तःपातया

मासुरुद्भटाः ॥ ६ ॥ लांगूलैश्वरथान्बद्ध्वाचिक्षिपुश्चाम्बरेबलात् ॥ विजयध्वजनाथस्यविजयस्यार्जुनस्यच ॥ ७ ॥ रथंबद्ध्वाथलांगूलेकेचिदु
त्पेतुरम्बरे ॥ कपिध्वजध्वजेसाक्षात्कपींद्रोहनुमान्प्रभुः ॥ ८ ॥ क्रोधाढ्यःफाल्गुनसखःउत्पपातरणाङ्गणे ॥ धृत्वातत्रवपुर्दीर्घंशतयोज
नविस्तृतम् ॥ ९ ॥ लाङ्गूलेनचतान्बद्ध्वापातयामासभूतले ॥ तदाप्रहर्षिताःसर्वेज्ञात्वाश्रीरामकिंकराः ॥ १० ॥ नेमुस्तंसर्वतोराजन्
कृताञ्जलिपुटाःशनैः ॥ केचिदालिङ्गनंचक्रुःकेचिदुत्पेतुरोजसा ॥ ११ ॥ केचिच्चुचुम्बुर्लाङ्गूलंकेचित्पादंचवानराः ॥ तानालिंग्यमहावी
रःस्पृष्ट्वासत्पाणिनापुनः ॥ १२ ॥ दत्त्वाशिषंतत्कुशलंपप्रच्छाथाञ्जनीसुतः ॥ नत्वातंवानराःसर्वेजग्मुश्चित्रवनंनृप ॥ १३ ॥ हनुमानर्जु
नस्यापिध्वजेह्यंतरधीयत ॥ मकराख्यांस्ततोदेशान्प्रद्युम्नोमीनकेतनः ॥ १४ ॥ ययौवृष्णिवरैःसार्द्धंदुंदुभीन्वादयन्मुहुः ॥ मकरस्यगिरेः
पार्श्वेदुंदुभिध्वनिमिश्रितः ॥ १५ ॥ मधुभक्ष्यामधुकराःकोटिशःप्रोड्डिताःकिल ॥ तैर्दर्शितंबलंसर्वंहस्तिचीत्कारसंयुतम् ॥ १६ ॥ तदा
कार्ष्णिर्महाबाहुःपवनास्त्रंसमादधे ॥ तद्वाततताडिताराजन्गतास्तेपिदिशोदश ॥ १७ ॥ तत्रदेशेजनाराजन्सर्वेवैमकराननाः ॥ ततस्तु
डिण्डिभोदेशस्तत्रहस्तिमुखाजनाः ॥ १८ ॥ एवंदेशांस्ततःपश्यंस्त्रिशृंगाविषयान्गतः ॥ कार्ष्णिर्ददर्शतत्रापिमनुष्याञ्छृंगधारिणः ॥१९॥
त्रिशृंगस्यगिरेःपार्श्वेनगरींस्वर्णचर्चिकाम् ॥ हेमसौधमयींदिव्यांरत्नप्राकारामण्डिताम् ॥ २० ॥ हिरण्यवर्णैःपुरुषैःस्त्रीजनैश्चतडिद्द्युभिः ॥
नागैश्चनागकन्याभिःपुरींभोगवतीमिव ॥ २१ ॥ चंद्रकांतानदीतीरेशोभितांमङ्गलायनाम् ॥ कार्ष्णिःसमाययौराजन्यथाशक्रोमरावतीम्
॥ २२ ॥ तत्रराजामहावीरोनाम्नादेवसखोबली ॥ मन्मुखात्तद्बलंश्रुत्वाबलिंनीत्वाहिरण्मयम् ॥ प्रद्युम्नंपूजयामासभक्त्यापरमयापुनः ॥ २३ ॥
तंपप्रच्छमहाबाहुःप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ चंद्रवत्तेकथंशोभासर्वेषांचवदाशुमे ॥ २४ ॥ ॥ देवसखउवाच ॥ ॥ अर्यम्णापितृपतिनाकू
र्मरूपस्यमापतेः ॥ अङ्घ्रीप्रक्षालितौतेनवारिणाभून्महानदी ॥ २५ ॥ श्वेतपर्वतशृंगाच्चावतरंतीयदूत्तम ॥ प्रसभाख्योमनुसुतोगोपालो
गुरुणाकृतः ॥ २६ ॥ जघानकपिलांरात्रावसिनासिंहशंकया ॥ वसिष्ठेनतदाशप्तःशूद्रत्वंसमुपागतः ॥ २७ ॥ कुष्ठेनपीडिततनुःपर्यटं
स्तीर्थमाचरन् ॥ अस्यांनद्यांयदास्नातोगलत्कुष्ठान्मनोःसुतः ॥ मुक्तोभूच्चंद्रवत्तस्यदेहशोभाबभूवह ॥ २८ ॥ चंद्रकांतानदीचेयंप्रसिद्धा

भूद्धिरण्मये ॥ तस्यांमुक्तोयतः स्नात्वागलत्कुष्ठान्मनोः सुतः ॥ २९ ॥ तस्यांस्नानंचकर्तारोवयंसर्वेनृपोत्तम ॥ रूपेणचंद्रतुल्याःकौभ
वामोत्रनसंशयः ॥ ३० ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इतिश्रुत्वामहाबाहुःप्रद्युम्नोयादवैःसह ॥ चंद्रकांतांनदींस्नात्वाददौदानान्यनेकशः ॥
॥ ३१ ॥ इति श्रीग० संहि० वि० नारदब० सं० मकराडिण्डिमसिंहक्रौञ्चत्रिशृङ्गदेशविजयेहिरण्यखण्डविजयोनामैकोनत्रिं० ध्यायः ॥ २९ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ एवंहिरण्मयंखण्डंजित्वाकार्ष्णिर्महाबलः ॥ जगामरम्यकंखण्डंदेवलोकमिवस्फुरन् ॥ १ ॥ तस्यसीमागिरिःसा
क्षान्नीलोनामनगाधिराट् ॥ तत्रोत्तरेकालदेशेनगरीभीमनादिनी ॥ २ ॥ कालनेमिसुतस्तत्रकलंकोनामराक्षसः ॥ त्रेतायुगेरामचंद्राद्भी
तोयुद्धात्पलायितः ॥ ३ ॥ लंकापुर्य्याइहागत्यवासकृद्राक्षसैःसह ॥ रक्षसामयुतेनासौयुद्धायकृतनिश्चयः ॥ ४ ॥ खरारूढःकृष्णवर्णोयदू
नांबलमाययौ ॥ यदूनांराक्षसानांचघोरंयुद्धंबभूवह ॥ ५ ॥ प्रघोषोगात्रवान्सिंहोबलप्रबलऊर्ध्वगः ॥ सहओजोमहाशक्तिरपराजितये
वच ॥ ६ ॥ लक्ष्मणानंदनाह्येतेश्रीकृष्णस्यसुताःशुभाः ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्ताबाणैस्तीक्ष्णैःस्फुरत्प्रभैः ॥ ७ ॥ राक्षसानांबलंजघ्नुर्वायुवेगै
र्यथाघनम् ॥ बाणौघैश्छिन्नभिन्नांगाराक्षसारणदुर्मदाः ॥ ८ ॥ त्रिशूलानांमुद्गराणांवर्षंचक्रुर्मदोत्कटाः ॥ कलंकस्तुतदाप्राप्तश्चर्वयन्वारणा
न्रथान् ॥ ९ ॥ हयान्नरान्सशस्त्रास्त्रान्मुखेचिक्षेपसत्वरम् ॥ गजान्पादेषुचोन्नीयसनीडान्रत्नकंबलान् ॥ १० ॥ घंटानादसमायुक्तान्प्रा
क्षिपच्चांबरेबलात् ॥ प्रघोषःश्रीहरेःपुत्रःकपीन्द्रास्त्रंसमादधे ॥ ११ ॥ तद्बाणान्निर्गतःसाक्षाद्वायुपुत्रोमहाबलः ॥ गृहीत्वामुद्गरंघोरंवज्रमिंद्रइव
प्रभुः ॥ १२ ॥ राक्षसान्पर्वताकारान्पातयामासभूतले ॥ कांश्चित्करेणचोन्नीयचिक्षेपगगनेबलात् ॥ १३ ॥ कांश्चिद्ददारदोर्भ्यांतान्पातया
मासभूतले ॥ परिवीयासुरान्कांश्चिल्लांगूलेनमहाबलः ॥ १४ ॥ वातस्तूलमिवाकाशेचिक्षेपशतयोजनम् ॥ हनूमंतंतदाज्ञात्वाकलंकोराक्षसेश्वरः ॥
॥ १५ ॥ लक्षभारमयींगुर्वींगदांचिक्षेपनादयन् ॥ उत्पपातकपिर्वेगाद्गदाभूमौपपातह ॥ १६ ॥ उत्पतन्वानराधीशोभ्रूभङ्गंकारयन्मुहुः ॥ मुष्टि
नाघातयित्वातंकिरीटंतस्यचाददे ॥ १७ ॥ कलंकोपितदातस्मैत्रिशूलंस्वंसमाददे ॥ उत्पतन्सकपिर्वेगात्पृष्ठदेशंपपातह ॥ १८ ॥
हनुमांस्तंतदादोर्भ्यांपातयित्वामहीतले ॥ वैडूर्य्यपर्वतंनीत्वातस्योपरिसमाक्षिपत् ॥ १९ ॥ गिरिपातेनचूर्णाङ्गोमर्दितःपंचतांययौ ॥ त

दाजयजयारावःशंखध्वनियुतोऽभवत् ॥ २० ॥ हनुमान्भगवान्साक्षात्तत्रैवान्तरधीयत ॥ प्रद्युम्नस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ २१ ॥
अथकार्ष्णिर्महाबाहुःस्वसैन्यपरिवारितः ॥ मनोहरांस्वर्णमयींमानवींनगरींययौ ॥ २२ ॥ नैःश्रेयसवनंयत्रकल्पवृक्षलतावृतम् ॥ हरिचंदन
मंदारपारिजातोपशोभितम् ॥ २३ ॥ संतानामोदसंमिश्रवायुभिःसुरभीकृतम् ॥ केतकीचंपकलताकुटजैःपरिसेवितम् ॥२४॥ माधवीनांल
ताजालैःपुष्पितैःसफलैर्नतैः ॥ नदद्विहंगालिकुलैर्वैकुंठमिवसुंदरम् ॥ २५॥ योजनानांपंचशतंलंबितंमानवंगिरिम् ॥ अधोधःशोभितंराजञ्छ
तयोजनविस्तृतम् ॥ २६ ॥ पुंस्कोकिलैःकोकिलैश्चमयूरैःसारसैःशुकैः ॥ चक्रवाकैश्चकोरैश्चहंसैर्दात्यूहकूजितम् ॥ २७॥ सर्वर्तुपुष्पशोभाढ्य
माक्षिपन्नंदनंवनम् ॥ मृगशावारमंन्तेवैशार्दूलैःसहमैथिल ॥ २८ ॥ नकुलाःफणिभिःसार्द्धंयत्रवैरविवर्जिताः ॥ अयुतंसरसांयत्रभ्रमरध्वनिसं
युतम् ॥ २९ ॥ सहस्रपत्रैःकमलैःशतपत्रैःस्फुरत्प्रभैः ॥ इतस्ततोवर्तमानमानंदमिवमूर्तिमत् ॥ ३० ॥ तद्वनंसुंदरंदृष्ट्वानिर्गतान्नगरीजना
न् ॥ पप्रच्छवाञ्छितंसाक्षात्प्रद्युम्नःसर्ववित्कविः ॥ ३१ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ कस्येयंनगरीरम्याकस्येदंवनमद्भुतम् ॥ वदताशुसवि
स्तारंहेलोलाःपुण्यशालिनः ॥ ३२ ॥ ॥ जनाऊचुः ॥ ॥ वैवस्वतोमनुर्नामयोद्यैवंवर्ततेनृप ॥ मानवेचगिरौरम्येमत्स्यंनारायणंहरिम् ॥
॥ ३३ ॥ वर्तमानंसदानत्वाकरोतिविपुलंतपः ॥ तस्येयंनगरीरम्यातस्यनैःश्रेयसंवनम् ॥ ३४ ॥ वैकुण्ठाच्चसमानीतंश्रीहरेःकृपयानृप ॥
वैकुंठाच्चसमानीताभूमिश्चायंगिरिस्तथा ॥ ३५ ॥ यूयंसर्वेपिराजानस्तस्यवंशभवाःक्षितौ ॥ सूर्यवंशांतरेराजंश्चन्द्रवशान्तरेहिभोः ॥ २६ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ क्षत्रियाणांचसर्वेषांवृद्धंतंप्रपितामहम् ॥ श्राद्धदेवंमनुंज्ञात्वाविस्मितोभूद्धरेःसुतः ॥ ३७ ॥ श्रुत्वावचस्तदासद्यो
भ्रातृभिर्यदुभिर्वृतः ॥ मानवाद्रिंसमारुह्यश्राद्धदेवंददर्शह ॥ ३८ ॥ शतसूर्यप्रभंकांत्याद्योतयंतंदिशोदश ॥ महायोगमयंसाक्षादुटजेशा
न्तरूपिणम् ॥ ३९ ॥ वेदव्यासशुकाद्यैश्चवसिष्ठधिषणादिभिः ॥ परस्परंमहाराजशृण्वंतंश्रीहरेर्यशः ॥४० ॥ ननामकार्ष्णिर्यदुभिःसहैवतंकृ
ताञ्जलिस्तत्रसमास्थितोभवत् ॥ मनुःसमुत्थायहरेःप्रभावविद्दत्वासनंगद्गदयागिराऽब्रवीत् ॥ ४१ ॥ ॥ मनुरुवाच ॥ ॥ नमस्तेवासुदेवा
यनमःसंकर्षणायच ॥ प्रद्युम्नायानिरुद्धायसात्वतांपतयेनमः ॥ ४२ ॥ अनादिरात्मापुरुषस्त्वमेवत्वंनिर्गुणोसिप्रकृतेःपरस्त्वम् ॥ सदावशी

कृत्यबलात्प्रधानंगुणैःसृजस्यत्सिचपासिविश्वम् ॥ ४३ ॥ ततोविवेकंसविहायसर्वतोमत्वाखिलंचात्रमनोमयंजगत् ॥ भजेपरंनिर्गुणमादि
पूरुषंसर्वज्ञमाद्यंपुरुषंसनातनम् ॥ ४४ ॥ जागर्तियोस्मिञ्छयनंगतेसातिनायंजनोवेदसतःपरन्तम् ॥ पश्यन्तमाद्यंपुरुषंहियञ्जनोनपश्यति
स्वच्छमलंचतंभजे ॥ ४५ ॥ यथानभोग्निःपवनोनसज्जतेघटेनकाष्ठेनरजोभिरावृतैः ॥ तथाभवान्सर्वगुणैश्चनिर्मलोवर्णैर्यथास्यात्स्फटिको
महोज्ज्वलः ॥ ४६ ॥ व्यंगेनवालक्षणयाचवाक्पथैरर्थैःपदस्फोटपरायणैःपरम् ॥ नज्ञायतेयद्ध्वनिनोत्तमेनसद्वाच्येनतद्ब्रह्मकुतस्तुलौकि
कैः ॥ ४७ ॥ वदंतिकेचिद्ध्रुविकर्मकर्तृयत्कालंचकेचित्परयोगमेवतत् ॥ केचिद्विचारंप्रवदन्तियच्चतद्ब्रह्मेतिवेदांतविदोवदंति ॥ ४८ ॥
यंनस्पृशन्तीहगुणानकालजाज्ञानेन्द्रियंचित्तमनोनबुद्धयः ॥ महन्नवेदोवदतीतितत्परंविशंतिसर्वेनलविस्फुलिङ्गवत् ॥ ४९ ॥ हिरण्यग
र्भपरमात्ततत्त्वंयद्वासुदेवंप्रवदंतिसन्तः ॥ एवंविधंत्वांपुरुषोत्तमोत्तमंमत्वासदाहंविचराम्यसङ्गः ॥ ५० ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ मनो
वाक्यंतदाश्रुत्वाप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ मन्दस्मितोमनुंप्राहगीर्भिःसंमोहयन्निव ॥ ५१ ॥ ॥ श्रीप्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ त्वन्नोगुरुःक्षत्रिया
णामादिस्त्वंप्रपितामहः ॥ मत्पूजनीयोवृद्धोसिश्लाघ्योधर्मधुरंधरः ॥ ५२ ॥ वःप्रजाश्चवयंराजन्रक्ष्याःपाल्याश्चसर्वशः ॥ भवतातप्यतेदि
व्यंतपस्तेनजगत्सुखम् ॥ ५३ ॥ मृग्यस्त्वत्सदृशःसाधुःपरमात्माहरिःस्वयम् ॥ नृणामन्तस्तमोहारीसाधुरेवनभास्करः ॥ ५४ ॥ ॥ श्री
नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाभगवान्कार्ष्णिरनुज्ञाप्यप्रणम्यतम् ॥ परिक्रम्यमनुंराजन्स्वयंभूमौजगामह ॥ ५५ ॥ इतिश्रीगर्गाचार्यसंहितायां
विश्वजित्खण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेमानवदेशविजयः कालदेशरम्यकखण्डविजयोनामत्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३० ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इत्थंतुरम्यकंखंडंजित्वाकार्ष्णिर्महाबलः ॥ सुमेरोःपूर्वदिग्भागेकेतुमालंजगामह ॥ १ ॥ तस्यसीमागिरिःसा
क्षान्माल्यवान्नाममैथिल ॥ चतुर्नाम्नीयत्रगंगामहापातकनाशिनी ॥ २ ॥ गिरेर्माल्यवतःपार्श्वेपुरीमन्मथशालिनी ॥ रत्नप्राकारसौधैश्च
देवधानीवशोभिता ॥ ३ ॥ यत्रवैपुरुषाराजन्कामदेवसमप्रभाः ॥ शारदेंदीवरश्यामाःपद्मपत्रनिभेक्षणाः ॥ ४ ॥ पीतांबरधरानार्य्यःपु
ष्पहारमनोहराः ॥ क्रीडंतिकंदुकैर्यत्रकामिन्योनवयौवनाः ॥ ५ ॥ यद्देहामोदपवनोमत्तालिकुलनादितः ॥ गंधीकरोतिभूभागंसमंताच्छ

तयोजनम् ॥ ६ ॥ तत्पुरीवासिनोलोकानिर्गतास्तेबहुश्रुताः ॥ जगुर्यशःश्रीमुरारेःप्रद्युम्नस्यापिशृण्वतः ॥ ७ ॥ ॥ ॥ केतुमालवासिनऊचुः ॥
आदावुरंगशयनोजगदार्त्तिहारीसाक्षात्प्रधानपुरुषेश्वरआदिदेवः ॥ यःप्रार्थितःसुरवरैर्भुवनावनायतस्मैनमोभगवतेपुरषोत्तमाय ॥ ८ ॥
जातोगतःपितृगृहात्पितरौविमोक्ष्यनंदालयंशिशुतनुःसतुनंदपत्न्या ॥ संलालितःसघृणयाबहुमङ्गलश्रीःप्राणप्रहारमकरोत्किलपूतनायाः
॥ ९ ॥ बालोबभञ्जशकटंशयनंप्रकुर्वन्दैत्यंनिपात्यमहदद्भुतमश्मपृष्ठे ॥ मात्रेप्रदर्श्यनिजरूपमलंकृतोभूद्गर्गेणसंकथितसुंदरभाग्यलक्ष्मीः
॥ १० ॥ संह्लालितोव्रजजनैर्नवनीतचौरःश्यामोमनोहरवपुर्मृदद:सबालः ॥ भित्त्वाजघासदधिपात्रमतीवदध्नोवृक्षौबभञ्जजननीलघुदाम
बद्धः ॥ ११ ॥ वृंदावनेसविचरन्सहवत्सगोपैर्वत्सासुरंचविनिपात्यकपित्थवृक्षे ॥ सद्योविगृह्यखरतुण्डपुटेचदोर्भ्यांदैत्यंददारसबकंतृणव
त्तटिन्याम् ॥ १२ ॥ संधारयंश्चशिशुभिर्बहुवत्ससंघान्वेणुंक्वणन्मदनमोहनवेषभृद्यः ॥ गोपानघासुरमुखेप्रहिताञ्जुगोपगोगोपवत्सकवपुः
सचकारसद्यः ॥ १३ ॥ क्षेत्रज्ञआत्मपुरुषोभगवाननंतःपूर्णःप्रधानपुरुषेश्वरआदिदेवः ॥ धृत्वावपुःसविहरन्व्रजबालकेषुसंमोहयन्विधिम
जोविचचारकृष्णः ॥ १४ ॥ चिक्षेपधेनुकमसौबलिनंबलेनतालेप्रगृह्यसहसाफणिकालियाख्यम् ॥ बभ्रामवह्निमपिबद्दनुजंप्रलंबंसद्योजघा
नसबलोदृढमुष्टिनाच ॥ १५ ॥ संचारयन्व्रजपशून्मधुरंक्वणन्योवेणुंवनेव्रजवधूनिजगीतकीर्तिः ॥ दिव्यांबराणिसजहारवराङ्गनानांविप्रा
ङ्गनाभिरभितःकृतभक्तभोजः ॥ १६ ॥ देवेभिवर्षतिपशून्कृपयारिरक्षुर्गोवर्धनंप्रकृतिबालइवोच्छिलींध्रम् ॥ बिभ्रद्गिरिंसगजराडिवकंजमे
कहस्तेशचीपतिवचोभिरतःस्तुतोऽभूत् ॥ १७ ॥ नंदंजुगोपवरुणात्स्वजनायलोकंदिव्यंपरंचतमसोदिविदर्शयित्वा ॥ श्रीरासमण्डलग
तोव्रजसुदंरीणांरेमेकलिंदतटिनीपुलिनेंऽगनाभिः ॥ १८ ॥ मानंहरन्मदनयौवनमानिनीनामंतर्दधेव्रजवधूनिजगीतकीर्तिः ॥ स्रग्वीमनोह
रवपुर्विरहातुराणांसाक्षाद्धरिर्मदनमोहनआविरासीत् ॥ १९ ॥ वृंदावनेशबरराजवरांगनाभिर्विष्णुर्विभूतिभिरिवोद्द्युभिरादिदेवः ॥ रे
मेस्तुतःसुरवरैःसचरासरङ्गेकेयूरकुण्डलकिरीटविटंकवेषः ॥ २० ॥ नंदंविमोक्ष्यफणिनेप्रददौचमोक्षंदिव्यंमणिंसचजहारहशंखचूडात् ॥
गोपस्तुतोवृषभरूपधरंह्यरिष्टंभूमौनिपात्यनिजघानकरेणशृङ्गे ॥ २१ ॥ कंसःपरंभयमवापचतेनकेशीसंप्रेषितःसघनमेघवपुःप्रचण्डः ॥ उ

त्सृज्यतंचतरसापुनरापततंश्रीबाहुनामुखगतेनजघानकृष्णः ॥ २२ ॥ योनारदेनबहुवर्णितभाग्यलक्ष्मीर्व्योमासुरोव्यसुरकारिपरेणयेन ॥
अक्रूरवर्णितमहोदयआदिदेवोगोपीजनातिविरहातुरचित्तचौरः ॥ २३ ॥ श्वाफल्कयेस्तुतिकरायनिजंस्वरूपमंतर्दधेजलचयेसचदर्शयित्वा ॥
संप्रापतत्रमथुरोपवनंपरेशोगोपालकैश्वसबलोमथुरांददर्श ॥ २४ ॥ स्वैरंचरन्मधुपुरेरजकंनिकृंत्यकृष्णःप्रदायचवरानथवायकाय ॥ मा
लाकृतंसमनुकंप्यचकारकुब्जामृज्वींधनुश्चसहसानमयन्बभंज ॥ २५ ॥ द्वारिद्विपंचविनिहत्यद्विपांश्चमल्लान्हत्वाप्रगृह्यविनिपात्यसरंगभूमौ ॥
कंसंहरिस्तुपितरावथमोचयित्वाबंधान्नृपंपुरिचकारमहोग्रसेनम् ॥ २६ ॥ नंदंप्रसाद्यबहुदानकरोयदूंस्तानाहूयतर्प्यसुधनैश्चानिवेदयित्वा ॥
विद्यामधीत्यसददौप्रमृतंह्यपत्यंकृत्वावधंदनुजपंचजनस्यकृष्णः ॥ २७ ॥ गोपीजनान्समनुगृह्यसचोद्धवेनाक्रूरेणहास्तिनपुरेत्वथपांडुपुत्रान् ।
कृष्णोविजित्यबलिनंचजरासुतंचभस्मीचकारमुचुकुंददृशात्मकालम् ॥ २८ ॥ निर्मायचाद्भुतपुरंस्थितएत्यकृष्णोनिन्येचकुंडिनपुरात्कि
लभीष्मकन्याम् ॥ पुत्रेणशंबरमरिंनिजघानचादाद्राज्ञेमणिंयुधिविजित्यसऋक्षराजम् ॥ २९ ॥ भामापतिःसचशिरःशतधन्वनस्तुहृत्वाह्यु
वाहसवितुश्चसुतांपरेशः ॥ आवंत्यराजतनुजांसजहारकृष्णःसत्यांस्वयंवरगृहेवृषभान्दमित्वा ॥ ३० ॥ कैकैयराजतनुजांसजहारभद्रांश्री
लक्ष्मणामखिलभद्रपतेःसुतांच ॥ भौमंविजित्यसबलंयुधिशस्त्रसंघैर्निन्येचषोडशसहस्रवरांगनाश्च ॥ ३१ ॥ भामेच्छयासुरतरुंचसभांसुधर्मां
शक्रंविजित्यसजहारकलत्रमित्रः ॥ योरुक्मिणंचनिजघानबलेनगोष्ठ्यांबाणस्यबाहुनिचयंशतधाच्छिनत्सः ॥ ३२ ॥ तेनोग्रसेनकृतवेथजग
द्विजेतुंसंप्रेषितोनिजसुतःकिलशंबरारिः ॥ योत्रागतोभुविविजित्यनृपान्समस्ताञ्छ्रीकेतुमालपतयेत्रनमोस्तुतस्मै ॥ ३३ ॥ ॥ नारदउ
वाच ॥ ॥ प्रसन्नःश्रीहरिःकार्ष्णिःकुंडलेकटकानिच ॥ हीरान्मणीन्गजानश्वान्ददौतेभ्योमहामनाः ॥ ३४ ॥ पुरोमन्मथशालिन्याःपतिः
संवत्सरोमहान् ॥ प्रद्युम्नायबलिंप्रादान्नमस्कृत्यप्रजापतिः ॥ ३५ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुर्दिव्यंकामवनंययौ ॥ जनैरगम्यंगम्यंचप्रजापतिदु
हितृभिः ॥ ३६ ॥ सुंदरंमन्मथाक्रीडंवृतंकामास्त्रतेजसा ॥ नारीणांयत्रपततिव्यसुर्गर्भोनुवत्सरम् ॥ ३७ ॥ तदापरात्कामवनाद्विनिर्ग
तःश्रीपुष्पधन्वानृपपंचसायकः ॥ पीतांबरःश्यामतनुर्मनोहरस्ततानकोदंडगुणध्वनिंस्मरः ॥ ३८ ॥ यद्बाणतोयादवपुंगवाःस्वतःससै

निकाःसाश्वगजाःपदातिभिः ॥ निपेतुरारात्किलकामविह्वलास्तद्बाणवेगस्यनवर्णनंभवेत् ॥ ३९ ॥ अथाशुकार्ष्णौजगदीश्वरेश्वरेप्र
लीनतांप्रापजलेजलंयथा ॥ सद्योविसिष्मुर्यदवःससैनिकाविज्ञायपूर्णंनृपरुक्मिणीसुतम् ॥ ४० ॥ ॥ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहिता
यांविश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्वसंवादे मन्मथदेशविजयेकेतुमालखंडविजयोनामैकत्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥छ॥ ॥ छ ॥

॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुःकेतुमालंविजित्यसः ॥ भद्राश्वंप्रययौधन्वीखण्डंयोगसमृद्धिमत् ॥ १ ॥ यस्यसीमागि
रिःसाक्षाद्राजतेगन्धमादनः ॥ सीतानाम्नीयत्रगङ्गावहंतीपापनाशिनी ॥ २ ॥ वेदक्षेत्रेमहातीर्थेसर्वपापप्रमोचने ॥ हयग्रीवोमहाविष्णुर्य
त्रसंनिहितोहरिः ॥ ३ ॥ भद्रश्रवाधर्मसुतस्तस्यसेवांकरोतिहि ॥ गङ्गातीरस्यपुलिनेप्रद्युम्नस्यमहात्मनः ॥ बभूवुःशिबिरव्यूहाहेमाम्ब
रमनोहराः ॥ ४ ॥ भद्रश्रवाधर्मसुतोमहात्माभद्राश्वदेशाधिपतिर्महौजाः ॥ प्रदक्षिणीकृत्यननामभक्त्यादत्वाबलिंकृष्णसुतायचाह ॥
॥ ५ ॥ भद्रश्रवोवाच ॥ ॥ त्वंसाक्षाद्भगवान्पूर्णःपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ साधूनांरक्षणार्थायजगज्जेतुंविनिर्गतः ॥ ६ ॥ भगवञ्छ
म्बरोनामदैत्यःपूर्वंजितस्त्वया ॥ तस्यभ्रातामहादुष्टःकनीयानुत्कचःस्मृतः ॥ ७ ॥ गोकुलेकृष्णचन्द्रेणमारितःशकटस्थितः ॥ तस्यभ्रा
तामहादुष्टोज्येष्ठोस्तिशकुनिस्थितः ॥ जेतुंयोग्यस्त्वयादेवनान्यैरपिकदाचन ॥ ८ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ कस्यवंशेसमुद्भूतः
शकुनिर्नामदैत्यराट् ॥ कस्मिन्पुरेस्थितिस्तस्यबलंकिंवदधर्मज ॥ ९ ॥ ॥ भद्रश्रवोवाच ॥ ॥ कश्यपस्यमुनेर्दित्यामादिदैत्यौ
बभूवतुः ॥ हिरण्यकशिपुर्ज्यैष्ठोहिरण्याक्षोनुजस्तथा ॥ १० ॥ हिरण्याक्षस्यतस्यापिबभूवुर्नवपुत्रकाः ॥ शकुनिःशंबरोदृष्टोभूतसंता
पनोवृकः ॥ ११ ॥ कालनाभोमहानाभोहरिश्मश्रुस्तथोत्कचः ॥ देवकूटाद्दक्षिणाहिजठरस्यागिरेरधः ॥ १२ ॥ पुरीचन्द्रावतीनाम
दैत्यानांदुर्गमंडिता ॥ शकुनिस्तत्रवसतिभ्रातृभिःषड्भिरावृतः ॥ १३ ॥ यदायदाहिमुनिभिर्यज्ञारंभोभवेदिह ॥ तदातदाहितेना
पिभंगोकारियदूत्तम ॥ १४ ॥ पुरंदरस्यापिहयोरत्नमुच्चैःश्रवाःस्मृतः ॥ आहृतस्तेनबलिनाकामधेनुःसुरद्रुमः ॥ १५ ॥ यस्मात्र
संतिशक्राद्याउद्विग्नाःसात्वतांपते ॥ जेतुंयोग्यस्त्वयादेवदेवध्रुग्दैत्यपुंगवः ॥ १६ ॥ त्वयाजितंजगत्सर्वंभक्तानांशांतिकारिणा ॥ प्रद्यु

म्नायनमस्तुभ्यंचतुर्व्यूहायतेनमः ॥ गोविप्रसुरसाधूनांछंदसांपतयेनमः ॥ १७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ एवंसंप्रार्थितःसाक्षात्प्रद्युम्नोभगवान्ह
रिः ॥ देवायभद्रश्रवसेमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥ १८॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुःस्वसैन्यपरिवारितः॥पुरींचन्द्रावतींगंतुंप्रस्थानमकरोत्तदा ॥१९॥ मन्मु
खाच्छकुनिःश्रुत्वाप्रागच्छंतंयदूत्तमम् ॥ दैत्यानांसदसिप्राहशूलमुद्यम्यदैत्यराट् ॥ २० ॥ शकुनिरुवाच ॥ दिष्ट्यादिष्ट्याहिशत्रुर्मेप्रद्युम्नोत्र
समागतः ॥ जेतुंयोग्योमयादैत्योभ्रातुर्मय्यस्तिवागृणम् ॥ २१॥ भ्रातामेशंबरोनामयेनपूर्वंचमारितः॥तस्मात्तंघातयिष्यामिप्रद्युम्नंयदुभिःसह
॥ २२॥तस्माद्यातबलंतस्यविध्वस्तंकुरुतासुराः ॥ पश्चात्पुरंदरादींश्चघातयिष्यामिनिर्जरान् ॥ २३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इतिश्रुत्वावच
स्तस्यदैत्योहृष्टोमहाबलः ॥ आययौसंमुखेयोद्धुंदैत्यकोटिसमावृतः ॥ २४ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षाल्लीलामानुषविग्रहः ॥ महत्याःसर्वसे
नायागृध्रव्यूहंचकारह ॥ २५ ॥ गृध्रचञ्चौवर्तमानोनिरुद्धोधन्विनांवरः ॥ ग्रीवायामर्जुनःपृष्ठेसाम्बोजाम्बवतीसुतः ॥ २६ ॥ पादयोरुभ
योराजन्नास्थितौदीप्तिमद्भद्रौ ॥ कार्ष्णिःसाक्षात्तदुदरेपुच्छेभानुर्हरेःसुतः ॥ २७ ॥ बभूवतुमुलंयुद्धंसीतागङ्गातटेनृप ॥ दैत्यानांयदुभिः
सार्द्धमब्धीनामब्धिभिर्यथा ॥ २८ ॥ बाणैस्त्रिशूलैर्मुशलैर्मुद्गरैस्तोमरर्ष्टिभिः ॥ ववृषुर्दानवाःसर्वेधाराभिरिववारिदाः ॥ २९ ॥ रुरोधसू
र्यंचाकाशंसैन्यपादरजोभृशम् ॥ राजन्सबाणश्चयथावारिदाःप्रावृडुद्भवाः ॥ ३० ॥ वृकोहर्षोनिलोगृध्रोवर्द्धनोनादएवच ॥ महांशःपवनो
वह्निःक्षुदिश्चदशमःस्मृतः ॥ ३१ ॥ मित्रविन्दात्मजाह्येतेयुयुधुर्दानवैःसह ॥ बाणान्धकारेसंजातेवृकोनामहरेःसुतः ॥ ३२ ॥ सर्वेषामग्रतःप्रा
प्तोधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ दैत्यान्बिभेदबाणौघैःकुवाक्यैर्मित्रतामिव ॥ ३३ ॥ गजान्रथान्हयान्वीरान्पातयामासभूतले ॥ निपेतुश्छिन्नक
वचाश्छिन्नचापारणाङ्गणे ॥ ३४ ॥ वृकबाणैर्भिन्नपादावृक्षावातहताइव ॥ अधोमुखाऊर्ध्वमुखाबाणौघैश्छिन्नबाहवः॥३५॥रेजूरणाङ्गणेराजन्
भांडव्यूहाइवाहताः ॥ द्विधाभूतागजाबाणैःपतितारणमण्डले ॥ ३६ ॥ विरेजुश्छुरिकाविद्धाःकूष्माण्डशकलाइव ॥ तदैवहृष्टःसंप्राप्तःसिं
हारूढोमहाबलः ॥ ३७ ॥ बिभेदवृकचापस्यसिंजिनींदशभिःशरैः ॥ चतुर्भिश्चतुरोवाहान्द्वाभ्यांसूतंध्वजंत्रिभिः ॥ ३८ ॥ रथंचबाणविं
शत्याबिभेददनुजाधिपः ॥ छिन्नधन्वावृकोभूत्वाहताश्वोहतसारथिः ॥ ३९ ॥ अन्यंरथंसमारुह्यधनुर्जग्राहरोषतः ॥ तावत्तस्यधनुर्हृष्टः

चिच्छेदसमरेसुरः ॥ ४० ॥ तदागदांसमादायवृकोयादवपुंगवः ॥ तताडमूर्ध्निपंचास्यंदैत्यंपृष्ठस्थितंपुनः ॥ ४१ ॥ मृगेंद्रक्रोधसंपूर्णःसमु
त्पत्यरणांगणे ॥ अनेकान्पातयामासनखैर्दंतैःकरैरपि ॥ ४२ ॥ हुंकारंभीषणंकृत्वाललज्जिह्वःस्फुरत्सटः ॥ वृकंसंपातयामासरंभादंडंग
जोयथा ॥ ४३ ॥ गृहीत्वातंवृकोदोर्भ्यांपातयित्वामहीतले ॥ तस्योपरिनदंस्तस्थौमल्लोमल्लंयथानृप ॥ ४४ ॥ उत्पतंतंपुनःसिंहंचर्वयंतंत
नुंबलात् ॥ तताडमुष्टिनातंवैमित्रविंदात्मजोबली ॥ ४५ ॥ तस्यमुष्टिप्रहारेणकेसरीपंचतांगतः ॥ तदाक्रुद्धोत्हृष्टदैत्यःशूलंचिक्षेपसत्वर
म् ॥ ४६ ॥ शूलंस्फुरन्महोल्काभंचिच्छेदत्वासिनावृकः ॥ तीक्ष्णयातुंडयाराजन्फणिनंगरुडोयथा ॥ ४७ ॥ हृष्टोपिस्वमसिंनीत्वानादय
न्खंमहाबलम् ॥ जघानतंवृकंमूर्ध्निकंपयन्वसुधातलम् ॥ ४८ ॥ स्वखड्गकोशेतत्खड्गमुपधार्यवृकोबली ॥ कंधरेस्वेनखड्गेनतंतताडस्फुर
च्छुचम् ॥ ४९ ॥ खड्गच्छिन्नंशिरस्तस्यदैत्यस्यपतितंभुवि ॥ रेजेकमण्डलुमिवसकिरीटंसकुंडलम् ॥ ५० ॥ हृष्टेमृतेतदादैत्याःशेषाः
सर्वेपलायिताः ॥ भयातुरामहाराजययुश्चन्द्रावतींपुरीम् ॥ ५१ ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्नरदुंदुभयस्तदा ॥ श्रीवृकस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥
॥ ५२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्व० नारदबहुलाश्वसंवादेभद्राश्वखंडगमनेचन्द्रावत्युपाख्यानेहृष्टदैत्यवधोनामद्वात्रिं० ॥ ३२ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ हृष्टंनिपतितंश्रुत्वाशकुनिःक्रोधमूर्च्छितः ॥ भ्रातॄन्संप्रेषयामासदेवानांभयकारकान् ॥ १ ॥ भूतसंतापनोनाम
गजमारुह्यनिर्गतः ॥ वृकःखरंसमारुह्यकालनाभोथसूकरम् ॥ २ ॥ महानाभोमत्तमुष्ट्रंहरिश्मश्रुस्तिमिङ्गिलम् ॥ वैजयंतंरथंजैत्रंमयदै
त्यविनिर्मितम् ॥ ३ ॥ पंचयोजनविस्तीर्णंसहस्राश्वनियोजितम् ॥ मायामयंकामगंचपताकाशतसंवृतम् ॥ ४ ॥ सहस्रकलशा
ढ्यंचमुक्तादामविलंबितम् ॥ रत्नभूषणभूषाढ्यंशतचंद्रसमोज्ज्वलम् ॥ ५ ॥ सहस्रचक्रसंयुक्तंघण्टाटङ्कारभूषणम् ॥ आरुह्यशकुनिःप
श्चाद्योद्धुकामोविनिर्ययौ ॥ ६ ॥ अक्षौहिणीभिर्द्वादशभिर्दैत्यानांमैथिलेश्वर ॥ धनुःस्वनैर्वीरशब्दैरश्वहेषारथस्वनैः ॥ ७ ॥ चीत्का
रैर्हस्तिनामाशामण्डलंतुजगर्जह ॥ दैत्यसेनाप्रयाणेनचकंपेमण्डलंभुवः ॥ ८ ॥ निपेतुर्गिरयोनेकाविचेलुःसिंधवोनृप ॥ निपाति
तार्गलादेवैर्बभूवाश्वमरावती ॥ ९ ॥ तत्सैन्यंभीषणंदृष्ट्वाप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ बलीधैर्यकरःकार्ष्णिःप्राहेदंयदुपुंगवान् ॥ १० ॥

॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ इदंशरीरंभुविपांचभौतिकंफेनोपमंकर्मगुणादिनिर्मितम् ॥ गतागतंकालवशंकदापिहिबुधानशोचन्तियथार्भकैःकृ
तम् ॥ ११ ॥ गच्छन्तिचोर्ध्वंकिलसात्विकाजनामध्येचतिष्ठन्तिहिराजसानराः ॥ अधःप्रगच्छन्तिहितामसाः परेमुहुर्मुहुस्तेविचरन्तिकर्मभिः
॥ १२ ॥ विभेत्ययंवागुणसर्पतोयथानेत्रभ्रमेणाचलतीवभूर्यथा ॥ तथाचसर्वंमनसाकृतंजगत्काचेर्भकंह्यर्भकआवृतोयथा ॥ १३ ॥ य
थासुखंमण्डलवर्तिनांचलंतथास्तिपातालनिवासिनामपि ॥ ॥ तथामराणांक्रतुभिःकृतंस्मरेत्सर्वंत्यजेत्तत्तृणवत्परोदनः ॥ १४ ॥ ऋतोर्गु
णोदेहगुणोघनावलीरात्रिंदिवंयातियथातथाजनाः ॥ दृश्यंचयद्यन्नहिकिंचिदस्तितद्यथाव्रजेद्गच्छतिपांथसंगमः ॥ १५ ॥ दृष्टंयथावस्तु
यदोल्कयातथापारेगतेकिंह्युडुपप्रयोजनम् ॥ विधायमार्गंविचरेत्सपक्षिवत्पश्यन्हिसर्वत्रहरिंपरेश्वरम् ॥ १६ ॥ यथेंदुरेकोजलपात्रवृंदगोयथा
ग्निरेकोविदितःसमिच्चये ॥ तथापरात्माभगवाननेकवत्सोंतर्बहिःस्यात्स्वकृतेषुदेहिषु ॥ १७ ॥ योज्ञाननिष्ठोतिविरागमाश्रितःश्रीकृष्ण
भक्तस्त्वनपेक्षकोपियः ॥ तपोवनंवापिगृहंगृहंवनंस्पृशन्तितौतेत्रिगुणानसर्वतः ॥ १८ ॥ ततोमुनिश्चाध्यगमत्परात्परंसुखीसदानंदमयस्तु
बालवत् ॥ देहंनपश्यत्युतसर्वकारणंधृतंचवासोमदिरामदान्धवत् ॥ १९ ॥ सूर्योदयेसर्वतमोविलीयतेप्रदृश्यतेवस्तुगृहेयथाजनैः ॥ ज्ञा
नोदयेऽज्ञानतमःपलायतेसभ्राजतेब्रह्मपरंतनौतथा ॥ २० ॥ यथेंद्रियाणांचपृथक्चवर्त्मभिर्नोन्नीयतेर्थस्त्रिगुणाश्रयःपरः ॥ एकंह्यनंत
स्यपरस्यधामतद्यथामुनीनांकिलशास्त्रवर्त्मभिः ॥२१॥ परंपदंकेपिवदन्तिवैष्णवंकेवापिवैकुण्ठपरंपरेशम् ॥ शान्तिचयत्केपितमःपरंबृहत्
कैवल्यमेकेप्रवदन्तिधामके ॥ २२ ॥ यदक्षरंकेपिदिशंवदन्तिकेगोलोकमाद्यंप्रवदंत्यथापरे ॥ केचिन्निकुंजंनिजलीलयावृतंप्राप्नोतिकृष्णस्य
पदंचतन्मुनिः ॥ २३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इतिकार्ष्णेर्वचःश्रुत्वासर्वैयादवपुङ्गवाः ॥ शस्त्राणिजगृहुर्दृष्ट्वातज्ज्ञानंधैर्यवर्द्धनम् ॥२४॥
बभूवतुमुलंयुद्धंदैत्यानांयदुभिःसह ॥ सीतागङ्गातटेचाब्धौरक्षसांकपिभिर्यथा ॥ २५ ॥ रथिनोरथिभिस्तत्रपत्तिभिःपत्तयोनृप ॥ अश्व
वाहैरश्ववाहायुयुधुश्चगजागजैः ॥ २६ ॥ केचित्करींद्राउन्मत्तामहामात्यैःप्रणोदिताः ॥ गोमूत्रचयसिंदूरकस्तूरीपत्रभृन्मुखाः ॥ २७ ॥
हेमजालसमायुक्तारक्तकम्बलमण्डिताः ॥ गिरीन्द्राइवदृश्यंतेमुक्तानांमेघडंबरैः ॥ २८ ॥ शुण्डादण्डैश्चफूत्कारैःसचीत्कारैःसशृंखलैः ॥ पात

यंतोरथानश्वान्वीरान्राजन्रणांगणे ॥ २९ ॥ शुंडादंडैःसंगृहीत्वारथान्साश्वान्ससारथीन् ॥ निपात्यभूमावुत्थाप्यचिक्षिपुश्चांबरेबलात् ॥
॥ ३० ॥ कांश्चिन्ममर्दुःपादाभ्यांसंविदार्यकरैर्दृढैः ॥ सक्षताश्वगजाराजन्प्रधावंतोरणांगणे ॥ ३१ ॥ सपक्षास्तुरगाराजन्नश्ववाहप्रणोदि
ताः ॥ उल्लंघयंतोथरथान्गजकुंभांतरेगताः ॥ ३२ ॥ केचिदश्वैर्महावीराःशक्तिहस्तामदोत्कटाः ॥ जघ्नुर्गजस्थानृपतन्मृिगेंद्राइवयूथपा
न् ॥ ३३ ॥ अश्वारूढाःकेपिसेनांसंविदार्य्यविनिर्गताः ॥ खड्गवेगैःपद्मवनंलीलाभिर्वायवोयथा ॥ ३४ ॥ केचित्परस्परंसाश्वैरुत्पतंतोर
णांगणे ॥ खड्गैर्जघ्नुर्यथाक्रव्येचंचुभिःपक्षिणोंबरे ॥ ३५ ॥ केचित्खड्गैःपरशुभिःकेचिच्चक्रैःपदातयः ॥ चिच्छिदुर्निशितैर्भल्लैःफलानीव
शिरांसिच ॥ ३६ ॥ संग्रामजिद्बृहसेनःशूरःप्रहरणोरिजित् ॥ जयःसुभद्रोवामश्वसत्यकोश्ववयुरेवहि ॥ ३७ ॥ भद्रायाश्वसुताह्येतेश्रीकृ
ष्णस्यौरसाःशुभाः ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्तायुयुधुर्दैत्यपुंगवैः ॥ ३८ ॥ भूतसंतापनोनामगजारूढोमहासुरः ॥ यदुसैन्येमहाराजचक्रेनाराचदु
र्दिनम् ॥ ३९ ॥ बाणांधकारेचकृतेभूतसंतापनेनवै ॥ संग्रामजित्तदाप्राप्तःश्रीकृष्णस्यसुतोबली ॥ ४० ॥ विव्याधबाणशतकैर्भूतसंतापनं
रणे ॥ प्रलयार्णवसंघोषभीमसंघट्टनादिनीम् ॥ ४१ ॥ धनुर्ज्यांतस्यचिच्छेदभूतसंतापनोबली ॥ संग्रामजिद्धनुश्चान्यद्गृहीत्वास्वंतडि
त्प्रभम् ॥ ४२ ॥ सज्यंकृत्वाविधानेनशतंबाणान्समादधे ॥ तेबाणास्तद्धनुर्ज्यांचकवचंलोहनिर्मितम् ॥ ४३ ॥ भित्त्वाछित्त्वातनुंतस्यगजंभि
त्त्वाविनिर्गताः ॥ बाणप्रहारव्यथितःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ ४४ ॥ गजंस्वंनोदयामासभूतसंतापनोबली ॥ कालांतकसमंनागंदृष्ट्वासंग्रा
मजिद्बली ॥ ४५ ॥ गृहीत्वास्वमसिंदिव्यंसंजघानरणांगणे ॥ तस्यखड्गप्रहारेणशुंडादण्डोद्विधाभवत् ॥ ४६ ॥ चीत्कारमुत्कटंकुर्वंस्त्र
क्तंसंस्रावयन्करात् ॥ भूतसंतापनंत्यक्त्वाभुवनंकंपयन्गजः ॥ ४७ ॥ निपातयन्महावीरान्घंटानादैर्नदन्मुहुः ॥ नबलात्स्तंभितोदैत्यैःपुरीं
चंद्रावतींययौ ॥ ४८ ॥ कोलाहलोमहानासीद्राजन्नेवंगजेच्युते ॥ भूतसंतापनश्चक्रंश्रीकृष्णस्यसुतायवै ॥ ४९ ॥ चिक्षेपनिशितंशीघ्रंग्री
ष्ममार्तंडवत्स्फुरत् ॥ तदागतंभ्रमद्दृष्ट्वाचक्रंभद्रात्मजोबली ॥ ५० ॥ स्वचक्रेणमहाराजलीलयाशतधाच्छिनत् ॥ जठरस्यगिरेःशृंगंसमु
त्पाट्यमहासुरः ॥ ५१ ॥ चिक्षेपकृष्णपुत्रायनादयन्व्योममंडलम् ॥ संग्रामजिच्चतच्छृंगंगृहीत्वाभुजयोर्बलात् ॥ ५२ ॥ तताडतेनराजेंद्र

भूतसंतापनंरणे ॥ भूतसंतापनोदैत्यःसम्पूर्णजठरंगिरिम् ॥ ५३ ॥ गृहीत्वासंगरेतस्थाबुद्धटोदैत्यपुंगवः ॥ अनेनघातयिष्यामित्वांरणेप्रवदन्मुखात् ॥ ५४ ॥ देवकूटंसमुत्पाट्यगिरिंचश्रीहरेःसुतः ॥ अनेनघातयिष्यामित्वांरणेप्रवदन्मुखात् ॥ ५५ ॥ तस्थौतत्संमुखेराजंस्तदद्भुतमिवाभवत् ॥ क्षिपंतंपर्वतंदैत्यंभूतसंतापनंनृप ॥ ५६ ॥ तताडगिरिणास्वेनरणेसंग्रामजिद्बली ॥ जठरोदेवकूटश्चद्वौगिरीदैत्यमस्तके ॥ ५७ ॥ पतितौभूरिभाराढ्यौवज्रसंघर्षनादिनौ ॥ भूतसंतापनस्ताभ्यांपतितःपंचतांगतः ॥ ५८ ॥ तज्ज्योतिःसंग्रामजितिलीनंजातंविदेहराट् ॥ श्रीसंग्रामजितःसैन्येनेदुर्दुंदुभयस्तदा ॥ भद्रात्मजोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ ५९ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसं०विश्वजित्खण्डे ना०ब०सं० भद्राश्वखण्डगमनेचंद्रावत्युपाख्यानेभूतसंतापनदैत्यवधोनामत्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३३ ॥ ॥ छ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ संग्रामजिन्महायुद्धेभूतसन्तापनेमृते ॥ हाहाकारोमहानासीद्दैत्यसेनासुमैथिल ॥ १ ॥ शकुनिर्वृकःकालनाभोमहानाभस्तथैवच ॥ हरिश्मश्रुश्चपञ्चैतेसम्प्राप्तारणमण्डले ॥ २ ॥ कार्ष्णिःशकुनिनायुद्धंचदनिरुद्धोवृकेणवै ॥ कालनाभेनसाम्बस्तुमहानाभेनदीप्तिमान् ॥ ३ ॥ हरिश्मश्रुसुरेणापिभानुःकृष्णसुतोबली ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्तोऽनिरुद्धोधन्विनांवरः ॥ ४ ॥ बिभेदबाणैर्दैत्यांश्चवज्रेणेन्द्रोयथागिरीन् ॥ अनिरुद्धशरैर्दैत्याश्छिन्नपादांसबाहवः ॥ ५ ॥ निपेतुर्मूर्च्छिताभूमौवृक्षावातहताइव ॥ अनिरुद्धशरैस्तीक्ष्णैःसंछिन्नामेघडम्बराः ॥ ६ ॥ छिन्नकुम्भाभिन्नशुण्डाःपतितारणमण्डले ॥ रुग्णदन्ताश्छिन्नकक्षाःशैलावज्रहताइव ॥ ७ ॥ द्विधाभूतागजाःपेतुःस्फुरत्कश्मीरकम्बलाः ॥ करिणांभिन्नकुम्भानांमुक्तारेजुःस्फुरत्प्रभाः ॥ ८ ॥ बाणान्धकारेराजेन्द्ररात्रौतारागणाइव ॥ प्रधर्षिताःकेपिवीराअनिरुद्धशरान्विताः ॥ ९ ॥ निपेतुर्मूर्च्छिताभूमौतदद्भुतमिवाभवत् ॥ केचित्कौराथिनःपेतुस्तेषांशून्यारथास्थिताः ॥ १० ॥ कपित्थस्यफलानीवहस्तिलेंडगतानिच ॥ क्षणमात्रेणराजेन्द्रदैत्यानांवाहिनीषुच ॥ ११ ॥ नदीबभूवसंग्रामेभीषणाक्षतजस्रवात् ॥ द्विपग्राहाचोष्ट्रखरकबन्धाश्ववादिकच्छपा ॥ १२ ॥ शिशुमाररथाकेशशैवालाभुजसर्पिणी ॥ करमीनामौलिरत्नहारकुण्डलशर्करा ॥ १३ ॥ शस्त्रशुक्तिश्छत्रशंखाचामरध्वजसैकता ॥ रथाङ्गावर्तसंयुक्तासेनाढ्यतटावृता ॥ १४ ॥ शतयोजनविस्तीर्णाबभौवैतरणीय

था ॥ प्रमथाभैरवाभूतावेतालायोगिनीगणाः ॥ १५ ॥ अट्टहासंप्रकुर्वंतोनृत्यंतोरणमण्डले ॥ पिबंतोरुधिरंशश्वत्कपालेननृपेश्वर ॥ १६ ॥
हरस्यमुण्डमालार्थंजगृहुस्तेशिरांसिच ॥ सिंहारूढाभद्रकालीडाकिनीशतसंवृता ॥ १७ ॥ भक्षयंतीरणेदैत्यानट्टहासंचकारह ॥ विद्या
धर्यस्त्वम्बरस्थागन्धर्व्योप्सरसस्तथा ॥ १८ ॥ क्षत्रधर्मस्थितान्वीरान्वव्रिरेदेवरूपिणः ॥ परस्परंकलिरभूत्तासांपत्यर्थमम्बरे ॥ १९ ॥
ममानुरूपोनायंवइतिविव्हलचेतसाम् ॥ केचिद्वीराधर्मपरारणरङ्गान्नचालिताः ॥ २० ॥ ययुर्विष्णुपदंदिव्यंभित्त्वामार्तण्डमण्डलम् ॥
अनिरुद्धमृधंदृष्ट्वाकेचिद्दैत्याःपलायिताः ॥ २१ ॥ केचित्स्वंस्वंरणंत्यक्त्वादुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥ तदावृकोमहादैत्यःखरारूढोभयंकरः
॥ २२ ॥ आजगामनदन्युद्धेधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ अनिरुद्धस्यापिचापंसिंजिनीसहितंनृपः ॥ २३ ॥ चिच्छेददशभिर्बाणैर्वृकोपिरणदुर्म
दः ॥ छिन्नधन्वानिरुद्धस्तुद्वितीयंधनुराददे ॥ २४ ॥ चिच्छेददशभिर्बाणैर्वृकचापंमहाबलः ॥ वृकस्त्रिशूलमुद्यम्यरुषाप्रस्फुरिताधरः ॥
ललज्जिव्हःप्रत्युवाचानिरुद्धंधन्विनांवरम् ॥ २५ ॥ ॥ दैत्यउवाच ॥ ॥ अद्यैवत्वांहनिष्यामिक्षात्रियंस्वल्पविक्रमम् ॥ त्वयासेना
हतामेद्यपश्यविक्रममद्भुतम् ॥ २६ ॥ ॥ अनिरुद्धउवाच ॥ ॥ येवदंतिमुखेनेहतेकुर्वंतिनर्किंचन ॥ अद्यैवत्वांहनिष्यामिपश्यमेविक्रमं
परम् ॥ २७ ॥ नचेत्त्वांघातयिष्यामिशृणुताच्छपथंमम ॥ विप्रगोभ्रूणबालानांहत्यामेस्यात्सदैवहि ॥ २८ ॥ ॥ नारदउवा
च ॥ ॥ वृकोपिशपथंकृत्वाखरारूढोमहाबलः ॥ जघानतंत्रिशूलेनानिरुद्धंधन्विनांवरम् ॥ २९ ॥ तच्छूलंवामहस्तेनगृहीत्वाका
र्ष्णिनन्दनः ॥ तताडसहसाराजन्वृकंदैत्यंमहाबलम् ॥ ३० ॥ त्रिशूलस्तमरिंभित्त्वाखरंभित्त्वावनिङ्गतः ॥ ससर्पगोमयचयंचपले
ववेदेहराट् ॥ ३१ ॥ खरस्तुपञ्चतांप्राप्तोवृकःसंमूर्च्छितोभवत् ॥ पुनर्बकःसमुत्थायगृहीत्वामहतींगदाम् ॥ ३२ ॥ चूर्णयामाससहसा
चानिरुद्धरथंबलात् ॥ प्राद्युम्निःशितधारेणखड्गेनारिभुजद्वयम् ॥ ३३ ॥ चिच्छेदभिदुरेणाशुशैलपक्षौयथावृषा ॥ तदाभिन्नभुजोदैत्यःप
द्मामाकंपयन्भुवम् ॥ ३४ ॥ विस्तीर्णवदनंकृत्वाललज्जिह्वंभयंकरम् ॥ करालदंष्ट्रःप्रपिबन्नाकाशंदैत्यपुंगवः ॥ ३५ ॥ तिर्मिंतिर्मिंगिलइ
वप्राग्रसत्कार्ष्णिनंदनम् ॥ दैत्योदरेकृष्णपौत्रःश्रीकृष्णस्यानुकंपया ॥ ३६ ॥ नममारमहाराजकार्ष्णिर्मीनोदरेयथा ॥ वृकोदरेयथाकृ

षणोयथागोपाह्यघोदरे ॥ ३७ ॥ बकोदरेयथाकंसोयथावृत्रोदरेवृषा ॥ हाहाकारेतदाजातेयदुसैन्येविदेहराट् ॥ ३८ ॥ गदोगदांसमादाय
बलदेवानुजोबली ॥ तताडमस्तकेदैत्यंवृकंनाममहाबलम् ॥ ३९ ॥ तदाहतशिरादैत्योरेजेक्षतजबिंदुभिः ॥ गैरिष्ठजलधाराभिर्यथाविंध्या
चलोनृप ॥ ४० ॥ फाल्गुनःस्वमसिंनीत्वातत्पादौचांजसाहरत् ॥ छिन्नांघ्रिःसपपातोर्व्यांछिन्नपक्षोयथागिरिः ॥ ४१ ॥ अनिरुद्धस्तदुद
रंभित्त्वाखड्गेननिर्गतः ॥ जहारतच्छिरश्चायंयथावज्रेणवृत्रहा ॥ ४२ ॥ तदाजयजयारावोयदुसैन्येबभूवह ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्नरदुंदुभयस्त
था ॥ ४३ ॥ अनिरुद्धोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ कथितंह्यद्भुतंचैतत्किंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ४४ ॥ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहि
तायांविश्व०नारदबहुलाश्वसंवादे भद्राश्वखण्डगमनेचन्द्रावत्युपाख्याने वृकदैत्यवधोनामचतुस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३४ ॥ ॥ ॥ छ ॥
॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ अहोअत्यद्भुतंयुद्धंमुनेप्राद्युम्निनाकृतम् ॥ वृकेहतेमहादैत्येकिंबभूवरणेपुनः ॥ १ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ वृ
कंदैत्यंहतंवीक्ष्यकालनाभोमहासुरः ॥ क्रोडारूढोरणंप्रागाद्धनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ २ ॥ अक्रूरंबाणविंशत्यागदंचदशभिःशरैः ॥ अर्जुनंदश
भिर्बाणैर्युयुधानंचपंचभिः ॥ ३ ॥ दशभिःकृतवर्माणंकार्ष्णिंबाणशतेनवै ॥ अनिरुद्धंचविंशत्यादीप्तिमंतंचपंचभिः ॥ ४ ॥ सांबंचशतबा
णैश्चविव्याधसमरेसुरः ॥ तद्बाणैर्व्याकुलावीराबभूवुर्घटिकाद्वयम् ॥ ५ ॥ हयाश्चपंचतांप्राप्ताश्चूर्णीभूतारणांगणे ॥ तद्धस्तलाघवंदृष्ट्वाप्रसन्नोरु
क्मिणीसुतः ॥ ६ ॥ कालनाभंसाधुपदैःपूजयामाससंगरे ॥ प्रद्युम्नःस्वधनुर्नीत्वाबाणमेकंसमादधे ॥ ७ ॥ कोदंडमुक्तोविशिखस्तत्क्रोडं
दीर्घरूपिणम् ॥ समुन्नीयभ्रामयित्वास्वर्लोकेलक्षयोजनम् ॥ ८ ॥ आकाशात्पातयामाससमुद्रेभीमनादिनि ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षाद्द्वितीयं
बाणमादधे ॥ ९ ॥ सोपिबाणःसमुन्नीयकालनाभंमहाबलम् ॥ भ्रामयन्पातयामासचंद्रावत्यांबलात्पुरि ॥ १० ॥ कालनाभःप्रपतितःकिंचि
द्व्याकुलमानसः ॥ गृहीत्वाथगदांगुर्वींलक्षभारविनिर्मिताम् ॥ ११ ॥ रणंप्राप्तोयदुबलंपोथयामासदैत्यराट् ॥ गजान्रथान्हयान्वीरान्गदया
वज्रकल्पया ॥ १२ ॥ पातयामासवेगेनमहावातोयथातरून् ॥ कांश्चित्कराभ्यांप्रोन्नीयचिक्षेपगगनेबलात् ॥ १३ ॥ अंबरात्तेनिपेतुःकौरा
जन्वर्षोपलाइव ॥ तदागदांसमादायसांबोजांबवतीसुतः ॥ १४ ॥ तताडमूर्ध्निंतंदैत्यंकालनाभंमहासुरम् ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंगदाभ्यांरण

मण्डले ॥ १५ ॥ विस्फुलिंगान्क्षरंत्यौद्वेगदेचूर्णीबभूवतुः ॥ अन्येगदेसमादायतस्थतुःसंगरेचतौ ॥ १६ ॥ कालनाभस्तदाप्राहसांबंजांब
वतीसुतम् ॥ एकेनापिप्रहारेणजेतुंयोग्योसिमांनृप ॥ एकेनापिप्रहारेणहन्मित्वांनात्रसंशयः ॥ १७ ॥ पूर्वंप्रहारंकुरुमेइतिसांबोवदद्रणे ॥ का
लनाभोथगदयासांबंमूर्ध्नितताडच ॥ १८ ॥ गदोपरिगदांनीत्वासांबोजांबवतीसुतः ॥ जघानगदयादैत्यंकालनाभमुरस्थले ॥ १९ ॥ गद
याभिन्नहृदयउद्वमन्नुधिरंमुखात् ॥ व्यसुःपपातभूपृष्ठेवज्राहतइवाचलः ॥ २० ॥ अभूज्जयजयारावःसाधुवादःतसांनृप ॥ देवदुंदुभयोने
दुर्नरदुंदुभयस्तदा ॥ २१ ॥ सांबसेनोपरिसुराःपुष्पवर्षप्रचक्रिरे ॥ विद्याधर्यश्चगंधर्वाननृतुश्चजगुर्मुदा ॥ २२ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्य
संहितायांविश्वजित्खण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेभद्राश्वखण्डगमनेचन्द्रावत्युपाख्यानेकालनाभदैत्यवधोनामपंचत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ ॥
॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ कालनाभेथपतितेमहान्कोलाहलोभवत् ॥ उष्ट्रारूढोमहानाभोदैत्यःप्रातोरणाङ्गणे ॥ १ ॥ मुखादग्निंसमसृ
जन्मायावीदैत्यपुङ्गवः ॥ तेनाग्निनाभूमिवृक्षाजज्वलुश्चदिशोदश ॥ २ ॥ वीराणांकंचुकोष्णीषकटिबंधाङ्गरक्षकाः ॥ प्रजज्वलुर्महाराजमु
ञ्जपुष्पप्रतूलवत् ॥ ३ ॥ समुद्रपट्टनभवैःपीतारुणसितासितैः ॥ हरितैश्चित्रवर्णैश्चसूक्ष्मैःकाश्मीरजैरपि ॥ ४ ॥ हेमरत्नखचिद्भिश्चकंबलैः
सहितागजाः ॥ प्रजज्वलुर्मृधेराजन्वृक्षैःशैलाइवाग्निना ॥ ५ ॥ शिखारत्नैश्चामरैश्चहारैर्हैमैःपरिच्छदैः ॥ उत्पतंतोहयायुद्धेमृगाइवदवाग्निना
॥ ६ ॥ ध्वजानांपट्टिकाभिश्चपताकैर्हैमदामभिः ॥ ज्वलंतश्चरथारेजुःशृंगाणीवाग्निनापरे ॥ ७ ॥ सैन्यंभयातुरंदृष्ट्वादीप्तिमान्कृष्णनंदनः
॥ मायावह्निप्रशांत्यर्थंपर्जन्यास्त्रंसमादधे ॥ ८ ॥ बाणाद्विनिर्गतामेघाःसांवर्तकगणाइव ॥ ववृषुर्जलधाराभिर्नदंतोभैरवंरवम् ॥ ९ ॥ आ
सारेणमहाराजप्रावृट्कालोभवत्क्षितौ ॥ पुंस्कोकिलाकोकिलाश्चमयूराःसारसादयः ॥१०॥ मण्डूकाःप्रजगुर्गीर्भिरिंद्रगोपाश्चरेजिरे ॥ इंद्रचापे
नदामिन्यामैथिलेन्द्रबभौनभः ॥ ११ ॥ इत्थंशांतिंगतेवह्नौमहानाभोमहासुरः ॥ प्राहिणोत्त्रिशितंशूलंरुषादीप्तिमतेत्वरम् ॥ १२ ॥ शूलं
सर्पमिवायांतंदीप्तिमान्त्रोहिणीसुतः ॥ चिच्छेदत्वसिनायुद्धेफणिनंगरुडोयथा ॥ १३ ॥ दशंतंचोद्भटंचोष्ट्रंमहानाभस्यवाहनम् ॥ दीप्ति
मान्स्वेनखड्गेनसंजघानरणाङ्गणे ॥ १४ ॥ द्विधाभूतःपपातोर्व्यांखड्गसंछिन्नकन्धरः ॥ जगामपंचतामुष्ट्रोमहानाभस्यपश्यतः ॥ १५ ॥

महानाभोमहादैत्योगजमारुह्यवेगतः ॥ शूलहस्तःपुनःप्रागान्नादयन्व्योममंडलम् ॥ १६ ॥ दीप्तिमानश्वमारुह्यसैंधवंचंचलासितम् ॥ तडित्प्रभेणखड्गेनबभौश्रीकृष्णनंदनः ॥ १७ ॥ तुरगंपार्ष्णिघातेनप्रोत्पतन्धरणीतलात् ॥ आरूढोगजकुंभांतंगिरिशृंगंयथाहरिः ॥ १८ ॥ खड्गेनशितधारेणदीप्तिमान्कृष्णनंदनः ॥ महानाभस्यसहसाशिरःकायादपाहरत् ॥ १९ ॥ बाणवर्षंप्रकुर्वंतींसेनांतस्यदुरात्मनः ॥ जघानदीप्तिमान्सिंहोगजयूथंयथासिना ॥ २० ॥ केचित्खड्गेनाभिहताःशेषादैत्याःपलायिताः ॥ देवादीप्तिमतोमूर्ध्निपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ २१ ॥ जगुःकिन्नरगंधर्वाननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ऋषयोमुनयोदेवास्तुष्टुवुःश्रीहरेःसुतम् ॥ २२ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेभद्राश्वखण्डगमने चन्द्रावत्युपाख्यानेमहानाभवधोनामषट्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३६ ॥ ॥ छ ॥

॥ नारदउवाच ॥ ॥ महानाभंमृतंश्रुत्वासेनांवीक्ष्यपलायिताम् ॥ दैत्यस्तिमिंगिलारूढोहरिश्मश्रुःसमाययौ ॥ १ ॥ हरिश्मश्रुर्महादैत्योरुषाप्रस्फुरिताधरः ॥ उवाचपरुषंवाक्यंयादवानांचशृण्वताम् ॥ २ ॥ ॥ हरिश्मश्रुरुवाच ॥ ॥ यूयंसर्वेपिमेशत्त्यामनुष्याःस्वल्पविक्रमाः ॥ शस्त्रैर्जयंतोदीनान्वैपौरुषंकिंभवादृशे ॥ ३ ॥ भवतांबलवान्कोपिविनाशस्त्रंमयासह ॥ करोतिमल्लयुद्धंवैपौरुषंयेनदृश्यते ॥ ४ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्थंदैत्यवचःश्रुत्वादृष्ट्वातत्प्रोद्भटंवपुः ॥ सर्वेबभूवुस्तेतूष्णींप्रपश्यंतःपरस्परम् ॥ ५ ॥ सर्वेषांपश्यतांभानुःसत्यभामात्मजोबली ॥ त्यक्त्वाशस्त्राणिसहसातस्थौकृष्णंस्मरन्रणे ॥ ६ ॥ तिमिंगिलात्समुत्तीर्यहरिश्मश्रुर्महाबलः ॥ तस्थौतत्संमुखेराजन्भुजमास्फोटयन्ततः ॥ ७ ॥ भुजाभ्यांचभुजौबद्ध्वानोदनांचक्रतुर्बलात् ॥ दंतैर्गजाविववनेप्रहरंतौपरस्परम् ॥ ८ ॥ नोदयामासतंभानुंसदैत्यःशतयोजनम् ॥ भुजाभ्यांराजराजेन्द्रसिंहःसिंहमिवौजसा ॥ ९ ॥ ततःपुनःकृष्णसुतोहरिश्मश्रुंमहासुरम् ॥ नोदयामाससहसासहस्रंयोजनंबलात् ॥ १० ॥ कंधरेस्वभुजांकृत्वाकटौचाविनिधायतम् ॥ भानुंजानौसंगृहीत्वापातयामासदैत्यराट् ॥ ११ ॥ भानुस्तंपृष्ठदेशेपिसन्निधायभुजौजसा ॥ गृहीत्वाजंघयोर्दैत्यंपातयामासभूतले ॥ १२ ॥ अथतौपुनरुत्थायभुजावास्फोटचतस्थतुः ॥ त्वरंतौवलिनौराजन्सुपर्णफणिनाविव ॥ १३ ॥ दैत्योभुजौजसानीत्वाभानुंश्रीकृष्णनंदनम् ॥ चिक्षेपधृत्वाचरणावाकाशेलक्षयोजनम् ॥ १४ ॥

आकाशात्पतितोभानुःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ प्रह्लादइवशैलांगाद्रक्षितःकृपयाहरेः ॥ १५ ॥ हरिश्मश्रुंसंगृहीत्वादीर्घश्मश्रौहरेःसुतः ॥
भ्रामयित्वाथचिक्षेपव्योम्निलक्षयोजनम् ॥ १६ ॥ आकाशात्पतितःसोपिकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ मुखेकृत्वास्वकंकूर्चंमुष्टिनातंतताडह ॥
॥ १७ ॥ मुष्टामुष्टिरणंराजन्बभूवघटिकाद्वयम् ॥ निष्पिष्टांगोहरिश्मश्रुर्ग्रावाणंभानुमूर्धनि ॥ १८ ॥ चिक्षेपचमहावेगाद्रक्ताक्षःक्रोधमू
र्च्छितः ॥ भानुर्द्रुमंसंगृहीत्वाप्राक्षिपत्तस्यमस्तके ॥ १९ ॥ सोपिद्रुमंसंगृहीत्वाप्राहिणोद्भानुमूर्धनि ॥ हरिश्मश्रुर्महादैत्योरक्ताक्षःक्रोधमू
र्च्छितः ॥ २० ॥ गजंगृहीत्वाशुंडायांतेनभानुंतताडह ॥ भानुश्चान्यङ्गजन्नीत्वागृहीत्वातद्गजंकरे ॥ २१ ॥ हरिश्मश्रुंमहादैत्यंगजेना
भ्यहनद्दृढम् ॥ महच्चीत्कारकुर्वन्तंगजंनीत्वानिपात्यतम् ॥ २२ ॥ तस्यदन्तौसमुत्पाट्यताभ्यांभानुंतताडह ॥ भानुमाकाशवागाहकूर्चे
मृत्युःकिलास्यच ॥ २३ ॥ वरेणशिवदत्तेनप्रोज्झितोयंमहासुरः ॥ इतिश्रुत्वावचोभानुर्धावन्क्रोधप्रपूरितः ॥ २४ ॥ संगृहीत्वाभुजाभ्यां
तंपादयोःप्रणदन्मुहुः ॥ भ्रामयित्वामहाराजसर्वेषांपश्यतांसताम् ॥ २५ ॥ पातयामासभूपृष्ठेकमण्डलुमिवार्भकः ॥ मुखात्कूर्चंसमुन्नीयस
मुत्पाट्यकरौजसा ॥ २६ ॥ तताडमुष्टिनामूर्ध्निहरिश्मश्रुंमहासुरम् ॥ तदामृत्युंगतेदैत्येहरिश्मश्रौनृपेश्वर ॥ २७ ॥ देवदुन्दुभयोनेदुर्न
रदुन्दुभयस्तदा ॥ अभूज्जयजयारावोननृतुर्देवनायकाः ॥ २८ ॥ प्रसन्नादिविजाराजन्पुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ इत्थंश्रीकृष्णपुत्राणांविक्रमः
परमाद्भुतः ॥ २९ ॥ मयातेकथितःपुण्यःकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३० ॥ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायां श्रीविश्वजित्खण्डे
नारदबहुलाश्वसंवादे भद्राश्वखण्डेचन्द्रावत्युपाख्याने हरिश्मश्रुदैत्यवधोनामसप्तत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३७ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ छ ॥
॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ हरिश्मश्र्वादिकान्भ्रातॄन्मृताञ्ज्ञात्वामहासुरः ॥ शकुनिःकिंचकाराग्रेवदतन्मुनिसत्तम ॥ १ ॥ ॥ नारदउवाच ॥
हरिश्मश्रौहतेराजञ्शकुनिःक्रोधमूर्च्छितः ॥ रणांगणेप्राहदैत्यान्भ्रातृशोकपरिप्लुतः ॥ २ ॥ ॥ शकुनिरुवाच ॥ ॥ हेपौलोमाःकाल
केयाःसर्वेशृणुतमद्वचः ॥ अहोदैवबलंयेनकिन्नभूयाद्विपर्ययः ॥ ३ ॥ कालनाभेनमेभ्रात्रासमुद्रमथनेयमः ॥ जितःपूर्वंसोपिदैवान्मनुष्यैरि
हमारितः ॥ ४ ॥ शम्बरःसूर्यजित्साक्षात्कार्ष्णिनाशिशुनाजितः ॥ उत्कचःशक्रतेजापिमहाबलपराक्रमः ॥ ५ ॥ सोपिबालेनकृष्णेनमा

महानाभोमहादैत्योगजमारुह्यवेगतः ॥ शूलहस्तःपुनःप्रागान्नादयन्व्योममंडलम् ॥ १६ ॥ दीप्तिमानश्वमारुह्यसैंधवंचंचलासितम् ॥ तडित्प्रभेणखड्गेनबभौश्रीकृष्णनंदनः ॥ १७ ॥ तुरगंपार्ष्णिघातेनप्रोत्पतन्धरणीतलात् ॥ आरूढोगजकुंभांतंगिरिशृंगंयथाहरिः ॥ १८ ॥ खड्गेनशितधारेणदीप्तिमान्कृष्णनंदनः ॥ महानाभस्यसहसाशिरःकायादपाहरत् ॥ १९ ॥ बाणवर्षप्रकुर्वंतींसेनांतस्यदुरात्मनः ॥ जघानदीप्तिमान्सिंहोगजयूथंयथासिना ॥ २० ॥ केचित्खड्गेनाभिहताःशेषादैत्याःपलायिताः ॥ देवादीप्तिमतोमूर्ध्निपुष्पवर्षप्रचक्रिरे ॥ २१ ॥ जगुःकिन्नरगंधर्वाननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ऋषयोमुनयोदेवास्तुष्टुवुःश्रीहरेःसुतम् ॥ २२ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेभद्राश्वखण्डगमने चन्द्रावत्युपाख्यानेमहानाभवधोनामषट्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३६ ॥ ॥ छ ॥

॥ नारदउवाच ॥ ॥ महानाभंमृतंश्रुत्वासेनांवीक्ष्यपलायिताम् ॥ दैत्यस्तिमिंगिलारूढोहरिश्मश्रुःसमाययौ ॥ १ ॥ हरिश्मश्रुर्महादैत्योरुषाप्रस्फुरिताधरः ॥ उवाचपरुषंवाक्यंयादवानांचशृण्वताम् ॥ २ ॥ ॥ हरिश्मश्रुरुवाच ॥ ॥ यूयंसर्वेपिमेशत्त्यामनुष्याःस्वल्पविक्रमाः ॥ शस्त्रैर्जयंतोदीनावैपौरुषंकिंभवादृशे ॥ ३ ॥ भवतांबलवान्कोपिविनाशस्त्रंमयासह ॥ करोतिमल्लयुद्धंवैपौरुषंयेनदृश्यते ॥ ४ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्थंदैत्यवचःश्रुत्वादृष्ट्वातत्प्रोद्भटंवपुः ॥ सर्वेबभूवुस्तेतूर्ष्णींप्रपश्यंतःपरस्परम् ॥ ५ ॥ सर्वेषांपश्यतांभानुःसत्यभामात्मजोबली ॥ त्यक्त्वाशस्त्राणिसहसातस्थौकृष्णंस्मरन्रणे ॥ ६ ॥ तिमिंगिलात्समुत्तीर्यहरिश्मश्रुर्महाबलः ॥ तस्थौतत्संमुखेराजन्भुजमास्फोटयंस्ततः ॥ ७ ॥ भुजाभ्यांचभुजौबद्ध्वानोदनांचक्रतुर्बलात् ॥ दंतैर्गजाविववनेप्रहरंतौपरस्परम् ॥ ८ ॥ नोदयामासतंभानुंसदैत्यःशतयोजनम् ॥ भुजाभ्यांराजराजेन्द्रसिंहःसिंहमिवौजसा ॥ ९ ॥ ततःपुनःकृष्णसुतोहरिश्मश्रुंमहासुरम् ॥ नोदयामाससहसासहस्रंयोजनंबलात् ॥ १० ॥ कंधरेस्वभुजांकृत्वाकटौचाविनिधायतम् ॥ भानुंजानौसंगृहीत्वापातयामासदैत्यराट् ॥ ११ ॥ भानुस्तंपृष्ठदेशेपिसन्निधायभुजौजसा ॥ गृहीत्वाजंघयोर्दैत्यंपातयामासभूतले ॥ १२ ॥ अथतौपुनरुत्थायभुजावास्फोटचतस्थतुः ॥ त्वरंतौवलिनौराजन्सुपर्णफणिनाविव ॥ १३ ॥ दैत्योभुजौजसानीत्वाभानुंश्रीकृष्णनंदनम् ॥ चिक्षेपधृत्वाचरणावाकाशेलक्षयोजनम् ॥ १४ ॥

आकाशात्पतितोभानुःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ प्रह्लादइवशैलांगाद्रक्षितःकृपयाहरेः ॥ १५ ॥ हरिश्मश्रुंसंगृहीत्वादीर्घश्मश्रौहरेःसुतः ॥
भ्रामयित्वाथचिक्षेपव्योम्नितंलक्षयोजनम् ॥ १६ ॥ आकाशात्पतितःसोपिकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ मुखेकृत्वास्वकंकूर्चंमुष्टिनातंतताडह ॥
॥ १७ ॥ मुष्टामुष्टिरणंराजन्बभूवघटिकाद्वयम् ॥ निष्पिष्टांगोहरिश्मश्रुर्ग्रावाणंभानुमूर्धनि ॥ १८ ॥ चिक्षेपचमहावेगाद्रक्ताक्षःक्रोधमू
र्च्छितः ॥ भानुर्द्रुमंसंगृहीत्वाप्राक्षिपत्तस्यमस्तके ॥ १९ ॥ सोपिद्रुमंसंगृहीत्वाप्राहिणोद्भानुमूर्धनि ॥ हरिश्मश्रुर्महादैत्योरक्ताक्षःक्रोधमू
र्च्छितः ॥ २० ॥ गजंगृहीत्वाशुंडायांतेनभानुंतताडह ॥ भानुश्चान्यङ्गजन्नीत्वागृहीत्वातद्गजंकरे ॥ २१ ॥ हरिश्मश्रुंमहादैत्यंगजेना
भ्यहनद्दृढम् ॥ महच्चीत्कारकुर्वन्तंगजंनीत्वानिपात्यतम् ॥ २२ ॥ तस्यदन्तौसमुत्पाट्यताभ्यांभानुंतताडह ॥ भानुमाकाशवागाहकूर्चैं
मृत्युःकिलास्यच ॥ २३ ॥ वरेणशिवदत्तेनप्रोज्झितोयंमहासुरः ॥ इतिश्रुत्वावचोभानुर्धावन्क्रोधप्रपूरितः ॥ २४ ॥ संगृहीत्वाभुजाभ्यां
तंपादयोःप्रणदन्मुहुः ॥ भ्रामयित्वामहाराजसर्वेषांपश्यतांसताम् ॥ २५ ॥ पातयामासभूपृष्ठेकमण्डलुमिवार्भकः ॥ मुखात्कूर्चंसमुन्नीयस
मुत्पाट्यकरौजसा ॥ २६ ॥ तताडमुष्टिनामूर्ध्निहरिश्मश्रुंमहासुरम् ॥ तदामृत्युंगतेदैत्येहरिश्मश्रौनृपेश्वर ॥ २७ ॥ देवदुन्दुभयोनेदुर्न
रदुन्दुभयस्तदा ॥ अभूज्जयजयारावोननृतुर्देवनायकाः ॥ २८ ॥ प्रसन्नादिविजाराजन्पुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ इत्थंश्रीकृष्णपुत्राणांविक्रमः
परमाद्भुतः ॥ २९ ॥ मयातेकथितःपुण्यःकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३० ॥ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायां श्रीविश्वजित्खण्डे
नारदबहुलाश्वसंवादे भद्राश्वखण्डेचन्द्रावत्युपाख्याने हरिश्मश्रुदैत्यवधोनामसप्तत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३७ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ छ ॥
॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ हरिश्मश्र्वादिकान्भ्रातॄन्मृताञ्ज्ञात्वामहासुरः ॥ शकुनिःकिञ्चकाराग्रेवदतन्मुनिसत्तम ॥ १ ॥ ॥ नारदउवाच ॥
हरिश्मश्रौहतेराजञ्शकुनिःक्रोधमूर्च्छितः ॥ रणांगणेप्राहदैत्यान्भ्रातृशोकपरिप्लुतः ॥ २ ॥ ॥ शकुनिरुवाच ॥ ॥ हेपौलोमाःकाल
केयाःसर्वेशृणुतमद्वचः ॥ अहोदैवबलंयेनकिन्नभूयाद्विपर्ययः ॥ ३ ॥ कालनाभेनमेभ्रात्रासमुद्रमथनेयमः ॥ जितःपूर्वंसोपिदैवान्मनुष्यैरि
हमारितः ॥ ४ ॥ शम्बरःसूर्यजित्साक्षात्कार्ष्णिनाशिशुनाजितः ॥ उत्कचःशक्रतेजापिमहाबलपराक्रमः ॥ ५ ॥ सोपिबालेनकृष्णेनमा

रितोनारदाच्छ्रुतम् ॥ समुद्रमथनेपूर्वमसुराणांचपश्यताम् ॥ ६ ॥ वह्निर्जितोहियेनापिदृष्टःसोपिनिपातितः ॥ यस्याग्रेवरुणः पूर्वंयुद्धभी
तःपलायितः ॥ ७ ॥ भूतसन्तापनःसोपिमारितस्तुच्छविक्रमैः ॥ येनपूर्वंमहाबुद्धेविक्रमैस्तोषितःशिवः ॥ ८॥ सवृकोवृष्णिभिस्तुच्छै
र्मारितःसङ्गरेत्रवै ॥ महानाभेनमेभ्राताद्दिविवायुर्विनिर्जितः ॥ ९ ॥ मानुषैर्यादवैरत्रमारितःसोपिसाम्प्रतम् ॥ ह्यादेवयेनस्वर्लोकेजितःशक्र
सुतोबली ॥ १० ॥ निपातितःसोपिचात्रहरिश्मश्रुश्चमानवैः ॥ तस्मादयादवींपृथ्वींकरिष्येशपथोमम ॥ ११ ॥ जरासन्धेनशाल्वेनदन्त
वक्रेणधीमता ॥ शिशुपालेनमित्रेणयुष्माभिःसहितोह्यहम् ॥ १२ ॥ सुतलाच्चसमाहूतैर्दानवैश्चण्डविक्रमैः ॥ देवाञ्जेतुंगमिष्याभिबाणासु
रसमन्वितः ॥ १३ ॥ कार्ष्ण्यादीनुद्भटान्सर्वान्वृष्णीञ्जित्वादुरात्मनः ॥ सस्त्रीकानमरान्बद्ध्वाक्षिपेमेरुगुहामुखे ॥ १४ ॥ गोविप्रसुरसाधूं
श्छन्दांसिचतपस्विनः ॥ यज्ञंश्राद्धंतितिक्षूंश्चनानातीर्थंदयांपुनः ॥ १५ ॥ हनिष्यामिनसन्देहःकरिष्यामिसुखंततः ॥ धन्यःकंसोमहावी
र्योदेवानांविजयीबली ॥ नविद्यतेभूमितलेमित्रंमेपरमःसुहृत् ॥ १६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाशकुनिर्युद्धेदानवेन्द्रोमहाबलः ॥
आययौदैत्यसहितःप्रद्युम्नस्यापिसम्मुखे ॥ १७ ॥ महाधनुःसमादायलक्षभारसमंदृढम् ॥ मयेननिर्मितंतज्ज्याटंकारंसचकारह ॥ १८ ॥ धनु
ष्टंकारशब्देनदिग्गजाबधिरीकृताः ॥ निपेतुर्गिरयोनेकाविचेलुःसिन्धवोनृप ॥ १९ ॥ ननादसर्वंब्रह्माण्डंचकम्पेमण्डलंभुवः ॥ वीरोपरिगता
वीराज्याघोषेणातिविह्वलाः ॥ २० ॥ रणाद्विदुद्रुवुर्नागाउत्पतन्तोहयामृधे ॥ एवंपलायिताःसर्वेअकस्माद्भयविह्वलाः ॥ २१ ॥ तदाग
दादयोवीराआजग्मुःस्यन्दनेस्थिताः ॥ धनुष्टंकारयंतस्तेमहाबलपराक्रमाः ॥ २२ ॥ शकुनिर्दशभिर्बाणैर्विव्याधार्जुनमाहवे ॥ गाण्डीवी
सरथस्तस्माच्चतुष्क्रोशेपपातह ॥ २३ ॥ गदश्चबाणविंशत्याशकुनिर्युद्धदुर्मदः ॥ चिक्षेपसरथंराजन्नादयन्व्योममण्डलम् ॥ २४ ॥ चत्वा
रिंशच्छरैर्वीरोनिरुद्धंधन्विनांवरम् ॥ विव्याधसरथंराजन्नादयन्व्योममण्डलम् ॥ २५ ॥ साश्वोरथोनिरुद्धस्यषोडशक्रोशमास्थितः ॥ सा
म्बश्चशितबाणैश्चतताडशकुनिर्मृधे ॥ २६ ॥ साम्बोपिसरथोराजन्नम्बरेसमरांगणात्॥द्वात्रिंशद्योजनंमार्गेनिपपातविदेहराट् ॥ कार्ष्णिसमाग
तंदृष्ट्वाशकुनिःक्रोधपूरितः ॥ २७॥ सहस्रैर्बाणपटलैःसंजघानरणांगणे॥प्रद्युम्नस्यरथोराजन्संभ्रमन्वटिकाद्वयम् ॥ २८ ॥ शतक्रोशेपपातोर्व्यां

कमण्डलुरिवाहतः ॥ सर्वैर्विसिष्मुःशकुनेर्बलंदृष्ट्वाथयादवाः ॥ २९ ॥ जघ्नुर्नानाविधैःशस्त्रैर्दैत्यमद्रिंयथागजाः ॥ गदोर्जुनोनिरुद्धस्तुसांबो
जांबवतीसुतः ॥ ३० ॥ धनुष्टंकारयंतस्तेपुनर्युद्धंसमागताः ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुर्वायुवेगंरथंस्थितः ॥ ३१ ॥ धनुष्टंकारयन्राजन् ॥
प्राप्तोभूद्रणमण्डलम् ॥ प्रलयार्णवसंघट्टभीमसंघर्षनादिनम् ॥ ३२ ॥ धनुर्ज्यांशकुनेःकार्ष्णिश्चिच्छेददशभिःशरैः ॥ सहस्त्रैश्चसहस्त्राश्वात्र
थंचविशिखैःशतैः ॥ ३३ ॥ सारथिंबाणविंशत्यापातयामासभूतले ॥ ततोरथंसमुत्थाप्यहयैरन्यैर्नियोजितम् ॥ ३४ ॥ अन्यंसूतंरथेकृत्वा
रथमारुह्यदैत्यराट् ॥ संदधेसिंजिनींराजन्कोदण्डेचण्डविक्रमे ॥३५॥शतंबाणान्तसमाकृष्यनिषंगात्पृष्ठतोगतान् ॥ चापेनिधायकर्णांतमाकृ
ष्यप्राहमन्मथम् ॥ ३६ ॥ ॥ शकुनिरुवाच ॥ ॥ एतैस्त्वांघातयिष्यामिशत्रुमुख्यंमदोत्कटम् ॥ पश्चात्सेनांहनिष्यामियदूनांस्वल्पते
जसाम् ॥ ३७ ॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ सदावयःकालबलेनदेहिनांप्रयातिछायेवरवेर्मुहुर्मुहुः ॥ तथाचदुःखंचसुखंगतागतंघनाव
लिर्वायुबलेनखेयथा ॥ ३८ ॥ कृतांकृषिंसिञ्चतियांहिसर्वतश्छिनत्तिदात्रेणयथाकृषीवलः ॥ तथाहिकालःस्वकृतांजनावलिंसृजत्ययंपा
तिगुणैर्विलुंपति ॥ ३९ ॥ इदंकरिष्यामिकरोम्यभूवंममेदमस्तीतितदेवमाब्रुवन् ॥ अहंसुखीदुःखयुतःसुहृज्जनोलोकस्त्वहंकारविमोहिता
सुरः ॥ ४० ॥ ॥ शकुनिरुवाच ॥ ॥ धन्यस्त्वंराजशार्दूलमुनीन्वाग्भिर्विडंवयन् ॥ स्वभावोदुस्त्यजोन्दृणांपृथग्भूतास्त्रिभिर्गुणैः
॥४१॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ एवंब्रुवाणावन्योन्यंप्रद्युम्नशकुनीमृधे ॥ युयुधातेमैथिलेन्द्रोशक्रवृत्राविवस्थितौ ॥ ४२ ॥ इतितद्धनुषो
मुक्तान्विशिखान्सूर्यरश्मिवत् ॥ चिच्छेदकार्ष्णिर्बाणेनकुवाक्येनेवमित्रताम् ॥ ४३ ॥ लक्षभारमयींगुर्वींगृहीत्वामहतींगदाम् ॥ जघानमू
र्ध्निप्रद्युम्नंशकुनिर्युद्धदुर्मदः ॥ ४४ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षाद्गदयावज्रकल्पया ॥ काचपात्रंयथादण्डस्तद्गदांशतधाकरोत् ॥ ४५ ॥ अथदैत्यो
रुषाविष्टस्त्रिशूलंचस्फुरद्रुचा ॥ प्रद्युम्नस्याहनन्मूर्ध्निशब्दमुच्चैःसमुच्चरन् ॥ ४६ ॥ त्रिशूलेनहरेःपुत्रस्त्रिशूलंशतधाच्छिनत् ॥ कुंतंतीक्ष्णंश
कुनयेप्राहिणोद्रुक्मिणीसुतः ॥ ४७ ॥ कुंतेनविद्धहृदयःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ परिघेणहरेःपुत्रंसंतताडरणाङ्गणे ॥ ४८ ॥ यमदण्डंततो
नीत्वारुक्मिणीनन्दनोबली ॥ चूर्णीचकारदैत्यस्यपरिघंपरमाद्भुतम् ॥४९॥ चञ्चलाश्वांश्चसहसायमदण्डेनवेगतः ॥ सारथिंस्यंदनंदिव्यंपात

यामासभूतले ॥ ५० ॥ सूतेमृत्युंगतेसाश्वेचूर्णीभूतेरथेनृप ॥ परिघेचमहादैत्यःखड्गंजग्राहरोषतः ॥ ५१ ॥ प्रद्युम्नोपिमहावीरोयमदंडेनमैथिल ॥ द्विधाचकारतत्खड्गंपन्नगंगरुडोयथा ॥ ५२ ॥ यमदंडेनतंदैत्यंस्कंधेकार्ष्णिस्तताडह ॥ तस्याघातेनशकुनिःसद्योमूर्च्छामवापह ॥ ५३ ॥ दैत्यसेनांविवेशाशुश्रीकार्ष्णिःक्रोधमूर्च्छितः ॥ निपातयन्महावीरान्वनंवैश्वानरोयथा ॥ ५४ ॥ गजांस्तुरंगांश्चरथान्दैत्यांस्तानाततायिनः ॥ पातयामासयमवद्यमदंडेनमाधवः ॥ ५५ ॥ छिन्नपादाश्छिन्नमुखाश्छिन्नङ्गाश्छिन्नबाहवः ॥ दैतेयादनुजायुद्धेमूर्च्छितानिधनङ्गताः ॥ ५६ ॥ यमरूपधरंदृष्ट्वाप्रद्युम्नंभीमविक्रमम् ॥ त्यक्त्वास्वंस्वंरणंकेचिद्दुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥ ५७ ॥ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्वसंवादेभद्राश्वखण्डगमनेचन्द्रावत्युपाख्यानेशकुनियुद्धवर्णनंनामाष्टत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३८ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ शकुनिःपुनरुत्थायस्वबलंवीक्ष्यपोथितम् ॥ जग्राहसमहाराजलक्षभारसमंधनुः ॥ १ ॥ निधायबाणंनिशितंकोदंडेचंडविक्रमे ॥ कार्ष्णिंप्राहरणेराजञ्शकुनिर्दैत्यराड्बली ॥ २ ॥ ॥ शकुनिरुवाच ॥ ॥ कर्मप्रधानंजगतीतलेमहत्कर्मैवसाक्षाद्गुरुरीश्वरःप्रभुः ॥ उच्चावचत्वंभवतीहकर्मणातेनैवराजान्विजयःपराजयः ॥ ३ ॥ गवांसहस्रेषुयथाहिवत्सकःस्वमातरंविन्दतिपश्यतांसताम् ॥ तथाहियेनापिकृतंशुभाशुभंनरेषुतिष्ठत्सुतमेवगच्छति ॥ ४ ॥ ततोविजेष्यामिदृढेनकर्मणारिपुंभवंतंशपथःकृतोमया ॥ सद्यःकुरुत्वंप्रतिकारमेवतद्येनापिनस्याद्ध्रुवितेपराजयः ॥ ५ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ॥ कर्मप्रधानंयदिमन्यसेभवान्कालंविनातर्हिफलंचविद्यते ॥ कृतेचपाकेयदिविघ्नताक्वचित्सदाबलिष्टंसमयंविदुःपरे ॥ ६ ॥ पाकप्रकारेसतिपाकसाधनंकदापिकर्तारमृतेनजन्यते ॥ वदंतिकर्तारमतःपरंपरेनकर्मकालंशृणुदैत्यपुंगव ॥ ७ ॥ योगंविदुःकेपियथाह्ययोगतःकथंभवेत्कौकिलपाकसाधनम् ॥ सर्वंहिवायोगमृतेवृथाभवेत्कालेतथाकर्तरिकर्मणिस्थिते ॥ ८ ॥ योगेतथाकर्मणिकर्तरिस्थितेकालेविधिःसांख्यमृतेवृथाभवेत् ॥ पाकप्रकाराद्यविचारकृद्यदानतर्हिपाकस्ययथाप्रसाधनम् ॥ ९ ॥ योगकर्मविधिकारकसांख्यैर्ब्रह्मपूरुषमृतेनहिकिंचित् ॥ तन्नमामिपरिपूर्णतमांशंयेनविश्वमखिलंविदितंखे ॥ १० ॥ ॥ शकुनिरुवाच ॥ हेप्रद्युम्नमहाबाहोत्वंसाक्षाज्ज्ञानशेवधिः ॥ तवदर्शनमात्रेणनरोयातिकृतार्थताम् ॥ ११ ॥ येत्वत्संगं

समासाद्यवार्ताकुर्वन्तिनित्यशः ॥ तेषांतुमहिमानंहिवक्तुंनालंचतुर्मुखः ॥ १२ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाशकुनिर्दैत्योमायावीदैत्य
राड्बली ॥ शिक्षितंमयदैत्येनरौरवास्त्रंसमादधे ॥ १३ ॥ महोरगादंदशूकावृश्चिकाश्चविषोत्कटाः ॥ कोटिशोनिर्गताराजन्करालारौद्र
रूपिणः ॥ १४ ॥ तैर्दंशितंबलंसर्वंफूत्कारैर्मत्ततांगतम् ॥ वीक्ष्यकार्ष्णिर्महाबुद्धिर्गरुडास्त्रंसमादधे ॥ १५ ॥ कोटिशोगरुडाबाणान्नील
कंठाःकलापिनः ॥ अन्येचपक्षिणोभीमानिर्गतास्तस्यपश्यतः ॥ १६ ॥ अग्रसन्नुरगान्युद्धेदंदशूकान्सवृश्चिकान् ॥ दीर्घतुंडाबृहत्पक्षाःक्षणा
त्तेऽदृश्यतांगताः ॥ १७ ॥ दैत्योपिराक्षसींमायांगांधर्वींगौह्यकींपुनः ॥ पैशाचींसंदधेराजञ्शकुनिर्युद्धदुर्मदः ॥ १८ ॥ तद्बाणनिर्गताभू
तास्तथाप्रेताश्चकोटिशः ॥ अंगारान्मुमुचुस्तेवैकरालाःकृष्णरूपिणः ॥ १९ ॥ ज्ञात्वाथतामसींमायांपैशाचींमीनकेतनः ॥ सत्त्वास्त्रंसंद
धेबाणेयुद्धाकांक्षीहरेःसुतः ॥ २० ॥ तस्माद्विनिर्गताराजन्कोटिशोविष्णुपार्षदाः ॥ जघ्नुःपिशाचींतांमायांपन्नगींगरुडोयथा ॥ २१ ॥
मायांदैत्योपिमायावीगौह्यकींसंदधेपुनः ॥ संभूताःकोटिशोमेघागर्जंतोभीमरूपिणः ॥ २२ ॥ विण्मूत्रपूयरुधिरमेदोमज्जास्थिवर्षिणः ॥
ज्ञात्वाथगौह्यकींमायांप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ २३ ॥ तन्नाशार्थंमहाराजक्रोडास्त्रंसंदधेत्विषौ ॥ तद्बाणाद्यज्ञवाराहोनिर्गतोघर्घरस्वनः ॥
॥ २४ ॥ सटाविधूयवेगेनदंष्ट्रयातीक्ष्णयाघनान् ॥ विदारयन्रणेरेजेवेणून्मत्तगजोयथा ॥ २५ ॥ छित्त्वाथगौह्यकींमायां तत्रैवांतरधीय
त ॥ ततःक्रुद्धोमहादैत्यःशकुनिर्युद्धदुर्मदः ॥ २६ ॥ गांधर्वींमोहिनींमायांचकाररणमण्डले ॥ युद्धंनदृश्यतेतत्रहेमसौधानिकोटिशः ॥
॥ २७ ॥ वस्त्रालंकारयुक्ताभिर्बभूवुःपश्यतांसताम् ॥ विद्याधर्य्यश्चगन्धर्व्योगायंत्योनृत्यतत्पराः ॥ २८ ॥ मृदंगतालवादित्रैर्मोहनैरागमि
श्रितैः ॥ हावभावकटाक्षैश्चतोषयंत्योजनान्नृप ॥ २९ ॥ मोहिन्यःसुंदरीरामाःश्यामाःकमललोचनाः ॥ तासांलावण्यरागाभ्यांमोहंयाते
षुवृष्णिषु ॥ ३० ॥ गांधर्वींमोहिनींमायांज्ञात्वाकार्ष्णिर्महाबलः ॥ संदधेतत्प्रहारार्थेंज्ञानास्त्रंरणमण्डले ॥ ३१ ॥ ज्ञानोदयेतदाजातेमोह
नाशोनृपेश्वर ॥ नाशंगतायांमायायांशकुनिःक्रोधमूर्च्छितः ॥ ३२ ॥ राक्षसींसंदधेमायांमायावीदैत्यपुङ्गवः ॥ सपक्षैःपर्वतैराजन्क्षणात्त
च्छादितंनभः ॥ ३३ ॥ महांधकारोऽभूत्पृथ्व्यांपरार्द्धेचघनैरिव ॥ दग्धवृक्षशिलास्थीनिकबंधरुधिराणिच ॥ ३४ ॥ गदापरिघनिस्त्रिंश

मुसलादीनिसर्वतः ॥ अंबराद्ववृषुःशैलामेघाइवविदेहराट् ॥ ३५ ॥ रक्षोगणाःशूलहस्ताश्छिंदिभिंदीतिवादिनः ॥ यातुधानाश्चशतशो
भक्षयंतोद्विपान्हयान् ॥ ३६ ॥ सिंहव्याघ्रवराहाश्चदृश्यंतेरणमण्डले ॥ मर्दयंतोनखैर्नागांश्चर्वयंतोवपूंषिवै ॥ ३७ ॥ पलायमानंस्वबलंदृ
ष्ट्वाकार्ष्णिर्महाबलः ॥ जेतुंतांराक्षसींमायांनृसिंहास्त्रंसमादधे ॥ ३८ ॥ आविर्भूतोहरिःसाक्षान्नृसिंहोरौद्ररूपधृक् ॥ स्फुरत्सटोललज्जिह्वो
नखलांगूलभूषितः ॥ ३९ ॥ चलद्वालोभीषणास्योहुंकारेणातिभीषणः ॥ सिंहनादंचकुर्वन्वैसंस्थितोरणमंडले ॥ ४० ॥ ननादतेनब्रह्मां
डंसतलोकैर्बिलैःसह ॥ विचेलुर्दिग्गजास्ताराराजद्भूखंडमंडलम् ॥ ४१ ॥ गृहीत्वाह्यंबरेशैलान्सवृक्षान्नखरैःखरैः ॥ पातयामासभूपृष्ठेदै
त्यानांचप्रपश्यताम् ॥ ४२ ॥ रक्षोगणासंगृहीत्वापाटयामासवेगतः ॥ यातुधानगणान्पद्मांसममर्दहरिर्मृधे ॥ ४३ ॥ सिंहान्व्याघ्रान्वराहां
श्चसंविदार्यनखैःखरैः ॥ चिक्षेपगगनेविष्णुस्तत्रैवांतर्दधेपुनः ॥ ४४ ॥ नाशंगतायांमायायांराक्षस्यांरुक्मिणीसुतः ॥ शंखंदध्मौवि
जयदंमैथिलेंद्ररणांगणे ॥ ४५ ॥ अभूज्जयजयारावोदुंदुभिध्वनिमिश्रितः ॥ प्रद्युम्नस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ ४६ ॥ स्वमायायांनिर्ग
तायांशकुनिर्दैत्यपुंगवः ॥ सरथःसैनिकैःसार्द्धंतत्रैवांतर्हितोभवत् ॥ ४७ ॥ मायांचकारदैतेयींभयदैत्यप्रदर्शिताम् ॥ हस्तिशुंडासमांधा
रांवर्षतोतितडित्स्वनाः ॥ ४८ ॥ सांवर्त्तकगणामेघाआजग्मुःपश्यतांसताम् ॥ क्षणात्सर्वेसमुद्रास्तेचंडवातेनवेपिताः ॥ ४९ ॥
क्षुभिताऊर्मिसंघर्षावर्तैःप्लावितभूरुजाः ॥ भूमंडलंसजनितंप्लावितंचात्मभिःसमम् ॥ ५० ॥ दृष्ट्वाथयादवाःसर्वेप्रापुस्तत्रभयंबहु ॥
वदंतोरामकृष्णेतिविस्मृतस्वपराक्रमाः ॥ ५१ ॥ क्षणमात्रेणराजेंद्रतूष्णींभूताःपराजिताः ॥ तदाकार्ष्णिर्महाबाहुःकोदंडेचंडविक्रमे
॥ बाणंनिधायसहसाश्रीकृष्णास्त्रंसमादधे ॥ ५२ ॥ नवार्ककोटिद्युतिमन्महन्महोवीरंजयन्मैथिलयद्दिशोदश ॥ समागतंतत्रकुशस्थली
दिशःस्वयंपरंस्वार्थमिवात्मवांछितम् ॥ ५३ ॥ तस्मिन्परेतेजसिनूतनांबुदच्छविंसुवर्णांबुजरेणुवाससम् ॥ भृंगावलीकूजितकुंतलाव
लिंस्रजंदधानंनववैजयंतीम् ॥ ५४ ॥ श्रीवत्सरत्नोत्तमचारुवक्षसंचतुर्भुजंपद्मविशालवीक्षणम् ॥ स्फुरत्किरीटंवरहारनूपुरंलसन्नवार्क
द्युतिहेमकुंडलम् ॥ ५५ ॥ विलोक्यदेवंयदवोतिहर्षिताःपरंप्रणेमुःकृतहस्तसंपुटाः ॥ प्रचक्रिरेमैथिलपुष्पवर्षिणोमराजयारावमतीवस

र्वतः ॥ ५६ ॥ दैत्यस्यशकुनेःसज्यंकोदंडंप्राच्छिनद्दुषा ॥ शार्ङ्गमुक्तेनतच्छार्ङ्गीबाणोनैकेनलीलया ॥ ५७ ॥ सच्छिन्नधन्वाशकुनि
स्त्यक्त्वायुद्धंप्रघर्षितः ॥ हेतिसंहेतिमानेतुंययौचन्द्रावतींपुरीम् ॥ ५८ ॥ ॥ इतिश्रीमद्ग०वि०ना०भद्राश्व०चन्द्रावतीयुद्धेश्रीकृष्णागमनंना
मैकोनचत्वारिंशोऽध्यायः॥३९॥ नारदउवाच ॥ दैत्येगतेथशकुनौभगवान्कमलेक्षणः ॥ कार्ष्ण्यादियादवान्सर्वानाहूयेत्थमुवाचह ॥ १ ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ दैत्योयंशकुनिःपूर्वंसुमेरोःपार्श्वउत्तरे ॥ चतुर्युगंवर्जितान्नस्तपसातोषयच्छिवम् ॥ २ ॥ चतुर्युगेव्यतीतेतुसाक्षाद्देवोमहे
श्वरः ॥ प्रसन्नोदर्शनंदत्वावरंब्रूहीत्युवाचह ॥ ३ ॥ नत्वातंशकुनिर्दैत्यःकृतांजलिपुटःशनैः ॥ हृष्टरोमाश्रुपूर्णाक्षःप्राहगद्गदयागिरा
॥ ४ ॥ मृतःसन्भूमिसंस्पर्शाद्भूयासंजीविताप्रभो ॥ आकाशेमेमृतिर्देवमाभूयाद्घटिकाद्वयम् ॥ ५ ॥ दैत्येनोक्तोहरःसाक्षाद्दत्वा
तस्मैवरद्वयम् ॥ पंजरस्थंशुकंदत्वाप्राहदैत्यंनताननम् ॥ ६ ॥ जीवकल्पंशुकंचैनंरक्षदैत्यसदानघ ॥ अस्मिन्मृतेचज्ञातव्यंनिधनं
स्वंत्वयासुर ॥ ७ ॥ इतिदत्वावरंतस्मैरुद्रश्चांतरधीयत ॥ तस्मादस्यवधोदुर्गोभविष्यतिशुकेमृते ॥ ८ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥
इत्युक्त्वावीरसदसिभगवान्देवकीसुतः ॥ सुपर्णंशीघ्रमाहूयप्राहप्रहसिताननः ॥ ९ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ शृणुतार्क्ष्यम
हाबुद्धेगच्छचंद्रावतींपुरीम् ॥ कपटेनशुकंहत्वात्वरमारुह्यतांभवान् ॥ १० ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ अथतार्क्ष्योमहाबुद्धिर्गत
श्चंद्रावतींपुरीम् ॥ शतयोजनविस्तीर्णांदैत्यसेनासमाकुलाम् ॥ ११ ॥ प्रासादैर्गगनस्पर्शैर्हैमरत्नमनोहरैः ॥ विचित्रोपवनैराजच्छोभि
तांदैत्यपुंगवैः ॥ १२ ॥ दुर्गैर्दुर्गैर्द्वारदेशेरक्षितांदैत्यपुङ्गवैः ॥ तांदृष्ट्वागरुडोराजन्सूक्ष्मरूपंदधारह ॥ १३ ॥ अलक्षितोदैत्यवृंदैःप
श्यन्प्रासादतोलिकाः ॥ उत्प्लुत्यतनुसूक्ष्मेणशकुनेर्मंदिरंगतः ॥ १४ ॥ प्रेक्ष्यच्छुकंदैत्यजीवंक्षणंतत्रस्थितोभवत् ॥ युद्धार्थंदंशितं
तत्रशकुनिंदैत्यपुंगवम् ॥ १५ ॥ नानाशस्त्रधरंवीरंक्रोधपूरितमानसम् ॥ गृहीत्वातंपरिकरेप्राहराजन्मदालसा ॥ १६ ॥ ॥ ॥ मदा
लसोवाच ॥ ॥ राजन्सर्वेपिसुहृदोनुकुलाभ्रातरस्तव ॥ मारिताःसंगरेभर्त्तःप्रोद्भटादैत्यपुंगवाः ॥ १७ ॥ मयाहियोद्धुंयदुभिरागतो
भगवान्हरिः ॥ देहितस्मैबलिंसद्योयेनश्रेयोह्यवाप्स्यसि ॥ १८ ॥ ॥ शकुनिरुवाच ॥ ॥ हनिष्यामियदून्सैन्यैर्मेहताभ्रातरोबला

त् ॥ मृत्युर्मेनास्तिभूमध्येशिवस्यापिवरेणमे ॥ १९ ॥ उपद्वीपेचंद्रनाम्निपतंगपर्वतेशुभे ॥ मेजीवरूपीतुशुकोवर्ततेसांप्रतंप्रिये ॥
॥ २० ॥ शंखचूडेनसर्पेणरक्षितोहर्निशंशुकः ॥ एतत्कोपिनजानातिकथंमृत्युश्चमेभवेत् ॥ २१ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ शुकवा
र्तांततःश्रुत्वागरुडोविष्णुवाहनः ॥ उपद्वीपंतुचंद्राख्यंगंतुंतस्मान्मनोदधे ॥ २२ ॥ उत्पतन्गरुडोवेगात्समुद्रस्यतटेगतः ॥ विचिन्वन्द्वी
पचंद्राख्यमाकाशेविचरन्खगः ॥ २३ ॥ शतयोजनविस्तीर्णेसमुद्रेभीमनादिनि ॥ पक्षिराट्सिंहलंप्रापलतावृंदमनोहरम् ॥ २४ ॥ तत्र
पप्रच्छगरुडःकिंनामास्यजनान्प्रति ॥ सिंहलोकमितिश्रुत्वागरुडःप्रोत्पतन्खगः ॥ २५ ॥ लंकांप्राप्तोमहावेगात्रिकूटशिखरेनृप ॥ लंकांज्ञा
त्वाततोवेगात्पांचजन्यंजगामह ॥ २६ ॥ पांचजन्याब्धिनिकटेक्षुधितःपक्षिराड्बली ॥ प्रसह्यमीनाञ्जग्राहतीक्ष्णयातुंडयाभृशम् ॥ २७ ॥
तत्रैकोमहान्नक्रोलंबितोयोजनद्वयम् ॥ पादेगृहीत्वागरुडंविचकर्षजलांतरे ॥ २८ ॥ बलेनगरुडस्तस्यचकाराकर्षणंतटे ॥ तयोराक
र्षणंराजन्मिथोभूद्घटिकाद्वयम् ॥ २९ ॥ प्रचण्डवेगोगरुडस्तीक्ष्णयातुण्डयाचतम् ॥ तताडपृष्ठेधृष्टांगंदंडेनयमराडयथा ॥ ३० ॥ नक्र
रूपंविहायाशुसोभूद्विद्याधरोमहान् ॥ नत्वाश्रीगरुडंसाक्षात्प्राहप्रहसिताननः ॥ ३१ ॥ ॥ विद्याधरउवाच ॥ अहंविद्याधरःपूर्वंनाम्नावै
हेमकुंडलः ॥ आकाशगंगायांस्नातुंगतोदिविजमंडले ॥ ३२ ॥ तत्रस्नानंप्रकुर्वंतंककुत्स्थंमुनिसत्तमम् ॥ पादेगृहीत्वाहास्येनजलांतर्गं
तवानहम् ॥ ३३ ॥ मांशशापककुत्स्थोपित्वंनक्रोभवदुर्मते ॥ मयाप्रसादितःशीघ्रंप्रसन्नःसत्वरंददौ ॥ ३४ ॥ तार्क्ष्यतुंडप्रहारेणनक्रत्वा
त्त्वंविमुच्यसे ॥ तस्यशापादद्यमुक्तःकृपयातवसुव्रत ॥ ३५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाथगतेस्वर्गेविद्याध्रेहेमकुंडले ॥ उ
ड्डितोगरुडस्तस्मात्पक्षाभ्यांव्योममंडले ॥ ३६ ॥ हरिणाख्यंचोपद्वीपंप्राप्तवान्वेगतःखगः ॥ अपांतरतमस्तत्रकरोतिविपुलंतपः ॥ ३७ ॥
तस्याश्रमेखगेशस्यपक्षचंद्रंपपातह ॥ तंदृष्ट्वाप्राहगरुडमपांतरतमोमुनिः ॥ ३८ ॥ पक्षंनिधायमेमूर्ध्निंगच्छपक्षिन्यथासुखम् ॥ पक्षंनी
त्वागतस्तार्क्ष्योधृत्वातन्मस्तकेचतम् ॥ ३९ ॥ तत्समानान्पक्षचन्द्राननेकान्सदर्दशह ॥ प्राहातिविस्मितंतार्क्ष्यमपांतरतमोमुनिः ॥
॥ ४० ॥ ॥ अपांतरतमउवाच ॥ यदायदाहिश्रीकृष्णावतारोभूत्तदातदा ॥ पक्षोपिगरुडस्यात्रपतत्येकःसदाखग ॥ ४१ ॥ कल्पे

कल्पेकृष्णचंद्रावतारोपक्षःपक्षोभूर्भ्निमेसोपिसोपि ॥ आनंत्याद्वाद्यंतवंतंवदंतिपक्षिन्मूर्ध्नानौमिकृष्णायतस्मै ॥ ४२ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ तच्छ्रुत्वाविस्मितस्ताक्ष्योंनत्वातंमुनिपुंगवम् ॥ द्वीपंरमणकंप्रागादुत्पतन्व्योममंडलात् ॥ ४३ ॥ सर्वेभ्योपिबलिंनीत्वाद्वीपमावर्तकंग तः ॥ तत्रदिव्येसुधाकुंडेसुधांपीत्वाविराड्बली ॥ ४४ ॥ शुक्लद्वीपंतुसंप्राप्तोपप्रच्छद्वीपचंद्रभाक् ॥ मयाप्रणोदितःपक्षीप्रययावुत्तरांदि शम् ॥ ४५ ॥ चन्द्रद्वीपंतुसंप्राप्तःपतंगंपतगेश्वरः ॥ जलदुर्गंवह्निदुर्गंवैनतेयोददर्शह ॥ ४६ ॥ जलदुर्गंचंचुपुटेसर्वंपीत्वाविराड्बली ॥ वह्निदुर्गंचतेनापिसांत्वयामासमैथिल ॥ ४७ ॥ दरीमुखेशयानायेदैत्यालक्षंसमुत्थिताः ॥ तैःसार्धंसमभूद्युद्धंताक्ष्र्यस्यघटिकाद्वयम् ॥ ४८ ॥ कांश्चित्पादनखैर्युद्धेविददारखगेश्वरः ॥ कांश्चिद्दैत्यान्स्वपक्षाभ्यांपातयामासभूतले ॥ ४९ ॥ कांश्चिच्चंचुपुटेनापिगृहीत्वापक्षिराड्बली ॥ पा तयित्वागिरेःपृष्ठेचिक्षेपगगनेबलात् ॥ ५० ॥ केचिन्मृतास्तथाशेषादुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥ इत्थंदैत्यवधंकृत्वादरीमध्येगतःखगः ॥ ५१ ॥ च कारपादविक्षेपंशंखचूडोपरिस्फुरन् ॥ शंखचूडोपिगरुडंदृष्ट्वासोतिप्रधर्षितः ॥ ५२ ॥ शुकंजलेपंजरस्थंशीघ्रंत्यक्त्वापलायितः ॥ चंचुदेशे नतंनीत्वाशुकंसद्यःसपंजरम् ॥ ५३ ॥ प्रोत्पतन्नंबरेराजन्युद्धेगन्तुंमनोदधे ॥ पलायितानांदैत्यानांतावत्कोलाहलोमहान् ॥ ५४ ॥ शुकोनीतःशुकोनीतोवदतामंबरेनृप ॥ तच्छब्दोदिक्षुसैन्यानांगतःशब्दस्तुशृण्वताम् ॥ ५५ ॥ दिविभूमौसर्वतोपिब्रह्मांडेपिप्रपूरितः ॥ शुकोनीतइतिश्रुत्वाशकुनिःशंकितोसुरः ॥ ५६ ॥ शूलंधृत्वाततःसद्यश्चंद्रावत्यांसमुत्थितः ॥ गरुडेनशुकोनीतःश्रुत्वाक्रुद्धःसमन्वया त् ॥ ५७ ॥ तच्छूलताडितस्ताक्ष्योंनजहौमुखतःशुकम् ॥ सप्तद्वीपान्सप्तसिंधून्निरीक्षन्सगतःखगः ॥ ५८ ॥ तमन्वधावद्दैत्येंद्रोदिक्षु दिक्षुदिशान्तरे ॥ भ्रमन्नागान्तकोराजन्नाकाशेकोटियोजनम् ॥ ५९ ॥ दैत्यत्रिशूलक्षतभृन्नजहौमुखतःशुकम् ॥ सपंजरःशुकोराजन्ना काशाल्लक्षयोजनम् ॥ ६० ॥ पपातोपलवद्वेगात्सुमेरोर्गिरिमूर्द्धनि ॥ पंजरोंगारवत्तत्र्व्यशीर्णोभूद्यसुःशुकः ॥ ६१ ॥ गरुडोथम हायुद्धेकृष्णपार्श्वेसमागतः ॥ दैत्यःखिन्नमनाराजन्पुरींचन्द्रावतींययौ ॥ ६२ ॥ ॥ इति०श्रीगर्गाचार्यसंहितायां विश्वजित्खण्डे नारदबहुलाश्वसंवादे भद्राश्वगमने चन्द्रावतीयुद्धोपाख्याने गरुडागमोनामचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४० ॥ ॥ छ ॥

॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ दैत्याञ्छेषान्समानीयनानायुद्धधरोबली ॥ उच्चैःश्रवसमारुह्यहयंदिव्यंमनोहरम् ॥ १ ॥ धनुष्टंकारयन्वीरः
शकुनिःक्रोधमूर्च्छितः ॥ आययौसंमुखेयोद्धुंश्रीकृष्णस्यापिसंमुखे ॥ २ ॥ पुनःप्राप्तंदैत्यसैन्यैःशकुनिंयुद्धदुर्मदम् ॥ तंवीक्ष्यवृष्णयःस
र्वेजगृहुःस्वायुधानिच ॥ ३ ॥ दैत्यानांयदुभिःसार्द्धंघोरंयुद्धंबभूवह ॥ वीरैःसंयुयुधुर्वीराःसिंहाःसिंहैरिवाहवे ॥ ४ ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्तः
कोदण्डंनादयन्मुहुः ॥ शकुनिर्मेघवद्राजंश्चक्रेनाराचदुर्दिनम् ॥ ५ ॥ बाणान्धकारेसंजातेभगवान्गरुडध्वजः ॥ शार्ङ्गीशार्ङ्गेणधनु
षायथैंद्रेणघनोबभौ ॥ ६ ॥ श्रीकृष्णोभगवान्साक्षाच्छकुनेरसुरस्यच ॥ चिच्छेदबाणपटलंबाणेनैकेनलीलया ॥ ७ ॥ आकृष्यकर्ण
पर्यंतंकोदंडंशकुनिर्मृधे ॥ तताडदशभिर्बाणैःश्रीकृष्णंहृदिमैथिल ॥ ८ ॥ प्रलयाब्धिमहावर्तंभीमसंवर्षनादिनीम् ॥ धनुर्ज्यांशकुनेःशौरिश्चिच्छे
ददशभिःशरैः ॥ ९ ॥ मायावीशकुनिर्दैत्यःशतरूपीबभूवह ॥ युयोधहरिणायुद्धेसर्वेषांपश्यतांनृप ॥ १० ॥ सहस्राणिस्वरूपाणिधृत्वा
साक्षाद्धरिःस्वयम् ॥ युयुधेतेनदैत्येनतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ११ ॥ मयदैत्येनरचितंत्रिशूलंज्वलनप्रभम् ॥ भ्रामयित्वाथहरयेप्राहिणोद्दैत्य
राड्बली ॥ १२ ॥ ततःक्रुद्धोमहाबाहुःपरिपूर्णतमोहरिः ॥ चिच्छेदतंतीक्ष्णतुण्डःपन्नगंगरुडोयथा ॥ १३ ॥ ततःक्रुद्धोमहाबाहुर्गदांचि
क्षेपमूर्द्धनि ॥ हयात्तम्पातयामासगदयावज्रकल्पया ॥ १४ ॥ गदाप्रहारव्यथितःक्षणंमूर्च्छांङ्गतोसुरः ॥ गृहीत्वास्वाङ्गदांयुद्धेयुयुधेमाध
वेनवै ॥ १५ ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंगदाभ्यांरणमण्डले ॥ अभूच्चटचटारावोवज्रनिष्पेषवत्किल ॥ १६ ॥ श्रीकृष्णगदयातस्यचूर्णीभूताग
दाभुवि ॥ विरेजेंगारवत्तत्रसर्वेषांपश्यतांमृधे ॥ १७ ॥ त्यक्त्वाशस्त्राणिसर्वाणिबाहुभ्यांयुयुधेमृधे ॥ गिरिदर्यांयथासिंहौवनेमत्तौगजावु
भौ ॥ १८ ॥ रणमध्येतथातौद्वौयुयुधातेपरस्परम् ॥ श्रीकृष्णंनोदयामासशकुनिःशतयोजनम् ॥ १९ ॥ हरिस्तंप्रेषयामाससहस्रंयोजनं
भुवि ॥ गृहीत्वाभुजयोस्तंवैभुजाभ्यांभुवनेश्वरः ॥ २० ॥ पातयामासभूपृष्ठेकमण्डलुमिवार्भकः ॥ किञ्चिद्व्यथांगतोदैत्योगृहीत्वाजारुधिं
गिरिम् ॥ २१ ॥ प्राहिणोच्चदुराचारःशकुनिर्युद्धदुर्मदः ॥ समागतंगिरिंवीक्ष्यभगवान्कमलेक्षणः ॥ २२ ॥ हंसर्षभंगिरिंनीत्वाप्राहिणोद्भु
वनेश्वरः ॥ जयशब्दंप्रकुर्वंतावन्योन्यंताडयन्गिरिम् ॥ २३ ॥ चूर्णयामासतूराजंस्तथाचंद्रावतींपुरीम् ॥ तदादैत्योतिसंक्रुद्धोगृहीत्वाखड्गंच

र्मणी ॥ २४ ॥ आययौसंमुखेराजञ्छ्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ शार्ङ्गीशार्ङ्गंसंगृहीत्वाथार्द्धचंद्रमुखंशरम् ॥ २५ ॥ संदधेसहसायुद्धेग्रीष्ममार्तं
डसन्निभम् ॥ शार्ङ्गमुक्तोदिव्यबाणोद्योतयन्मंडलंदिशाम् ॥ २६ ॥ शकुनेर्मस्तकंछित्त्वाभूमिंभित्त्वातलंगतः ॥ व्यसुर्भूत्वातदादैत्यःप
तितोरणमंडले ॥ २७ ॥ भूमिस्पर्शात्सजीवोभूत्क्षणमात्रेणमैथिल ॥ करेणादायमुंडंस्वंस्वकबंधेनिधायसः ॥ २८ ॥ युद्धंकर्तुंसमुत्तस्थौ
तदद्भुतमिवाभवत् ॥ इत्थंकृष्णेननिहतःसप्तवारंमहासुरः ॥ २९ ॥ भूमिस्पर्शात्सजीवोभूद्राहुवत्पुनरुत्थितः ॥ एकाकीयादवकुलंसंहारं
कर्तुमुद्यतः ॥ ३० ॥ विवेशाशुमहादैत्योवनेवह्निरिवप्रभुः ॥ सतुरंगान्महावीरान्सशस्त्रानुत्कटान्गजान् ॥ ३१ ॥ संगृहीत्वाभुजाभ्यां
खेप्राक्षिपल्लक्षयोजने ॥ कांश्चिद्गजान्मुखेधृत्वास्कंधयोरुभयोरपि ॥ ३२ ॥ कक्षयोरुभयोर्दैत्योबभौकालाग्निरुद्रवत् ॥ पद्भ्यांकराभ्यांदैत्य
स्यनाशंयातेबलेमृधे ॥ ३३ ॥ हाहाकारोमहानासीच्छ्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ तदैवभगवान्सक्षाच्छ्रीकृष्णोविश्वरक्षकः ॥ सुदर्शनास्त्रं
प्रायुंक्तसाधूनांरक्षणायवै ॥ ३४ ॥ तद्धस्तमुक्तंनिशितंसुदर्शनंलयार्ककोटिद्युतिमज्ज्वलत्प्रभम् ॥ जहारसद्यःशकुनेर्द्रढंशिरोयथाचवृत्रस्य
पविर्महामृधे ॥ ३५ ॥ तावद्गृहीत्वाशकुनिंमृधेहरिःचिक्षेपसद्योमृतमंबरेबलात् ॥ उत्क्षेपणंभोःकुरुतेषुभिर्दिवियदून्गिराश्रीपतिरित्युवा
च ॥ ३६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्थंहरेर्वचःश्रुत्वासर्वेयादवपुंगवाः ॥ अंबरात्प्रपतंतंतंतेर्बाणैःस्फुरत्प्रभैः ॥ ३७ ॥ दैत्योदीतिम
तोबाणैरंबरेशतयोजनम् ॥ गतःकंदुकवद्राजन्नूर्ध्वंलोकस्यपश्यतः ॥ ३८ ॥ सांबस्यापिसबाणेनसहस्रंयोजनंगतः ॥ पुनस्तमापतंतंखा
ज्जघानत्रिषुणार्जुनः ॥ ३९ ॥ तेनबाणेनदैत्येंद्रोयोजनंचायुतंगतः ॥ अनिरुद्धस्यबाणेनलक्षयोजनमास्थितः ॥ ४० ॥ प्रद्युम्नस्यापिबाणे
ननियुतंयोजनंगतः ॥ पुनस्तमापतंतंखाद्वीक्ष्ययोगेश्वरेश्वरः ॥ ४१ ॥ बाणंसमादधेतेनगतःखेकोटियोजनम् ॥ एवंखेसंस्थितेदैत्येव्यतीते
प्रहरद्वये ॥ ४२ ॥ द्वितीयेनापिबाणेनतंजघानहरिःस्वयम् ॥ सबाणस्तंभ्रामयित्वादिक्षुवैकोटियोजनम् ॥ ४३ ॥ समुद्रेपातयामास
वातःपद्ममिवप्रभुः ॥ एवंमृतेतदादैत्येतज्ज्योतिर्निर्गतंस्फुरत् ॥ ४४ ॥ सर्वतोपिभ्रमद्राजञ्छ्रीकृष्णेलीनतांगतम् ॥ तदाजयजयारा
वोदिविभूमौबभूवह ॥ ४५ ॥ विद्याधर्य्यश्चगंधर्व्योननृतुःखेसुखान्विताः ॥ जगुःकिन्नरगंधर्वास्तुष्टुवुःसिद्धचारणाः ॥ ४६ ॥ ऋषयोमुन

यः सर्वैप्रशशंसुर्हरिंपरम् ॥ ब्रह्मरुद्रेंद्रसूर्याद्याःसर्वेतत्रसमागताः ॥४७॥ श्रीकृष्णस्योपरिसुराःपुष्पवर्षप्रचक्रिरे॥४८॥ इ०ग०सं०वि०ना०ब० सं०भ्रद्राश्वखंडगमनेचंद्रावतीयुद्धोपाख्यानेशकुनिदैत्यवधोनामैकचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४१ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ पलायितेषुशेषेषुदैत्ये षुरणमंडलात् ॥ वीणावेणुमृदंगादीन्नादयन्दुदुभीन्हरिः ॥ १ ॥ गीयमानोयादवेन्द्रैःसूतमागधबंदिभिः ॥ स्वपुत्रैर्यादवैःसार्द्धंस्वसैन्यपरिवारि तः ॥ २ ॥ शंखचक्रगदापद्मशार्ङ्गैंषुधिविराजितः ॥ प्रविवेशसुरैःसार्द्धंपुरींचंद्रावतींप्रभुः ॥३॥ दुःखार्ताभर्तरिमृतेरुदंतीकरुणंबहु ॥ अंकेगृही त्वाशकुनेःसुतंराज्ञीमदालसा ॥४॥ श्रीकृष्णचरणेबालंनिधायाशुकृतांजलिः ॥ अश्रुपूर्णमुखीदीनाहरिंनत्वाजगादह ॥ ५ ॥ मदालसोवाच ॥ भारावतारायभुविप्रभोत्वंजातोयदूनांकुलआदिदेवः ॥ ग्रसिष्यसेपासिभवंनिधायगुणैर्नलिप्तोसिनमामितुभ्यम् ॥ ६ ॥ मदात्मजंपालयभी तभीतममुष्यहस्तंकुरुशीर्ष्णिदेव ॥ भर्त्राकृतंमेकिलतेपराधंक्षमस्वदेवेशजगन्निवास ॥ ७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तोभगवांस्तस्यमूर्ध्नि कृत्वाकरद्वयम ॥ सर्वंचन्दावतीराज्यंददौतस्मैमहामनाः ॥ ८ ॥ दत्वाकल्पांतमायुष्यंभक्तिज्ञानंविरक्तिमत् ॥ शकुनेःशिशवेकृष्णःस्वमा लांप्रददौशुभाम् ॥ ९ ॥ उच्चैःश्रवोहयोरत्नंकामधेनुःसुरद्रुमः ॥ आहृतायेशकुनिनापुरायुद्धेपुरंदरात् ॥ १० ॥ पुरंदरायतान्प्रादात्प्रय त्नाच्छ्रीजनार्दनः ॥ गोविप्रसुरसाधूनांछंदसांपालकःस्वयम् ॥ ११ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ केऽमीदैत्याःपूर्वकालेशकुन्याद्यामहाबलाः ॥ देवर्षेमेपरंचित्रंकस्मान्मोक्षमुपागताः ॥ १२ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ ब्रह्मकल्पेपुराराजन्गन्धर्वेशःपुरावसुः ॥ आसी त्तस्यशुभाःपुत्राबभूवुर्नवचौरसाः ॥ १३ ॥ कन्दर्पसमलावण्यादिव्यभूषणभूषिताः ॥ नित्यंजगुर्ब्रह्मलोकेगीतवाद्यविशारदाः ॥ १४ ॥ मन्दारोमन्दरोमन्दोमन्दहासोमहाबलः ॥ सुदेवःसुधनःसौधःश्रीभानुरितिविश्रुताः ॥ १५ ॥ एकदामोहितेपुत्रींवाग्देवींवीक्ष्यवेधसि ॥ ज हसुस्तेस्वमनासिपुरावसुसुताश्चये ॥ १६ ॥ सुरज्येष्ठापराधेनगतायोनिंचतामसीम् ॥ वाराहोथहिरण्याक्षो पत्न्यांतेजज्ञिरेनव ॥ १७ ॥ शकु निःशम्बरोहृष्टोभूतसन्तापनोवृकः ॥ कालनाभोमहानाभोहरिश्मश्रुस्तथोत्कचः ॥ १८ ॥ एकदागृहमायान्तमपांतरतमंमुनिम् ॥ नत्वास म्पूज्यविधिवत्प्रप्रच्छुरिदमादरात् ॥ १९ ॥ ॥ दैत्याऊचुः ॥ ॥ श्रुतंशुकमुखाद्ब्रह्मन्कैवल्येशोहरिःस्वयम् ॥ ददातिमोक्षंभगवा

न्भक्तानांभक्तवत्सलः ॥ २० ॥ अस्माभिर्नकृताभक्तिरासुरींयोनिमास्थितैः ॥ दुःसङ्गनिरतैर्दुष्टैःकथंमोक्षोभवेदिह ॥ २१ ॥ उपायंवद नोब्रह्मन्कल्याणस्यपरस्यच ॥ कल्याणार्थंविचरसिदीनानांजगतिप्रभो ॥ २२ ॥ ॥ अपान्तरतमउवाच ॥ ॥ गुणानांभोपृथग्भा वैर्येभजन्तिहरिंपरम् ॥ तैस्तैःप्रापुःपरंदैत्यानिर्गुणंमोक्षनायकम् ॥ २३ ॥ ऐक्यंचसौहृदंस्नेहंभयंक्रोधंस्मरंतथा ॥ विधायपूर्वेसततंश्रीकृ ष्णेलीनतांगताः ॥ २४ ॥ पृश्निगर्भस्यसंबंधात्प्रजानांपतयोयथा ॥ कायाधवःसौहृदाच्चस्नेहाच्चसुतपामुनिः ॥ २५ ॥ भयाद्धिरण्यकशिपुः क्रोधाद्दश्वपितासुरः ॥ स्मराच्चश्रुतयःप्रापुर्योगिनांदुर्लभम्परम् ॥ २६ ॥ येनकेनापिभावेनश्रीकृष्णेधारयेन्मनः ॥ भक्तियोगेनतद्धामयदे भिःप्राप्यतेसुराः ॥ २७ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वांतर्हितेराजन्नपान्तरतमेमुनौ ॥ चक्रुर्वैरंशकुन्याद्याःपरिपूर्णतमेहरौ ॥ २८ ॥ तेप्रापुर्वैरभावेनश्रीकृष्णंपरमेश्वरम् ॥ नचित्रंविद्धिराजेंद्रकीटःपेशस्कृतंयथा ॥ २९ ॥ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायां श्रीविश्वजित्खण्डे नारदबहुलाश्वसंवादेचन्द्रा० शकुन्यादिपूर्वजन्मकथने भद्राश्वखण्डविजयोनामद्विचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४२ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इत्थंखण्डंतुभद्राश्वंजित्वाश्रीयादवेश्वरः ॥ यदुभिःसैनिकैःसार्द्धमिलावृतमथाययौ ॥ १ ॥ विभातियत्रैवगिरींद्रराजोभूपद्मगोलस्यचक र्णिकेव ॥ स्फुरद्द्युतिःस्वर्णमयःसुमेरुःसुरालयोमैथिलरत्नसानुः ॥ २ ॥ तंसर्वतोमन्दरमेरुमन्दरौसुपार्श्वएवंकुमुदश्चतुर्थकः ॥ विभातिसैको गिरिभिर्नगेश्वरश्चतुष्पदार्थैश्चमनोरथाइव ॥ ३ ॥ जांबूनदंजंबुभवंहियत्रयतःस्वतःसिद्धिभवंसुवर्णम् ॥ यत्रारुणोदारुयनदीचजातायद्वारि पानाद्द्युतिचामयत्वम् ॥ ४ ॥ कदम्बजातामधुपंचधारायासान्तुपानेननृणांकदापि ॥ शीतोष्णवैवर्ण्यपरिश्रमाद्यादौर्गन्ध्यभावानभवंति राजन् ॥ ५ ॥ यदुद्भवाःकामदुघानदाश्चरत्नान्नवासःशुभभूषणानि ॥ शय्यासनादीनिफलानियानिदिव्यानितानित्वथचार्पयन्ति॥६॥एवंचत त्रोर्ध्ववनंप्रसिद्धंसंकर्षणोयत्रविराजतेथ॥शिवःसदासौरमतेप्रियाभिःस्त्रीभावतांयांतिजनास्तुतत्र ॥ ७ ॥ हैमांबुजापीतवसंतवायुभिरेजल्लतैला विलवंगजालैः॥ देवद्रुमामोदमदांधषट्पदैरिलावृतंखंडमतीवरेजे ॥ ८ ॥ पश्यन्भुवंस्वर्णमयींमनोहरांवैडूर्यरत्नांकुरवृंदचित्रिताम् ॥ इलावृतं पूर्णमलंकृतंसुरैर्विजित्यखंडंजगृहेबलिंहरिः ॥ ९ ॥ श्रीशोभनोनामपुराकृतेयुगेजामातृकोभून्मुचकुंदभूभृतः ॥ एकादशींयःसमुपोष्यभारते

प्रातःसदेवैःकिलमंदराचले ॥ १० ॥ अद्यापिराज्यंकुरुतेकुबेरवद्राङ्यायुतोसौकिलचन्द्रभागया ॥ नीत्वाबलिंदेववरस्यसंमुखेसंमाययोमैथिलं
सुंदरःपरः ॥ ११ ॥ प्रदक्षिणीकृत्यहरिंयदूत्तमंपादारविंदेपतितोथशोभनः ॥ भक्त्याप्रणम्याशुबलिंमहात्मनेदत्वाययौमैथिलमंदराचलम्
॥ १२ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ शोभनेचनृपेयातेभगवान्मधुसूदनः ॥ अग्रेचकारकिंदेवोवददेवर्षिसत्तम ॥ १३ ॥ ॥ नारद
उवाच ॥ सरोवरंपरंदिव्यंतस्मिन्मंदरसानुनि ॥ सौवर्णपंकजंवीक्ष्यकिरीटीप्राहमाधवम् ॥ १४ ॥ ॥ अर्जुनउवाच ॥ कांचनी
भिर्लताभिश्चसौवर्णैःपंकजैर्वृतम् ॥ वदमांदेवकीपुत्रकस्येदंकुंडमद्भुतम् ॥ १५ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ पृथुःपूर्वोराजराजःस्वा
यंभुवकुलोद्भवः ॥ ततापसतपोदिव्यंतस्येदंकुंडमद्भुतम् ॥ १६ ॥ अस्यपीत्वाजलंसद्यःसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ स्नात्वासद्धामपरमंयाति
पार्थनरेतरः ॥ १७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाभगवान्साक्षात्तपोभूमिंजगामह ॥ सरूपास्तत्रनृत्यंतिसर्वास्ताह्यष्टसिद्धयः ॥
तान्वीक्ष्यचोद्धवःप्राहभगवंतंसनातनम् ॥ १८ ॥ ॥ उद्धवउवाच ॥ ॥ कस्येयंसुतपोभूमिर्मंदराचलसन्निधौ ॥ मूर्तिमत्योविराजंत्यः
काःस्त्रियोवदहेप्रभो ॥ १९ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ स्वायंभुवेनमनुनातपश्चात्रकृतंपुरा ॥ तस्येयंसुतपोभूमिरद्यापिश्रेयसीबहु
॥ २० ॥ सदात्रैवहिवर्ततेनार्योयास्त्वष्टसिद्धयः ॥ अत्रप्राप्तस्यकस्यापिस्वतस्ताश्चभवंतिहि ॥ २१ ॥ अत्रक्षणेनतपसादेवत्वंयातिमान
वः ॥ तपोभूमेश्चमाहात्म्यंवक्तुंनालंचतुर्मुखः ॥ २२ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाभगवान्कृष्णःस्वसैन्यपरिवारितः॥जगामप्रोत्कटा
न्देशान्दुदुंभीन्नादयन्मुहुः ॥ २३ ॥ हिरण्यकशिपुर्दैत्योयत्रतेपेतपःपुरा ॥ यत्रलीलावतीनामवर्ततेकांचनीपुरी॥२४॥लीलावतीश्वरःसाक्षाद्वी
तिहोत्रोहुताशनः ॥ नित्यंराज्यंप्रकुरुतेमूर्तिमान्भुविसुव्रतः ॥ २५ ॥ सोपिश्रीकृष्णचंद्रायपुरुषायमहात्मने ॥ बलिंदत्वापरांशश्वत्स्तु
तिंचक्रेधनंजयः ॥ २६ ॥ इत्थंपश्यन्देवदेवःसर्ववर्षमिलावृतम् ॥ जगामवेदनगरंजंबूद्वीपंमनोरमम् ॥ २७ ॥ मूर्तिमान्यत्रनिगमोदृश्यतेस
र्वैर्देवहि ॥ तत्सभायांसदावाणीवीणापुस्तकधारिणी ॥ २८ ॥ गायंतीकृष्णचरितंसुभगंमंगलायनम् ॥ उर्वशीपूर्वचित्त्याद्यानृत्यंत्यप्स
रसोनृप ॥ २९ ॥ हावभावकटाक्षैश्चतोषयंत्यःश्रुतीश्वरम् ॥ अहंविश्वावसुश्चैवतुंबुरुश्चसुदर्शनः ॥ ३० ॥ तथाचित्ररथोह्येतेवादित्रा

णिमुहुर्मुहुः ॥ वेणुवीणामृदंगानिमुरुयष्टियुतानिच ॥ ३१ ॥ तालदुंदुभिभिःसार्द्धंवादयंतियथाविधि ॥ ह्रस्वदीर्घप्लुतोदात्तानुदात्तस्वरितानृप ॥ ३२ ॥ सानुनासिकभेदश्चतथानिरनुनासिकः ॥ एतैरष्टादशैर्भेदैर्दीयंतेश्रुतयःपरैः ॥ ३३ ॥ मूर्तिमंतोविराजंतेतत्रवेदपुरेनृप ॥ अष्टौतालाःस्वराःसप्ततथाग्रामत्रयंनृप ॥ ३४ ॥ वसंतिवेदनगरेमूर्तिमंतःसदैवहि ॥ भैरवोमेघमल्लारोदीपकोमालकंसकः ॥ ३५ ॥ श्रीरागश्चापिहिंडोलोरागाःषट्संप्रकीर्तिताः ॥ पंचभिश्चप्रियाभिश्चतनुजैरष्टभिःपृथक् ॥ ३६ ॥ मूर्तिमंतस्तुतेतत्रविचरंतिनरेश्वर ॥ भैरवोबभ्रुवर्णश्चमालकंसःशुकद्युतिः ॥ ३७ ॥ मयूरद्युतिसंयुक्तोमेघमल्लारएवहि ॥ सुवर्णाभोदीपकश्चश्रीरागोरुणवर्णभृत् ॥ हिंडोलोदिव्यहंसाभोराजतेमिथिलेश्वर ॥ ३८ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ तालानांचस्वराणांचग्रामाणांमुनिसत्तम ॥ नृत्यानांकतिभेदायेनामभिःसहितान्वद ॥ ३९ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ रूपकश्चंचरीकश्चतालःपरमठःस्मृतः ॥ विराटःकमठश्चैवकल्लीकश्चझंटिज्जटा ॥ ४० ॥ निषादर्षभगांधारषड्जमध्यमधैवताः ॥ पंचमश्चेत्यमीराजन्स्वराःसप्तप्रकीर्तिताः ॥ ४१ ॥ माधुर्यमथगांधार्यंध्रौव्यंग्रामत्रयंस्मृतम् ॥ रासंचतांडवंनाट्यंगांधर्वंकैन्नरंतथा ॥ ४२ ॥ वैद्याधरंगौह्यकंचनृत्यमाप्सरसंनृप ॥ हावभावानुभावैश्चदशभिश्चाष्टभेदवत् ॥ ४३ ॥ सारंगममथान्यानिस्वरगम्यंपदंस्मृतम् ॥ एतत्तेकथितंराजन्किंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ४४ ॥ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायां विश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्वसंवादे इलावृतखंडगमने सुंदरतपोदेशविजयेवेदनगरवर्णनंनामत्रिचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४३ ॥ ॥ छ ॥
॥ बहुलाश्वउवाच ॥ रागिणीनांचनामानिवददेवऋषेमम ॥ तथावैरागपुत्राणांत्वंपरावरवित्तमः ॥ १ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ कालेनदेशभेदेनक्रिययास्वरमिश्रया ॥ भेदाश्चषष्टिपंचाशत्कोव्योगीतस्यकीर्तिताः ॥ २ ॥ अंतर्भेदाअनंताहितेषांसंतिनृपेश्वर ॥ विद्ध्येनंरागमानंदंशब्दब्रह्ममयंहरिम् ॥ ३ ॥ तस्मान्मुख्याश्चभेदाःकौवदिष्यामितवाग्रतः ॥ भैरवीपिंगलाशंकीलीलावत्यागरीतथा ॥ ४ ॥ भैरवस्याऽपिरागस्यरागिण्यःपंचकीर्तिताः ॥ महर्षिश्चसमृद्धिश्चपिंगलोमागधस्तथा ॥ ५ ॥ बिलावरश्चवैशाखोललितःपंचमस्तथा ॥ भैरवस्याष्टपुत्रायेगीयंतेचपृथक्पृथक् ॥ ६ ॥ चित्राजयजयावंतीविचित्राकथितापुनः ॥ वृजमल्लार्यधकारीरागिण्योपिमनोहराः॥ ७ ॥ मेघमल्लार

रागस्यकथिताःपंचमैथिल ॥ श्यामाकारः सोरटश्चनटोडायनएवच ॥ ८ ॥ केदारोव्रजरंहस्योजलधारस्तथैवच ॥ विहागश्चेत्यष्टपुत्राःक
थिताःपूर्वसूरिभिः ॥ ९ ॥ मेघमल्लाररावस्यमैथिलेन्द्रमनोहराः ॥ कंचुकीमंजरीटोडीगुर्जरीशाबरीतथा ॥ १० ॥ दीपकस्यापिरागस्यरा
गिण्यःपंचविश्रुताः ॥ कल्याणःशुभकाभश्चगौडकल्याणएवच ॥ ११ ॥ कामरूपःकान्हरेतिरामसंजीवनस्तथा ॥ सुखनामामन्दहासः
पुत्राश्चाष्टौविदेहराट् ॥ १२ ॥ रागस्यदीपकस्यापिकथितारागपंडितैः ॥ गांधारीवेददांधारीधनाश्रीस्वर्मणिस्तथा ॥ १३ ॥ गुणागरीति
रागिण्यःपंचैतामैथिलेश्वर ॥ मालकोशस्यरागस्यकथितारागमंडले ॥ १४ ॥ मेघश्चमचलोमारुमाचारःकौशिकस्तथा ॥ चंद्रहारोघूंघु
टुश्चविहारोनंदएवच ॥ १५ ॥ मालकोशस्यरागस्यचाष्टपुत्राःप्रकीर्तिताः ॥ वैराटीचैवकर्णाटीगौरीगौरावटीतथा ॥ १६ ॥ चतुश्चंद्रकला
चैवरागिण्यःपञ्चविश्रुताः ॥ श्रीरागस्यापिराजेंद्रकथिताःपूर्वसूरिभिः ॥ १७ ॥ सारंगःसागरोगौरोमरुत्पंचशरस्तथा ॥ गोविंदश्चहमीरश्च
भांगीरश्चतथैवच ॥ १८ ॥ श्रीरागस्यापिराजेंद्रअष्टौपुत्रामनोहराः ॥ वसंतीपरजीहेरीतैलंगीसुंदरीतथा ॥ १९ ॥ हिंडोलस्यापिरागस्यरा
गिण्यःपंचविश्रुताः ॥ मंगलश्चवसंतश्चविनोदःकुमुदस्तथा ॥ २० ॥ एवंचविहितोनामविभासःस्वरमंण्डलः ॥ पुत्राश्चाष्टौसमाख्यातामै
थिलेंद्रपृथक्पृथक् ॥ २१ ॥ बहुलाश्वउ० ॥शब्दब्रह्महरेःसाक्षान्निगमस्यमहात्मनः ॥ रागमण्डलइत्येवंहिंडोलस्यपृथक्पृथक् ॥ अंगानिवद
देवर्षेकानिकानिमहीतले ॥ २२ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ मुखंव्याकरणंप्रोक्तंपिंगलःपादउच्यते ॥ मीमांसशास्त्रंहस्तौचज्योतिर्नेत्रंप्र
कीर्तितम् ॥ २३ ॥ आयुर्वेदःपृष्ठदेशःधनुर्वेदउरस्थलम् ॥ गांधर्वरसनंविद्धिमनोवैशेषिकंस्मृतम् ॥ २४ ॥ सांख्यंबुद्धिरहंकारोन्यायवादःप्र
कीर्तितः ॥ वेदांतंतस्याचित्तंहिवेदस्यापिमहात्मनः ॥ २५ ॥ रागरूपमिदंराजन्विहारंविद्धिमैथिल ॥ एतत्तेकथितंराजन्किंभूयःश्रोतु
मिच्छसि ॥ २६ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ तस्मिन्वेदपुरेरम्येकिंचकारहरिःस्वयम् ॥ एतन्मेवददेवर्षेत्वंसाक्षाद्दिव्यदर्शनः ॥ २७ ॥
॥ नारदउवाच ॥ ॥ आयांतंवेदनगरंश्रीकृष्णंयादवेश्वरम् ॥ निगमोपिबलिंनीत्वासरस्वत्यातयासह ॥ २८ ॥ गंधर्वैरप्सरोभिश्चग्रामता
लैःस्वरैःसह ॥ रागैःसभेदैःसहितःप्रणनामकृतांजलिः ॥ २९ ॥ प्रसन्नोभगवान्साक्षाद्देवदेवोजनार्दनः ॥ वेदंप्राहयदूनांचसर्वेषांशृण्वतांस

ताम् ॥ ३० ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ निगमत्वंवरंब्रूहियत्तेमनसिवर्तते ॥ दुर्लभंकिंत्रिलोकेषुभक्तानांहर्षितेमयि ॥ ३१ ॥ वेद
उवाच ॥ यदिदेवप्रसन्नोसिसर्वेयेमेसुपार्षदाः ॥ तेषांदेवनिजंरूपंदर्शयात्रपरेश्वर ॥ ३२ ॥ यद्रूपंतेचगोलोकेस्वधाम्निप्रफुरद्द्युतौ ॥ वृंदावने
चतद्रासेतस्यदर्शनकांक्षिणः ॥ ३३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ श्रुत्वावेदवचःकृष्णःपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ स्वरूपंदर्शयामासराधयासहि
तंपरम् ॥ ३४ ॥ तद्रूपंसुंदरंदृष्ट्वासर्वेवैमूर्च्छनांगतः ॥ पूरिताःसात्विकैर्भावैर्विस्मृत्यस्वतनुंसुखम् ॥ ३५ ॥ तदातिहर्षिताःसर्वेवादित्रै
र्मधुरस्वनैः ॥ जगुस्तत्पुरतोराजन्ननृतुःपश्यतांसताम् ॥ ३६ ॥ यथाश्रुतंतथादृष्टंमाधुर्यंरूपमद्भुतम् ॥ तथैवचक्रुर्वेदाद्यावर्णनंमैथिलेश्व
र ॥ ३७ ॥ ॥ वेदउवाच ॥ ॥ संज्ञानमात्रंसदसत्परंबृहच्छश्वत्प्रशांतंविभवंसमंमहत् ॥ त्वांब्रह्मवंदेवसुदुर्गमंपरंसदास्वधाम्नापरिभू
तकैतवम् ॥ ३८ ॥ ॥ सरस्वत्युवाच ॥ ॥ महत्परंत्वांकिलयोगिनोविदुःसविग्रहंतत्रवदंतिसात्वताः ॥ दृष्टंतुयत्तेपदयोर्द्वयंमेक्षेमस्य
भूयान्महसामधीश्वरम् ॥ ३९ ॥ ॥ गन्धर्वाऊचुः ॥ ॥ श्यामंचगौरंविदितंस्वधाम्निकृतंत्वयाधामनिजेच्छयाहि ॥ विराजसेनि
त्यमलंचताभ्यांघनोयथामेचकदामनीभ्याम् ॥ ४० ॥ अप्सरसऊचुः ॥ यथातमालःकलधौतवल्लयावनोयथाचंचलयाचकास्ति ॥ नीलो
द्रिराजोनिकषाश्मखन्याश्रीराधयाद्यस्तुतथारमण्या ॥ ४१ ॥ ॥ ग्रामाऊचुः ॥ ॥ यस्यपदस्यपरागंशंभुरमाकविदेवैः ॥ इच्छातिचेतसि
राधातंभजमाधवपादम् ॥ ४२ ॥ ॥ तालाऊचुः ॥ येनबलिःसद्विहरेत्तद्वलिमेवहरेत् ॥ तंभजपादंतुहरेश्वेतसिसुप्तेकुहरे ॥ ४३ ॥ ॥ माना
ऊचुः ॥ उत्क्षिपंतिबहिर्दुःखंसंतोयच्छरणंगताः ॥ राधामाधवयोर्दिव्यंदधामःपादपंकजम् ॥ ४४ ॥ स्वराऊचुः ॥ शरद्विकचपंकजश्रियमती
वविद्वेषकंमिलिंदमुनिलीढितंकुलिशकंजचिह्नावृतम् ॥ स्फुरत्कनकनूपुरंदलितभक्ततापत्रयंचलद्द्युतिपदद्वयंहृदिदधामिराधापतेः ॥ ४५ ॥
॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेइलावृतखंडगमनेवेदादिस्तुतिवर्णनंनामचतुश्चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥४४॥
॥ नारदउवाच ॥ ॥ भैरवाद्यारागगणाःपुरःप्राप्ताहरेःप्रभो ॥ रूपानुरूपावयवांतनुंदृष्ट्वातिहर्षिताः ॥ १ ॥ यत्रयत्रचतेषांवैदृष्टिःप्राप्ता
हरेस्तनौ ॥ तत्रस्थिताचनिर्गंतुंलावण्यान्नशशाकह ॥ २ ॥ अहोश्रीकृष्णचन्द्रस्यरूपमत्यद्भुतंहरेः ॥ दृष्ट्वोपवर्णनंतस्यचक्रुस्तेपिपृथ

क्पृथक् ॥ ३ ॥ ॥ भैरवउवाच ॥ ॥ भजहरिजानुद्वयमितिलक्ष्मीः ॥ भजतिसदांकेकमलकराभ्याम् ॥ ४ ॥ ॥ मेघमल्लारउवा
च ॥ ॥ ऊरूविष्णोरंभाखंडौहेमस्तंभौध्यायेवंद्यौ ॥ ओजःपूर्णौशोभायुक्तौवस्त्रापीतौकृष्णस्योभौ ॥ ५ ॥ दीपकउवाच ॥ ॥ सक
लसुखकरंकनकरुचिधरम् ॥ प्रथितहरिपदंभजतकटितटे ॥ ६ ॥ ॥ मालकंसउवाच ॥ ॥ कटींकेशवद्याहरेरस्तितत्रनृणांनेत्रयोर्द
ष्टिमानंहरंती ॥ परंकंपितामंदगच्छत्समीरैःसुनम्रेणसासर्वचेतोहरेत्थम् ॥ ७ ॥ ॥ श्रीरागउवाच ॥ ॥ नाभेःसरःपुष्करकुंडवच्चतल्ल
सत्रिवल्ल्यूर्मिमनोहरंपदम् ॥ रोमावलिप्रोज्झितकामकाननंभजामिनित्यंहृदिराधिकापतेः ॥ ८ ॥ हिंडोलउवाच ॥ अक्षरपंक्तिःकिंत्वलिपं
क्तिःपिप्पलपत्रेमोहनमाला ॥ किंकमलेयच्छ्यामलरेषाकिंह्युदरेरोमावलिरेखा ॥ ९ ॥ भैरवरागिण्यऊचुः ॥ पीतपटंयत्कृष्णहरेरिंद्रध
नुवद्दीप्तियुतम् ॥ कांचनशिल्पैश्चारुरुचितद्भजनृणांदुःखहरम् ॥ १० ॥ ॥ भैरवपुत्राऊचुः ॥ ॥ चतुःसमुद्राइवविश्वपूरकाआनंददादेव
चतुःपदार्थवत् ॥ तेबाहवोलोकवितानदण्डवज्जयन्तिभूधारणादिग्गजाइव ॥ ११ ॥ ॥ मेघमल्लाररागिण्यऊचुः ॥ ॥ अरुणबिंबफल
द्युतिमण्डितंभजहरेरधरंमधुरंमनः ॥ नवजपादलमल्लघुविग्रहंसकलवल्लभभूमिपतेःप्रभोः ॥ १२ ॥ ॥ मेघमल्लारपुत्राऊचुः ॥ ॥ कर्पूर
केतकसुमौक्तिकहीरकाणांश्रीखंडचंद्रचपलामृतमाल्लिकानाम् ॥ तेषांरुचेश्वपरिभावमकारिपूर्वयादंतपंक्तिरमलास्मरतांपरस्य ॥ १३ ॥
॥ दीपकरागिण्यऊचुः ॥ ॥ नयनयुगलजातंपातुनोहार्निशंतेमदनशरपरीक्षंसर्वलावण्यदीक्षम् ॥ परिहृतसुरवृक्षंकोटिशोलक्ष्यलक्षंनि
जजनकृतरक्षंदानदक्षंकटाक्षम् ॥ १४ ॥ ॥ दीपकपुत्राऊचुः ॥ ॥ किंवाकुलिंगयुगलंनवपद्ममध्येदुःखक्षयायवसतांनिशितासियुग्मम् ॥ जै
त्रंधनुर्जयतिकिंमकरध्वजस्यभ्रूमंडलंकिमथचंद्रमुखेपरस्य ॥ १५ ॥ ॥ मालकोशरागिण्यऊचुः ॥ ॥ परिनृत्यतइंदुमंडलेफणि
पत्न्याविवलोलकुंडले ॥ कमलेमकरंदनिर्भरेभ्रमरालीवसुगंडमंडले ॥ १६ ॥ ॥ मालकंसपुत्राऊचुः ॥ ॥ रविरेवखमंडलेकिमुयदुभ
र्तुस्त्वथवाद्युतेतडित् ॥ अधितिष्ठतिगंडमंडलंद्युतिखण्डंकलधौतकुंडलम् ॥ १७ ॥ ॥ श्रीरागिण्यऊचुः ॥ ॥ कुलिंगयोःखञ्जनयोःकिलारा
दापत्यतांयुद्धमभूदलीनाम् ॥ तेषांगतःकीरउषःप्रफुल्लेचकास्तिपद्मेरुणबिंबलिप्सुः ॥ १८ ॥ ॥ रागपुत्राऊचुः ॥ ॥ परिकरीकृत

पीतपटंहरिंशिखिकिरीटनतीकृतकंधरम् ॥ लगुडवेणुकरंचलकुंडलंपटुतरंनटवेषधरंभजे ॥ १९ ॥ ॥ हिंडोलरागिण्यऊचुः ॥ ॥ अतसीकुसुमोपमेयकांतिर्यमुनाकूलकदम्बमध्यवर्ती ॥ नवगोपवधूविलासशालीवनमालीवितनोतुमंगलानि ॥ २० ॥ ॥ हिंडोलपुत्राऊचुः ॥ ॥ हरेमत्समःपातकीनास्तिभूमौतथात्वत्समोनास्तिपापापहारी ॥ इतित्वांचमत्वाजगन्नाथदेवंयथेच्छाभवेत्तेतथामांकुरुत्वम् ॥ २१ ॥ नारदउवाच ॥ इतिरागकृतंध्यानंयःशृणोतिपठेत्सदा ॥ तन्नेत्रगोचरोयातिभगवान्भक्तवत्सलः ॥ २२ ॥ इत्थंस्वंदर्शनंदत्वावेदादिभ्योहरिःस्वयम् ॥ बभूवपश्यतांतेषांशार्ङ्गपाणिश्चतुर्भुजः ॥ २३ ॥ कृत्वातुदर्शनंविष्णोर्गतेदेवेगणैःसह ॥ सैन्येसुतंशंबरारिंस्थापयित्वायदूत्तमम् ॥ २४ ॥ द्वारकांस्वांपुरींगंतुंमनश्चक्रेपरात्परः ॥ २५ ॥ मंजीरघंटाकलकिंकिणीकलंसुकांस्यपात्रध्वनिनारथेन ॥ सुग्रीवमुख्यैरतिचंचलाश्वैर्नियोजितैर्मैथिलदारुकेण ॥ २६ ॥ युतेनसद्रत्नमताश्रुतिस्वनैःप्रभञ्जनैजद्गरुडध्वजेन ॥ विहायसावेदपुरीम्परात्मायया पुरींयादववृंदमंडिताम् ॥ २७ ॥ इति श्रीमद्गर्गा० सं० वि० ना० बहुलाश्वसंवादेरागकृतकृष्णध्यानवर्णनंनामपंचचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४५ ॥

॥ नारदउवाच ॥ ॥ अथकृष्णेभगवतिपुरींद्वारावतींगते ॥ प्रद्युम्नःसैनिकैःसार्द्धंनदान्कामदुघान्ययौ ॥ १ ॥ शतयोजनविस्तीर्णागंधर्वाणांमहापुरी ॥ वसंतमालतीनाम्नाहेमरत्नमयीशुभा ॥ २ ॥ लवंगलतिकाजालैरेलाकाश्मीरवृंदकैः ॥ जातीफलादिजावित्रीश्रीखण्डैः पारिजातकैः ॥ ३ ॥ मन्दारवनगन्धाढ्यैःसर्वतःसुरभीकृता ॥ सहस्रदलराजीवकेतकीपुष्पगन्धिभिः ॥ ४ ॥ मत्तालिनादिताभृङ्गैःशब्दिता चित्रपक्षिभिः ॥ गन्धर्वैराजिताभव्यैर्नागैर्भोगवतीयथा ॥ ५ ॥ पतङ्गोनामतत्रैवगन्धर्वेशोमहाबलः ॥ करोतिराज्यंसुकृतीशक्रवद्बलपौरुषः ॥ ६ ॥ श्रुत्वाप्रद्युम्नमायांतंदिग्जयार्थंविनिर्गतम् ॥ गंधर्वैरुद्भटैर्युक्तोयुद्धंकर्तुंमनोदधे ॥ ७ ॥ रथाश्वगजवीरैश्चगंधर्वैर्दशकोटिभिः ॥ पतंगआगतोयोद्धुंप्रद्युम्नस्यापिसंमुखे ॥ ८ ॥ गंधर्वैर्यदुभिःसार्द्धंघोरंयुद्धंबभूवह ॥ मल्लैर्गदाभिःपरिघैर्मुद्गरैस्तोमरर्ष्टिभिः ॥ ९ ॥ बाणांधकारेसंजातेपतंगोतिरथोबली ॥ धनुष्टंकारयन्प्राप्तोजगर्जवनवन्मृधे ॥ १० ॥ गदोगदांसमादायबलदेवानुजोबली ॥ तद्बलंपोथयामासवज्रेणेंद्रोयथागिरीन् ॥ ११ ॥ गदस्यगदयाकेचिद्गंधर्वाःपतितारणे ॥ रथाश्चूर्णीकृताःसर्वेमातंगाभिन्नमस्तकाः ॥ १२ ॥ अश्वारूढाःकेपिवी

राःपतितारणमूर्धनि ॥ अधोमुखाऊर्ध्वमुखागंधर्वाश्छिन्नबाहवः ॥ १३ ॥ क्षणमात्रेणतत्सैन्येरुधिराणांनदीह्यभूत ॥ प्रमथाहरमालार्थंशि
रांसिजगृहुर्मृधे ॥ १४ ॥ सिंहारूढाभद्रकालीडाकिनीशतसंवृता ॥ कपालेनापिरुधिरंपिबंतीदृश्यतेमृधे ॥ १५ ॥ एवंयुद्धेगदकृतेगन्ध
र्वाणांपलायताम् ॥ गंधर्वेशस्तदाप्राप्तोहस्तिलक्षबलान्वितः ॥ १६ ॥ गदंतताडगदयापतंगोह्रादिमैथिल ॥ गदोपितंस्वगदयापतंगंह्रादि
चौजसा ॥ १७ ॥ तयोश्चगदयायुद्धंबभूवघटिकाद्वयम् ॥ विस्फुलिंगान्क्षरंत्यौद्वेगदेचूर्णीबभूवतुः ॥ १८ ॥ लक्षभारमयींगुर्वींगदामादा
यसत्वरम् ॥ गदंतताडशिरसिपतंगोरणदुर्मदः ॥ १९ ॥ गदाप्रहारेणगदःक्षणंमूर्च्छामवापह ॥ एवंकृतेघोरमृधेपतंगेनमहात्मना ॥ २० ॥
तदैवद्वारकापुर्य्यास्तेजःसंघट्टमागतम् ॥ ददृशुर्यादवाःसर्वेकोटिमार्तंडसन्निभम् ॥ २१ ॥ तस्मिंस्तेजसिगौरांगोबलदेवोमहाबलः ॥ आ
विर्बभूवसहसाभगवान्भक्तवत्सलः ॥ २२ ॥ गंधर्वाणांबलंसर्वंसमाकृष्यहलेनवै ॥ तताडमुसलंक्रुद्धोबलोनीलांबरोबली ॥ २३ ॥ रथाग
जास्तुरंगाश्चवीराःशस्त्रभृतांवराः ॥ निपेतुर्युगपत्सर्वेचूर्णिताश्चोपलाइव ॥ २४ ॥ पतंगोविरथस्तस्माद्भयभीतःपुरींययौ ॥ पुनर्योद्धुंयादवैश्चसे
नाव्यूहंचकारह ॥ २५ ॥ शतयोजनविस्तीर्णांगंधर्वाणांमहापुरीम् ॥ वसंतमालतींसर्वामुद्धिदार्यहलेनवै ॥ २६ ॥ विचकर्षबलःक्रुद्धोनदे
कामदुघेनृप ॥ हाहाकारस्तदैवासीन्नगर्यांपतितैर्गृहैः ॥ २७ ॥ तिर्यक्पोतमिवाघूर्णंनगरंवीक्ष्यसत्वरम् ॥ पतंगःसर्वगंधर्वैर्धर्षितःसन्कृतां
जलिः ॥ २८ ॥ खचिद्धेमसुवर्णानांमुक्तातोरणशालिनाम् ॥ दशयोजनदीर्घाणांकृतानांविश्वकर्मणाम् ॥ २९ ॥ कामगानांपताकाभिर्युता
नांकुंभकोटिभिः ॥ सहस्रार्कप्रकाशानांविमानानांद्विलक्षकम् ॥ ३० ॥ चतुर्लक्षंगजानांचतुरंगाणांदशार्बुदम् ॥ दिव्यानांनवरत्नानांभारंदश
दशार्बुदम् ॥ ३१ ॥ एलालवंगकाश्मीरजातीफलदलैःसह ॥ सुधाफलानांदिव्यानांकोटिशोभाजनानिच ॥ ३२ ॥ नीत्वाबलिंसरामायदत्वान
त्वाप्रधर्षितः ॥ कृतांजलिःप्राहबलंबलभद्रप्रभाववित् ॥ ३३ ॥ ॥ पतंगउवाच ॥ ॥ रामराममहावीर्यनजानेतवविक्रमम् ॥ यस्यैकमूर्ध्निति
लवद्दृश्यतेभूमिमंडलम् ॥ ३४ ॥ देवाधिदेवभगवन्कामपालनमोस्तुते ॥ नमोनंतायशेषायसाक्षाद्रामायतेनमः ॥३५॥ जयजयाच्युतदेवपरा
त्परस्वयमनंतदिगंततगतश्रुते ॥ सुरमुनींद्रफणींद्रवरायतेमुसलिनेबलिनेहलिनेनमः ॥ ३६ ॥ नारदउवाच ॥ एवंस्तुतःपतंगेनबलभद्रो

महाबलः ॥ प्रसन्नचेतागंधर्वमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥ ३७ ॥ स्थापयित्वाबलेकार्ष्णिप्रणतंयादवेश्वरः ॥ यादवैःप्रस्तुतःशीघ्रंपुरींद्वाराव
तींययौ ॥ ३८ ॥ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायां विश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्वसंवादे इलावृतखण्डगमनेगंधर्वदेशविजयेवसंत
मालतीकर्षणंनामषट्चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ प्रद्युम्नोथमहावीरोनादयञ्जयदुंदुभीन् ॥ यदुभिः
सैनिकैःसार्द्धंमधुधारातटंययौ ॥ १ ॥ सुवर्णाद्रितटीभूतेवनेवैश्रंभकेशुभे ॥ सुवर्णवर्णहंसाढ्येकांचनीलतिकावृते ॥ २ ॥ हेमा
वतीषुद्रोणीषुदेवदुर्गासुमैथिल ॥ दानवानामगम्यासुगङ्गावेत्रवतीषुच ॥ ३ ॥ दानवेभ्यःप्रभीतानांक्वचित्स्वर्गात्पलायिनाम् ॥ अष्टानांलो
कपालानांनिधयोयत्रसंतिहि ॥ ४ ॥ तत्रशक्रसखोदेवआधिपत्याभिरक्षकः ॥ श्रुत्वागतञ्चप्रद्युम्नंयुद्धंकर्तुंमनोदधे ॥ ५ ॥ प्रद्युम्नप्रेषितः
साक्षादुद्धवोबुद्धिसत्तमः ॥ पप्रच्छदृष्टमार्गैश्चजनैस्तस्यपुरंययौ ॥ ६ ॥ नत्वादेवंशक्रसखंसभायामुद्धवःप्रभुः ॥ प्रद्युम्नकथितंप्राहविस्तरा
न्मंत्रिणोवरः ॥ ७ ॥ ॥ उद्धवउवाच ॥ ॥ उग्रसेनोयादवेन्द्रोद्वारकेशोनृपेश्वरः ॥ जंबूद्वीपनृपाञ्जित्वाराजसूयंकरिष्यति ॥ ८ ॥
तेनप्रणोदितोजेतुंरुक्मिणीनंदनोबली ॥ जित्वासभारतादीनिखंडानिस्वस्यतेजसा ॥ ९ ॥ अद्यैवेलावृतंप्राप्तोजेतुंकार्ष्णिर्महाबलः ॥ त
स्मैयच्छबलिंशीघ्रंकुलकौशल्यहेतवे ॥ नचेद्युद्धंहिभवताराजन्सर्वविदांवर ॥ १० ॥ ॥ शक्रसखउवाच ॥ ॥ शृणुदूतसदादेवैःपूजि
तोहंनरैःकिमु ॥ सिद्धोहंवैमहावीरोनागलक्षसमोबले ॥ ११ ॥ अष्टानांलोकपालानामाधिपत्याभिरक्षकः ॥ कुबेरइवकोशाढ्यःपुरंदरइ
वोद्भटः ॥ १२ ॥ उग्रसेनेनदातव्यंमह्यंचोपायनंपरम् ॥ पराक्तस्मैनदास्यामियदुराजायभूभृते ॥ १३ ॥ ॥ उद्धवउवाच ॥ ॥ य
थातिरस्कृतांप्राप्तःकुबेरोयदुतेजसा ॥ यथाशृंगारतिलकश्चैत्रदेशाधिपोबली ॥ १४ ॥ शुभांगोहरिवर्षेशउत्तरेशोगुणाकरः ॥ यथादैत्यस
खोराजालंकेशोराक्षसेश्वरः ॥ १५ ॥ संवत्सरःकेतुमालःशकुन्याद्यामहासुराः ॥ तथाभूतस्त्वंहिराजन्बलिंतस्मैप्रदास्यसि ॥ १६ ॥
॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्युद्धववचःश्रुत्वाक्रुद्धःशक्रसखोबली ॥ उद्धवंप्रत्युवाचाथशृणुभागवतोत्तम ॥ १७ ॥ यावद्बलिंप्रदास्यामिताव
त्त्वंसंस्थितोभव ॥ अन्यथातेगतिर्नास्तिसत्यंसत्यंमहामते ॥ १८ ॥ ॥ उद्धवउवाच ॥ ॥ वयंतुमंत्रिप्रवराःपूर्णज्ञानप्रदावराः ॥ म

च्छिक्षणंनमन्यंतेतेषांदंडभवंफलम् ॥ १९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ एवंसद्दष्टरोधेनरोधयामासचोद्धवम् ॥ बद्धापाशैरौपगविंकारागारेरुरोधह ॥ उद्धवंनागतंराजन्यदूनामनुशोचताम् ॥ २० ॥ दिनानिकतिचित्तत्रव्यतीयुस्तमपश्यताम् ॥ मन्मुखात्तदुपाकर्ण्यप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ २१ ॥ जेतुंशक्रसखंप्रागात्रिपुरंत्र्यंबकोयथा ॥ यदुभिर्भ्रातृभिःसार्द्धंससैन्यपरिवारितः ॥ २२ ॥ सुवर्णाद्रिगुहास्वारात्संप्राप्तोमकरध्वजः ॥ वीरकोदंडटंकारैर्दुंदुभिध्वनिमिश्रितैः ॥ २३ ॥ अश्वहेषैर्हस्तिनादैर्विनेदुश्चदिशोदश ॥ सैन्यपादरजोभिश्चयुयुधेयादवैःसह ॥ २४ ॥ बभूवतुमुलंयुद्धंछादितंव्योममण्डलम् ॥ वीक्ष्यसर्वेमेरुदेवाभयंप्रापुर्नृपेश्वर ॥ २५ ॥ अथशक्रसखःक्रुद्धोरथारूढोमहाबलः ॥ अक्षौहिणीभिदशभिर्युयुधेयादवैःसह ॥ २६ ॥ बभूवतुमुलंयुद्धंदेवानांयदुभिःसह ॥ प्राकृतप्रलयेराजन्नब्धीनामब्धिभिर्यथा ॥ २७ ॥ शस्त्रांधकारेसंजातेसारणोरोहिणीसुतः ॥ बलदेवानुजोवीरोदंशितोगजसंस्थितः ॥ २८ ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्तोधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ तद्बलंपोथयामासबाणैःकोदंडनिर्गतैः ॥ २९ ॥ श्रीसारणस्यबाणौघैःकेचिद्वीराद्विधाकृताः ॥ तिर्यग्भूतारथायुद्धेनिपेतुःपादपाइव ॥ ३० ॥ गजानांभिन्नकुंभानांमौक्तिकान्यपतंस्तदा ॥ बाणांधकारेसंजातेरात्रौतारागणाइव ॥ ३१ ॥ संछिद्यमानैरश्वैश्ववीरैर्नागैरणांगणम् ॥ बभौभूतगणैर्युक्तंयथाक्रीडमुमापतेः ॥ ३२ ॥ सारणस्यबलंदृष्ट्वासर्वेदेवाःपलायिताः ॥ संछिन्नभिन्नकोदंडाअभितःशीर्णकंचुकाः ॥ ३३ ॥ पलायमानंस्वबलंदृष्ट्वाशक्रसखोबली ॥ धनुष्टंकारयन्प्राप्तोजगर्जघनवद्बली ॥ ३४ ॥ अर्जुनंदशभिर्बाणैर्विंशत्याभानुमेवच ॥ सांबंबाणशतैर्युद्धेनिरुद्धंचशतैःशरैः ॥ ३५ ॥ द्विशतैश्चगदंवीरंसहस्रैःसारणंतथा ॥ तताडसमरेवीरोधन्वीशक्रसखोबली ॥ ३६ ॥ तद्बाणैःसरथावीरावभ्रमुर्घटिकाद्वयम् ॥ चक्रवत्कुंभकारस्यतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ३७ ॥ हयाश्चपंचतांप्राप्ताःश्लथद्धंधारधाभ्रमात् ॥ रथिनःखिन्नमनसःसूतामूर्च्छांगतामृधे ॥ ३८ ॥ सांबोन्यंरथमारुह्यधनुष्टंकारयन्बलात ॥ धनुःशक्रसखस्यापिचिच्छेददशभिःशरैः ॥ ३९ ॥ द्वाभ्यांसूतंशतैरश्वान्सहस्रैस्तद्रथंशरैः ॥ चूर्णयामासराजेंद्रसांबोजांबवतीसुतः ॥ ४० ॥ सच्छिन्नधन्वाविरथोहताश्वोहतसारथिः ॥ नागेंद्रमत्तमारुह्यशूलंजग्राहरोषतः ॥ ४१ ॥ विव्याधसांबंशूलेनहृदिशक्रसखोबली ॥ तेनघातेनसांबोपिकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ ४२ ॥ योजनेपादविक्षेपंकज्जलाद्रिसमप्रभम्च ॥

तुर्योजनमुच्चांगंयोजनार्धंरदद्वयम् ॥ ४३ ॥ महच्चीत्कारकुर्वंतंत्रिशुंडादंडमंडलैः ॥ शृंखलैःपातयंतंतंचतुर्योजनविस्तृतैः ॥ ४४ ॥ गजा
न्वीरान्मर्दयंतंरथानश्वानितस्ततः ॥ दंतैःपादैर्घातयंतंकालांतकयमोपमम् ॥ ४५ ॥ आगतंवीक्ष्यनागेंद्रंशत्रुणानोदितंपरम् ॥ विचरंतं
मृधाद्भीतायदुसेनाविदुद्रुवुः ॥ ४६ ॥ गदोगदांसमादायबलदेवानुजोबली ॥ जघानतद्गजंकुंभेगदयावज्रकल्पया ॥ ४७ ॥ गदासंभिन्न
कुम्भोपिगजोयुद्धेपपातह ॥ छिन्नपक्षोयथाशैलस्तदद्भुतमिवाभवत् ॥ ४८ ॥ अथशक्रसखोयावद्गदांजग्राहरोषतः ॥ तावत्तताडगदया
गदःशक्रसखंहृदि ॥ ४९ ॥ तेनघातेनसगजात्पतितोमूर्च्छितोभवत् ॥ पुनरुत्थायसगदंभुजाभ्यांजगृहेमृधे ॥ ५० ॥ गदशक्रसखौयुद्धेयु
युधातेपरस्परम् ॥ रंगेमल्लाविववनेवन्यौतौवारणाविव ॥ ५१ ॥ भुजाभ्यांतंसमुत्थाप्यबलदेवानुजोबली ॥ चिक्षेपतत्पुरोवीरंबलात्तं
शतयोजनम् ॥ ५२ ॥ तदाजयजयारावोयदुसैन्येबभूवह ॥ जयदुंदुभयोनेदुःप्रशशंसुर्मुहुर्जनाः ॥ ५३ ॥ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्य
संहितायांविश्वजित्खण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेइलावृतखण्डगमनेदेवदेशविजयेशक्रसखयुद्धंनामसप्तचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४७ ॥ ॥

॥ नारदउवाच ॥ ॥ स्वपुरेपतितोमूर्च्छांगतःशक्रसखोभृशम् ॥ उत्तस्थौचक्षणंतत्रकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ १ ॥ अथकार्ष्णिपरंब्रह्म
ज्ञात्वाशक्रसखस्त्वरम् ॥ स्वसकाशाद्बलिंनीत्वायदूनांचबलंययौ ॥ २ ॥ ऐरावतकुलेभाश्चत्रिशुंडादंडशालिनः ॥ चतुर्दंताःश्वेतवर्णाः
सहस्राणिमदच्युतः ॥ ३ ॥ हेमाद्रिप्रभवानागायोजनद्वयविग्रहाः ॥ कोटिशःपर्वताकाराउन्मत्तादिग्गजाइव ॥ ४ ॥ दिव्याश्वादिव्यगत
यःकोटिशःकोटिशोनृप ॥ शतार्बुदारथादिव्याःशातकुंभमयाःपराः ॥ ५ ॥ अयुतानिविमानानांयोजनद्वयशालिनाम् ॥ नियुतंकामधे
नूनांपारिजातसहस्रकम् ॥ ६ ॥ करिदंतखचिद्दंडाहेमरत्नखचित्पदाः ॥ मुक्तास्तबकसंबद्धगुणयंत्रस्फुरत्प्रभाः ॥ ७ ॥ मल्लिकामकरं
दार्द्राःशिरीषकुसुमाकुलाः ॥ पयःफेननिभाःशय्याःकोटिशःसोपबर्हणाः ॥ ८ ॥ वितानानिविचित्राणिभित्तिवस्त्राणिकोटिशः ॥ आस
नानिमृदुस्पर्शचित्रवर्णानिसर्वशः ॥ ९ ॥ दीर्घाणिचोपबर्हाणिविश्वकर्मकृतानिच ॥ मुक्तास्तबकहेमाद्यैःखचितानिसहस्रशः ॥ १० ॥ सह
स्रशोजवनिकाःशिबिकाश्चैवकोटिशः ॥ छत्राणांचामराणांचदिव्यसिंहासनैःसह ॥ ११ ॥ व्यजनानांतथाकोटिराज्यश्रीभूषणानिच ॥ पी

यूषाणांद्रोणकोटिःसुधर्माचसभातथा ॥ १२ ॥ एवंचसर्वतोभद्रपद्मानीतिसहस्रशः ॥ हीरकाणांचहरितांमुक्तानांचतथैवहि ॥ १३ ॥ गो
मेदानांकोटिभारानीलकानांतथैवच ॥ आदित्यचंद्रकांतीनांवैडूर्याणांसहस्रशः ॥ १४ ॥ स्यमंतकमणीनांचकोटिभाराःसमागताः ॥
तथावैपद्मरागाणांभारान्विद्धयर्बुदंनृप ॥ १५ ॥ जांबूनदसुवर्णानांहाटकानांतथैवच ॥ सुवर्णाद्रिसुवर्णानांकोटिभाराश्चकोटिशः ॥ १६ ॥
इत्थंनवनिधीन्सर्वान्दैवानांमैथिलेश्वर ॥ अष्टानांलोकपालानामाधिपत्याधिरक्षकः ॥ १७ ॥ नीत्वोद्धवंशक्रसखोदत्वैवंबलिमद्भुतम् ॥
कौशल्यहेतवेकार्ष्णिप्रणनामकृतांजलिः ॥ १८ ॥ तस्मैतुष्टःशंबरारिःप्रददौरत्नमालिकाम् ॥ संस्थाप्यराज्येतंराजन्नेषाहिप्रकृतिःसता
म् ॥ १९ ॥ इत्थंशक्रसखंजित्वाप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ विकर्षन्महतींसेनामरुणोदातटान्ययौ ॥ २० ॥ श्रुत्वाजितंशक्रसखंसिद्धेशाःकि
न्नरास्तथा ॥ नकेपियुयुधुस्तेनप्रद्युम्नायबलिंददुः ॥ २१ ॥ शिबिराणांसमूहोभूदरुणोदानदीमनु ॥ महाधनखचिद्भिश्चवितानैःशतयोज
नम् ॥ २२ ॥ पतत्पताकैर्दिव्याभैर्भून्यस्तविजयध्वजैः ॥ विरेजेशिबिरव्यूहोलहरीभिर्यथोदधिः ॥ २३ ॥ आकाशादागतंतत्रगजारुढं
पुरंदरम् ॥ ससैन्यंसहसाराजन्दुंदुभिध्वनिसंयुतम् ॥ २४ ॥ संवीक्ष्यवेगतोवीराजगृहुःशस्त्रसंहतिम् ॥ पुनरिंद्रंचतंज्ञात्वाबभूवुर्हर्षिता
नृपाः ॥ २५ ॥ श्रीप्रद्युम्नंसभामध्येसंप्राप्तोथपुरंदरः ॥ दत्तासनोयदुवरैःप्रद्युम्नंप्राहदेवराट् ॥ २६ ॥ श्रीपुरंदर उवाच ॥ शृणुकार्ष्णेमहाबा
होत्वंपरावरवित्तमः ॥ लीलावतीनामपुरीशुभाहेमाद्रिसानुषु ॥ २७ ॥ विद्याधरेशःसुकृतीतत्रराज्यंकरोतिहि ॥ तत्कन्यासुंदरीनामश
तचन्द्रनिभाशुभा ॥ २८ ॥ आगतादेवताःसर्वास्तस्याराजन्स्वयंवरे ॥ लोकपालास्तथासर्वेसंप्राप्तादिव्यविग्रहाः ॥ २९ ॥ यंद्द
ष्ट्वामूर्च्छिताहंस्यांसमेभर्ताभवत्विति ॥ गिरेत्येवंप्रजल्पंतीसुंदरंवरमिच्छती ॥ ३० ॥ तत्रापिगच्छसहसाभ्रातृभिःसहकौतुकम् ॥
स्वयंवरंपश्यपरंदेवलोकैश्चमंडितम् ॥ ३१ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ तच्छ्रुत्वाभगवान्कार्ष्णिर्यादवैर्भ्रातृभिःसह ॥ पुरंदरेणसहसापुरीं
लीलावतींययौ ॥ ३२ ॥ विशालाजिरसंयुक्तेखचिद्रत्नमनोहरे ॥ चंदनागुरुकस्तूरीकुंकुमद्रवचर्चिते ॥ ३३ ॥ मुक्तायुक्तैस्तोरणै
श्चवितानैःसुमहाधनैः ॥ जांबूनदासनैःसाक्षादिंद्रलोकइवामले ॥ ३४ ॥ तस्मिन्स्वयंवरेतस्थौप्रद्युम्नोदिव्यआसने ॥ गिरिशृंगेयथा

सिंहःसर्वेषांपश्यतांनृप ॥ ३५ ॥ प्रजेशामुनयस्तत्रदेवारुद्रगणास्तथा ॥ मरुतोरवयश्चैववसवोह्यग्नयोऽश्विनौ ॥ ३६ ॥ यमोथवरुणः
सोमोधनदःशक्रएवहि ॥ सिद्धाविद्याधराश्चैवगंधर्वाःकिन्नरास्तथा ॥ ३७ ॥ अन्येसमागताःसर्वैरत्नाभरणभूषिताः ॥ जह्नुर्वैवाहिकी
माशांप्रद्युम्नंवीक्ष्यमैथिल ॥ ३८ ॥ सासुंदरीतत्रसुरत्नमालयारतिंचरंभांक्षिपतीवनिर्गता ॥ वाणींरमांरूपवतींपुलोमजांविडंबयंतीवब
भौवरांगना ॥ ३९ ॥ यांवीक्ष्यसर्वेषुसदःसुसर्वतोमोहंप्रयातेषुतथैवमैथिल ॥ श्रीःसर्वलोकस्यचपश्यतोवरंविचिन्वतीसाचपलेवचांबुदम्
॥ ४० ॥ दिव्यांबरंपद्मदलायतेक्षणंप्रद्युम्नवीरंनरलोकसुंदरम् ॥ समेत्यमूर्च्छांसमवापसुंदरीविद्याधरीसापुनरापसंज्ञाम् ॥ ४१ ॥
समुत्थितासात्वतिहर्षविह्वलातस्थौसुमालांविनिधायतद्गले ॥ विद्याधरेशःसुकृतींचसुंदरींसुतांददौमैथिलशंबरारये ॥ ४२ ॥ नदत्सुतूर्य्ये
षुतदैवनिर्जरानसेहिरेवीक्ष्यविवाहमंगलम् ॥ तंसर्वतःसंरुरुधुःस्वयंवरंप्रचंडमेघाइवभास्करंपरम् ॥ ४३ ॥ क्रोधावृतांस्तानमरान्धनुर्धरा
न्मदोद्धतान्वीक्ष्यहरेःसुतोबली ॥ श्रीकृष्णदत्तंसशरंधनुःस्वयंत्वरंगृहीत्वायदुभिर्जगर्जह ॥ ४४ ॥ तच्चापमुक्तैर्विशिखैःस्फुरत्प्रभैश्छिन्ना
युधामैथिलशीर्णकंचुकाः ॥ विदुद्रुवुस्तेचदिशोदशामरानीहारमेघाइवसूर्यरश्मिभिः ॥ ४५ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षादित्थंजित्वास्वयंव
रम् ॥ विजित्येलावृतंखंडंभारतंगंतुमुद्यतः ॥ ४६ ॥ भ्रातृभिर्यदुभिःसैन्यैःसर्वमंत्रिजनैःसह ॥ आययौभारतंखंडंनादयञ्जयदुंदभीन् ॥
॥ ४७ ॥ पश्यन्देशाननेकांश्चजंबूद्वीपंययौबली ॥ आनर्तान्द्वारकादेशान्प्राप्तोभूच्छ्रीहरेःसुतः ॥ ४८ ॥ प्रद्युम्नप्रेषितःसाक्षादुद्धवोबुद्धि
सत्तमः ॥ प्रणनामोग्रसेनंतंसभायांश्रीहरिंबलम् ॥४९॥ वर्षवर्षेपियज्जातंजम्बूद्वीपजयोयथा ॥ तत्सर्वंहियथायोग्यंकथयामासचोद्धवः॥५०॥
श्रीकृष्णबलदेवाभ्यांसर्वैर्वृद्धजनैःसह ॥ प्रद्युम्नंतंसमानेतुमुग्रसेनोविनिर्गतः ॥ ५१ ॥ गीतवादित्रघोषेणब्रह्मघोषेणभूयसा ॥ मुक्तावर्षैर्लाज
पुष्पैःपाठारावैःसुमंगलैः ॥ ५२ ॥ वारणेंद्रंपुरस्कृत्यसौवर्णैःकलशैर्नृप ॥ गंधर्वैर्वारमुख्याभिःशंखदुंदुभिवेणुभिः ॥ ५३ ॥ गंधाक्षतैर्हेमपा
त्रैःपुष्पैर्धूपैर्यवांकुरैः ॥ उग्रसेनःशंबरारेःसंमुखंचाजगामह ॥ ५४ ॥ खड्गंनीत्वोग्रसेनस्यपुरोधृत्वाकृतांजलिः ॥ ननामकार्ष्णिर्यदुभिर्भ्रा
तृभिःसहमैथिल ॥ ५५ ॥ श्रीकृष्णंसबलंनत्वासर्वान्वृद्धान्प्रणम्यच ॥ गर्गाचार्यंननामाशुप्रद्युम्नोमीनकेतनः ॥ ५६ ॥ संश्लाघ्याभ्यर्च्य

विधिवाद्ब्राह्मणैर्वेदसूक्तिभिः ॥ आरोप्यवारणेकार्ष्णिमुग्रसेनःपुरींययौ ॥ ५७ ॥ द्वारकायांमंगलोभूद्यदूनांचगृहेगृहे ॥ इत्थंजयस्तेकथि
तःकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ५८ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्वसंवादेइलावृतखंडविजयेस्वयंवरविजये
प्रद्युम्नद्वारकागमनंनामाष्टचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४८ ॥ ॥ छ ॥ ॥ श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ ॥ कथंचकारविधिवद्राजसूयाध्वरंनृपः ॥
एतन्मेब्रूहिविप्रेंद्रत्वंपरावरवित्तमः ॥ १ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ अथोग्रसेनोनृपतिःसर्वधर्मभृतांवरः ॥ श्रीकृष्णेनसहायेनक्रतुराजंच
कारह ॥ २ ॥ गर्गाद्यदुकुलाचार्यान्मुहूर्तंबोध्ययत्नतः ॥ बंधुभ्यःप्रददौराजन्सुहृद्भ्योपिनिमंत्रणम् ॥ ३ ॥ भक्त्यापरमयाहूताऋषयोमुनयो
द्विजाः ॥ आजग्मुर्द्वारकांसर्वेपुत्राशिष्यैःसमावृताः॥४ ॥ वेदव्यासःशुकःसाक्षान्मैत्रेयोथपराशरः ॥ पैलःसुमंतुर्दुर्वासावैशंपायनइत्यहम् ॥५॥
जैमिनिर्भार्गवोरामोदत्तात्रेयोसितोमुनिः ॥ अंगिरावामदेवोत्रिर्वसिष्ठःकण्वएवच ॥ ६ ॥ विश्वामित्रःशतानंदोभारद्वाजोथगौतमः ॥ कपिलः
सनकाद्याश्वविभांडश्वपतंजलिः ॥ ७ ॥ द्रोणःकृपःप्राड्विपकःशांडिल्योमुनिसत्तमः ॥ अन्येचमुनयोराजन्सशिष्याश्वसमागताः ॥ ८ ॥ ब्रह्मा
शिवोजंभभेदीदेवारुद्रगणास्तथा ॥ आदित्यामरुतःसर्वेवसवोह्यग्नयोश्विनौ ॥ ९ ॥ यमोथवरुणःसोमोधनदोगणनायकः ॥ सिद्धाविद्याधराश्वै
वगंधर्वाःकिन्नरादयः ॥ १० ॥ गंधर्व्योप्सरसःसर्वाविद्याधर्य्यःसमागताः ॥ वितलाद्दानवादैत्याःप्रह्लादोबलिनासह ॥ ११ ॥ रक्षोभिर्भीषणैःसा
र्द्धंलंकाधीशोविभीषणः ॥ सर्वैश्चवानरैःसर्द्धंहनूमान्वायुनंदनः ॥ १२ ॥ ऋक्षैश्चदंष्ट्रिभिःसार्द्धंजांबवानृक्षराड्बली ॥ सर्वैश्चपक्षिभिःसार्द्धं
गरुडःपक्षिराड्बली ॥ १३ ॥ सर्वैःसरीसृपैः सार्द्धंवासुकिर्नागराण्महान्॥ गोरूपधारिणीपृथ्वीसर्वाभिःकामधेनुभिः॥१४॥सर्वैःशैलैर्मूर्तिमद्भिः
सुमेरुश्वहिमाचलः ॥ गुल्मवृक्षलताभिश्चवटःसाक्षात्प्रयागतः ॥ १५ ॥ महानदीभिःसहिताश्रीगंगायमुनानदी ॥ पारावाराःसप्ततथारत्नो
पायनसंयुताः ॥ १६ ॥ आजग्मुरुग्रसेनस्यराजसूयेमहाध्वरे ॥ सप्तपुर्यस्त्रयोग्रामानवारण्यानवोषराः ॥ १७ ॥ चतुर्दशैवगुह्यानिविख्या
तानिमहीतले ॥ तीर्थराजःप्रयागश्चपुष्करंबद्रिकाश्रमः ॥ १८॥ सिद्धाश्रमोविनसनःकुंडैःसर्वैःसरोवरैः ॥ वनानिदंडकादीनिसर्वैश्चोपव
नैःसह ॥ १९ ॥ क्षेत्रैःसमग्रैर्विमलैरेतेतत्रसमाययुः ॥ श्रीमद्गोवर्द्धनोनामगिरिराजोत्रजाद्रिरिः ॥ २० ॥ वृंदावनंव्रजवनैःसरःकुंडैःसमाय

यौ ॥ नंदोपनंदानंदश्चतथाषड्वृषभानवः ॥ २१ ॥ वृषभानुवरःसाक्षात्सुचंद्रोनाममैथिल ॥ सर्वैर्गोपगणैर्गोभिर्नंदराजःसमाययौ ॥ २२ ॥
कीर्तिर्यशोमतिःसाक्षाद्गोपीभिर्गोपिकेश्वरी ॥ श्रीराधाशिबिकारूढासखीसंघैश्चकोटिभिः ॥ २३ ॥ शतयूथैश्चगोपीनांद्वारकांप्रययौमु
दा ॥ तासांवासोयत्रयत्रगोपीभूमिश्चसाभवत् ॥ २४ ॥ तदंगरागसंजातंगोपीचंदनमेवहि ॥ गोपीचंदनलिप्तांगोनरोनारायणोभवेत् ॥
॥ २५ ॥ चतुर्वर्णास्तथासर्वेआजग्मुस्तस्यचाध्वरे ॥ धृतराष्ट्रोबुद्धिचक्षुःसाक्षाद्दुर्योधनःकलिः ॥ २६ ॥ शल्योभीष्मश्चकर्णश्चकुंतीपुत्रो
युधिष्ठिरः ॥ भीमोर्जुनोथनकुलःसहदेवस्तथापरे ॥ २७ ॥ दमघोषोवृद्धशर्माजयसेनोमहानृपः ॥ धृष्टकेतुर्भीष्मकश्चनग्नजित्कोसलेश्वरः
॥ २८ ॥ बृहत्सेनोधृतिःसाक्षान्मैथिलेशःपितातव ॥ अन्येपितत्रराजानःसुहृत्संबंधिबांधवाः ॥ सहस्त्रीभिस्तथापौत्रैःपुत्रैराजग्मुरध्वरम्
॥ २९ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गाचार्यसं०वि०खं०ना०ब०सं०यज्ञारंभेस्वजननिमंत्रणंनामैकोनपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ४९ ॥ नारदउवाच ॥
अर्थसिद्ध्योरिवद्वारेरेवताद्रिसमुद्रयोः ॥ मध्येपिंडारकेक्षेत्रेयज्ञारंभोबभूवह ॥ १ ॥ पंचयोजनविस्तीर्णःकुंडोभूद्यस्यचाध्वरे ॥ योजने
ब्रह्मकुंडस्तुगव्यूतिःपंचकुंडकाः ॥ २ ॥ मेखलागर्तविस्तारवेदीभिर्निर्मितादश ॥ सहस्रहस्तमुच्चांगोयज्ञस्तंभोबभौमहान् ॥ ३ ॥
पंचयोजनविस्तीर्णःसौवर्णोयज्ञमंडपः ॥ वितानतोरणैरेजेकदलीखंडमंडितः ॥ ४ ॥ भोजवृष्ण्यंधकमधुशूरसेनदशार्हकैः ॥ देवैश्चस
हितोराजाबभौशक्रइवाध्वरे ॥ ५ ॥ यज्ञावतारःश्रीकृष्णःपरिपूर्णतमोध्वरे ॥ बभौपुत्रैश्चपौत्रैश्चपरमात्मेवभूतिभिः ॥ ६ ॥ महासं
भृतसंभारेराजसूयेध्वरेवरे ॥ गर्गाचार्यंगुरुंकृत्वायदुराजोह्यदीक्षत ॥ ७ ॥ होतारोदशलक्षाणिदशलक्षाणिदीक्षिताः ॥ अध्वर्यवःपं
चलक्षमुद्गातारस्तथापरे ॥ ८ ॥ हस्तिशुंडासमाधाराभुक्ताज्यस्यहुताशनः ॥ अजीर्णप्रापतद्यज्ञेनचित्रंविद्धिमैथिल ॥ ९ ॥ केपिजीवा
स्त्रिलोक्यांतुनबभूवुर्बुभुक्षिताः ॥ सर्वेदेवास्तुसोमेनह्यजीर्णत्वमुपागताः ॥ १० ॥ रुचिमत्याधर्मपत्न्योग्रसेनोयदुराड्बली ॥ अध्वरावभृ
थस्नानंतीर्थेपिंडारकेकरोत् ॥ ११ ॥ व्यासाद्यैर्मुनिभिःस्नातोविधिवद्वेदसूक्तिभिः ॥ यथादक्षिणयायज्ञोरुचिमत्याबभौनृपः ॥ १२ ॥ दे
वदुंदुभयोनेदुर्नरदुंदुभयस्तदा ॥ उग्रसेनोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ १३ ॥ गजानांहेमभाराणांनियुतानिचतुर्दश ॥ शतार्बुदंहयानांतु

यज्ञांतेदक्षिणांपराम् ॥ १४ ॥ कोटिशोनवरत्नानांमहाहारांबरैःसह ॥ गर्गाचार्यायमुनयेगृहोपस्करसंयुताम् ॥ १५ ॥ उग्रसेनोददौराजा यादवेंद्रोमहामनाः ॥ गजानांतत्रसाहस्रंहयानामयुतंतथा ॥ १६ ॥ विंशद्भारंसुवर्णानांब्राह्मणेब्राह्मणेददौ ॥ मरुतस्यमहायज्ञेत्यक्तपात्राय थाद्द्विजाः ॥ १७ ॥ तथोग्रसेनस्यक्रतौसंतुष्टाहर्षितागताः ॥ संतुष्टादेवताःसर्वाःप्राप्तभागादिवंगताः ॥ १८ ॥ भूरिद्रव्याबंदिनश्चजयारा वागृहंगताः ॥ रक्षोदैत्यावानराश्चदंष्ट्रिणःपक्षिणस्तथा ॥ १९ ॥ नागाःसंतुष्टमनसःसर्वेस्वंस्वंगृहंययुः ॥ गावःशैलावृक्षसंघानद्यस्तीर्थाश्च सिंधवः ॥ २० ॥ संतुष्टाःप्राप्तभागायेतेसर्वेस्वंगृहंययुः ॥ राजानोयेसमाहूताःपारिबर्हेणभूयसा ॥ २१ ॥ पूजितादानमानाभ्यांतेपिस्वं स्वंगृहंगताः ॥ नंदाद्यागोपमुख्यायेश्रीकृष्णेनप्रपूजिताः ॥ २२ ॥ हर्षिताःप्रेमदानाभ्यांतेपिसर्वेव्रजंययुः ॥ एतत्तेकथितंराजन्महायज्ञ स्यमंगलम् ॥ २३ ॥ यत्रश्रीकृष्णचंद्रोस्तितत्रकिंसफलंनहि ॥ येशृण्वंतिकथामेतांपठंतिसततंनराः ॥ २४ ॥ धर्मश्चार्थश्चकामश्चमोक्ष स्तेषांप्रजायते ॥ २५ ॥ पूर्णःपरेशःपरमेश्वरःप्रभुःपुनातुवोयःपुरुषःपुराणः ॥ शृण्वंतियेतस्यकथांविचित्रांकुर्वंतितीर्थंस्वकुलंनरास्ते ॥ २६ ॥ छलेनयज्ञस्यहरिःपरेश्वरोभारंविदेहेशभुवोवतारयत् ॥ योभूच्चतुर्व्यूहधरोयदोःकुलेतस्मैनमोनंतगुणायभूभृते ॥ २७ ॥ अत्य द्भुतमिमंग्रंथंभुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ श्रीनिकेतस्यसोपानमतिवैकुंठदुर्लभम् ॥ २८ ॥ यःशृणोतिनरोभक्त्यासकृतार्थोनसंशयः ॥ २९ ॥ गर्गाचार्येणसंप्रोक्तंसर्वसारसमुद्धृतम् ॥ ३० ॥ यैःश्रुतंपठितंसम्यक्तेषांवासोहरेःपदम् ॥ इहैवचसुखंप्राप्यपुत्रपौत्रादिसंततेः ॥ ३१ ॥ इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायांविश्वजित्खंडे नारदबहुलाश्वसंवादे उग्रसेनमहोदये राजसूययज्ञोत्सववर्णनंनामपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५० ॥ ॥ इतिश्रीविश्वजित्खंडंसमाप्तिमगमत् ॥ ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

इति श्रीविश्वजित्खंडंसमाप्तिमगमत् ॥

इदं श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायां विश्वजित्खण्डं मुम्बय्यां श्रीकृष्णदासात्मज
खेमराजेन स्वकीये "श्रीवेङ्कटेश्वर" मुद्रणालये मुद्रितम्।
सं० १९५४, शके १८१९.

इति श्रीमद्गर्गाचार्यसंहितायां विश्वजित्खंडः स० ।

[OrderDescription]
,CREATED=24.06.20 15:13
,TRANSFERRED=2020/06/24 at 15:38:24
,PAGES=109
,TYPE=STD
,NAME=S0003211
,Book Name=M-3033-SHRIMAD GACHARYA SANHITA VISHVAJILYAN
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF

FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF

FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF

FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF

FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF

FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
,FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,